

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Právnická fakulta

PRÁVNICKÁ FAKULTA UMB
BANSKÁ BYSTRICA

ZBORNÍK z online vedeckej konferencie
konanej dňa 13. 11. 2020 na Právnickej fakulte
Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

PRÁVNÉ ROZPRAVY ON-SCREEN II.

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Právnická fakulta

ZBORNÍK

z

online vedeckej konferencie

konanej dňa 13. 11. 2020

na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

PRÁVNE ROZPRAVY ON-SCREEN II.

Sekcia súkromného práva

2021

Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Predseda redakčnej rady a vedecký redaktor:

doc. Dr. iur. JUDr. Ing. Michal Turošík, PhD.

Predseda edičnej komisie:

JUDr. Monika Némethová, PhD.

Recenzenti:

prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD.

doc. JUDr. Daniela Gandžalová, PhD.

doc. JUDr. Martin Kubinec, PhD.

Zostavovatelia:

JUDr. Ľubica Saktorová, PhD., LL.M., M.A.

Mgr. Silvia Ondrejková

Mgr. Michal Úradník

„Príspevky neprešli jazykovou úpravou“

Vydavateľ:

Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Právnická fakulta UMB

Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

ISBN 978-80-557-1867-5

OBSAH

PRÁKTIKÁ ÚSKALÍ INSTITUTU SMLUVNÍ POKUTY V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU ČESKÉ REPUBLIKY PRACTICAL PITFALLS OF THE INSTITUTION OF CONTRACTUAL FINE IN THE CIVIL CODE CZECH REPUBLIC Jaroslav Buriánek	6
PRÁVNÝ STATUS PRÁVNICKEJ OSOBY V LIKVIDÁCIÍ LEGAL ENTITY IN LIQUIDATION AND ITS LEGAL STATUS Marian Ďurana - Juraj Takáč.....	20
INŠTITÚT VYDRŽANIA VLASTNÍCTVA NEHNUTEĽNOSTÍ PO NOVOM INSTITUTE OF ENDURANCE OF REAL ESTATE OWNERSHIP AFTER THE AMENDMENT Peter Gabrik	34
SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2009/102/ES A PROBLEMATIKA JEDNOOSOBOVÝCH SPOLOČNOSTI S RUČENÍM OBMEDZENÝM DIRECTIVE 2009/102 / EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL AND THE PROBLEMS OF SINGLE MEMBER COMPANIES Marián Gešper.....	43
PORUŠENIE PRÁVA NA SPRÁVODLIVÝ PROCES VIOLATION OF THE RIGHT TO A FAIR TRIAL Anna Koval'ová.....	60
ODMENA A NÁHRADA VÝDAVKOV LIKVIDÁTORA V LIKVIDÁCIÍ REMUNERATION AND REIMBURSEMENT OF LIQUIDATOR'S EXPENSES IN LIQUIDATION Martin Kubinec	79
ZMENA SÍDLA STÁLEHO ROZHODCOVSKÉHO SÚDU S CIEĽOM VYHNÚŤ SA ZASTAVENIU PREBIEHAJÚCICH ROZHODCOVSKÝCH KONANÍ? RELOCATION OF A PERMANENT ARBITRAL TRIBUNAL IN ORDER TO AVOID STOPPING ONGOING ARBITRATION PROCEEDINGS? Miloš Levrinc	93
NÁROK SPRÁVCU KONKURZNEJ PODSTATY NA DPH V KONANIACH PODĽA ŠTVRTEJ ČASTI ZÁKONA Č. 7/2005 Z.z. O KONKURZE A REŠTRUKTURALIZÁCIÍ. THE RIGHT OF THE ADMINISTRATOR OF THE BANKRUPTCY ESTATE TO VALUE ADDED TAX IN PROCEEDINGS PURSUANT TO THE FOURTH PART OF ACT NO. 7/2005 COLL. ON BANKRUPTCY AND RESTRUCTURING Matúš Mendrej - Michaela Kútiková	106

OBLIGATÓRNE ZASTÚPENIE V CIVILNOM PROCESSE V KONTEXTE SLOVENSKEJ A RAKÚSKEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY OBLIGATORY REPRESENTATION IN THE CIVIL PROCESS IN THE CONTEXT OF SLOVAK AND AUSTRIAN LEGISLATION Sandra Meňhartová	113
PÁR POZNÁMOK K ZAMÝŠĽANÝM LEGISLATÍVNÝM ZMENÁM ZÁKONA O RODINE A FEW REMARKS ON THE INTENDED LEGISLATIVE CHANGES TO THE FAMILY ACT Kristína Malá Piovarčiová.....	125
VÝZNAM DOKAZOVANIA V OBČIANSKOM SÚDNOM KONANÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE THE IMPORTANCE OF EVIDENCE IN CIVIL COURT IN THE SLOVAK REPUBLIC Iveta Salugová.....	138
KONKURENCIA INŠTITÚTU VYDRŽANIA A DOBROMYSEĽNÉHO NADOBUDNUTIA VLASTNÍCKEHO PRÁVA OD NEVLASTNÍKA COMPETITION BETWEEN LEGAL INSTITUTE OF USUCAPTION AND ACQUISITION OF THE OWNERSHIP IN GOOD FAITH FROM NON-OWNER Vladimír Sedliak.....	146
LIMITY ZMLUVNNEJ VOĽNOSTI V SÚKROMNOM PRÁVE LIMITS OF CONTRACTUAL FREEDOM IN PRIVATE LAW Ivana Semanová.....	158
KONCEPTUÁLNE ZMENY V PRÁVNEJ ÚPRAVE LIKVIDÁCIE OBCHODNÝCH SPOLOČNOSTÍ CONCEPTUAL CHANGES IN THE LEGAL REGULATION OF LIQUIDATION OF COMPANIES Michal Sokol	168
PRINCÍPY SPOROVÉHO PROCESU A NARIADENIE NEODKLADNÉHO OPATRENIA THE PRINCIPLES OF LEGAL CERTAINTY AND THE REGULATION OF URGENT ACTION Juraj Štorcel.....	179
ZODPOVEDNOSŤ ZA FAKTICKÉ VADY V RÍMSKEJ KÚPNO-PREDAJNEJ ZMLUVE LIABILITY FOR DEFECTS IN ROMAN CONTRACT OF SALE Michal Turošík	191

PRÁVNE POSTAVENIE ZABEZPEČENÉHO VERITEĽA V ODDLŽENÍ FYZICKEJ OSOBY LEGAL STATUS OF A SECURED CREDITOR IN THE DEBT ELIMINATION OF A NATURAL PERSON	
Lenka Ušiaková – Jakub Dzimko	202
KNOW-HOW V KONTEXTE SMERNICE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2016/943 Z 8. JÚNA 2016 O OCHRANE NESPRÍSTUPNENÉHO KNOW-HOW A OBCHODNÝCH INFORMÁCIÍ (OBCHODNÉHO TAJOMSTVA) KNOW-HOW IN THE CONTEXT OF DIRECTIVE (EU) 2016/943 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 8 JUNE 2016 ON THE PROTECTION OF UNDISCLOSED KNOW-HOW AND BUSINESS INFORMATION (TRADE SECRETS) AGAINST THEIR UNLAWFUL ACQUISITION, USE AND DISCLOSURE	
Štefan Varholík.....	213
FOSTER CARE AS AN ELEMENT OF SOCIAL ASSISTANCE	
Karolina Walancik-Ryba.....	224

**PRAKTICKÁ ÚSKALÍ INSTITUTU SMLUVNÍ POKUTY
V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU ČESKÉ REPUBLIKY
PRACTICAL PITFALLS OF THE INSTITUTION OF CONTRACTUAL
FINE IN THE CIVIL CODE CZECH REPUBLIC**

Jaroslav Buriánek¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.6-19>

Abstrakt

Článek se zabývá základními praktickými otázkami správného nastavení a uplatnění smluvní pokuty v závazkových vztazích. Upozorňuje na změny v dané právní oblasti a zohledňuje i otázku moderace výše smluvní pokuty soudem v okamžiku, kdy tato je shledána nepřiměřeně vysokou.

Klíčová slova

Nový občanský zákoník ČR (dále jen NOZ). Smluvní pokuta. Rekodifikace. Změny. Právo moderace. Nastavení.

Abstract

The article deals with the basic practical issues of the correct setting and application of the contractual penalty in contractual relations. It draws attention to changes in the given legal area and also takes into account the question of the possibility of moderating the amount of a contractual penalty by a court at a time when it is found to be disproportionately high.

Keywords

New Civil Code of the Czech Republic. Contractual fine. Recodification. Changes. The right of moderation. Settings.

---

¹ JUDr. Jaroslav Buriánek, LL.M., DiS, externí doktorand na PEVŠ, Fakultě práva, se zaměřením na Občanské právo, předešle působil v advokátní praxi, následně byl jmenován předsedou přestupkové komise magistrátu města Olomouce a v současnosti zastává pozici generálního manažera ve vlastní společnosti.

Úvod

V dôsledku nedávno nastalých spoločenských udalostí spojených s epidemiologickými opatreniami, jakožto nutností s bojom proti viru COVID 19, nastal stav, kedy byly ochromeny i ty najväčšie ekonomiky sveta. S ohľadom na skutočnosť, že sa spoločnosť bude musieť s danou problematikou vypořádať a zachovať strategické elementy fungovania spoločnosti, kam určite patrí aj výroba, tak obchod, patrí tiež v rámci generálnej prevencie nabádať k opatrnosti pri realizácii záväzkových vzťahov. Uvedené plynie zo skutočnosti, že vo spoločnosti momentálne prevládajú strach z nejistoty, strach z budúceho bytí ako takového, obchodní vzťahy sa nerealizujú ako za bežného chodu života, morálka vo spoločnosti je značne uvoľnená a trh a spotrebiteľ sa chová nevyzpytatelne. Lze teda predpokladať, že ľudia, ktorí neuznávajú základné spoločenské hodnoty budú i za týchto okolností z daného stavu chcieť ťažiť vlastný prospech, kedy nám ostatným nezbyvať než zvýšiť vlastnú obozretnosť. Očakávaný restart ekonomiky bude činiť všetko preto, aby sa dohnaly ztráty z kritických období. Zde je práve dôležité chovať sa s péčou riadneho hospodára a vo vlastných záväzkových vzťahoch si tieto zajišťovať či utvrdzovať. Jedným z prostriedkov, ak daného docíliť je práve použitie smluvnej pokuty jakožto tradičného súkromoprávného inštitutu sloužícího k utvrzení dlhu. Podstatou se jedná o velmi variabilní nástroj sloužící k podpoře rozvoje obchodu, kedy při jeho správném užití dochází podstatou ke snížení spojených rizik a zvýšení ochoty zainteresovaných smluvních stran se smluvně vázat. S ohľadom na skutočnosť, že v právnej úprave smluvnej pokuty došlo pri rekodifikácii súkromného práva v ČR k zásadným zmenám, je zapotřebí tyto brát v potaz tak, aby mohla být smluvní pokuta sjednána platně, v určité a přiměřené výši a ke konkrétní k určité povinnosti, kedy toto je základním předpokladem k tomu, aby v případě porušení utvrzené povinnosti vyvolala právních důsledků s ní spojených.

Rekodifikace soukromého práva v ČR zapříčinila, že materie právní úpravy konvenční pokuty (dříve dualisticky a obsahově rozdílně upravena občanským zákoníkem a Obchodním zákoníkem, byla soustředěna do NOZ, tedy na jedno místo v jednom uceleném kodexu, což lze hodnotit pozitivně, jelikož taková úprava se zdá být pro adresáty značně přehlednější. V soudobé podobě smluvní pokuty zakotvené v NOZ často nalézáme prvky, které jsou nám známé již z dob působnosti ABGB², kedy toto jen svědčí o precizním propracování tehdejších právních norem založených na základě římského práva. První reflexe ABGB do právního řádu

---

² Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský – císařský patent vydán 1. června 1811.

Československé republiky byla provedena recepčním zákonem č. 11/1918 Sb., kdy v důsledku došlo k převzetí právního řádu Rakousko – Uherska.

V ABGB nebyla smluvní pokuta institutem ryze zajišťujícím či utvrzujícím, kdy podstatou plnila funkci paušalizované náhrady škody. Zásadní podmínkou pro její uplatnění byla existence faktické újmy. Podstatou ji bylo možno sjednat jako peněžitou i nepeněžitou,³ což reflektuje do její dnešní podoby. V OZ 1940 nebyla smluvní pokuta až do roku 1991 zakotvena, kdy následně po jejím znovuzavedení byla upravována současně nejednotně občanským i obchodním zákoníkem.⁴ V občanském zákoníku byla upravena v § 544 a § 545, což bylo značně nedostačující. Vyžadovala se pro její zřízení písemná forma, jasně vymezená výše a k uplatnění porušení smluvené povinnosti, a to i přes neobligatorní požadavek na vznik škody.⁵ Rozdílly byly i v možnosti moderace smluvní pokuty soudem, kdy tato byla přípustná jen dle obchodního zákoníku, jelikož vztahy řízené občanským zákoníkem moderaci nepřipouštěly.⁶ Zde byla smluvní pokuta koncipována jako objektivní odpovědnost, což je soudobě převzato.

1 Smluvní pokuta v Novém občanském zákoníku

Smluvní pokuta je typicky institutem soukromoprávním. Upravena je po rekodifikaci v NOZ rozmezím § 2048 až po § 2052, kdy z hlediska systematiky je řazena mezi instituty sloužící nikoli k zajištění, ale k utvrzení dluhu. Utvrdit lze smluvní pokutou prakticky jakoukoli právně vymahatelnou smluvní povinnost. Účelem má nutit dlužníka ze závazkového vztahu ke včasnému splnění ujednané povinnosti pod hrozbou sankce, což bylo opakovaně dovozeno i soudní praxí (srovnej např. rozhodnutí NS 26 Cdo 2626/2013). Porušením smluvené povinnosti v zákonném režimu vzniká věřiteli nárok na smluvní pokutu i na splnění povinnosti z hlavního závazkového vztahu, kdy se nejčastěji jedná o splnění dluhu.⁷ Zákon jí

---

³ ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. 2013. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl. V. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 1011 s. ISBN 80-85963-90-6, s. 967-973.

⁴ Smluvní pokuta byla v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníku upravena pouze v rozmezí § 300 až 302.

⁵ FIALA, Josef. a kol. 1993. *Občanské právo hmotné. 3 opravené a doplněné vydání*. Brno: MÚ a Doplněk, 2002. 436 s. ISBN 80-7239-111-9, s. 221.

⁶ KRÁLÍK, M. 2014. *Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 528 s. ISBN 978-80-87576-96-0, s. 60.

⁷ KINDL, M. 2016. *Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 525 s. ISBN 978-80-7400-291-5, s. 435.

nevymezuje definične, ale skrze její charakteristické znaky a funkce. Jejím základem je smluvní ujednání, závislá je tedy od vůle stran. Z právního hlediska se jedná se o dohodu.⁸ Povahou má akcesorický charakter, jelikož je ji možno sjednat pouze mezi věřitelem a dlužníkem z hlavního závazkového vztahu, který utvrzuje, a to i ve prospěch třetí osoby stojící mimo tento závazkový vztah. Smluvní pokuta stojí samostatně vedle utvrzované povinnosti. Není-li tedy ujednáno jinak, pak oprávněnému vzniká samostatně nárok na smluvní pokutu (okamžikem porušení či nesplnění utvrzené povinnosti) jakožto nové plnění přibývajícím k plnění ujednanému v hlavním závazkovém vztahu, kdy se navíc pak smluvní pokuta i samostatně promlčuje.

Smluvní pokuta je velmi variabilním institutem, tedy ji lze z vůle stran značně modifikovaně nastavit. Příkladem variability je i skutečnost, že lze ujednat, že nárok na úhradu smluvní pokuty bude možno uplatnit jen při zaviněném porušení ujednané smluvní povinnosti. Zákon takovému nastavení v zásadě nebrání. Skutečností ale je, že smluvní pokutu lze uplatňovat toliko až po porušení povinnosti plynoucí z utvrzovaného závazkového vztahu. Naopak ji nelze vázat k odstoupení od smlouvy, či výpovědi smlouvy (způsoby zániku závazku), což je výkonem práva, nikoli porušením smluvních povinností. Pokud by v praxi nastalo takové právní jednání, pak by toto bylo absolutně neplatným, což plyne ze závěrů rozhodnutí NS i nálezů Ústavního soudu ČR.⁹ Zde by se mělo užít institutu odstoupného upraveného v § 1992 NOZ.

Díky vlastní univerzalitě institutu smluvní pokuty lze tuto užít jak v občanskoprávních, tak v pracovněprávních a obchodních vztazích, kde zastává nezadatelné místo. Zde je ale zapotřebí mít na paměti, že platí jistá kogentní omezení přímo ze zákona a korektivů dobrých mravů. Toto se v praxi projevuje například v situaci, pokud je smluvní pokuta sjednávána se spotřebitelem. Zde zákon nepřipouští ujednat smluvní pokutu jako součást všeobecných obchodních podmínek spotřebitelské smlouvy, když vyžaduje pro její platnost samostatné ujednání ve smlouvě samotné anebo úplně samostatně. V jiných smlouvách toto přípustné je, kdy dokonce je postačujícím odkázat na smluvní pokutu jako na samostatné ujednání. Případy, kdy je smluvní pokuta *ex lege* zapovězena se týkají smluv o nájmu bytů či domů¹⁰ a také smluv o spotřebitelském úvěru. Zde pokud by byla sjednána, pak

⁸ KUBÍČEK, P.; ŠKRINÁR, A; NEVOLNÁ, Z.; KOLKUSOVÁ, R.; ,ŽURICA, M. 2016. *Obchodné právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 383 s. ISBN 978-80-7380-619-4, s. 264 n.

⁹ Srovnej nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 11. 2001, sp. zn. IV. ÚS 182/01 nebo také rozhodnutí NS ze dne 7. 6. 2017 sp. zn. 23 Cdo 3894/2015.

¹⁰ Srovnej NOZ § 2239, kde je zakotveno zakázané ujednání smluvní pokuty ve smlouvě o nájmu domu a bytu.

by byla stížena sankcí zdánlivého právního jednání, kdy k takovému se nepřihlíží. V daných případech se ale nejedná o nevážnost a nesrozumitelnost právního jednání, ale o nepřipuštění akceptace takového jednání zákonodárcem. Podstatou jsou takové sankce odpovídající determinaci absolutní neplatnosti. Co však zákon připouští, je sjednat smluvní pokutu jako nepravou, kdy tedy po její úhradě zanikne utvrzovaná povinnost z hlavního závazku.¹¹

Na první pohled se nepravá smluvní pokuta zdá být institutem nevýhodným, záleží však případ od případu na okolnostech jejího sjednání, když může v dané věci při takovém nastavení být kulantním prostředkem pro ukončení problematické obchodní spolupráce, a to při zachování etických pravidel obchodu. Nejčastěji se tohoto využije při jednorázové spolupráci, to však za předpokladu, že bude správně nastavena výše smluvní pokuty tak, aby bylo dodrženo základní pravidlo o prevenci předcházení škod, tedy v případě, že nevyžadováním splnění povinnosti z hlavního závazkového vztahu nezapříčiní neúměrnou ztrátu v poměru k ujednané výši smluvní pokuty. Konvenční pokuta je systematicky vybudována na principu objektivní odpovědnosti, což v důsledku znamená, že v okamžiku porušení utvrzené smluvní povinnosti, a to i bez zavinění dlužníkem a bez existence skutečné škody, vzniká věřiteli právo na její úhradu. Okolnosti zapříčiňující porušení utvrzené povinnosti zde tedy nejsou rozhodné, což v důsledku potvrzuje i nemožnost liberace. Tímto se smluvní pokuta liší od ustanovení upravujících náhradu škody dle NOZ, kdy zde důkazní břemeno leží na věřiteli (žalobci), a to jak ve věci prokázání existence škody, tak její výše a mnohdy i zavinění, jedná-li se o odpovědnost subjektivní.¹²

2 Obligatorní a nahodilé náležitosti ujednání o smluvní pokutě

Zákon nově pro ujednání smluvní pokuty (myšleno dohody o smluvní pokutě) nevyžaduje striktně písemnou formu, kdy tuto lze ale z hlediska možného budoucího sporu a důkazní nouze zásadně doporučit. Formu tedy zákon ponechává na vůli smluvních stran. U kogentních ustanovení ve věci smluvní pokuty musí ujednání v podstatě obsahovat vždy, má-li být sjednána platně a perfektně, přesné a jasně dané vymezení utvrzované povinnosti, kdy

---

¹¹ ELIÁŠ, K. a kol. 2012. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2, s. 802.

¹² NOVOTNÝ, P., BUDÍKOVÁ, P., IVIČÍČOVÁ, J., KEDROŇOVÁ, K., ŠTROSOVÁ, I., ŠTÝSOVÁ, M. 2014. *Nový občanský zákoník – Smluvní právo*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2014. 232 s. ISBN 978-80-247-5164-1, s. 103.

pri jejím nesplnění vznikne právo na smluvní pokutu (důvod) a dále pak jasnou a přesnou specifikaci plnění ze smluvní pokuty, tedy určení, zda je plnění nepeněžité a toto konkretizovat nezaměnitelně, či zda je plnění peněžité, a v tomto případě pak jednoznačně stanovit výši smluvní pokuty, nebo způsob, jakým se tato výše určí, kdy toto je zcela dostačujícím.¹³

Ujednání o smluvní pokutě musí být prosté zakázaných ujednání, kdy tato by zapříčinila jeho zdánlivost, což by v důsledku znamenalo, že se k jednání nepřihlíží, a že tedy není schopno vyvolat právních důsledků. Pokud nemá smluvní pokuta eliminovat nárok na náhradu škody, pak toto musí být ve smlouvě *explicitně* ujednáno, jelikož v zákonném režimu platí opak, tedy úhrada smluvní pokuty obecně potlačuje právo na náhradu škody. Taktéž je vhodné zakotvit, že je ujednan zákonný režim ve věci povinnosti splnit hlavní dluh i přes zaplacení smluvní pokuty, pokud není vůlí stran ujednat si opak. Co zákon řeší ne zcela jasně je otázka splatnosti smluvní pokuty, kdy tuto, aby nedocházelo k různým výkladům zákonné dikce hovořící o úhradě bez odkladu, doporučuji sjednat určitě, například do 5 dnů od vzniku porušení či ji vázat k samotnému okamžiku vzniku porušení, kdy toto s sebou přináší možnost uplatňovat v případě prodlevy s úhradou i právo na úrok z prodlení. Určení okamžiku splatnosti má vliv i na okamžik počátku běhu promlčecí lhůty¹⁴ (zde je ale zapotřebí mít na vědomí, že věřitel musí vyzvat dlužníka k úhradě smluvní pokuty, což v důsledku znamená, že výzvou dlužníka obeznámí i s její výší), když tato běží od doby ujednané splatnosti nebo není-li tato ujednána a je závislá na výzvě věřitele, pak neběží promlčecí lhůta od doby splatnosti, ale již od okamžiku vzniku práva věřitele, což bylo judikováno v rozhodnutí NS 33 Cdo 3558/2011. Pokud strany projeví vůli sjednat smluvní pokutu v písemné podobě, pak doporučuji zakotvit i ujednání o případných změnách smlouvy, kdy tyto mohou být učiněny pouze dohodou zúčastněných stran a v písemné formě, kdy zde je dle mého názoru nutná i klauzole, že se výslovně vylučuje¹⁵ ústní či obdobná forma změn, aby se případně vyloučila pravidla upravující relativní neplatnost právního jednání, kdy toto je z koncepce NOZ preferováno.¹⁶

---

¹³ PELIKÁN, M. 2017. *Zajištění a utvrzení dluhu v praxi*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017. 416 s. ISBN 978-80-7552-192-7, s 294.

¹⁴ Promlčecí lhůta činí standardně 3 roky – srovnej § 609 NOZ a násl.

¹⁵ Srovnej § 564 NOZ.

¹⁶ Srovnej § 574 NOZ ve věci pravidla preferujícího platnost právního jednání.

2.1 Funkce smluvní pokuty

Výchozím bodem je skutečnost, že sjednání smluvní pokuty má vylepšit postavení věřitele pro případ nutnosti vymáhání dluhu při nedobrovolném včasném poskytnutí plnění dlužníkem, což v důsledku znamená, že věřiteli není poskytována žádná náhradní hodnota k uspokojení jako v případě zajištění. Smluvní pokuta zde má funkci preventivní, sankční i reparační. Smluvní pokuta zde má tedy posloužit jako nástroj opatrnosti při navazování nových obchodních vztahů, jako nástroj podporující již trvající spolupráci a jako nástroj jistoty třetích smluvních stran, kdy tyto utvrzení dluhu při vícestranných závazcích (zejména se jedná o obchodní vztahy vznikající na základě subdodávek) vesměs z důvodu opatrnosti požadují, kdy toto eliminuje obavy rizik z obchodního styku plynoucích. Každá z uvedených funkcí má v časové ose od vzniku smluvní pokuty až po její zánik vlastní místo. Preventivní funkce působí od počátku sjednání utvrzení až do okamžiku vzniku povinnosti ze smluvní pokuty plnit. Z jiného úhlu pohledu je zde utvrzení jako preventivní opatření jakýmsi psychologickým nástrojem působícím na vědomí dlužníka, kterému připomíná možnost uplatnění sankce za nesplnění ujednané a utvrzené povinnosti, kdy předpokladem neaktivace sankce z utvrzení je řádné a včasné plnění. Pokud nebyla smluvní utvrzená povinnost dodržena, pak vystupují do popředí funkce reparační a sankční, kdy sankční funkce je pro dlužníka další ekonomickou zátěží přistupující k povinnosti splnění závazku z hlavního utvrzovaného vztahu, kdy zde má smluvní pokuta vlastní samostatné postavení vedle dluhu z hlavního závazku, není-li ujednáno, že tento uplatněním smluvní pokuty zaniká.

Jedná-li se o funkci reparační, pak zde obecně platí, že zaplacení smluvní pokuty plní funkci paušalizované náhrady škody, která vznikla v důsledku porušení utvrzené povinnosti. Nárok na zaplacení plnění ze smluvní pokuty vzniká i tehdy, nevznikl-li škoda žádná. Zákon ovšem upravuje věc dispozitivně, tak není stranám bráněno v tom, aby sjednaly, že zaplacení smluvní pokuty nepotlačuje nárok na náhradu škody nad pokutu, popřípadě, že se nárok na náhradu škody vůbec neváže na smluvní pokutu a uplatňuje se v celém rozsahu vedle pokuty. Zde je ale rozhodné, že pokud pokuta limituje náhradu škody, pak toto platí jen pro zavázané strany (*inter partes*), nikoli však pro osoby stojící mimo hlavní závazkový vztah, kdy u těchto by se postupovalo dle ustanovení NOZ o náhradě škody při porušení smluvní povinnosti.¹⁷

---

¹⁷ Srovnej ustanovení § 2913 NOZ o porušení smluvní povinnosti a podmínkách liberace. Zvláště je pak v zákoně upravena otázka vztahu konvenční pokuty a nemajetkové újmy, kdy dle § 2898 NOZ by se k takovému ujednání nepřihlíželo.

Pokud se jedná o vztah, kde smluvní pokuta limituje náhradu škody (vztah smluvní pokuty ke škodě), pak zde současně smluvní pokuta plní funkci horního limitu náhrady možné věřitelem po dlužníku požadovat a současně i dolní hranici při možném využití moderačního práva soudu na návrh dlužníka. Při moderaci soudem by byla posuzována situace jinak, pokud by smluvní pokuta nevyklučovala možnost uplatnění náhrady škody. Takové nastavení smluvní pokuty by nemuselo pro nepřiměřenost a rozpor s dobrými mravy obstát, kdy zde, pokud by to dlužník navrhl, mohl by soud smluvní pokutu v rámci uplatnění moderačního práva¹⁸ snížit, shledal-li by ji jako nepřiměřenou okolnostem vycházejících ze skutečného stavu. Podmínky přiměřenosti se však vždy posuzují k okamžiku, kdy bylo smluvní pokuta ujednána.

3 Smluvní pokuta v praxi

Nejčastější chybou při sjednávání smluvní pokuty bývá v praxi její špatné nastavení, spočívající v nedostatku vymezení utvrzované povinnosti, kdy pak vzniká otázka, zda tu je důvod pro uplatnění nároku z pokuty či nikoli. Velmi častá chybovost je také v praxi v nedostatečném určení její výše, či způsobu určení (výpočtu) výše, popřípadě neumožnění dovození výše smluvní pokuty z obsahu smlouvy samotné. Zde zákon striktně nepožaduje sumu, jelikož dává volný průchod vůlí stran, a navíc, akceptuje i jiné plnění než v penězích. V praxi se nejčastěji řeší spory o přiměřenost výše smluvní pokuty, kdy tato bývá velmi často nevhodně nastavena tak, že to koliduje nejen s poctivým obchodním stykem a zvyklostmi, ale i dobrými mravy. Právě možnost určení výše smluvní pokuty je pak korektivem její přiměřenosti při její případné moderaci soudem. V praxi jsou velmi složité a právně nedostatečně řešené situace, kdy nelze posoudit přiměřenost výše nepeněžitě smluvní pokuty. Zde zákon nedává jednotné pravidlo určení ekvivalentu v penězích, a tak soud musí, pokud není jiného východiska vycházet z posudku znalce. Smluvním stranám lze doporučit při sjednávání dohody o smluvní pokutě na nepeněžitě plnění, aby v takovém případě ujednaly cenu náhradního plnění v penězích, anebo alespoň způsob výpočtu peněžního ekvivalentu, pro případ porušení utvrzené povinnosti a následné uplatnění plnění ze smluvní pokuty. Výši smluvní pokuty lze sjednat jako jednorázovou náhradu, popřípadě ji lze sjednat jako procento,

---

¹⁸ Oprávnění soudu moderovat nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu je zakotveno v § 2051 NOZ.

kdy jednotkou je každý den prodlení, což nečiní praktické potíže, viz. - KS Ostrava 15 Co 481/93, SoJ 45/1999.¹⁹

Pokuta sjednaná procentem může v úhrnu převýšit sumu hodnoty utvrzené povinnosti, a přesto nemusí být nutně soudem shledána nepřiměřenou.²⁰ Zde záleží opět na posouzení okolností jejího vzniku, výši jednotlivého dílčího plnění v poměru k utvrzované povinnosti, důvodu vzniku pokuty, ale i vztahu osob a jejich majetkové a osobnostní poměry v okamžiku sjednání pokuty. Okamžik vzniku jako kritérium posouzení je nutné brát v potaz zejména z důvodu, že když se subjekty smluvně vázaly a pokutu sjednávaly, mohla být jejich ekonomická a sociální situace zcela jiná, mnohdy mnohem lepší, než, v okamžiku uplatnění saturace ze smluvní pokuty. Zde by nezakládalo na dobrých mravech posoudit pokutu jako nepřiměřenou pouze z důvodu, že dlužník je nyní v daleko horším ekonomickém postavení, než tomu bylo v momentě utvrzování smluvní povinnosti, jelikož za toto si může většinou sám v důsledku vlastního volního jednání. Pokud by se pokuta posuzovala co do přiměřenosti v okamžiku jejího uplatnění, pak by tohoto mohlo být dlužníkem často zneužíváno, což zajisté není zájmem státu poskytovat právní ochranu takto spekulativnímu chování, kdy toto odporuje smyslu zákona i jeho výkladu a podstatě a současně i dobrým mravům.

Pro smluvní pokutu sjednanou v procentech pak lze doporučit, a by se tato vypočítávala v přiměřené výši za každý den trvajícího závadného stavu, prodlení. Je-li procentem sjednána jako fixní saturace za porušení utvrzené povinnosti a je-li vázána k prodlení se zaplacením peněžité částky, pak ji lze sjednat i vedle úroků z prodlení. Zde je ale zapotřebí vycházet z judikatury, kdy nejčastěji v praxi neobstojí výše smluvní pokuty stanovená fixně, jelikož u takové se velmi nesehná určuje její přiměřenost. Daleko lépe v praxi obstojí pokuta stanovená procentem na každý den trvání prodlevy, kdy tato bývá v praxi často shledána přiměřenou, kdy zajisté se bere v potaz cena i význam utvrzované povinnosti a ostatní rozhodné individuální skutečnosti, které vedly ke stanovení výše smluvní pokuty.²¹ V otázce optimálního nastavení smluvní pokuty pak v praxi také sehrává zásadní roli postavení smluvních stran, kdy jinak se bude posuzovat nastavení smluvní pokuty ve vztahu B2B a B2S, jelikož i zde se projeví zákonná ustanovení na ochranu slabší strany, spotřebitele. Platí tedy, že co nemusí být přiměřené ve vztahu podnikatel a spotřebitel, může naopak co do přiměřenosti obstát ve vztahu podnikatel a podnikatel, kdy ale toto ovšem

¹⁹ Srovnej: LAVICKÝ, P., POLIŠENSKÁ, P. 2017. *Judikatura k rekodifikaci. Zajištění a utvrzení dluhu*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2015. 312 s. ISBN 978-80-7478-905-2, s. 165.

²⁰ Ve věci přiměřenosti smluvní pokuty srovnej rozhodnutí NS 32 Cdo 3622/2011.

²¹ Srovnej rozhodnutí NS 33 Cdo 1017/2015.

neplatí bezmezně, jelikož i zde může být mezi podnikateli nerovné postavení, což je skutečnost beroucí se v potaz. Zde se prakticky rozlišuje síla podnikatelských subjektů a uplatní se pravidla pro ochranu podnikatele jako slabší smluvní strany. Nejčastěji se jedná o případy smluvního vztahu mezi drobným jednotlivcem živnostníkem a například velkou bankou.²² V praxi samotné je pak na zvážení smluvních stran předem uzavření smlouvy, aby si tyto vyhodnotily vlastní vzájemné postavení a s tím i přiměřenost nastavení smluvní pokuty, kdy je jim dána možnost vůbec nekontrahovat, pokud zohlední povinnost péče řádného hospodáře, kdy od této se následně odvozuje případná odpovědnost ve věci náhrady škody.

Pro případy, kde je ujednání o smluvní pokutě po formální stránce zcela v pořádku, nastane předvídané porušení smluvní povinnosti, pokuta je uplatněna, je dospělá, a přesto není dlužníkem dobrovolně uhrazena, jelikož se tomuto v okamžiku uplatnění zdá její výše nepřiměřená, pak může na podnět dlužníka vzniknout soudní spor, kdy se bude řešit právě otázka přiměřenosti smluvní pokuty. Soud ale v takovém případě bude zohledňovat i základní pravidla poctivosti obchodního styku²³ a dobré mravy, aby těchto nebylo zneužíváno v důsledku tím, že by se dlužník vyhýbal splnit vlastní novou povinnost vzniklou na základě ujednání o smluvní pokutě aktivovanou v důsledku jeho porušením utvrzené smluvní povinnosti. Zde by opět platilo, že zjevné zneužití práva by nepožívalo právní ochrany.²⁴

Moderační právo soudu, respektive moderaci smluvní pokuty soud může využít pouze za předpokladu, že dlužník podá návrh na zahájení takového řízení, a že je smluvní pokuta shledána nepřiměřenou. Jsou-li podmínky pro moderaci naplněny, pak má soud povinnost (nikoli možnost) nepřiměřenou pokutu snížit. Nejsou-li podmínky nepřiměřenosti shledány, pak vzniká otázka nákladů řízení, kdy tyto může nést v důsledku dlužník vyhýbající se splnění vlastní povinnosti uhradit smluvní pokutu, respektive pohledávku z ní vzešlou. Zde vždy platí, že důkazním břemenem je obtížen dlužník, jelikož ten tvrdí a jelikož pouze ten je k podání návrhu aktivně zákonem legitimován. Spekulacím ve věci smluvní pokuty by měla i zabránit nemožnost smluvního vyloučení případné moderace soudem. Dlužník může vznést námitku nepřiměřenosti jak v prvostupňovém, tak v odvolacím řízení. Zde však v praxi nastávají případy, kdy strany sice nevyloučí kogentní ujednání o nemožnosti moderace, ale dlužník se na smluvním základě vzdá práva na návrh snížení smluvní pokuty. Zákon takové ujednání

---

²² ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kolektiv. 2016. *Obchodní právo, podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. 736 s. ISBN 97880-7552-333-4, s. 425.

²³ Srovnej NOZ § 6 odst. 1 ve věci uložení zákonné povinnosti jednat v právním styku poctivě.

²⁴ Srovnej § 8 NOZ ve věci zjevného zneužití práva, kdy tomuto zákon neposkytuje právní ochranu.

nezakazuje, ovšem soud by se s ním zřejmě vypořádal skrze neplatnost takového ujednání. Nesprávné nastavení smluvní pokuty a její snížení soudem v rámci konstitutivního rozhodnutí v důsledku pro věřitele znamená, že jeho nárok v rozsahu snížení soudem, a to až po výši skutečné škody, vznikla-li, zaniká.

Snížení smluvní pokuty soudem ale nezakládá překážku věci rozhodnuté (*res iudicata*) pro případné uplatnění následně vzniklé škody z utrzované povinnosti, což lze považovat za pozitivní, jelikož se toto ustanovení jeví recipročním, kdy pokud by nebylo takto pojato, mohlo by ve smluvním vztahu dlužníka značně zvýhodňovat, čehož by mohli dlužníci na úkor věřitelů zneužívat, kdy v důsledku by se mohlo v daných okolnostech jednat i bezdůvodné obohacení založené na právním důvodu, což je zcela proti smyslu zákona samotného. Při nastavování smluvní pokuty by strany měly uvažovat a postupovat recipročně a tím předcházet možným soudním sporům, kdy v důsledku, pokud by soud ujednání o smluvní pokutě sankcionoval nicotností, pak by toto mohlo dotčenou stranu obchodně v rámci medializace rozhodnutí (je nutné si uvědomit, že soudní jednání je z podstaty veřejné) značně poškodit, což by s sebou mohlo přinést ztrátu obchodních partnerů a tím i ztráty finanční. I zde by se v první řadě měla uplatňovat zásada poctivého obchodního styku, respektive poctivého jednání v obchodním styku, kdy tato z koncepce NOZ platí pro každého.

Častým jevem je i zastření nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty tím, že při existenci mnohosti pohledávek mezi stejnými stranami, často subjektem v problematice zběhlým, dojde k jednostrannému započtení pohledávek ve snaze zamezit moderaci nepřiměřené výše smluvní pokuty. Jednostranný zápočet je dle NOZ zcela přípustným bez souhlasu druhé smluvní strany, a to, pokud se jedná o dospělé pohledávky stejného druhu, což upravuje v § 1982 a násl. Důsledkem započtení je zánik závazku, kdy by v důsledku zanikla smluvní pokuta, a to do výše částky započítávané hodnoty protipohledávky. Zde platí i pravidla obsažená v zákoně o účetnictví a prováděcích předpisech. Dříve soud vyžadoval k možnosti moderace faktickou existenci smluvní pokuty, což bylo dovozeno rozhodovací praxí. Vyřazení účinků smluvní pokuty však umožňovalo účelové obcházení zákona, což se stalo nevyhovujícím. Dnes panuje ustálená soudní praxe vypovídající o skutečnosti, že pouhé započtení smluvní pokuty, pokud se bere při rozhodování o přiměřenosti stav v době jejího vzniku (*ex tunc*), nemůže vyloučit moderaci smluvní pokuty, což lze hodnotit pouze pozitivně.²⁵ V praxi se pak také objevuje opak vysoké smluvní pokuty, kdy tato je na první

---

²⁵ Dřívější judikatorní praxe byla překonána v rozhodnutí NS Cdo 927/2016 ze dne 11. 4. 2018.

pohľad nastavena veľmi nízko, zdánlivě prijateľne, ovšem taková pokuta skrýva značně zákeřné nebezpečí, když je v ujednání smluvní pokuty uvedeno, že zaplacení smluvní pokuty eliminuje možnost uplatnění nároku na náhradu faktické škody, kdy tato může být mnohonásobkem částky sjednané jako smluvní pokuta. Zde se nedá využít institutu moderace smluvní pokuty pro důvod nepřiměřené výše. Soud zde může maximálně prohlásit neplatnost takového ujednání, a to s ohledem na souvislosti vzniku smluvní pokuty, dobré mravy a obcházení zákona.

Závěr

Výše předložená studie se zabývala problematikou smluvní pokuty v právním řádu ČR v době po rekodifikaci soukromého práva. Po vymezení institutu, jeho změn a místě v NOZ a jeho problematických stránek byly determinovány i hlavní atributy správného nastavení smluvní pokuty tak, aby tato obstála jak po stránce vlastního obsahu, tak po stránce právní. Z uvedené studie plyne, že je vhodné smluvní pokutu sjednávat v písemné podobě, v % za každý den prodlení porušené utvrzené povinnosti nežli jakožto fixní částka, jasně vymezit utvrzovanou povinnost i výši či způsob výpočtu smluvní pokuty a také ujednat, zda smluvní pokuta eliminuje nárok na náhradu škody či nikoli a instituty jsou tak na sobě nezávislé a samostatně uplatnitelné. Vhodné je také jasně vymezit dobu splatnosti smluvní pokuty. Základem pro její sjednání je vůle stran, kdy tato by měla být zahrnuta i přiměřeností ve věci stanovování výše smluvní pokuty tak, aby tato nemusela být soudem následně na návrh smluvní strany pro nepřiměřenost moderována co do výše. Celkově pak až na zmíněné nepřesnosti v zákoně lze konstatovat, že dnešní právní úprava smluvní pokuty je eurokonformní, podstatně uchopitelnější a variabilnější, jako úprava předešlá, což přispívá i k četnosti jejího využití v praxi. Pokud se jedná o funkce smluvní pokuty, pak se ukázalo, že díky jim je schopna utvrdit prakticky jakoukoli právně vymahatelnou povinnost, kdy tak může být elementem podporující kvalitu spolupráce kontrahendů a tím i v důsledku celkově ekonomický růst státu jako takového a s ním i světových ekonomik.

PRAMENY

ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kolektiv. 2016. *Obchodní právo, podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. 736 s. ISBN 97880-7552-333-4.

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. 2013. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-326-5.

ELIÁŠ, K. a kol. 2012. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.

FIALA, Josef. a kol. 1993. *Občanské právo hmotné*. 3 opravené a doplněné vydání. Brno: MÚ a Doplněk, 2002. 436 s. ISBN 80-7239-111-9.

HORÁK, P.: *Smluvní pokuta v nové úpravě soukromého práva*, Právní rozhledy 19/2015.

HULMÁK, M. a kol. 2014. *Občanský zákoník V. Závazkové právo (§ 1721-2054)*. Komentář. 1.vyd. Praha: C. H. Beck 2014. 1335 s. ISBN 978-80-7400-535.

HURDÍK, J. 2014. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 2. Vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 311 s. ISBN 978-80-7380-495-4.

KINDL, M. 2016. *Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 525 s. ISBN 978-80-7400-291-5.

KRÁLÍK, M. 2014. *Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 528 s. ISBN 978-80-87576-96-0.

KUBÍČEK, P.; ŠKRINÁR, A; NEVOLNÁ, Z.; KOLKUSOVÁ, R.; ,ŽURICA, M. 2016. *Obchodné právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 383 s. ISBN 978-80-7380-619-4.

LAVICKÝ, P.: POLIŠENSKÁ, P. 2017. *Judikatura k rekodifikaci. Zajištění a utvrzení dluhu*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2015. 312 s. ISBN 978-80-7478-905-2.

NOVOTNÝ, P., BUDÍKOVÁ, P., IVIČIČOVÁ, J., KEDROŇOVÁ, K., ŠTROSOVÁ, I., ŠTÝSOVÁ, M. 2014. *Nový občanský zákoník – Smluvní právo*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2014. 232 s. ISBN 978-80-247-5164-1.

PELIKÁN, M. 2017. *Zajištění a utvrzení dluhu v praxi*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017. 416 s. ISBN 978-80-7552-192-7.

PELIKÁN, M.: *Smluvní pokuta*, Bulletin advokacie 06/2017.

POŘÍZEK, J.: *Moderaci smluvní pokuty se již nelze vyhnout započtením*, Právní prostor 07/2018.

ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. 2013. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl. V. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 1011 s. ISBN 80-85963-90-6, s. 967-973.

TINTĚRA, T. 2013. *Závazky a jejich zajištění v novém občanském zákoníku*. Praha: Leges, 2013. 200 s. ISBN 978-80-87576-75-5, s.

Zákon č. 40/1964 Sb., *Občanský zákoník*, vzpp – dále jen OZ 1964.

Zákon č. 40/1964 Zb., *Občianský zákonník*, vzpp.

Zákon č. 513/1991 Sb., *Obchodní zákoník*, vzpp.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů – dále jen NOZ.

Internetové zdroje:

<http://nsoud.cz/>.

www.beckonline.cz.

www.epravo.cz.

www.judikaty.info.

www.kraken.slv.cz.

www.pravniprostor.cz.

www.zakonyprolidi.cz.

PRÁVNÝ STATUS PRÁVNICKEJ OSOBY V LIKVIDÁCIÍ LEGAL ENTITY IN LIQUIDATION AND ITS LEGAL STATUS

Marian Ďurana¹ - Juraj Takáč²

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.20-33>

Abstrakt

Okrem fyzických osôb právo postavenie subjektu práva dáva i právnickým osobám, ktorým priznáva právny status. Článok sa zameriava na skúmanie právneho statusu právnickej osoby a dopadu vstupu do likvidácie na právny status právnickej osoby. V tejto súvislosti poukazujeme na už v súčasnosti osobitosti právneho statusu právnickej osoby a podrobujeme ich skúmaniu z hľadiska dopadu na jej právnej postavenie v čase likvidácie.

Kľúčové slová

Likvidácia právnickej osoby. Právny status. Právnická osoba.

Abstract

Besides the natural persons, law also recognizes legal persons, as well as other entities, to which it grants a certain legal status. The term legal person is a legal term. Irrespective of the individual concepts of legal persons, there is no doubt that a legal person is an artificial, exclusively fictional entity constructed for a legal purpose. Only the law can normatively determine to what extent, or if at all, it grants legal personality to a legal person. The article will focus on the legal status of legal persons in Slovak republic. In this context, it will address the issue of both passive and active status at the time of liquidation of a legal person. Concerning the passive status, these will be the effects of the entry into liquidation on the capacity to be a holder of subjective rights. On the other hand, in regards to active status, discussed will be a possibility to perform legal acts. The concept of active legal status of a legal person in the Slovak Republic is special and is based on the principle of full legal personality of legal persons, including legal capacity, as well as delictual capacity.

Keywords

Liquidation. Legal status. Legal person.

---

¹ JUDr. Marian Ďurana, PhD. pôsobí ako odborný asistent na katedre Občianskeho práva, Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela.

² JUDr. Juraj Takáč, PhD. pôsobí ako odborný asistent na katedre Občianskeho práva, Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela.

Úvod

Z povahy prirodzeného práva ako sociálneho konštruktú vyplýva, že základným subjektom práva je fyzická osoba. Človek ako základný nositeľ spoločenskej interakcie je v súlade s jeho základnými právami nositeľom právnej subjektivity. Právo však za subjekty popri osobách fyzických uznáva za subjekty práva i právnické osoby, resp. iné subjekty, ktorým priznáva určitý právny status.³ Právnické osoby teda predstavujú abstraktné útvary ako súčasť subjektov práva⁴.

Právny status právnickej osoby – všeobecne

Bez ohľadu k jednotlivým koncepciám právnických osôb (teória fikcie alebo reality) je nepochybné, že právnická osoba predstavuje umelý, výhradne fikciou predpokladaný subjekt konštruovaný za juristickým účelom.⁵ Všeobecná právna úprava postavenia právnických osôb je obsiahnutá v Občianskom zákonníku, ktorá je pomerne strohá. Táto všeobecná právna úprava je následne dopĺňovaná osobitnou právnou úpravou jednotlivých špecifických právnych úprav upravujúcich ten ktorý typ právnickej osoby. Takou dopĺňujúcou úpravou je napríklad právna úprava obchodných spoločností a družstva obsiahnutá v Obchodnom zákonníku (zákon č. 513/1991 Zb. v platnom znení) alebo právna úprava obsiahnutá v zákone o nadáciách zákon č. 34/2002 Z.z. v platnom znení) upravujúca právne postavenie nadácie

---

³ Právny status vnímame v dvoch rovinách a to pasívnej a aktívnej. Pasívny zložka právneho statusu vymedzuje právne postavenie subjektu a je tvorené spôsobilosťou na práva a povinnosti a súborom základných práv a slobôd. Pasívna status je teda základným predpokladom účasti subjektu v právnych vzťahoch. Aktívna zložka zas predstavuje predpoklad, aby osoba sa mohla vlastným konaním podieľať na vzniku a realizácii právneho vzťahu. Aktívny status je preto tvorený dvoma zložkami a to spôsobilosťou na právne úkony a deliktuálnou spôsobilosťou.

⁴ Bolo tomu tak už v období rímskeho práva, ktoré právnou subjektivitu priznávalo rovnako fyzickým, ako aj právnickým osobám. Na rozdiel od súčasnosti bol však zoznam právnických osôb značne obmedzenejší. Patrili sem napr. nadácie, korporácie, ústavy či štát. K tomu pozri: TUROŠÍK M.: Roman law. 1. Vydanie. Banská Bystrica: Belianum, 2013. ISBN 978-80-557-0556-9, s. 42

⁵ Pôvodným cieľom teórie fikcie bolo prelomenie doktrinálneho stanoviska prirodzeno-právnej školy o nemožnosti existencie právnickej osoby popri osobe fyzickej ako jediného nositeľa základných prirodzených práv. Rozdielnosť ponímania právnických osôb z hľadiska teórie fikcie a teórie reality sa odráža v stanovení podmienok vzniku a uznania právnickej osoby v legislatívnej a praktickej rovine. Podstata teórie fikcie je, že právnická osoba predstavuje právnú fikciu, ktoré nemá základ v spoločenskej realite a primárnu rolu pri vzniku právnickej osoby hrá právo, ktoré stanovuje podmienky vzniku a uznania právnickej osoby za subjekt práva. Naproti tomu v prípade teórie reality vychádza z toho, že právnické osoby sú existujúce samostatné organizačné a právo ich len právne relevantným spôsobom má zobrať na vedomie. V rámci vývoja sa však uvedené teórie vzájomne ovplyvňovali a akcelerovali svoj vývoj. Bližšie pozri: HURDÍK, J. Právnické osoby a jejich typologie. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-168-0.

a pod.. Napriek uvedenej roztrúsenosti právnej úpravy právnických osôb vo všeobecnosti je možné konštatovať, že slovenský právny poriadok sa pri koncepcii právnických osôb sa značne priklonil k teórii fikcie vychádzajúcej zo Savignyho učenia, ktorý pod právnickou osobou rozumie umelý, výhradne fikciou predpokladaný subjekt konštruovaný za juristickým účelom.⁶ Uvedený príklon je zrejmý z ustanovenia § 18 Občianskeho zákonníka, kedy existencia právnickej osoby je podmienená jej legalizáciou na podklade normatívneho právneho aktu a pokusy o presadenie existencie právnickej osoby cestou judikatúry súdov boli skôr ojedinelé.

V dôsledku uvedeného právnickú osobu v zmysle slovenského právneho poriadku je možné považovať za umelú, fiktívnu konštrukciu vytvorenú a existujúcu výhradne na základe zákonného zmocnenia, odvodenú od fyzických osôb a disponujúcu ich právnymi vlastnosťami. Rozsah oprávnení a povinností právnickej osoby, t.j. rozsah jej právneho statusu jednoznačne a v plnej miere vyplýva zo zákona. Len zákon môže normatívne určiť aký bude obsah a rozsah právneho statusu právnickej osoby, t.j. v akom rozsahu, resp. či vôbec, prizná právnickej osobe spôsobilosť mať práva a povinnosti, spôsobilosť na právne úkony a deliktuálnu spôsobilosť.

Obsah a rozsah právneho statusu právnickej osoby je závislý od samotného konceptu právnických osôb. V podmienkach Slovenskej republiky sa dopad priklonenia sa k fikčnej teórii prejavuje vo vzťahu k obsahu a rozsahu právneho statusu právnickej osoby tým, že právnické osoby sa chápu ako pomocný právny konštrukt – sekundárna právna konštrukcia, ktorej podobnosť s človekom je čisto legislatívna. Uvedená koncepcia je podporená už ústavnoprávnou koncepciou základných práv a slobôd, v zmysle ktorej základné práva a slobody prináležia výhradne fyzickým osobám⁷. V rámci všeobecnej úpravy sa to prejavuje v ustanovení § 19a OZ, ktoré zakotvuje, že spôsobilosť na práva a povinnosti právnickej osoby môže byť obmedzená zákonom.⁸ Bez existencie zákonného ustanovenia zužujúceho právny status právnickej osoby je jej spôsobilosť neobmedzená. Právnická osoba teda nemá špeciálnu subjektivitu obmedzenú predmetom svojej činnosti a môže mať práva a povinnosti

---

⁶ SAUVIGNY, F. C. von. Das Recht des Besitzes : Eine civilistische Abhandlung. [online]. Giessen: Heyer, 1803, 495 s. [cit. 2013-02-17]. Dostupné na internete: http://dlibpr.mpier.mpg.de/m/kleioc/0010/exec/bigpage/%22235083_00000222.gif%22, s. 188.

⁷ Pozri čl. 12 Ústavy Slovenskej republiky.

⁸ Podľa § 19a OZ: „Spôsobilosť právnickej osoby nadobúdať práva a povinnosti môže byť obmedzená len zákonom.“

bez ohľadu na predmet svojej činnosti. Doktrína *ultra vires*⁹ sa pri určení rozsahu a obsahu spôsobilosti na práva a povinnosti v Slovenskej republike neuplatňuje. Rozsah oprávnení a povinností právnickej osoby, t.j. rozsah jej právnej subjektivity jednoznačne a v plnej miere vyplýva zo zákona a len zákon môže normatívne určiť obsah a rozsah jej právneho statusu.

Napriek tomu, že právna teória hovorí o tzv. neobmedzenom pasívnom statuse právnickej osoby, ak tak neustanovuje inak súčasne však konštatuje, že jej pasívny status je obmedzený samotnou povahou právnickej osoby. Zo samotnej povahy právnickej osoby ako umelého konštruktú je zrejماً rozdielnosť medzi osobou fyzickou ako prirodzeného subjektu práva¹⁰ a právnickou osobou ako fiktívnou legislatívnou konštrukciou vznikajúca na základe zákona. Uvedená rozdielnosť vychádza už z ústavného konceptu základných ľudských práv, ktoré ich priznávajú ľudským bytostiam¹¹ a základná právna úprava právnických osôb nenachádza odraz v ústavných predpisoch a prípadné poskytnutie ochrany pred zásahom do základných práv a slobôd sa odvodzuje len z judikatúry. Rovnako právna teória sa prikláňa k názoru, že právnická osoba je z povahy veci vylúčená z možnosti byť nositeľom tých subjektívnych práv a povinností, ktoré z povahy veci patria výlučne len fyzickej osobe. Týka sa to predovšetkým tzv. osobnostných práv fyzickej osoby¹² a právo právnickej osobe priznáva len tzv. práva obdobné osobnostným právam fyzickej osoby ako je právo na ochranu názvu právnickej osoby, jej dobrej povesti a podobne.¹³ Aj keď zo zákonného znenia § 19a

---

⁹ Doktrína *ultra vires* (Doctrine of Ultra Vires) je inštitút práva obchodných spoločností Spojeného kráľovstva veľkej Británie a Severného Írska, ktorá vznikla na prelome 1 a 2 polovice 19 storočia. Uvedená doktrína v uvedenom ponímaní predstavuje označenie súboru pravidiel obmedzujúceho niektoré typy obchodných spoločností. Obmedzenie právnej spôsobilosti je ohraničené rozsahom predmetu podnikania, ako byl vymedzený v zakladateľskom dokumente alebo zákone a obchodná spoločnosť môže vykonávať iba také úkony, ktoré sú v rámci jej predmetu činnosti (*intra vires*). Právne úkony vykonané mimo hranice právnej spôsobilosti (*ultra vires*) sú na základe doktríny *ultra vires* neplatné. Samozrejme, že vykonou zmenou práva obchodných spoločností tzv. *company act* došlo k značnej revízií uvedenej doktríny, ktorá predstavovala jej čiastočný zánik. Bližšie pozri: PALMER, Sir Francis Beaufort: *Palmer's Company Law*, 135. edície online vydání – 3. aktualizace 2012, část 2.607, Dostupné:

<http://login.westlaw.co.uk.ezproxy.sussex.ac.uk/maf/wluk/app/document?src=doc&linktype=ref&&context=11&crumb-action=replace&docguid=I16C489F0092311E1AEBBA03606F2A903>

TALBOT, Lorraine: *Critical corporate governance and the demise of the ultra vires doctrine*. *Common Law World Review*, 2009, roč .38, č. 2., Dostupné: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1396588.

¹⁰ Prirodzenosť fyzickej osoby súvisí nielen s povahou práv, ktoré sa jej priznávajú, ale aj s časom ich vzniku resp. vzniku samotnej právnej subjektivity fyzickej osoby. K tomu pozri: TUROŠÍK M.: *Ľudské práva v rímskom práve*. In P. SZYMANIEC (ed.): *Zasada proporcjonalności a ochrona praw podstawowych w państwach Europy. The Principle of Proportionality and the Protection of the Fundamental Rights in the European States*. Warszawa: Wydawnictwo PWSZ AS, 2015, s. 65–72

¹¹ pozri napr. čl. 12 Ústavy SR.

¹² V zmysle § 11 Oz osobnostné práva ako právo na život, zdravie, česť a pod prináležia výlučne fyzickej osobe.

¹³ Pozri § 19b Oz resp. v prípade obchodných spoločností nároky vyplývajú z § 12 ObZ, resp. v rámci prostriedkov ochrany pred nekalo súťažným konaním podľa § 44 a nasl. ObZ.

vyplýva, že obmedzenie je vyjadrené *expressis verbis* slovami nadobúdať, tak uvedené obmedzenie sa vzťahuje i na obmedzenie mať práva a povinnosti.

V rámci pasívneho statusu právnická osoba teda vo všeobecnosti nemá špeciálnu právnu subjektivitu obmedzenú predmetom jej činnosti a vychádza sa z tzv princípu ak zákon neustanovuje inak, že spôsobilosť právnickej osoby na práva povinnosti je neobmedzená s výnimkou práv a povinností, ktoré z povahy veci prislúchajú len fyzickej osobe. Je preto zrejmé, že v rámci uvedeného ponímania a rešpektovania rozdielnosti, že rozsah a obsah pasívneho právneho statusu fyzickej osoby a právnickej osoby nie totožný.

Slovenský právny poriadok však vychádza z princípu úplnej právnej subjektivity právnických osôb. V rámci tejto koncepcie na rozdiel od úpravy právneho statusu fyzických osôb nerozlišuje medzi jednotlivými zložkami právneho statusu. Právna spôsobilosť je teda rovnako ako v rámci korporátneho práva Spojeného kráľovstva nedelená a zahŕňa tak v sebe spôsobilosť na práva a povinnosti, spôsobilosť na právne úkony a deliktuálnu spôsobilosť. Realizácia aktívneho statusu právnickej osoby je možná len a výlučne prostredníctvom fyzických osôb. Pri vymedzení aktívneho statusu zákon ustanovuje, že právne úkony právnickej osoby vo všetkých veciach robia tí, ktorí sú na to oprávnení zmluvou o zriadení právnickej osoby, zakladacou listinou alebo zákonom. Obdobnú úpravu uvedenému ustanoveniu § 20 ods. 1 OZ nachádzame i v osobitných právnych predpisoch napr. v ustanovení § 13 ObZ- Pri vymedzení aktívnej zložky právneho statusu je teda badateľný príklon k teórii reality¹⁴, kde právnická osoba koná sama prostredníctvom svojich orgánov. Štatutárne orgány sú teda očami a ústami právnickej osoby a prostredníctvom nich právnická osoba vykonáva právne úkony a vyjadruje svoju vôľu. Vychádza sa z priameho, osobného konania právnickej osoby prostredníctvom jej štatutárneho orgánu. Štatutárny orgán nie je zástupcom právnickej osoby, ale priamo orgánom právnickej osoby, ktorého úkony sa považujú za úkony tejto právnickej osoby a priamo ju zaväzujú. Takto formulovaná koncepcia konania právnickej osoby, resp. jej spôsobilosti na právne úkony je v rámci moderných právnych poriadkov skôr ojedinelá, a v slovenskom prípade ovplyvnená sovietskou socialistickou náukou a na jej podklade kreovanou československou právnou vedou z obdobia druhej polovice 20. storočia.¹⁵ Nemecké, rakúske právo právnickej osobe spôsobilosť na právne úkony priamo nepriznáva a osobné konanie právnickej osoby vylučuje a rovnako

---

¹⁴ Podľa Gierkeho je právnická osoba reálne existujúcou entitou vybavenou vlastným jednotným úsudkom (*einheitliches Gesamtwissen*) bez toho, aby sa na jeho prejav mali použiť pravidlá o zastúpení. Pozri: Gierke, O: *Die Genossenschaftstheorie und die deutsche rechtsprechung*, Berlin, 1887, s. 627.

¹⁵ napr. I. Genkin, A. Venediktov, v *Československu Z. Kratochvíl*.

i návrh DCFR vychádza skôr z režimu zastúpenia.¹⁶ Štatutárny orgán vystupuje navonok vo všetkých veciach, okrem vecí ktoré zákon zveruje iným orgánom právnickej osoby alebo, ktoré mu zákon zakazuje zveriť. Jeho konanie sa pričíta právnickej osobe bez ďalšieho a prípadné vnútorné obmedzenia konať za právnickú osobu sú právne neúčinné. Z uvedeného je zrejmé, že doktrína *ultra vires* sa neuplatňuje. Právne postavenie právnických osôb z pohľadu ich spôsobilosti na právne úkony možno charakterizovať prostredníctvom Hurdíkovej špeciálnej štatutárnej subjektivity. Špeciálna štatutárna subjektivita limituje základ aktívneho právneho statusu právnickej osoby, t.j. jej spôsobilosti na právne úkony. Právnické osoby majú „zásadne zodpovedajúcu spôsobilosť aktívne právne relevantne konať vymedzenú rozsahom právomoci štatutárneho orgánu a v tomto smere sú obmedzené a môžu byť obmedzené len zákonom“.¹⁷ Konanie nad rámec špeciálnej štatutárnej subjektivity (neposudzovanej vo väzbe na predmet činnosti spoločnosti) predstavuje konanie mimo rozsahu spôsobilosti právnickej osoby na právne úkony, a preto nemôže (v medziach stanovených zákonom) vyvolávať zákonom predpokladané právne následky. Stav, kedy právnická osoba koná nad rámec svojej špeciálnej štatutárnej subjektivity je privoditeľný o.i. práve excesom štatutárneho orgánu, t.j. konaním jej štatutárneho orgánu prekračujúcim rozsah svojich splnomocnení, ktoré sú mu dané samotným zákonom. Excesom štatutárneho orgánu bude možné považovať jedine prekročenie pôsobnosti štatutárneho orgánu, ktorú mu zákon zveruje alebo umožňuje zveriť a všeobecným právnym následkom bude neplatnosť právneho úkonu pre rozpor so zákonom (*contra legem*) ak zákon nebude ustanovovať osobitný právny následok. Právna úprava excesu konania štatutárneho orgánu teda vychádza z teórie fikcie.

---

¹⁶ Návrh spoločného referenčného rámca (DCFR), Kniha II., kapitola 6 „Zastúpenie“ uvádza: „Oprávnenie zástupcov spoločností konať vo vzťahu k vonkajšiemu svetu sa bude spravovať touto kapitolou a je dôležité, aby sa touto kapitolou spravovalo, pretože ide o jednu z najdôležitejších aplikácií pravidiel o oprávneniach zástupcov. Spoločnosti môžu právne konať len prostredníctvom zástupcov.... Je dôležité, aby sa pravidlá tejto kapitoly aplikovali na zástupcov, ktorých oprávnenie zastupovať vyplýva zo zákona (za predpokladu, že pôjde o situácie, ktoré spadajú do pôsobnosti DCFR). V týchto prípadoch sa právo (napr. právo obchodných spoločností) často zaoberá výhradne udelením oprávnenia zástupcom spoločnosti, ale implicitne ponecháva právne súvislosti výkonu tohto oprávnenia na všeobecné pravidlá o zastúpení. Táto medzera môže a má byť vyplnená všeobecnými pravidlami tejto kapitoly o zastúpení v rozsahu rešpektujúcom osobitné obmedzenia a požiadavky príslušného právneho poriadku.“.

Pozri:

BAR, C. von – CLIVE, E. – SCHULTE-NÖLKE, H. et al. (eds.). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR). [online]. Outline edition. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group)

Dostupné na internete:

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/EUROPEAN_PRIVATE_LAW/EN_EP_L_20100107_Principles_definitions_and_model_rules_of_European_private_law_-_Draft_Common_Frame_of_Reference_DCFR_.pdf.

¹⁷ HURDÍK, J. Právnické osoby a jejich typologie. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-168-0, s. 61.

Okrem tzv. štatutárnych orgánov právnickej osoby môžu za právnickú osobu konať i iné osoby, ak to ustanovuje zákon. Všeobecné ustanovenie umožňujúce pričítateľnosť konania iných osôb za právnickú osobu sa nachádza v § 20 ods. 2 OZ, ktoré stanovuje podmienky kedy ich konanie bude zaväzovať právnickú osobu. Okrem uvedeného všeobecného ustanovenia v právnom poriadku pre oblasť niektorých právnických osôb nachádzame i osobitné ustanovenia umožňujúce pričítateľnosť konania iných osôb za konanie v mene právnickej osoby. Takýmito ustanoveniami je napr. § 15 ObZ. Pre účely ďalšej analýzy je však analýza uvedených podmienok pričítateľnosti nadbytočná.

Právny status spoločnosti v likvidácii

Zákonné vymedzenie pojmu likvidácie nachádzame v ustanovení § 70 ods. 1, ktorý zakotvuje že likvidácia smeruje k uspokojeniu nárokov veriteľov a iných osôb, ktorým prislúcha právo na likvidačný zostatok. Niektorí autori, napr. Cach, uvádzajú, že ide o fázu medzi zrušením a zánikom právnickej osoby, kedy sa právnická osoba majetkovo vyporiada s jej dlžníkmi a veriteľmi, vrátane tzv. reziduálnych veriteľov, t. j. osôb ktoré majú nárok na majetkový zostatok po uspokojení všetkých ostatných veriteľov.¹⁸ Ďalší autori chápu likvidáciu spoločnosti ako zákonom ustanovený postup, pri ktorom dochádza k mimosúdnemu vyrovnaniu majetkových vzťahov zanikajúcej právnickej osoby, resp. iného spoločenského útvaru¹⁹ a predstavuje špecifický úsek pred zánikom právnickej osoby (ktorý je viazaný na výmaz spoločnosti z registra), počas ktorého je zachovaná jej právna subjektivita, hoci len v obmedzenom rozsahu.²⁰

Spoločným menovateľom uvedených definícií je účel likvidácie, ktorým je usporiadanie majetkových a iných pomerov právnickej osoby. Ide o vyporiadanie sa tak povediac, voči tretím osobám (veriteľom, zákazníkom, obchodným partnerom a štátu), čo predstavuje usporiadanie právnych vzťahov v súvislosti s vyrovaním obchodného imania spoločnosti.²¹ Rovnako ale aj o vyporiadanie dovnútra právnickej osoby prípadným

---

¹⁸ Števec, M., Dulák, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko F., Tomašovič, M. a kol.: Občiansky zákonník I., § 1- 450, Komentár, Praha, C.H.Beck, 2015, s. 124.

¹⁹ Patakyová, M. a kol.: Zmena, zrušenie a zánik firmy bez rizika a strát, SEPI, s.r.o. Žilina, 2000.

²⁰ pozri napr.: Pelikánová, I.: Komentár k obchodnému zákonníku, II. Diel, Linde, Praha, 1996.

²¹ Mamojka, M. a kol.: Obchodný zákonník, I. zväzok § 1 – 260, Veľký komentár, Eurokodex, Žilina, 2016, s. 333.

rozdelením majetkového zostatku, ktorý vyplynul z likvidácie medzi tých, ktorí majú právo na likvidačný zostatok (reziduálnych veriteľov), pokiaľ takýto nárok vznikol. V tomto smere je teda vymedzenie účelu likvidácie v ustanovení § 70 nie celkom presné, keďže nárok na rozdelenie likvidačného zostatku vzniká až pri skončení likvidácie a v závislosti od jej priebehu. Do uvedenej doby existuje len v latentnej podobe.

Zrušenie spoločnosti ani vstup do likvidácie teda nemá vplyv na pasívnu zložku právneho statusu, t. j. na spôsobilosť mať práva a povinnosti. Zrušenie spoločnosti a ani samotný vstup do likvidácie nemá vplyv na rozsah spôsobilosti právnickej osoby byť nositeľom subjektívnych práv a povinností a spravidla nespôsobuje právne následky spočívajúce najmä vo vzniku, zmene alebo zániku práv alebo povinností právnickej osoby. Slovenský právny poriadok vychádza z princípu vzniku a existencie spôsobilosti právnickej osoby na práva a povinnosti od momentu jej vzniku až do momentu zániku. Uvedený princíp vychádza z ustanovenia § 19b ods. 2 OZ v spojitosti s § 20a ods. 2 OZ a tento moment je spravidla spojený s dovŕšením procesu ich kreovania, t.j. ich vznikom.

Vstup do likvidácie z hľadiska účinkov vymedzených v ustanovení § 75b ObZ nemajú následky, ktoré by znamenali zmenu v pasívnom stave právnickej osoby. Vstupom do likvidácie zásadne nedochádza k vzniku, zmene alebo zániku práv a povinností, ktoré vznikli do momentu zrušenia právnickej osoby a jej následnom vstupe do likvidácie a zotrváva na princípe kontinuity. Preto nezanikajú ani prípadne obmedzenia nakladania s majetkom vyplývajúce či už z individuálnych právnych aktov verejnoprávnej povahy (napr. daňové záložné právo zaťažujúce majetok spoločnosti prípadne neodkladné opatrenie zakazujúce spoločnosti nakladať s jej majetkom), alebo jej súkromnoprávných záväzkov. Určitou výnimkou sú jednostranné právne úkony najmä príkazy, poverenia, splnomocnenia a prokúry okrem splnomocnení udelených na zastupovanie v súdnych konaniach. Tieto jednostranné právne úkony *ex lege* zanikajú. Nezodpovedanou a nastolenou otázkou v súvislosti s uvedenou novou právnou úpravou je, či uvedený zánik nastáva i v prípade návrhov na uzatvorenie zmluvy, ktoré spoločnosť vykonala ešte pred vstupom do likvidácie, resp. jednostranných právnych úkonov, ktoré pred vstupom do likvidácie nadobudli perfektnosť, resp. platnosť, len ešte nenadobudli účinnosť ako napr. výpoveď zo zmluvy, odstúpenie od zmluvy, jednostranné započítanie a pod. V súvislosti s uvedeným je nevyhnutné poznamenať, že ustanovenie § 75b ods. 2 upravujúci zánik jednostranných právnych úkonov má svoju inšpiráciu v § 52 ods. 1 ZKR. Uvedené ustanovenie je však odlišné nakoľko dopadá len na

jednostranné právne úkony, týkajúce sa majetku podliehajúceho konkurzu a súčasne v súlade s 52 ods. 2 ZKR sa pri návrhoch na uzatvorenie zmluvy rozlišuje štádium kontraktačného mechanizmu. Z dôvodovej správy k zákonu je zrejmé, že ustanovenie má slúžiť k vyriešeniu otázky konania v mene spoločnosti, a teda ex lege majú zaniknúť všetky splnomocnenia konať za spoločnosť, okrem procesných plnomocenstiev. Je teda zrejmé, že uvedený účinok sa má prejavovať v tzv. aktívnom statuse a zániku oprávnení konať menom právnickej osoby. Gramatické znenie uvedeného ustanovenia je však odlišné a z čisto gramatického hľadiska je možné dovodiť zánik jednostranných právnych úkonov v širšom rozsahu ako to zákonodarca mienil. Súdny teda budú musieť pristúpiť k zužujúcemu výkladu uvedeného ustanovenia, a to i v súlade so zásadou právnej istoty, nakoľko tak ako už bolo uvedené samotné zrušenie právnickej osoby ako i jej vstup do likvidácie v zásade nemá vplyv na vznik, zmenu alebo zánik existujúcich práv a povinností.

Vo vzťahu k aktívnemu statusu, a to spôsobilosti na právne úkony je nevyhnutné poznamenať, že uvedený status je daný tzv. štatutárnou pôsobnosťou orgánov spoločnosti. Samotným zrušením spoločnosti nie je možné konštatovať, žeby došlo k vylúčeniu spoločnosti z možnosti vykonávania určitých právnych úkonov, resp. inak povedané, žeby došlo nad rámec existujúcich zákonných obmedzení k vzniku obmedzenia štatutárnej pôsobnosti štatutárnych orgánov. Napriek tomu však dochádza k určitej zmene zavedením tzv. statusu „stand still“. Právny režim uvedeného statusu je inšpirovaný režimom ustanovení o transakciách s konfliktom záujmov a je vymedzený v ustanovení § 68c Obchodného zákonníka. V zmysle uvedeného statusu, od zrušenia spoločnosti do jej vstupu do likvidácie, nakladanie s majetkom spoločnosti, ktorého hodnota presahuje 10 % hodnoty základného imania spoločnosti podlieha oceneniu znaleckým posudkom a schváleniu najvyšším orgánom spoločnosti. Takýto majetkovoprávny úkon nemôže nadobudnúť účinnosť skôr, ako bude uložený spolu so znaleckým posudkom v zbierke listín. Bez splnenia uvedených povinností je právny úkon neúčinný a plnenie z neho zakladá nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia, pričom členovia štatutárneho orgánu v čase poskytnutia plnenia ručia za splnenie uvedeného záväzku. Predmetné podmienenie účinnosti právnych úkonov v čase medzi zrušením a vstupom do likvidácie, eventuálne medzi zrušením a jej zánikom, ak k likvidácií nedochádza, je systematicky zaradené do časti týkajúcej sa zrušenia spoločností, čo vyvoláva otázku, či je aplikovateľné i na iné právnické osoby. Z odkazu § 20a ods. 4 OZ len na ustanovenia o likvidácií obchodných spoločností možnosť takejto aplikácie nevyplýva.

Ak vychádzame z premisy, že rozsah aktívneho statusu je daný orgánmi, ktorých konanie je možné pričítať konaniu právnickej osoby je nevyhnutné konštatovať, že vstup spoločnosti do likvidácie má za následok prechod uvedenej pôsobnosti zo štatutárnych orgánov na likvidátora. So vstupom právnickej osoby do likvidácie je spojený prechod oprávnenia konať v mene právnickej osoby na likvidátora a právomoci štatutárnych orgánov nadobúdajú tzv. latentnú, resp. reziduálnu podobu. Pôsobnosť likvidátora je vyjadrená rovnako ako doposiaľ a zahŕňa možnosť likvidátora vykonávať len úkony smerujúce k likvidácii spoločnosti a to najmä vo vzťahu k povinnosti plniť záväzky spoločnosti a uplatňovať jej nároky, povinnosti prijímať plnenie v prospech spoločnosti, povinnosti zastupovať spoločnosť pred súdmi a inými orgánmi, povinnosti uzavierať zmiery a dohody o zmene a zániku práv a záväzkov. Ako uvádza Kubinec kostrbato vyjadrené postavenie počas likvidácie pri uplatňovaní práv a povinností v mene spoločnosti je obdobné štatutárnemu orgánu spoločnosti a spoločnosť koná likvidátorom.²² Rozsah obmedzenia aktívneho statusu je vecný a právne úkony právnickej osoby vykonávané likvidátorom musia napĺňať jej účel a cieľ.

Týmto cieľom je vysporiadanie majetkových práv navonok a dovnútra právnickej osoby a právne úkony musia byť tak zamerané na dosiahnutie jeho cieľa. Posúdenie napĺňania uvedeného cieľa bude závisieť od okolností konkrétneho prípadu. Nie je vylúčené, že právnická osoba v rámci uskutočňovania a napĺňania uvedeného cieľa i nadobudne majetok, práva alebo iné majetkové hodnoty ako dôsledok plnenia existujúcich právnych vzťahov, ktorými bola viazaná, pretože existujúce práva a povinnosti zrušením právnickej osoby a jej vstupom do likvidácie zásadne nezanikli, nezmenili sa alebo uzatvorí i nové právne vzťahy, ak je to nevyhnutné.

Zákonná úprava teda ustanovuje ex lege prechod právomoci z tzv. výkonného orgánu právnickej osoby na likvidátora a rozsah právomoci pôvodných výkonných orgánov je len reziduálny. Likvidátor sa stáva navonok vo vzťahu k tretím osobám rukami a ústami právnickej osoby v rozsahu v akom na neho prešla uvedená právomoc. Ak zákon neustanovuje inak koná v mene právnickej osoby a quasi sa stáva výkonným orgánom spoločnosti. Pri konaní likvidátora v mene právnickej osoby sa aj v tomto prípade vychádza z priameho, osobného konania prostredníctvom likvidátora. V rámci uvedeného konania sa jeho úkony sa považujú za úkony právnickej osoby a priamo ju zaväzujú. Inak povedané

---

²² MAMOJKA, M. a kol.: Obchodný zákonník, I. zväzok § 1 – 260, Veľký komentár, Eurokodex, Žilina, 2016, s. 333.

likvidátor sa ex lege stáva výkonným orgánom právnickej osoby v rozsahu zákonom zverenej právomoci. Rozsah uvedenej právomoci vyplýva priamo zo zákona a vymedzuje ho ustanovenie § 75b ods. 1 v spojitosti s § 75b ods. 2 ObZ. Ako vyplýva z uvedených ustanovení je rozsah spôsobilosti likvidátora konať v mene právnickej osoby vecne obmedzený. Vecné obmedzenie nie je však predmetom činnosti právnickej osoby resp. jej účelom, ale naplnením účelu likvidácie. Rovnako uvedené vecné obmedzenie nevyplýva zo súkromnoprávných obmedzení, ale priamo zo zákona. V tomto ponímaní nemožno teda hovoriť o aplikácii doktríny ultra vires, ale o prejav koncepcie špeciálnej štatutárnej právomoci vo vzťahu k likvidátorovi ako osobitnému orgánu ex lege orgánu v čase jej likvidácie. Právomoc uvedeného orgánu je ex lege vecne obmedzená naplnením účelu likvidácie. Prípadný exces likvidátora z uvedeného vecného obmedzenia pre prekročenie rozsahu pôsobnosti, ktoré mu zákon zveruje alebo umožňuje zveriť bude znamenať neplatnosť právneho úkonu pre rozpor so zákonom (contra legem). Uvedené je zrejmé z ustanovenia § 13 ods. 3 ObZ, v zmysle ktorého právnickú osobu nezaväzuje konanie štatutárneho orgánu za predpokladu, že došlo k prekročeniu jeho pôsobnosti, ktorú tomuto orgánu zákon zveruje alebo zákon umožňuje zveriť.

Zákon následne vymenúva jednotlivé právomoci likvidátora v rámci enumeratívneho výpočtu resp. mu ukladá jednotlivé povinnosti v rámci procesu likvidácie. V rámci uvedeného najmä plní záväzky právnickej osoby, uplatňuje pohľadávky a prijíma plnenia v mene právnickej osoby, koná za právnickú osobu pred súdmi a inými orgánmi, uzaviera zmiery a dohody o zmene a zániku práv a záväzkov, podáva prípadne návrh na zápis likvidátora do obchodného registra, vedie zoznam pohľadávok prihlásených do likvidácie a zapisuje do neho jednotlivé pohľadávky a ukladá ho do zbierky listín, zisťuje majetok, zostavuje zoznam majetku a ukladá ho do zbierky listín, zostavuje mimoriadnu účtovnú závierku ku dňu vstupu do likvidácie a následne zostavuje jednotlivé účtovné závierky, vypracováva konečnú správu o priebehu likvidácie a návrh na rozdelenie likvidačného zostatku, pri splnení zákonných podmienok podáva návrh na vyhlásenie konkurzu a pod.

Vo vzťahu k jeho postaveniu do vnútra právnickej osoby je nevyhnutné konštatovať, že všeobecná právna úprava právnických osôb v právnom poriadku Slovenskej republiky neobsahuje úpravu práv a povinností medzi štatutárnym orgánom a úprava jeho zodpovednosti. Uvedené vzťahy sa odvodzujú len doktrinálne z právnej príbuznosti so záväzkovým vzťahom z príkaznej zmluvy. V rámci uvedeného sa teda odvodzuje povinnosť

lojality. V prípade obchodných spoločností osobitná právna úprava úpravu vzťahu medzi spoločnosťou a členom štatutárneho orgánu obsahuje a obsahuje i úpravu predpokladov zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone jeho funkcie. Vo všeobecnosti nezaoberajúc sa podrobnosťami uvedeného vzťahu pre ten ktorý typ obchodnej spoločnosti je možné konštatovať, že vzťah člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti a obchodnou spoločnosťou je založený na dvoch základných prvkoch. Týmito prvkami sú náležitá starostlivosť tvoriaca právny rámec fiduciárneho vzťahu a v rámci nej požadovaný štandard starostlivosti (náležitá, resp. odborná starostlivosť) a povinnosť lojality. Povinnosť lojality zodpovedá povinnosti štatutárneho orgánu hájiť a presadzovať pri správe a riadení obchodnej spoločnosti zákonom vymedzené záujmy. Pri vzťahu likvidátora k právnickej osobe v zásade zákon zotrváva na uvedenej koncepcii. V rámci uvedenej koncepcie je likvidátor pri výkone svojej pôsobnosti povinný postupovať s odbornou starostlivosťou v súlade so záujmami právnickej osoby a všetkých jej členov a za výkon svojej pôsobnosti zodpovedá rovnako ako členovia štatutárneho orgánu právnickej osoby. V tejto súvislosti je však nevyhnutné poznamenať, že v súvislosti i s povinnosťami uloženými v záujme ochrany tretích osôb, ktoré musí likvidátor plniť sa vychádza z extenzívneho ponímania lojality štatutárneho orgánu. Uvedené extenzívne ponímanie lojality štatutárneho orgánu uvádza L. Žitňanská nasledovne: „ak vnímame korporáčnú lojalitu štatutárneho orgánu vyplývajúcu z jeho fiduciárneho vzťahu k spoločnosti ako lojalitu ku korporácii, ktorá kladie na prvé miesto spoločnosť a udržanie prevádzky podniku v dlhodobom pláne, tak povinnosť, aby štatutárny orgán venoval náležitú pozornosť záujmom veriteľov, spoločníkov a iných zainteresovaných osôb, je súčasťou požadovanej starostlivosti štatutárneho orgánu vo vzťahu k spoločnosti.“²³ Je teda zrejmé, že v danom prípade sa teda primárne vychádza z koncepcie tzv. shareholder value²⁴, ktorá je však modifikovaná zameraním nielen na samotnú spoločnosť, ale i ochranou tretích osôb.

Vo vzťahu k postaveniu doterajších (pôvodných) orgánov ich právomoc konať v mene spoločnosti v rozsahu v akom prešla ich právomoc na likvidátora sa dostáva do tzv. latentnej podoby a tieto orgány takto prevedenú právomoc strácajú. Zostáva im však zachovaná tzv. reziduálna právomoc v rozsahu v akom neprešla na likvidátora. Zákon uvádza, že v rámci svojej reziduálnej právomoci sú oprávnené výlučne zvolávať len najvyššie orgány spoločnosti.

---

²³ ŽITŇANSKÁ, L.: Zodpovednosť členov štatutárneho orgánu pri hroziacom úpadku podľa smernice o reštrukturalizácii a insolvenčii. *Súkromné právo*, č. 2/2020, s. 60-66.

²⁴ PETROV, J.: *Obecná odpovědnost člena představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 58.

Od vstupu do likvidácie uvedený právny status právnickej osoby trvá až do jej zániku. Zánik právnickej osoby je opakom jej zrodu (vzniku) a je spojený s ukončením jej existencie. Zánik právnickej osoby zapísanej do registra je viazaný na jej výmaz, ak zákon neustanovuje inak. Zánikom právnickej osoby dochádza k zániku tak aktívneho ako i pasívneho statusu právnickej osoby.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

BAR, C. von – CLIVE, E. – SCHULTE-NÖLKE, H. et al. (eds.). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR). [online]. Outline edition. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group)

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/EUROPEAN_PRIVATE_LAW/EN_EPL_20100107_Principles_definitions_and_model_rules_of_European_private_law_-_Draft_Common_Frame_of_Reference_DCFR_.pdf.

GIERKE, O: Die Genossenschaftstheorie und die deutsche Rechtsprechung, Berlin, 1887.

HURDÍK, J. Právnické osoby a jejich typologie. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-168-0.

MAMOJKA, M. a kol.: Obchodný zákonník, I. zväzok § 1 – 260, Veľký komentár, Eurokodex, Žilina, 2016.

PALMER, Sir Francis Beaufort: Palmer's Company Law, 135. edice online vydání – 3. aktualizace 2012, část 2.607,

<http://login.westlaw.co.uk.ezproxy.sussex.ac.uk/maf/wluc/app/document?src=doc&linktype=ref&&context=11&crumbaction=replace&docguid=I16C489F0092311E1AEBBA03606F2A903>.

PATAKYOVÁ, M. a kol.: Zmena, zrušenie a zánik firmy bez rizika a strát, SEPI, s.r.o. Žilina, 2000.

PELIKÁNOVÁ, I.: Komentář k obchodnému zákonníku, II. Díl, Linde, Praha, 1996.

PETROV, J.: Obecná odpovědnost člena představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2007.

SAUVIGNY, F. C. von. Das Recht des Besitzes : Eine civilistische Abhandlung. [online]. Giessen: Heyer, 1803, 495 s. [cit. 2013-02-17]. Dostupné na internete:

http://dlibpr.mpier.mpg.de/m/kleioc/0010/exec/bigpage/%22235083_00000222.gif%22, s. 188

TALBOT, Lorraine: Critical corporate governance and the demise of the ultra vires doctrine. *Common Law World Review*, 2009, roč .38, č. 2.,

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1396588.

TUROŠÍK M.: Ľudské práva v rímskom práve. In P. SZYMANIEC (ed.): *Zasada proporcjonalności a ochrona praw podstawowych w państwach Europy. The Principle of Proportionality and the Protection of the Fundamental Rights in the European States*. Warszawa: Wydawnictwo PWSZ AS, 2015, s. 65–72

TUROŠÍK M.: Roman law. 1. Vydanie. Banská Bystrica: Belianum, 2013. ISBN 978-80-557-0556-9, s. 113

ŠTEVČEK, M., DULÁK, A., BAJÁNKOVÁ, J., FEČÍK, M., SEDLAČKO F., TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Občiansky zákonník I., § 1- 450, Komentár*, Praha, C. H. Beck, 2015, s. 124.

ŽITŇANSKÁ, L.: Zodpovednosť členov štatutárneho orgánu pri hroziacom úpadku podľa smernice o reštrukturalizácii a insolvenčii. *Súkromné právo*, č. 2/2020, s. 60-6

INŠTITÚT VYDRŽANIA VLASTNÍCTVA NEHNUTEĽNOSTÍ
PO NOVOM
INSTITUTE OF ENDURANCE OF REAL ESTATE OWNERSHIP
AFTER THE AMENDMENT

Peter Gabrik¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.34-42>

Abstrakt

Inštitút vydržania je zakotvený v právnom poriadku, s prestávkami a zmenami, z dôvodu jeho užitočnosti pri náprave nedostatkov v evidencii vlastníctva nehnuteľností. Hmotnoprávne je inštitút zakotvený v § 134 Občianskeho zákonníka. Na faktické zohľadnenie vydržania v evidencii katastra je však potrebný aj istý procesný postup. Preklenúť vydržanie do platnej evidencie katastra je dnes možné cez osvedčenie vyhlásenia o vydržaní alebo v prípade nesúhlasu posledných evidovaných vlastníkov - sporu, súdnou cestou. Ministerstvo spravodlivosti však chce zrušiť osvedčenie vyhlásenia o vydržaní a nahradiť ho súdnym konaním o potvrdení vydržania.

Kľúčové slová

Vydržanie. Nehnuteľnosti. Pozemky. Vlastnícke právo. Držba. Dobromyseľnosť. Dedičstvo. Slovenský pozemkový fond. Lesy SROV. Notár. Súdny. Poľnohospodárstvo. Orná pôda. Lesy. Vyporiadanie spoluvlastníctva.

Abstract

The institute of endurance is enshrined in the legislation, with breaks and changes, due to its usefulness in correcting shortcomings in the records of real estate ownership. Substantively, the institute is enshrined in § 134 of the Civil Code. However, a certain procedure is also necessary to file the maintenance with the cadastre records. Registration of endurance with the valid cadastre records is now possible through a certificate of declaration of endurance or in case of disagreement of the last registered owners - a dispute, by court action.

---

¹ JUDr. Peter Gabrik - Po absolvovaní Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach pôsobil štyri roky na právnom odbore Slovenského pozemkového fondu, odd. sporovej agendy. Neskôr pôsobil ako advokátsky koncipient v dvoch advokátskych kanceláriách. V súčasnosti vykonáva advokátsku prax a zameriava sa na pozemkové právo, právo nehnuteľností a tiež na medicínske právo. Pôsobí ako externý doktorand na katedre Občianskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Je autorom portálu www.neznamyvlastnik.eu.

The Ministry of Justice wants to revoke the certificate of endurance and replace it with court proceedings to confirm endurance.

Keywords

Endurance. Eeal estate. Land. Ownership. Possession. Goodwill. Heritage. Slovak Land Fund. Forests of the Slovak Republic. Notary. Courts. Agriculture. Arable land. Forests. Settlement of co-ownership.

Úvod

V odbornej i laickej verejnosti bolo dlhodobo známe, že sa inštitút vydržania často zneužíval, resp. sa k nemu pristupovalo rôzne od prípadu k prípadu. V našich podmienkach rozdrobenosti pozemkov a dedičstva bývalého režimu (kedy boli ľudia odtrhnutí od vlastníctva pôdy) sa javí inštitút vydržania ako užitočný. Z rôznych dôvodov dochádzalo v minulosti (najmä pred rokom 1989) k právne neperfektným prevodom vlastníckeho práva. Síce sa strany dohodli, vyplatili kúpnu cenu, avšak zmenu vlastníctva nepreviedli do pozemkovej knihy alebo do listu vlastníctva. Pozemky následne v dobrej viere užívali mnoho rokov a prípadne v takomto užívaní plynule pokračovali ich právni nástupcovia. V prípade zistenia, že pozemky im formálne nepatria, by bolo zrejme nespravodlivé žiadať, aby ich prestali užívať alebo ich znova odkúpili. Preto má vydržanie zmysel. Nie však v prípade, keď sa zneužíva do tej miery, že sa inštitút celkom zdiskredituje. Ministerstvo spravodlivosti SR navrhuje odňať vydržanie notárom a dať ho do kompetencie súdom.

I.

Zmena sa má dotknúť ustanovenia § 63 zákona č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (ďalej aj ako „Notársky poriadok“), v ktorom je upravené osvedčenie vyhlásenia o vydržaní tak, že sa celý § 63 Notárskeho poriadku ruší. Vydržanie postupom podľa § 63 Notárskeho poriadku sa natoľko zneužívalo, až bolo potrebné zasiahnuť. Zneužívanie prebiehalo rôznymi spôsobmi v súčinnosti vydržiteľov a niektorých notárskych úradov. Notári často prehliadali nesplnenie podmienok vyhlásenia o vydržaní, prípadne boli vo svojich postupoch nejednotní až do tej miery, že v rozpore s platným znením zákona

osvedčovali vyhlásenia o vydržaní vlastníckeho práva. Sú známe mnohé prípady, ktoré sa skončili trestným stíhaním notárov prípadne vydržiteľov. Poškodený subjekt sa následne veľmi komplikovane musel domáhať nápravy. Napriek tomu, aj po viacnásobnej novelizácii § 63 Notárskeho poriadku, sa nezákonné vydržania naďalej vyskytovali. Nezákonnosť spočívala často v tom, že nebola reálne splnená podmienka dobromyseľnej desaťročnej držby², prípadne nebol doložený súhlas posledne evidovaného vlastníka resp. jeho nástupcu s vydržaním (v prípade viacerých dedičov všetkých z nich), prípadne ani súhlas správcu. Často boli vydržané pozemky neznámych vlastníkov, ktorí sa nemôžu brániť.

Problém so zneužívaním inštitútu už otvorene priznáva aj Ministerstvo spravodlivosti SR, ktoré pripravilo novelu Civilného mimosporového poriadku, ktorou chce definitívne odňať vydržania notárom a zveriť ich do právomoci súdov.

V medzirezortnom pripomienkovom konaní č. LP/2020/361³ je momentálne (v čase vydania tohto príspevku) návrh novely zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok a prebieha vyhodnotenie medzirezortného pripomienkového konania. Novela celkovo ruší § 63 Notárskeho poriadku, teda úplné vyníma vydržanie z činností notárov. Vydržanie má byť po novom upravené v Civilnom mimosporovom poriadku v § 359a a nasl. ako Konanie o potvrdení vydržania, teda plne v právomoci súdov ako napríklad konanie o dedičstve, starostlivosť o maloletých a pod.

II.

Už z názvu nového konania je zrejmé, že keďže vydržanie je originálnym spôsobom nadobudnutia vlastníckeho práva⁴, je žiadúci vstup orgánu verejnej moci, v tomto prípade súdu, nakoľko doposiaľ je vydržanie upravené v § 63 Notárskeho poriadku ako Osvedčenie vyhlásenia o vydržaní. Notársky poriadok radí vydržanie medzi „osvedčenia právne významných skutočností, ktoré by mohli byť podkladom pre uplatnenie práv, alebo ktorými by mohli byť spôsobené právne následky“. Notár pri vydržovaní vlastníckeho práva teda len

---

² Najvyšší súd judikátúrou postupne dotvoril podmienky dobromyseľnosti najmä pokiaľ ide o vstup do držby najmä v judikátoch publikovaných v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, napr. 4Cdo 283/2009, 4Cdo 361/2012, 4Cdo 21/2004.

³ <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2020/361>.

⁴ ŠTEVČEK, M. A kol.: Občiansky zákonník I. a II. zväzok. Komentár, 2. Vydanie, Bratislava: C.H.Beck, 2019. 1107s, ISBN: 9788074007705.

procesne upraveným postupom osvedčí, že pred ním dotyčná osoba vyhlásila, že splnila podmienky vydržania podľa osobitného predpisu (§ 134 Občianskeho zákonníka) najmä okolnosti odôvodňujúce začatie oprávnenej držby, trvanie a nepretržitosť držby⁵. K vyhláseniu je účastník povinný doložiť potrebné listiny. Keďže osvedčenie notár vydáva vo forme notárskej zápisnice (ktorá je verejnou listinou), táto je záznamom zapisateľná do katastra nehnuteľností⁶. Tak zásadná právna skutočnosť, ako je originálne nadobudnutie vlastníckeho práva by sa podľa mienky autora nemala diať len vyhlásením osoby, hoci pred notárom. Notár za súčasného nastavenia nerozhoduje o vydržaní⁷ ani ho „nepotvrďuje“, avšak procesný výsledok je takmer rovnaký, nakoľko bez osvedčenia vyhlásenia notárom vo forme notárskej zápisnice vyhlásenie oprávnenej osoby nemá praktický význam.

Za súčasného nastavenia de facto o vydržaní rozhoduje notár, ktorý sa však často mohol brániť, že len osvedčuje vyhlásenie účastníka. Ako už bolo uvedené, celé toto nastavenie sa v praxi ukázalo ako nedostatočné. Ministerstvo spravodlivosti SR v dôvodovej správe k novele uvádza:

„Cieľom návrhu zákona je zmena spôsobu deklarovania vydržania vlastníckeho práva k nehnuteľnosti a práva zodpovedajúceho vecnému bremenu tak, aby bola zabezpečená ochrana vlastníckeho práva za súčasného zachovania princípu právnej istoty. **Toto oprávnenie sa vyníma z právomoci notárov, nakoľko v rámci vydávania osvedčení o vyhlásení vydržania notármi boli evidované určité problémy pri aplikácii súčasnej právnej úpravy a v niektorých prípadoch došlo aj k zneužitiu tohto právneho inštitútu na úkor ústavnej ochrany vlastníckeho práva.** Aj vzhľadom na uvedené, ako aj vzhľadom na samotný charakter právneho inštitútu vydržania vlastníckeho práva k nehnuteľnosti alebo práva zodpovedajúceho vecnému bremenu, ktorý je špecifický nadobudnutím vecného práva ex lege bez konštitutívneho rozhodnutia príslušného orgánu verejnej moci, sa **navrhuje prenesenie tejto právomoci na súd, ktorý v rámci zákonom ustanoveného procesu potvrdí nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti alebo práva zodpovedajúceho vecnému bremenu vydržaním, alebo návrh na vydanie takéhoto rozhodnutia zamietne ak zistí, že neboli splnené hmotnoprávne podmienky vydržania navrhovateľom.** Na účely právnej istoty sa v rámci konania o potvrdení vydržania zabezpečuje zverejnenie informácie o tomto procese (publicita). Okrem uvedeného sa navrhuje aj zmena právnej

⁵ VALOVÁ, K. a kol.: Notársky poriadok. Komentár, Bratislava: C.H.Beck, 2016. 687s, ISBN: 9788089603442.

⁶ HALAMA, O.: Katastrálny zákon – komentár, Bratislava: Wolter Kluwer, 2014. 87s, ISBN: 9789081680151.

⁷ ŠTEFANKO, J.: Vydržanie ako právny titul nadobudnutia vlastníctva k nehnuteľnosti v nespоровom konaní, ARS NOTARIA, 4/2001, článok publikovaný a dostupný na https://www.notar.sk/Ars/4_2001.pdf.

úpravy týkajúca sa mlčanlivosti notárov a zapožičiavania spisov oprávneným osobám tak, aby došlo k odstráneniu nadbytočnej a neefektívnej administratívnej záťaže a súčasne aj k odstráneniu konaní, ktoré smerujú k znemožňovaniu alebo k sťažovaniu výkonu štátneho dohľadu nad činnosťou notárov.“

III.

Keďže po novom by malo byť vydržanie samostatným súdnym konaním, je potrebné si zadefinovať príslušnosť súdu, účastníkov konania, náležitosti návrhu, rozhodnutia a ďalšie procesné pravidlá.

Na konanie bude príslušný súd, v ktorého obvode sa nachádza nehnuteľnosť, ktorá sa má vydržať. Návrh na začatie konania je oprávnený podať ten, kto o sebe tvrdí, že vydržaním nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnosti alebo právo zodpovedajúce vecnému bremenu. Účastníkom konania má byť aj ten, kto má v čase začatia konania o potvrdení vydržania zapísané na liste vlastníctva vlastnícke právo alebo vecné právo k nehnuteľnosti, ktorej sa konanie o potvrdení vydržania týka. V prípade neznámych vlastníkov je účastníkom aj Slovenský pozemkový fond resp. Lesy SR, š.p.

Návrh na začatie konania o potvrdení vydržania musí okrem všeobecných náležitostí návrhu obsahovať opísanie skutočností, z ktorých vyplýva, že navrhovateľ splnil predpoklady pre nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti alebo práva zodpovedajúceho vecnému bremenu vydržaním, označenie nehnuteľnosti podľa údajov z katastra nehnuteľností a označenie dňa, kedy navrhovateľ nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnosti alebo právo zodpovedajúce vecnému bremenu vydržaním. Skutočnosti podľa predchádzajúcej vety musí navrhovateľ zároveň osvedčiť. Keďže ide o mimosporové konanie v zmysle Civilného mimosporového poriadku, **súd je oprávnený vykonať aj také dôkazy, ktoré navrhovateľ nenavrhol alebo nedoložil**⁸.

Súd bude mať v prvej fáze možnosť odmietnuť návrh, ak bude podaný neoprávnenou osobou alebo bude zjavne neopodstatnený. Po preskúmaní podkladov môže súd návrh ešte aj zamietnuť, ak síce návrh podala oprávnená osoba a nejde o zmätočné podanie, ale napr. z doložených podkladov alebo zo súdom zabezpečených podkladov vyjde najavo, že

---

⁸ SMYČKOVÁ, R. a kol.: Civilný mimosporový poriadok, Bratislava: C. H. Beck, 2017, 65s. ISBN: 9788089603541.

navrhovateľ nemohol užívať pozemok po dobu 10 rokov, prípadne že nemohol byť dobromyseľný pri vstupe do držby a pod. Ak súd návrh odmietne alebo zamietne, neupovedomuje o tom žiadneho ďalšieho účastníka konania okrem navrhovateľa.

Ak súd po predbežnom posúdení návrhu nevzhladne zásadné rozpory, vydá tzv. **Vyzývacie uznesenie**. Vo vyzývacom uznesení (v ktorom je popis nehnuteľností a dôvodov vydržania) **súd vyzve na uplatnenie námietok proti vydaniu uznesenia o potvrdení vydržania v lehote najmenej 6 mesiacov**.

Vyzývacie uznesenie sa zverejní jednak:

- verejnou vyhláškou v Obchodnom vestníku,
- na úradnej tabuli obce, v katastrálnom území ktorej je nehnuteľnosť; verejná vyhláška môže byť zverejnená aj prostredníctvom hromadných oznamovacích prostriedkov,

okrem toho sa Vyzývacie uznesenie **doručuje** (okrem navrhovateľa):

- **vlastníkovi zapísanému na liste vlastníctva**, a to do vlastných rúk.
- v prípade, že ide o **neznámych vlastníkov**, **doručuje sa Vyzývacie uznesenie aj správcovi**, Slovenskému pozemkovému fondu a Lesom SR, š.p..

Naviac sa **do katastra zapíše informatívna poznámka** (na základe zverejnenia uznesenia v Obchodnom registri), že vo vzťahu k tejto nehnuteľnosti je vedené konanie o potvrdení vydržania, resp. že bolo vydané vyzývacie uznesenie.

Teda o Vyzývacom uznesení by sa mali dozvedieť dotknuté subjekty na oveľa lepšej platforme, ako tomu je za súčasných podmienok. Zverejnenie v Obchodnom vestníku a na úradnej tabuli v obci má za cieľ, aby svoje **námietky mohli vznášať aj iné subjekty, ktoré majú vedomosť, že neboli splnené podmienky vydržania**.

Všetky uvedené osoby a teda ktokoľvek, kto má relevantné informácie, môže podať námietky na súd v uznesení stanovenej lehote. Ak sú tieto relevantné, súd návrh ako taký zamietne. Pred zamietnutím môže vykonať ďalšie dokazovanie na preverenie tvrdení z námietok prípadne môže na ten účel nariadiť aj pojednávanie. Súd potvrdí vydržanie, len ak v zmysle dokazovania budú preukázané podmienky pre vydržanie a nebudú podané žiadne námietky, alebo sa ukážu ako nedôvodné.

IV.

Je zrejmé, že celý popísaný procesný postup je kvalitatívne na inej úrovni, ako je tomu dnes pri osvedčovaní vydržania. Vecou sa zaoberá súd, vyhodnocuje vznesené námietky, vykonáva dokazovanie a môže nariadiť pojednávanie. V súčasnosti sa dotknuté osoby často môžu dozvedieť o vydržaní až v čase, kedy je už vlastnícke právo na liste vlastníctva zmenené. Nikto nevyhodnocuje nezávisle a vo všetkých súvislostiach splnenie podmienok pre vydržanie. Súdne rozhodnutie vydané po predpísanom procese oveľa viac chráni ústavné práva vlastníkov zapísaných na liste vlastníctva.

Aj v tomto na prvý pohľad vhodnom a potrebnom zásahu do právnej úpravy je potrebné upozorniť aj na riziká. Tie spočívajú v zmeškaní lehoty na podanie námietok. Ak na liste vlastníctva zapísaná osoba prevezme Vyzývacie uznesenie do vlastných rúk a nepodá námietky do vydania uznesenia o potvrdení vydržania alebo, bude ťahať za kratší koniec, hoci by mal relevantné dôkazy o nesplnení podmienok vydržania. O to viac by mali aj iné osoby venovať pozornosť Obchodnému vestníku, úradnej tabuli alebo evidencii katastra, nakoľko im sa Vyzývacie uznesenie nedoručuje priamo.

Ak totiž súd uznesením potvrdí vydržanie (súčasne toto rozhodnutie nadobudne právoplatnosť), **a vydržiteľ prevedie ním potvrdené vlastnícke právo následne na tretiu osobu, je tento nový vlastník chránený tak, akoby toto vlastníctvo nadobudol od oprávneného vlastníka.** Toto pravidlo naráža na dlhotrvajúcu právnu polemiku, koho právo je silnejšie. Či právo vlastníka, ktorému v rozpore so zákonom (absolútne neplatným právnym úkonom) bolo vlastnícke právo prepísané na inú osobu, alebo právo dobromyseľného nadobúdateľa, ktorí nehnuteľnosť kúpil v dobrej viere, zaplatil na ňu a nemal vedomosť o spornosti vlastníckeho práva⁹. Pre prípad tohto nového konania o potvrdení vydržania sa zákonodarca rozhodol túto spornosť explicitne pre tento prípad vyriešiť.

Preto ak už súd potvrdí vydržanie a nadobúdateľ nehnuteľnosť predá, bude pôvodný vlastník v slabšej pozícii. Bude musieť preukázať, že nadobúdateľ nehnuteľnosti vedel alebo mal vedieť, že vydržiteľ klamal pri návrhu resp. že mu súd vydržanie potvrdil v rozpore so zákonom. Ak toto nepreukáže, súd bude chrániť nového vlastníka.

---

⁹ Právny vývoj v tejto otázke je zrejmý aj z judikatúry (pôvodne prevládanie zásady *nemo plus iuris ad alium transferre potest quem ipse habet*) Ústavného súdu SR v uznesení I. ÚS 50/2010 zo dňa 10. Februára 2010 a inklinácia k väčšej ochrane dobromyseľného nadobúdateľa v náleze I. ÚS 549/2015 zo 16. marca 2016 alebo náleze II. ÚS 484/2015 zo dňa 14.11.2018.

Kým vydržiteľ neprevedie súdom priznanú nehnuteľnosť na tretiu osobu, bude môcť aj po zmeškaní lehoty podať účastník konania na súd žalobu a domáhať sa svojho vlastníckeho práva, len ak osvedčí, že skutočnosti a námietky, na ktorých žalobu zakladá, nemohol bez svojej viny uplatniť námietkami podľa tohto zákona.

Riziko alebo malá nevýhoda oproti súčasnému zneniu je v tom, že dnes v prípade nezákonného vydržania je možné podať určovací žalobu na súd a domáhať sa svojho vlastníckeho práva s použitím všetkých relevantných dôkazov. Súd za súčasného znenia nemá zakotvené pravidlo chrániť dobromyseľného nadobúdateľa, ak vydržiteľ nezákonné vydržanú nehnuteľnosť prevedie na tretiu osobu. **Novelu je teda možné vnímať aj tak, že pred potvrdením vydržania ďaleko viac chráni zapísaného vlastníka, avšak ak si tento neodôvodnenie neuplatní v konaní svoje nároky, neskôr bude v slabšej pozícii oproti dnes platnému právnomu nastaveniu.**

Záver

Ministerstvo spravodlivosti sa rozhodlo riešiť neblahú prax, kedy sa často zneužíval inštitút vydržania. Tento krok hodnotím ako vysoko žiadúci, nakoľko súčasná právna úprava je už zjavne nedostatočná. Aby sa úplne nezrušil inštitút vydržania, bola zvolená kvalitatívne lepšia forma, a to súdne rozhodnutie. Novela zákona je v štádiu pripomienkovania a nie je ešte legislatívnom procese v Národnej rade SR. Preto je nevyhnutné počkať na definitívne schválenie zmien.

Je potrebné vysloviť nádej, že navrhované zmeny budú schválené a teda napomôžu lepšej ochrane vlastníckeho práva dotknutých subjektov. Neporovnateľne by sa zvýšila transparentnosť vydržania a máme za to, že by boli potvrdené skutočne len tie vydržania, ktoré sú dôvodné a nebudú sa cez tento inštitút oberať vlastníci o nehnuteľnosti. Na liste vlastníctva evidovaní vlastníci však budú musieť včas vzniesť svoje námietky.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

HALAMA, O.: Katastrálny zákon – komentár, Bratislava: Wolter Kluwer, 2014. 178s, ISBN: 9789081680151.

PEKÁREK, M. a kol.: Pozemkové právo, Bratislava: Aleš Čeněk, 2020. 336s ISBN: 9799077882122.

SMYČKOVÁ, R. a kol.: Civilný mimosporový poriadok, Bratislava: C.H.Beck, 2017, 1112s. ISBN: 9788089603541.

ŠTEFANOVIČ, M.: Pozemkové právo, Bratislava: Eurounion, 2006. 300s, ISBN: 8088984920.

ŠTEVČEK, M. a kol.: Občiansky zákonník I. a II. zväzok. Komentár, 2. Vydanie, Bratislava: C.H.Beck, 2019. 3344s, ISBN: 9788074007705.

VALOVÁ, K. a kol.: Notársky poriadok. Komentár, Bratislava: C.H.Beck, 2016. 816s, ISBN: 9788089603442.

VOJČÍK, P.: Občianske právo hmotné. Bratislava: Aleš Čeněk, 2018. 764s ISBN: 9788073807191.

**SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2009/102/ES
A PROBLEMATIKA JEDNOOSOBOVÝCH SPOLOČNOSTI
S RUČENÍM OBMEDZENÝM
DIRECTIVE 2009/102 / EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND
OF THE COUNCIL AND THE PROBLEMS OF SINGLE MEMBER
COMPANIES**

Marián Gešper¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.43-59>

Abstrakt

Problematika jednoosobových spoločností s r. o. je aktuálnou právnou otázkou, keďže spoločnosť s r. o. je najviac využívanou právnou formou obchodnej spoločnosti na Slovensku. Pre jednotlivca je možnosť založenia spoločnosti, v ktorej neručí za záväzky spoločnosti svojím súkromným majetkom, podstatne výhodnejšia. Smernica 2009/102/ES stanovuje implementáciu jej ustanovení do právnej úpravy členských štátov EÚ a tým aj existenciu spoločností s r. o. iba s jediným spoločníkom. Dispozitívne ustanovenia uvedenej smernice rovnako umožnili členským štátom vo svojom zákonodarstve zakázať tzv. reťazenie, alebo ho výrazne obmedziť. V tejto súvislosti chceme analyzovať reálne výsledky aplikačnej praxe Smernice 2009/102/ES.

Kľúčové slová

Obchodná spoločnosť. Spoločnosť s ručením obmedzeným. Jednoosobová spoločnosť. Jednoosobová spoločnosť s ručením obmedzeným. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/102/ES zo 16. septembra 2009 v oblasti práva obchodných spoločností o spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom. Dvanásť smernica Rady 89/667/EHS v oblasti práva obchodných spoločností z 21. decembra 1989 o obchodných spoločnostiach s ručením obmedzením s jediným spoločníkom. Orgány jednoosobovej spoločnosti s ručením obmedzeným.

Abstract

The issue of single-member limited liability company is a current legal issue, as the limited liability company is

---

¹ JUDr. Marián Gešper, 1998 – 2003 absolvoval Právnickú fakultu, odbor právo Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, v roku 2004 rigoróznou skúškou získal titul JUDr., v r. 2015 v Bratislave zložil advokátsku skúšku SAK, v súčasnosti III. ročník externý doktorand Katedra obchodného a hospodárskeho práva na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

the most used legal form of a business company in Slovakia. There is the possibility of establishment for the individual a company in which it is not liable for the company's liabilities with its private property, significantly more advantageous. Directive 2009/102 / EC provides for the implementation of its provisions into the legislation of the EU Member States and thus the existence of limited liability company with only one member. The dispositional provisions of that Directive as well enable Member States to ban in their legislation the so-called chaining, or significantly reduce it. In this In this context, we want to analyze the real results of the application practice of Directive 2009/102 / EC.

Keywords

Trading company. Limited liability company. single-member company. Single-member limited liability company. Directive 2009/102 / EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 in the area of company law on single - member private limited liability companies. Twelfth Council Company Law Directive 89/667/EEC of 21 December 1989 on single-member private limited-liability companies. Bodies of a single-member limited liability company.

Úvod

Slovenská republika sa stala dňa 1. 5. 2004 spolu s ďalšími deviatimi krajinami súčasťou Európskej únie (ďalej iba EÚ). V rámci vstupu však nasledovali ďalšie nevyhnutné integračné procesy, ku ktorým sa Slovenská republika medzinárodne zaviazala. Predovšetkým dodržiavanie noriem práva EÚ, ale aj ich následná implementácia do vnútroštátneho poriadku SR. Do tejto problematiky pochopiteľne patrí aj právna úprava obchodných spoločností a v rámci nej aj užšia právna otázka jednoosobových, resp. jednočlenných obchodných spoločností s ručením obmedzeným (ďalej iba jednoosobové spoločnosti s r. o.).

Právo obchodných spoločností v súvislostiach Európskej únie zahŕňa jednak súhrn právnych aktov orgánov Európskej únie vzťahujúcich sa k obchodným spoločnostiam, pričom najdôležitejšími sú najmä smernice a nariadenia, ako aj judikáty Súdneho dvora Európskej únie. Európske právo obchodných spoločností tvorí integrovanú súčasť práva Európskej únie a zabezpečuje zosúladenie vnútroštátnych úprav jednotlivých členských štátov EÚ. Právnym východiskom Európskeho práva obchodných spoločností sú viaceré ustanovenia Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ktorá je jedným z primárnych prameňov práva Európskej únie. Bez existencie týchto ustanovení by nebolo možné žiadny právny akt vydať, čo je podstatou tzv. princípu priznanej právomoci, ktorý umožňuje realizovať Európskej únii pôsobnosť v okruhu tých otázok, v ktorých bola na ňu pôsobnosť priamo delegovaná.

Európska komisia (ďalej iba Komisia) podporuje všeobecné záujmy EÚ prostredníctvom navrhovania a presadzovania právnych predpisov, ako aj vykonávania politík a rozpočtu EÚ. „Ak Komisia zistí, že rozdiely medzi ustanoveniami zákonov, iných právnych predpisov alebo správnych opatrení členských štátov narúšajú podmienky hospodárskej súťaže na vnútornom trhu, a že je to potrebné odstrániť, poradí sa s príslušnými členskými štátmi. Ak takéto porady nepovedú k dohode, ktorá by toto narušenie odstránila, Európsky parlament a Rada v súlade s riadnym legislatívnym postupom na návrh Komisie prijímú potrebné smernice. Môžu sa prijať akékoľvek iné vhodné opatrenia ustanovené v zmluvách.“²

„Na účely výkonu právomocí EÚ inštitúcie prijímajú nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčania a stanoviská. Smernica je záväzná pre každý členský štát, ktorému je určená, a to vzhľadom na výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, pričom sa voľba foriem a metód ponecháva vnútroštátnym orgánom.“³

V zmysle vyššie citovaného článku, smernica je právny akt prijímaný orgánmi Európskej únie, ktorý je záväzný len pokiaľ ide o cieľ, ktorý sa ním má dosiahnuť. Voľba najvhodnejších metód a foriem, akými možno dosiahnuť tento výsledok je ponechaná na jednotlivé členské štáty. Na to aby sa stala súčasťou právneho poriadku členského štátu však musí smernica prejsť procesom transpozície formou prijatia vnútroštátneho právneho aktu. Adresátom smernice môže byť len členský štát a na rozdiel od nariadenia neúčinkuje priamo na jednotlivca.⁴

Tým však, že smernica určuje iba cieľ, ktorý sa má dosiahnuť a základné, resp. minimálne požiadavky na danú právnu úpravu, spôsobuje zároveň, že právne úpravy jednotlivých členských štátov Európskej únie budú v konečnom dôsledku rozdielne, čo je taktiež výsledkom voľnejšej formy implementácii ustanovení smerníc jednotlivými štátmi.

Už spomínané jednoosobové spoločnosti s r. o. sú jednak predmetom právnej úpravy smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/102/ES zo dňa 16. 9. 2009 v oblasti práva spoločností o spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom (ďalej iba Smernica 2009/102/ES), ale v rámci implementácie jej ustanovení do právneho poriadku Slovenskej republiky majú svoj právny odraz v jednotlivých ustanoveniach predovšetkým zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej iba Obchodný zákonník).

---

² Článok 116 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

³ Článok 288 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

⁴ KARAS, V. - KRÁLIK, A. (2012), Právo Európskej únie, Praha: C. H. Beck, 2012. s. 170.

Smernica 2009/102/ES zo dňa 16. 9. 2009 nahradila novelizovanú Dvanástu smernicu Rady 89/667/EHS v oblasti práva obchodných spoločností z 21. decembra 1989 o obchodných spoločnostiach s ručením obmedzením s jediným spoločníkom (ďalej iba Smernica 89/667/EHS) a vstúpila v platnosť 21. 10. 2009. Pôvodná smernica bola často pozmeňovaná a dopĺňaná, čo si nakoniec vyžiadalo prijatie nového znenia smernice. Smernica 2009/102/ES síce nahrádza právne akty tvoriace predmet kodifikácie, no súčasne plne zachovala obsah doteraz kodifikovaných právnych aktov a obmedzila sa výlučne na ich zjednotenie. V tomto ohľade formálne zmeny a doplnenia nepresiahli nevyhnutný kodifikačný účel.

Kodifikačný návrh bol vypracovaný na základe predbežného konsolidovaného znenia pôvodnej Smernice 89/667/EHS, ako aj jej následných zmien a doplnení. Toto konsolidované znenie bolo zostavené pre všetky úradné jazyky Úradom pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev za pomoci systému na spracovanie údajov. V súčasnosti Smernica 2009/102/ES ostáva aj naďalej v platnosti, aj keď bol už predstavený pomerne rozsiahly návrh ustanovení novej smernice. Zmena nastala iba v súvislosti s vstupom Chorvátska do EÚ 1. 7. 2013 (Smernica Rady 2013/24/EÚ), čo sa odrazilo aj v jej konsolidovanom znení.

1. Ciele a zámery Smernice 2009/102/ES

V dôvodovej správe návrhu Smernice 2009/102/ES predloženou najvyšším výkonným orgánom Európskej únie a to Európskou komisiou sa uvádza: „V rámci Európy občanov Komisia prikladá veľkú dôležitosť zjednodušovaniu a sprehľadňovaniu práva Spoločenstva s cieľom jeho lepšieho pochopenia a sprístupnenia občanovi, dávajúc mu nové príležitosti, ako aj šancu na efektívnejšie využívanie osobitných práv, ktoré mu poskytuje. Tento cieľ však nemožno dosiahnuť pokým pretrváva stav rozptýlenia mnohých ustanovení, opakovane a často pozmenených v podstatnom rozsahu, vo viacerých právnych aktoch, a to počínajúc pôvodným právnym aktom až po jeho poslednú zmenu a doplnenie, čo si vyžaduje vyčerpávajúce hľadanie a komparáciu mnohých právnych aktov za účelom identifikácie pozitívneho práva. Jasnosť a prehľadnosť práva Spoločenstva preto so sebou prináša potrebu častej kodifikácie pozmenených právnych aktov.“

Efektivita fungovania vnútorného trhu v rámci členských štátov Európskej únie ako aj zdravé podnikateľské prostredie fungujúce na princípe súťaže a férovej konkurencieschopnosti viedli k prijatiu Smernice 2009/102/ES v oblasti práva obchodných spoločností o spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom. Cieľom prijatia tejto smernice bolo poskytnúť možnosť obmedziť podnikateľské riziko formou jednoosobovej spoločnosti s ručením obmedzeným všetkým malým podnikateľom v rámci Európskej únie a zjednotiť záruky týkajúce sa jednoosobových s.r.o. a akciových spoločností s jediným akcionárom.⁵

V ideálnom pohľade, ktorý nemusí zásadne platiť, Smernica 2009/102/ES predstavuje harmonizačný nástroj prinášajúci štandardizáciu a unifikáciu charakteristických prvkov jednoosobových, resp. jednočlenných spoločností, a to nie len v prípadoch spoločnosti s ručením obmedzeným. Zakotvuje základné inštitúty a princípy regulujúce vznik jednočlennej spoločnosti, postavenie najvyššieho orgánu, či uzatváranie zmlúv medzi jediným spoločníkom a spoločnosťou samotnou.

Smernica 2009/102/ES, ale aj predchádzajúca už zrušená Smernica 89/667/EHS stanovili dispozitívne možnosť štátov prijať obmedzenia alebo sankcie pre prípad reťazenia spoločnosti s ručením obmedzeným a členské štáty v tomto prípade ju implementovali od foriem úplného zákazu reťazenia spoločností s r.o. až po možnosť neobmedzeného reťazenia spoločnosti s r. o.

Cieľom oboch spomínaných smerníc bolo zároveň odstrániť prekážky, ktoré kládli niektoré členské štáty založeniu resp. existencii spoločnosti s ručením obmedzeným s jedným zakladateľom alebo spoločníkom. Dôvodom pre odstránenie takéhoto obmedzenia bol práve cezhraničný dopad týchto vnútroštátnych ustanovení členských štátov, pretože ak niektorý členský štát vylúčil, aby spoločnosť s ručením obmedzeným mala jediného zakladateľa alebo spoločníka, súčasne vylúčil zo založenia takejto spoločnosti aj potenciálnych zahraničných zakladateľov, aj keď v ich členských štátoch podobné obmedzenie neexistuje. Práve v dôsledku rozdielnosti právnych úprav členských štátov, ktoré upravovali zakladanie a existenciu jednoosobových spoločností, vznikala neistota medzi zakladateľmi a spoločníkmi v súvislosti s investíciami realizovanými v iných členských štátoch. Tento fakt do určitej miery obmedzoval aj voľný pohyb kapitálu a slobodu usadzovania.

---

⁵ Hodál, P.; Alexander, J. (2005), *Evropské právo obchodních společností*, Praha: Linde Praha, 2005, s. 31.

Obidve smernice primárne mali riešiť cezhraničné zakladanie spoločností, avšak skutočnú harmonizáciu v tejto právnej oblasti nedosiahli, keďže jednotlivé transpozície členských štátov boli rozdielne ako aj samotná výsledná právna úprava. Tak ako pred prijatím týchto smerníc v niektorých členských štátoch Európskej únie nebolo možné, aby domáce aj zahraničné subjekty založili jednoosobovú spoločnosť s ručením obmedzeným, teraz sú z tejto možnosti vylúčení jednočlenní zakladatelia vrátane zahraničných zakladateľov v štátoch, ktoré na základe článku 2 prijali zákaz reťazenia spoločnosti s r.o.⁶

Rovnako aj zamýšľaný efekt zabezpečiť plnenie povinností a záväzkov vo vzťahu k obchodným partnerom, klientom, veriteľom ako aj plnenie si iných povinností vo vzťahu k štátu a to formou obmedzenia resp. zákazu reťazenia jednoosobových spoločností sa taktiež v úplnosti nedosiahol aj z dôvodu, že následná prax ukázala, že zákaz reťazenia jednoosobných spoločností s r. o. je možné relatívne ľahko obísť, čomu sa budeme venovať v závere článku.

2. Jednotlivé články Smernice 2009/102/ES

V hlavných smeroch Smernica 2009/102/ES stanovuje, že spoločnosť s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom (ďalej aj spoločnosť) môže mať jediného spoločníka od svojho založenia alebo tento stav môže nastať v dôsledku sústredenia podielov u jediného spoločníka. V prípadoch, kedy sa spoločnosť stane spoločnosťou s jediným spoločníkom v dôsledku sústredenia podielov u jediného spoločníka, je túto skutočnosť spolu s totožnosťou jediného spoločníka potrebné zverejniť zápisom do registra vedeného spoločnosťou a prístupného verejnosti alebo zaznamenať v spisoch alebo databáze centrálného registra alebo registra spoločností. Jediný spoločník vykonáva právomoci valného zhromaždenia spoločnosti. Rozhodnutia prijaté jediným spoločníkom a zmluvy medzi jediným spoločníkom a jeho spoločnosťou, ktorú zastupuje, sa zaznamenávajú v zápisnici alebo inak v písomnej podobe. Ak krajina EÚ povolí spoločnosť s jediným spoločníkom aj v prípade akciových spoločností, uplatní sa na ne táto smernica. Smernicou 2013/24/EÚ sa príslušná smernica prispôbila pridaním Chorvátska do zoznamu krajín v prílohe I po vstupe tejto krajiny do EÚ.

---

⁶ Dědič, J., Čech, P.: Znovu k zákazu reťazení společností s ručením omezeným, Právní rozhledy, 2005, Roč. 13, č. 20, s. 747.

Podľa článku 1 Smernice 2009/102/EÚ, koordinačné opatrenia stanovené touto smernicou sa vzťahujú na zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia členských štátov týkajúce sa foriem spoločností uvedených v prílohe I.⁷

Podľa článku 2 v bode 1 až 2 Smernice 2009/102/EÚ, spoločnosť môže mať jediného spoločníka pri svojom založení, ale aj vtedy, keď sa všetky jej podiely sústredia do rúk jedinej osoby (spoločnosť s jediným spoločníkom). Členské štáty môžu až do koordinácie vnútroštátnych právnych predpisov týkajúcich sa koncernov prijímať osobitné ustanovenia alebo sankcie v týchto prípadoch: a) fyzická osoba je jediným spoločníkom v niekoľkých spoločnostiach, alebo b) spoločnosť s jediným spoločníkom alebo iná právnická osoba je jediným spoločníkom spoločnosti.

Rozhodujúce v ustanoveniach článku 2 Smernice 2009/102/EÚ je, že umožňuje existenciu spoločnosti s ručením obmedzeným, ktorá má jedného spoločníka už pri svojom založení, alternatívne aj neskôr, keď sa všetky podiely sústredia v rukách jedného spoločníka. Ďalej fakultatívne umožňuje členským štátom prijať osobitné ustanovenia, alebo sankcie, ak je fyzická osoba je jediným spoločníkom v niekoľkých spoločnostiach spoločnosť s jediným spoločníkom alebo iná právnická osoba je jediným spoločníkom spoločnosti.⁸

Smernica 2009/102/EÚ, rovnako aj Dvanásť smernica 89/667/EHS, ktorá bola v aplikácii už oveľa skôr, mala prekonať rozdiely medzi právnymi poriadkami členských štátov EÚ. Z článku 2 vyplýva, že účelom Smernice 89/667/EHS nebol vyslovene úplný zákaz reťazenia s.r.o., ale jednotná právna úprava v oblasti jednoosobových s.r.o. a zaistenie, aby vnútroštátne právne poriadky členských štátov umožňovali práve vznik jednoosobových spoločnosti s r.o. V prípade vyššie uvedeného tzv. reťazenia je teda vyslovene na členských štátoch EÚ, či túto otázku vôbec právne upravujú, alebo nie. Z praxe nakoniec fakultatívne ustanovenia a dispozitívna možnosť týchto ustanovení smernice paradoxne spôsobila opak pôvodného cieľa. Nielenže nedošlo k prekonaniu rozdielov v právnych poriadkoch členských štátoch, ale v skutočnosti k ich rozdielnej implementácii, čo spôsobilo odlišnosť právnych úprav dotknutých ustanovení spoločnosti s r. o. v členských štátoch EÚ.

Predpokladá sa zároveň dočasnosť ustanovení vyššie uvedeného článku 2 a to až do definitívneho ustálenia a vytvorenia právnej úpravy koncernového práva v Európskej únii. „Spoločnosť s ručením obmedzeným môže byť spoločnosťou s jediným spoločníkom od

---

⁷ V porovnaní s pôvodnou Smernicou 89/667/EHS, kde boli druhy spoločností, ktorých sa smernica týka, vymenované v článku 1, v Smernici 2009/102/ES tvoria formy týchto spoločností Prílohu I.

⁸ čl. 2 a ďalšie ustanovenia Smernice 2009/102/EÚ priamo nezakazuje tzv. reťazenie jednoosobných spoločností s r. o.

svojho založenia alebo sa ňou môže stať v dôsledku sústredenia podielov u jediného spoločníka. Až do koordinácie vnútroštátnych právnych predpisov v oblasti práva koncernov členské štáty môžu stanoviť určité osobitné ustanovenia a sankcie pre prípady, keď fyzická osoba je jediným spoločníkom niekoľkých spoločností alebo keď je spoločnosť s jediným spoločníkom alebo iná právnická osoba jediným spoločníkom spoločnosti. Jediným účelom tohto ustanovenia je vziať do úvahy rozdiely, ktoré existujú v niektorých vnútroštátnych právnych predpisoch. Členské štáty môžu na tento účel v určitých prípadoch stanoviť obmedzenia na založenie spoločností s jedným spoločníkom alebo odstrániť obmedzenia ručenia jediných spoločníkov. Členské štáty môžu voľne stanovovať pravidlá, aby čelili rizikám, ktoré spoločnosti s jediným spoločníkom môžu predstavovať v dôsledku toho, že majú jediného spoločníka, predovšetkým na zabezpečenie splatenia upísaného základného imania.“⁹

„Ak sa spoločnosť stane spoločnosťou s jediným spoločníkom dôsledku sústredenia všetkých jej podielov do rúk jedinej osoby, musí to byť spolu s totožnosťou jediného spoločníka zaznamenané v spisoch, alebo v uvedené v registri uvedenom v článku 3 ods. 1 a 2 smernice 68/151/EHS, alebo uvedené v registri vedenom spoločnosťou a prístupnom verejnosti.“¹⁰

Na základe ustanovenia článku 3 sa implementovalo do vnútroštátnych právnych poriadkov uverejňovanie daných skutočností v obchodnom registri a obdobných registroch v jednotlivých štátoch EÚ. Zápisom v obchodnom registri je možné zistiť, či spoločnosť je, alebo sa stala sústredení všetkých podielov jednoosobovou spoločnosťou.

„Jediný spoločník vykonáva právomoci valného zhromaždenia spoločnosti. Rozhodnutia prijaté jediným spoločníkom v oblasti uvedenej v odseku 1 sa zaznamenávajú v zápisnici alebo inak v písomnej podobe.“¹¹

Slovenský právny poriadok v tomto prípade ide nad rámec vyššie citovaného článku 4 Smernice 2009/102/ES. Ak má spoločnosť jediného spoločníka, vykonáva tento spoločník pôsobnosť valného zhromaždenia. Rozhodnutie jediného spoločníka urobené pri výkone pôsobnosti valného zhromaždenia musí mať písomnú formu a musí ho podpísať, ak tento zákon neustanovuje inak. Ak ide o rozhodnutie podľa § 125 ods. 1 písm. e), f), i), j) a ods. 2, pravosť podpisu jediného spoločníka na tomto rozhodnutí musí byť úradne osvedčená.

---

⁹ Úvodné ustanovenie bod 5 Smernice 2009/102/EÚ.

¹⁰ čl. 3 Smernice 2009/102/EÚ.

¹¹ čl. 4 Smernice 2009/102/EÚ.

Zmluvy uzatvorené medzi spoločnosťou a jej jediným spoločníkom, ak tento spoločník súčasne koná v mene spoločnosti, musia mať písomnú formu.¹²

Podľa článku 5 v bode 1 a 2 Smernice 2009/102/EÚ, zmluvy medzi jediným spoločníkom a jeho spoločnosťou, ktorú zastupuje, sa zaznamenávajú v zápisnici alebo inak v písomnej podobe. Členské štáty nemusia uplatňovať odsek 1 na bežné transakcie uzavreté za obvyklých podmienok.

V tomto ustanovení sa reagovalo na možné situácie, keď jednoosobová spoločnosť s r. o. prináša značné riziko pre veriteľov a to predovšetkým prevodmi majetku spoločnosti na jediného spoločníka, keď v tomto prípade chýbajú obvyklé kontrolné mechanizmy oproti spoločnostiam s r. o. s viacerými spoločníkmi.¹³

Podľa článku 6 Smernice 2009/102/EÚ, ak členský štát povolí spoločnosť s jediným spoločníkom v zmysle definície v článku 2 ods. 1 aj v prípade akciových spoločností, uplatní sa na ne táto smernica.

V prípade právnej úpravy akciovej spoločnosti priamo neukladá Smernica 2009/102/EÚ členským štátom EÚ povinnosť zaviesť do právneho poriadku možnosť tzv. jednočlennej akciovej spoločnosti. Ak však povolí členský štát spoločnosť jedinej osoby aj pri akciovej spoločnosti, bude sa na ňu vzťahovať táto smernica.¹⁴

Podľa článku 7 Smernice 2009/102/EÚ, členský štát nemusí povoliť založenie spoločností s jediným spoločníkom, ak jeho právne predpisy stanovujú, že jednotlivý podnikateľ môže založiť podnik, ktorého ručenie je obmedzené na majetok určený na deklarovanú činnosť, za podmienky, že sa pre tieto podniky stanovia záruky rovnocenné zárukám stanoveným touto smernicou alebo inými ustanoveniami Spoločenstva platnými pre spoločnosti uvedené v článku 1.

Citovaný článok 7 oslobodzuje členské štáty EÚ od povinnosti vytvoriť legislatívnu možnosť jednoosobovej spoločnosti s r. o., ak už ich právne úpravy ustanovujú, že jednotlivý podnikateľ môže samostatne založiť podnik s charakteristikou obdobnou jednoosobovej spoločnosti s r. o.¹⁵

---

¹² § 132 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

¹³ Dědič, J., Čech, P.: Znovu k zákazu řetězení společností s ručením omezeným, Právní rozhledy, 2005, Roč. 13, č. 20, s. 721.

¹⁴ Tamtiež.

¹⁵ PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. (2006), Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl, Praha : ASPI, a. s., s. 224.

Podľa článku 8 Smernice 2009/102/EÚ, členské štáty oznámia Komisii znenie hlavných ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré prijímú v oblasti pôsobnosti tejto smernice. V tomto prípade členské štáty EÚ majú povinnosť informovať Komisiu o vnútroštátnej legislatíve na tomto právnom poli.

Podľa článku 9 Smernice 2009/102/EÚ, Smernica 89/667/EHS, zmenená a doplnená aktmi uvedenými v časti A prílohy II, sa zrušuje bez toho, aby boli dotknuté povinnosti členských štátov týkajúce sa lehôt na transpozíciu do vnútroštátneho práva a uplatňovanie smerníc, uvedených v časti B prílohy II. Odkazy na zrušenú smernicu sa považujú za odkazy na túto smernicu a znejú v súlade s tabuľkou zhody uvedenou v prílohe III.

Smernica 2009/102/EÚ nadobúda účinnosť dvadsiatym dňom po jej uverejnení v Úradnom vestníku Európskej únie. Táto smernica je určená členským štátom EÚ.¹⁶

Záverečné ustanoveniach článkov 9 až 11 zrušujú pôvodnú Smernicu 89/667/EHS, zmenenú a doplnenú aktmi uvedenými v Smernice 2009/102/EÚ v časti A prílohy II bez toho, aby boli dotknuté povinnosti členských štátov, týkajúce sa lehôt na transpozíciu a uplatňovanie smerníc, uvedených ďalej v časti B prílohy II. Odkazy na zrušenú smernicu 89/667/EHS sa naďalej považujú za odkazy na Smernicu 2009/102/EÚ a znejú v súlade s tabuľkou zhody, uvedenou v prílohe III. Smernica 2009/102/EÚ nadobúda účinnosť dvadsiatym dňom po jej uverejnení v Úradnom vestníku Európskej únie a je adresovaná všetkým členským štátom EÚ bez výnimky, súčasne ustanovuje povinnosť implementovať členským štátom EÚ.

Jednotlivé právne formy spoločností sú uvedené v prílohe I. Smernice 2009/102/EÚ, na ktoré sa vzťahujú koordinačné opatrenia (napr. v ČR spoločnosť s ručením omezeným, v Nemecku Gesellschaft mit beschränkter Haftung, v SR spoločnosť s ručením obmedzeným, v Spojenom kráľovstve private company limited by shares or by guarantee).

3. Implementácia Smernice 2009/102/EÚ do slovenského právneho poriadku

Pôvodná Smernica 89/667/EHS ustanovovala, že transpozícia do právnych úprav členských štátov spoločenstiev sa mala uskutočniť do 1. 1. 1992. V prípade existujúcich

---

¹⁶ čl. 10 a 11 Smernice 2009/102/EÚ.

spoločností k 1. 1. 1992 mohli členské štáty ustanoviť, že sa Smernica 89/667/EHS bude uplatňovať až od 1. 1.1993.

Zmeny jednotlivých ustanovení Smernice 89/667/EHS nastali až 29. 8. 1994, keď bola doplnená v zmysle aktu o pristúpení Rakúska, Švédska a Fínska. Neskôr bola zmenená dňa 23. 9. 2003, a naposledy bola doplnená 20. 12. 2006 Smernicou 2006/99/ES zo dňa 20. 11. 2006. Tieto novelizácie však nepriniesli zásadne novú právnu úpravu problematiky jednoosobovej spoločnosti s r. o., skôr vychádzali z procesov rozširovania Európskej únie o nové členské štáty. Samotná Smernica 89/667/EHS bola nakoniec zrušená dňa 21. 10. 2009, teda nadobudnutím účinnosti novej Smernice 2009/102/ES, čo nastalo dvadsiatym dňom po jej uverejnení v Úradnom vestníku Európskej únie. Treba zdôrazniť, že v tomto prípade jej zrušením nedošlo k zmenám vo vzťahu ku povinnostiam členských štátov EÚ, týkajúce sa lehôt transpozície do vnútroštátneho práva.

Európsky parlament a Rada Európskej únie ustanovenie Smernice 2009/102/ES v porovnaní so Smernicou 89/667/EHS z 21. decembra 1989 o obchodných spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom doplnili v dvoch aspektoch. A to v úvodných ustanoveniach s tým, že Smernica 89/667/EHS bola opakovane doplnená a tým zmenená, preto v záujme jasnosti a prehľadnosti je potrebné túto smernicu kodifikovať. V deviatom článku uvedením, že smernica by sa nemala dotýkať povinností členských štátov, týkajúcich sa lehôt na transpozíciu smerníc uvedených v prílohe do vnútroštátneho práva. Ostatné články sú identické so Smernicou 89/667/EHS.

V rámci zákonodarstva Slovenskej republiky možno konštatovať, že naša právna úprava dotýkajúca sa jednoosobovej spoločnosti s r. o. je harmonizovaná s predpismi Európskej únie, pričom v niektorých prípadoch ide až nad rámec ustanovení Smernice 2009/102/ES.

Podľa ustanovení § 106n zákona č. 109/1964 Zb. Hospodárskeho zákonníka účinného do 31. 12. 1991 (ďalej iba Hospodársky zákonník) a zrušeného zákonom č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník, spoločnosť s ručením obmedzeným je založená spoločenskou zmluvou o prevádzkovaní podnikateľskej činnosti pod zvoleným obchodným názvom pri obmedzení zodpovednosti člena na povinnosť splatiť vopred určený majetkový vklad. Spoločnosť môže založiť aj jediný člen. Názov spoločnosti s ručením obmedzeným alebo skratka "spol. s r. o." musia byť uvedené vo firemnom názve spoločnosti.

V tomto prípade ustanovenie o tom, že spoločnosť s r. o. môže založiť aj jedna osoba bolo doplnené do vtedajšieho Hospodárskeho zákonníka a tým aj do nášho právneho poriadku jeho novelou s účinnosťou od 1. 5. 1990 a súviselo s transformačnými procesmi smerujúcimi k trhovej ekonomike na území Slovenska.

V právnej úprave obchodného práva na území Slovenskej republiky spoločnosť s r. o. môže založiť jedna osoba.¹⁷ V súčasnosti sú ustanovenia článku 2 Smernice 2009/102/ES naplnené v právnom poriadku Slovenskej republiky ustanoveniami § 105 ods. 2 Obchodného zákonníka, ktorý pripúšťa založenie spoločnosti s r. o. jednou osobou. Na to nadväzuje aj ustanovenie § 115 a § 116 Obchodného zákonníka, ktorý taktiež pripúšťa, že v prípade koncentrácie všetkých podielov vo vlastníctve jediného spoločníka stane sa spoločnosť s r. o. iba jednočlennou a to vo variante prevodu obchodného podielu, alebo prechodu obchodného podielu v dôsledku smrti spoločníka fyzickej osoby alebo zániku spoločníka právnickej osoby.

Podľa ustanovení § 105a Obchodného zákonníka, spoločnosť s jedným spoločníkom nemôže byť jediným zakladateľom alebo jediným spoločníkom inej spoločnosti. Fyzická osoba môže byť jediným spoločníkom najviac v troch spoločnostiach.

Uvedené ustanovenie, ktorým sa vlastne zaviedol tzv. zákaz reťazenia jednoosobových spoločností s r. o., bolo doplnené do Obchodného zákonníka jeho novelou zákonom č. 500/2001 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2002. Vzhľadom na vyššie uvedené bolo reakciou na potrebu transpozície Smernice 89/667/EHS do slovenského právneho poriadku a snahou o jeho prispôsobenie EÚ.

V súvislosti s určitými negatívnymi javmi v hospodárskom živote, ako je špekulatívne zakladanie obchodných spoločností, prelievanie kapitálu medzi nimi a poškodzovanie veriteľov, napokon došlo k uzákoneniu určitých obmedzení možnosti zakladania spoločností s ručením obmedzeným opakovane tými istými osobami.¹⁸

Pre úplnosť je potrebné uviesť, že znenie § 105a obsahovalo aj iné obmedzenia a to v ustanoveniach ods. 2 a ods. 3, ak na spoločnosť, ktorá má jedného spoločníka, bol vyhlásený konkurz, môže táto osoba založiť ďalšiu spoločnosť najskôr po uplynutí jedného roku od vyporiadania záväzkov, ktoré sa viažu na majetok podliehajúci konkurzu podľa právoplatného rozvrhového uznesenia súdu. Ak k úpadku alebo k predĺženiu, ktoré je

---

¹⁷ § 105 ods. 2 Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov.

¹⁸ HANES, D. (2002), Spoločnosť s ručením obmedzeným v novej právnej úprave. Edícia praktické príručky, Bratislava: Iura Edition, 2002, s. 39.

dôvodom na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu, došlo úmyselným konaním preukázaným právoplatným rozhodnutím súdu, ten, kto úmyselné konanie spôsobil, môže založiť ďalšiu spoločnosť najskôr po uplynutí desiatich rokov od vyporiadania záväzkov zaniknutej spoločnosti. Uvedené ustanovenia ods. 2 a 3 § 105a Obchodného zákonníka, boli nakoniec zrušené jeho novelou č. 87/2015 Z. z. a to s účinnosťou od 1. 1. 2016.

Zákaz reťazenia v slovenskom právnom poriadku platí jednak pri zakladaní spoločnosti s ručením obmedzeným, ako aj po jej založení v prípade sústredenia všetkých podielov do vlastníctva jediného spoločníka, bez ohľadu nato, či ide o fyzickú, alebo právnickú osobu. Pred zápisom spoločnosti s ručením obmedzeným do obchodného registra registrový súd musí preveriť, či jediný zakladateľ tejto spoločnosti, ktorým je s.r.o., má viac spoločníkov. K návrhu na zápis spoločnosti do obchodného registra sa v tomto prípade prikladá písomné vyhlásenie spoločnosti s ručením obmedzeným, ako jediného zakladateľa novej s.r.o., že má viac ako jedného spoločníka. Ak počas trvania spoločnosti bude porušený zákaz reťazenia, môže súd spoločnosť s r. o. zrušiť na návrh alebo aj bez návrhu ex offa.¹⁹

Spoločnosti s r. o. s jediným spoločníkom existujúce do dňa 31. 12. 2002 mali povinnosť podľa ustanovení ods. 24 § 768c Obchodného zákonníka dať do súladu svoje právne pomery s platným právnym stavom do 31. 12. 2004 a to pod sankciou zrušenia všetkých spoločností, v ktorých je porušenie obmedzenie reťazenia v ustanoveniach § 105a. Uvedené obmedzenie sa týka len spoločníka, ktorý má právnu formu spoločnosti s r. o. Akciová spoločnosť s jediným akcionárom môže byť zakladateľom ako aj spoločníkom viacerých spoločností s r. o. v postavení jediného zakladateľa alebo jediného spoločníka.

Ďalšie obmedzenie z vyššie uvedených ustanovení vyplýva pre fyzické osoby ako spoločníkov v spoločnostiach s r. o. Fyzická osoba môže byť jediným spoločníkom najviac v troch spoločnostiach s r. o. Pri zápise takejto spoločnosti do obchodného registra dodržiavanie tohto obmedzenia vyplýva z ustanovenia § 7 ods. 3 písm. e) zákona o obchodnom registri v znení neskorších predpisov, s tým, že súd pred prvým zápisom spoločnosti s r. o. preveruje, či fyzická osoba, ktorá je jediným zakladateľom nie je jediným zakladateľom spoločnosti vo viac ako dvoch spoločnostiach s r. o. K návrhu na zápis spoločnosti do obchodného registra sa predkladá písomné vyhlásenie fyzickej osoby, že nie je jediným spoločníkom vo viac ako dvoch spoločnostiach s r. o. Aj v tomto prípade sa na preukázanie týchto skutočností prikladá písomné vyhlásenie fyzickej osoby ako zakladateľa.

---

¹⁹ PATAKYOVÁ, M. a kol. (2010), Obchodný zákonník. Komentár 3. vydanie, Praha: C. H. Beck, str. 312.

Rovnako, ak fyzická osoba ako jediný spoločník v troch spoločnostiach, nadobudne postavenie jediného spoločníka v ďalšej spoločnosti s r. o., môže súd aj bez návrhu rozhodnúť o zrušení spoločnosti. Zákaz fyzickej osoby nadobudnúť postavenie jediného spoločníka vo viac ako troch spoločnostiach sa týka len spoločnosti s r. o. Ustanovenia § 105a preto nezakazujú fyzickej osobe nadobudnúť postavenie jediného akcionára vo viac ako troch spoločnostiach.²⁰

Dôležitou právnou otázkou je otázka cezhraničného pôsobenia slovenskej právnej úpravy. Pri interpretácii uvedených reštrikcií je potrebné dodržiavať ustanovenie Obchodného zákonníka o princípe recipacity pri zahraničných zakladateľoch (24 ods. 3 Obchodný zákonník). Opačný dôsledok by nastal v prípade akcentovania teritoriálnej a osobnej pôsobnosti Obchodného zákonníka, s ktorej by vyplývalo, že ustanovenia § 105a sa majú aplikovať len na spoločnosti s r. o., ktoré status právnickej osoby nadobudli zápisom do obchodného registra vedeného niektorým z registrových súdov na území Slovenskej republiky, a teda, že sa tieto ustanovenia netýkajú zahraničných zakladateľov. Z gramatickej, logickej i systematickej interpretácie zákonného ustanovenia vyplýva, že sa predmetná úprava nemá aplikovať na inú právnu formu, ako na spoločnosť s r. o.²¹

Záver

Problematiku jednoosobových s. r. o. je aktuálnou právnou otázkou, keďže spoločnosť s r. o. je najviac využívanou právnou formou obchodnej spoločnosti na Slovensku, a preto sa s ňou často stretávame. Pre jednotlivca je možnosť založenia takej formy spoločnosti, v ktorej neručí za záväzky spoločnosti svojím súkromným majetkom, podstatne výhodnejšia, najmä v porovnaní so situáciou, kedy by bol živnostníkom a ručil by za záväzky svojej firmy celým majetkom, vrátane jeho súkromného majetku.

Smernica 2009/102/ES na jednej strane stanovuje implementáciu jej ustanovení do právnej úpravy členských štátov EÚ a tým aj existenciu spoločností s r. o. iba s jediným spoločníkom. Dispozitívne ustanovenia uvedenej smernice rovnako umožnili členským štátom vo svojom zákonodarstve zakázať tzv. reťazenie, alebo ho výrazne obmedziť. No

---

²⁰ PATAKYOVÁ, M. a kol. (2010), Obchodný zákonník. Komenár 3. vydanie, Praha: C. H. Beck, str. 312 – 313.

²¹ KUBIČEK P. MAMOJKA M., PATAKYOVÁ M. (2010), Obchodné právo, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta 2010, s. 148 – 149.

v tejto súvislosti v rámci skúseností so slovenských právnych podmienok môžeme vysloviť určitú pochybnosť nad jej reálnymi výsledkami.

Práve zákaz reťazenia sa môže obísť tak, že sa založí jednoosobová spoločnosť s r. o., s ktorou následne spoločník založí komanditnú spoločnosť. Jednou z možností ako sa vyhnúť zákazu reťazenia je, že jednoosobová spoločnosť s r. o. založí komanditnú spoločnosť (ďalej iba k. s.), ktorej bude komplementárom a jej jediný spoločník fyzická osoba bude komanditistom. Komanditista splatí svoj vklad obchodným podielom v spoločnosti s r. o. Obchodný zákonník totiž nevyžaduje, aby vklad do spoločnosti bol pre ňu aj hospodársky využiteľný, obchodný podiel môže byť predmetom vkladu do inej spoločnosti. Splatením vkladu komanditistu obchodným podielom v spoločnosti s r. o. vzniká situácia, keď spoločnosť s r. o. je komplementárom k. s. a tá istá k. s. je jediným spoločníkom spoločnosti s r. o.²²

Rovnako zákaz reťazenia možno obísť aj tak, že fyzická osoba spolu s ďalšou spoločnosťou s r. o., v ktorej je jediným spoločníkom založia ďalšiu spoločnosť s r. o. Síce je splnená podmienka, že nejde o jednoosobovú spoločnosť s r. o. a má dvoch zakladateľov, no výsledkom je, že tá istá fyzická osoba kontroluje a vlastní zakladateľskú jednoosobovú spoločnosť s r. o., ale fakticky aj novozaloženú spoločnosť s r. o.

Zo širších súvislostí je teda na mieste otázka, či zákaz reťazenia naozaj výrazne prispel k zvýšeniu právnej istoty veriteľov k vymožiteľnosti svojich pohľadávok a v prípade štátu v možnosti zásadného zníženia možných daňových únikov.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

DĚDIČ, J., ČECH, P. (2004), *Evropské právo společností*, Praha: Bova Polygon, ISBN 80-7273-110-6, s. 521, s. 546.

HANES, D. (2002), *Spoločnosť s ručením obmedzeným v novej právnej úprave*. Edícia praktické príručky, Bratislava: Iura Edition, 2002, ISBN 808-90-4734-3, s. 39.

HODÁL, P.; ALEXANDER, J. (2005), *Evropské právo obchodních společností*, Praha: Linde Praha, ISBN 80-7201-520-6, s. 31.

---

²² Baňacká, L. (2009), *Obchodný podiel v jednoosobovej spoločnosti*. In *Justičná revue*. roč. 61, č. 2, s. 219.

KARAS, V.; KRÁLÍK, A. (2012), Právo Európskej únie, Praha: C. H. Beck, ISBN: 9788071792871, s. 170.

KUBIČEK, P.; MAMOJKA, M.; PATAKYOVÁ, M. (2010), Obchodné právo, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave Právnická fakulta 2010, ISBN 978-80-7160-225-5, s. 148 – 149.

PATAKYOVÁ, M. a kol. (2010), Obchodný zákonník. Komenár 3. vydanie, Praha: C. H. Beck, ISBN 978-80-7400-314-1, str. 312.

PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. (2006), Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl, Praha : ASPI, a.s., ISBN 807-35-7149-8, s. 224.

Periodiká a zborníky:

BAŇACKÁ, L. (2009), Obchodný podiel v jednoosobovej spoločnosti. In Justičná revue. roč. 61, č. 2, ISSN 1335-6461, s. 215-224.

DĚDIČ, J. – ČECH, P. 2005. Znovu k zákazu řetezení společností s ručením omezeným. In Právní rozhledy. roč. 13, č. 20, ISSN 1210-6410, 2005, s. 747.

Právne predpisy:

Dôvodová správa k zákonu č. 500/2001 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

Dôvodová správa k návrhu SMERNICE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2009/102/ES zo 16. septembra 2009 v oblasti práva obchodných spoločností o spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom.

Dvanásť smernica Rady v oblasti práva spoločností č. 89/667/EHS o obchodných spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom dňa 21. decembra 1989.

Konsolidované znenie Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2009/102/ES zo 16. septembra 2009 v oblasti práva obchodných spoločností o spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom (kodifikované znenie).

Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 25/2004 Z. z. ktorou sa ustanovujú vzory tlačív na podávanie návrhov na zápis do obchodného registra a zoznam listín, ktoré je potrebné k návrhu na zápis priložiť.

Zákon č. 109/1964 Zb. Hospodársky zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 500/2001 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

PORUŠENIE PRÁVA NA SPRAVODLIVÝ PROCES

VIOLATION OF THE RIGHT TO A FAIR TRIAL

Anna Koval'ová¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.60-78>

Abstrakt

Príspevok je venovaný porušeniu práva na spravodlivý proces. V úvode príspevku autor poukazuje na pojem práva na spravodlivý proces. Tento v sebe zahŕňa čiastkové práva, ktorých porušením dochádza k porušeniu práva na spravodlivý proces a tým vzniká stranám sporu dôvod na podanie riadneho opravného prostriedku - odvolania, ale aj dôvod na podanie mimoriadneho opravného prostriedku - dovolania. Príspevok poukazuje na porušenie práva na spravodlivý proces ako dôvod na podanie odvolania alebo dovolania v zmysle novej právnej úpravy a jeho obsahom je tiež analýza nálezov Ústavného súdu SR a rozhodnutí Najvyššieho súdu SR.

Kľúčové slová

Spravodlivý proces. Porušenie práva na spravodlivý proces.

Abstract

The contribution is devoted to the violation of the right to a fair trial. In the introduction the author points to the concept of the right to a fair trial. This includes partial rights, the breach of which violates the right to a fair trial and thus gives the parties to the dispute a ground for ordinary appeal, but also a ground for extraordinary appeal. The contribution points to a violation of the right to a fair trial as a ground for ordinary appeal or extraordinary appeal under the new legislation and also contains an analysis of the judgment of the Constitutional Court of the Slovak Republic and the decisions of the Supreme Court of the Slovak Republic.

Key words

Right to a fair trial. Violation of the right to a fair trial.

---

¹ JUDr. Anna Koval'ová, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Katedra občianskeho práva, kovalova.anka@gmail.com

Úvod

Právo na spravodlivý proces je jedným zo základných ľudských práv a je garantované Ústavou SR, Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Listinou základných práv a slobôd a tiež Chartou základných práv Európskej únie. Toto právo je potrebné vnímať ako právo, ktoré stojí nad ostatnými, pretože zaručuje spravodlivú cestu k ochrane iných práv. Na druhej strane je paradoxne najviac porušovaným právom. Z môjho pohľadu dôvodom tohto porušovania je práve tá skutočnosť, že právo na spravodlivý proces je vymedzené širokým obsahom práv tvorených viacerými zložkami. Bez pochyb však možno konštatovať, že účelom spravodlivého procesu je rovnako a nezaújate pristupovať k stranám sporu zo strany nezávislých a nestranných súdov.

Tému príspevku som zvolila vzhľadom k neustálemu spochybňovaniu tohto práva v rôznych právnych oblastiach, vzhľadom na neustále sa meniacu legislatívu, ale aj v súvislosti s aplikáciou tohto práva v praxi a vyporiadaní sa s otázkou prílišného formalizmu v argumentácii vnútroštátnych súdov.

Prvú časť príspevku venujem pojmu práva na spravodlivý proces, ktorý nie je možné jednoznačne ohraničiť a formulovať, pretože tieto práva nie sú vymenované v žiadnej právnej úprave. Ďalej sa venujem obsahu tohto pojmu, aké čiastkové práva toto právo zahŕňa a ústavnoprávnemu základu tohto práva. V príspevku je venovaná časť aj porušeniu práva na spravodlivý proces, ako je toto právo vymedzené rozhodovacou praxou súdov, keďže porušenie tohto práva zakladá dôvod na podanie odvolania či dovolania. Časť príspevku je venovaná aj komparácii starej a novej právnej úpravy civilného procesu v súvislosti s podaním odvolania alebo dovolania, práve z dôvodu porušenia práva na spravodlivý proces. Záver príspevku je venovaný rozhodnutiam NS SR prípadne ÚS SR.

Cieľom príspevku bolo vymedzenie inštitútu práva na spravodlivý proces v podmienkach súdov pri zakotvení tých právnych úprav, ktorými prešiel Civilný sporový poriadok, ale aj aktuálne oboznámenie sa s rozhodovacou činnosťou súdov a zamyslenia sa, či dodržiavanie tohto práva nám výrazným spôsobom nedeštruuje prax súdov.

Právo na spravodlivý proces

Pojem práva na spravodlivý proces nie je možné jednoznačne ohraničiť a formulovať. Právo na spravodlivý proces patrí medzi základné práva a slobody a zaručuje spravodlivú ochranu iných práv. Je jedným z dôležitých základných práv jednotlivca. Je právom individuálnym.

Pôvod tohto práva siaha až do 17.-18. storočia a je úzko spätý s anglosaskou právnou kultúrou. Jeho konkrétnu definíciu nenájeme skoro v žiadnej právnej úprave, pretože je tvorené viacerými zložkami.

Právo na spravodlivý proces upravuje Dohovor v čl. 6 ako jednu zo záruk procesného charakteru adekvátnu pre právny štát. K čl. 6 sa vzťahuje aj čl. 13 o práve na účinné prostriedky nápravy a čl. 2 - 4 Protokolu 7 k Dohovoru.

Úprava spravodlivého procesu nasleduje po hlavných a najdôležitejších práv (právo na život, zákaz mučenia, otroctva a nútenej práci).

V zmysle čl. 6 ods. 1 Dohovoru sa právo na spravodlivý proces neuplatní vo všetkých sporoch, ale len v sporoch o občianske práva a záväzky alebo pri trestnom obvinení.

Záruky tvoriace obsah práva na spravodlivý proces sú predovšetkým:

- právo na prístup k súdu,
- právo na spravodlivé súdne konanie.

Právo na prístup k súdu je nevyhnutnou podmienkou, aby sme vôbec mohli hovoriť o práve na spravodlivý proces. Právo na spravodlivý proces deklaroval aj ESLP v rozsudku Golder proti Spojenému kráľovstvu, ktorý vyložil význam nasledovne: *„Bolo by nemysliteľné, aby čl. 6 ods. 1 Dohovoru detailne popisoval procesné záruky poskytované stranám prebiehajúceho sporu, aby primárne nechránil to, čo samo o sebe umožňuje mať prospech práve z týchto záruk, teda prístup k súdu. Zásady spravodlivosti, verejnosti a rýchlosti súdneho konania totiž nemajú žiadne hodnoty, ak žiadne konanie neprebíha. Ak zhrnieme tieto úvahy, dospejeme k záveru, že právo na prístup k súdu tvorí esenciálny prvok práva na spravodlivý proces.“*²

Toto právo je neodmysliteľnou požiadavkou na spravodlivý súdny proces. Ide o povinnosť štátu vytvoriť súdnu sústavu, ktorá spĺňa požiadavky kladené na súd v článku 6

---

² Rozsudok ESLP vo veci Golder proti Spojenému kráľovstvu zo dňa 21.2.1975, sťažnosť č. 4451/70, §35-§36

ods. 1 Európskeho dohovoru a povinnosť štátu umožniť každému, kto bol na svojich právach ukrátený, aby mal možnosť uplatniť ich na súde. Z pohľadu článku 6 ods. 1 Európskeho Dohovoru je povinnosťou štátu zabezpečiť dostupnosť súdov a vytvoriť sústavu súdov, ktorá bude zodpovedať kritériám podľa článku 6 ods. 1 Európskeho dohovoru.

Podľa medzinárodných a európskych právnych predpisov v oblasti ľudských práv pojem „prístupu k spravodlivosti“ ukladá povinnosť pre štáty garantovať právo každého jednotlivca obrátiť sa na súd – alebo za určitých okolností na orgán alternatívneho riešenia sporov aby získal prostriedok nápravy, ak sa zistí, že boli práva jednotlivca porušené.

Prístup k spravodlivosti zahŕňa niekoľko hlavných ľudských práv, ako je právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ESĽP a právo na spravodlivý súdny proces v čl. 47 Charty základných práv EÚ, a právo na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 ESĽP a čl. 47 Charty.

Na úrovni politiky EÚ sa prístup k spravodlivosti v členských štátoch EÚ, najmä jeho efektívnosť a kvalita systémov súdnictva, čerpá najmä z prehľadov údajov od CEPEJ – odborného orgánu Rady Európy a je súčasťou ročného prieskumu rastu Európskej komisie.

Podľa práva Rady Európy aj práva EÚ právo na prístup k súdu znamená, že súdy majú byť prístupné. Prístupnosť môže zahŕňať dostupnosť súdov s prístupnou jurisdikciou, prístup k informáciám, prístupnosť súdnych rozhodnutí, môže zahŕňať aj geografickú odľahlosť súdu atď. V zmysle čl. 6 ods. 1 EDĽP: „Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.“³

Právo na spravodlivú súdnu ochranu obsahuje právo na prístup súdu, ktorého obsahom je tiež právo podať žalobu na súd, právo na súd určitej kvality, ktorý bude nestranný a nezávislý a právo na spravodlivé súdne konanie. Subjektmi práva na spravodlivé súdne konanie je oprávnený a povinný, pričom oprávneným subjektom je každý a povinným subjektom je štát. Predmet práva na spravodlivé súdne konanie vymedzuje rozsah práv pri súdnom uplatňovaní. Predmetom konania podľa článku 6 ods. 1 Európskeho dohovoru sú občianske práva a záväzky, trestné obvinenia a iné konania.⁴

---

³ Príručka o európskom práve v oblasti prístupu k spravodlivosti. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2016. 25,26 s. ISBN 978-92-71-9873-0

⁴ SVÁK, J. 2003. *Ochrana ľudských práv (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrany práv)*. Žilina: Poradca podnikateľov, spol. s.r.o., 2003, 279, 283,284, 337 s. ISBN 80-88931-19-3

Ústavnoprávny základ práva na spravodlivý súdny proces je tvorený:

1. Listinou základných práv a slobôd – ktorá bola uvedená zákonom Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd ako ústavný zákon, ktorá vo svojom článku 36 ods. 1 uvádza: *„Každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.“*⁵
2. Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení jeho protokolov, ktorý bol uverejnený oznámením Federálneho ministerstva zahraničných vecí pod č. 209/1992 Zb., ktorý vo svojom článku 6 ods. 1 uvádza : *„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spravodlivosti.“*⁶
3. Ústavou Slovenskej republiky, ktorá vo svojom článku 46 ods. 1 uvádza: *„Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.“*⁷
4. Chartou základných práv Európskej únie, ktorá bola uverejnená oznámením Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky pod č. 486/2009 Z.z., ktorá vo svojom článku 47 uvádza: *„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola*

---

⁵ Ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza LISTINA ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky

⁶ Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 209/1992 Zb. Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

⁷ Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

*spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.*⁸

Právo na spravodlivý súdny proces obsahuje tieto **čiasťkové práva**:

- právo na prístup k súdu, právo na súd zriadený zákonom, právo na nezávislosť a nestrannosť súdu, právo na zákonného sudcu, právo na prejednanie sporu v primeranej lehote, právo na riadne poučenie o procesných právach a povinnostiach, právo byť vypočutý, právo navrhovať dôkazy a vyjadriť sa k dôkazom, kontradiktórnosť konania, rovnosť zbraní, zákaz prekvapivých rozhodnutí, zákaz ľubovôle, právo na vyporiadanie sa so všetkými relevantnými skutočnosťami v konaní zo strany súdu, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, právo na preskúmanie rozhodnutia.⁹

Ako toto právo vymedzuje prax súdov?

NS SR uznesením zo dňa 21. júla 2010 sp.zn. **5Cdo/122/2010** deklaroval, že: „*Obsah práva na spravodlivý súdny proces nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Obsahom tohto práva je irelevantné konanie súdov a iných orgánov SR. Ak je toto konanie v rozpore s procesnými predpismi, porušuje ústavnoprávne princípy (II. ÚS 85/06).*

Občiansky súdny poriadok upravujúci postup súdov a účastníkov v občianskom súdnom konaní ústavou zaručené právo v osobnej prítomnosti na súdnom konaní zabezpečuje tak, že ukladá súdu, ak zákon neustanovuje inak, aby nariadil na prejednanie veci pojednávanie, na ktoré predvoláva účastníkov a všetkých, ktorých prítomnosť je potrebná, pričom predvolanie musí byť účastníkovi doručené tak, aby mali dostatok času na prípravu (§ 115 ods. 2 O.s.p.). Je potom na účastníkovi, či svoje právo využije alebo nie.

Zúčastniť sa prejednávania právnej veci pred súdom je neodňateľným právom každého účastníka v konaní, a to v každom štádiu postupného procesu, pokiaľ zákon neustanovuje inak a na tomto svojom práve účastník trvá. Zákonné ustanovenie § 101 ods. 2 druhá veta O.s.p.

⁸ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí č. 486/2009 Z.z. Charta základných práv Európskej únie

⁹ ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. – BARICOVÁ, J. – MESIARKINOVÁ, S. – BAJÁNKOVÁ, J. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. 2016. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2016, 1239 s. ISBN 978 – 80 – 7400 – 629 – 6

určuje len jednu výnimku z tohto práva účastníka, za ktorej sa môže vec prejednať v jeho neprítomnosti – t.j. ak riadne predvolaný účastník sa na pojednávanie nedostavil a nepožiadaval z dôležitých dôvodov o odročenie pojednávania.

Jednou z koncepcií spravodlivého súdneho konania je tiež princíp rovnosti strany, ktorý okrem iného vyžaduje, aby každý účastník mal primeranú možnosť predložiť svoje návrhy za podmienok, ktoré nie sú podstatne nevýhodnejšie než podmienky, za ktorých touto možnosťou disponuje druhý účastník (vid' rozsudky ESLP Ankerl v. Švajčiarsko, 1996-V, s. 1567, Helle v. Fínsko, 1997 – VIII, s. 2928 a pod.)¹⁰

Iným rozhodnutím pod sp.zn. 5Cdo 2018/2010 NS SR konštatoval, že: „Obsah práva na spravodlivý proces nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Obsahom tohto práva je relevantné konanie súdov a iných orgánov SR. Do práva na spravodlivý súdny proces nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov (IV.ÚS 252/04).

Právo na spravodlivý súdny proces neznamená ani právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami a právnymi názormi (I.ÚS 50/04).

Do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd nepatrí ani právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I.ÚS 97/97), resp. toho aby súdy preberali alebo zriadili výklad všeobecne záväzných predpisov, ktoré predchádza účastníkovi konania (II.ÚS 3/97, II.ÚS 251/03).¹¹

Ústavný súd SR vo svojej judikatúre kladie dôraz na to, že: „Nezávislosť súdov je realizovaná v ústavnom a zákonnom hmotnoprávnom a tiež procesnoprávnom rámci. Obsahom procesnoprávneho rámca je princíp riadneho a spravodlivého procesu, ako to vyplýva z čl. 46 ods. 1 ústavy a článku 6 ods. 1 dohovoru. Súčasťou práva na riadny proces je aj povinnosť súdu riadne a presvedčivo vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutia náležite odôvodniť. V odôvodnení má súd dať odpovede na námietky účastníka konania. Nie je však

¹⁰ Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp.zn. 5Cdo/122/2010 zo dňa z 21.júla 2010

¹¹ Uznesenie NS SR 5Cdo/218/2010 zo dňa 25. novembra 2010

povinný dať odpovede na všetky námietky, iba na tie, ktoré majú podstatný význam a dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. “

Ústavný súd SR v danej veci ďalej konštatoval, že: *„Rozhodnutie najvyššieho súdu nesplnilo ústavné kritérium jasnosti, jednoznačnosti a dostatočnosti dôvodov, keď sa v odôvodnení svojho rozhodnutia stotožnil s názormi krajského súdu bez uvedenia vlastných úvah. Preto rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru.¹² (I. ÚS 736/2016)“*

V súčasnej dobe sa v rámci dodržiavania práva na spravodlivý proces kladie v rozhodovacej činnosti súdov predovšetkým dôraz na dĺžku konania, kvalitu rozhodnutia, vrátane jeho odôvodnenia a vedenie konania ako takého.

Na sudy sú kladené požiadavky týkajúce sa dôkladného vyjadrenia sa súdom k všetkým relevantným okolnostiam a dôkazom. Je kritizovaná sudcovská svojvôľa či sudcovský aktivizmus.¹³

Sú teda kladené nemalé nároky, ktoré vo svojej podstate predstavujú základnú súčasť práva na spravodlivý proces v zmysle čl. 6 Dohovoru.

Pre súdnu prax je na medzinárodnej úrovni podstatné zakotvenie tohto práva v čl. 6 Dohovoru, pričom na úrovni vnútroštátnej je úprava tohto práva včlenená do viacerých článkov – princípov. Definitívny výpočet zložiek tohto práva je potom úlohou akademickej obce a judikatúry Ústavného súdu SR.

Porušenie práva na spravodlivý súdny proces v odvolacom konaní

V Slovenskej republike došlo dňa 30.6.2016 k zmene, ktorou došlo k ukončeniu 53-ročného obdobia existencie Občianskeho súdneho poriadku. Stará právna úprava bola nahradená novou právnou úpravou a to zákonom č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok. Okrem tohto zákona prichádza na miesto starého Občianskeho súdneho poriadku aj Civilný mimosporový poriadok a Správny súdny poriadok.

---

¹² Nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 736/2016 zo dňa 5. decembra 2017

¹³ Nováková, J. *Sudcovský minimalizmus a právo na spravodlivý proces*. Brno: Masarykova univerzita v Brne, právnická fakulta, str. 121,122

Nová právna úprava prepracovala odvolacie dôvody v dôsledku zmeny koncepcie civilného procesu. Odvolací dôvod, ktorý je teraz zadefinovaný v 365 ods. 1 písm. b) CSP bol v pôvodnej právnej úprave Občianskeho súdneho poriadku zadefinovaný v § 221 ods. 1 písm. f) ako odňatie možnosti konať pred súdom.

Porušenie práva na spravodlivý proces je zakotvené v odvolacích dôvodoch, konkrétne v ustanovení § 365 ods. 1 pís. b/ CSP, tak, že: „*odvolanie možno odôvodniť tým, že súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces*“.

Zákonodarca v ustanovení § 365 ods. 1 CSP vymenúva taxatívne odvolacie dôvody.

NS SR v rozhodnutí zo dňa 27.2.2018 **sp.zn. 6Cdo/175/2017**, poukazuje, že: „*Treba rozlišovať medzi dopĺňaním odvolacích dôvodov v zmysle § 365 ods. 3 CSP a dopĺňaním odvolania o chýbajúce náležitosti v zmysle § 373 ods. 1 CSP*“. Kým zmena konštatuje, že: „*Kým zmena alebo dopĺňanie odvolacích dôvodov prichádza do úvahy len u odvolania splňajúceho túto náležitosť (teda pokiaľ ide o túto náležitosť u tzv. bezvadného odvolania, a to len do uplynutia odvolacej lehoty, doplnenie odvolania o chýbajúce odvolacie dôvody je odstraňovaním vady odvolania*“.

Definícia pojmu „procesný postup“

Postupom súdu je v tejto súvislosti myslená činnosť ktoréhokolvek článku na súde, ak jeho postup je vyhodnotený ako porušenie práva na spravodlivý proces. V prípade, že súd nepostupuje síce správne, ale v rámci tohto nesprávneho postupu nedochádza k dostatočnej intenzite zásahu, nejde o porušenie práva na spravodlivý proces ani o dôvod na podanie odvolania/dovolania.

O naplnení dôvodu v zmysle § 365 ods. 1 písm. b/ CSP pôjde vtedy, ak postup súdu, ktorý znemožní realizáciu práv strany sporu, dosiahne takú intenzitu, ktorá odôvodňuje záver o tom, že celé konanie sa nejaví ako spravodlivé. Predovšetkým z doterajšej praxe je zrejmé, že takéto pochybenie súdu by malo byť hodnotené v kontexte celého konania. Niektorí autori poukazujú aj na to, že tento odvolací dôvod je potrebné vykladať eurokonfortne v súlade s judikatúrou ESĽP, ktorá predpokladá, že v danom prípade ide o porušenie procesných práv a nie hmotnoprávných nárokov strán. Preto ochrana týchto porušených práv musí byť

spravodlivá, účinná, aby bol naplnený aj princíp právnej istoty, v zmysle ktorej sa predpokladá, že každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít, a ak takej niet, tak každý môže legitímne očakávať, že spor bude rozhodnutý spravodlivo. Každý má však právo na dôkladné odôvodnenie tohto odklonu. Rovnako každý sa môže domáhať ustanoveným postupom práva na nezávislom a nestrannom súde, má právo na to, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov v jeho prítomnosti, aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom (čl. 48 Ústavy SR).

Pod pojmom „procesný postup“ sa rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol konanie alebo spor) znemožňujúca účastníkovi (strane sporu) realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní. Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však rozhodnutie súdu, posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku. Pokiaľ „postupom súdu“ nie je rozhodnutie súdu – finálny (meritórny) produkt prejednávania veci v civilnom konaní, potom už postupom súdu zásadne nemôže byť ani časť rozhodnutia jeho odôvodnenia (obsah, spôsob, kvalita, výstižnosť, presvedčivosť a úplnosť odôvodnenia), úlohou ktorej je vysvetliť dôvody, so zreteľom na ktoré súd rozhodol.¹⁴

Porušenie práva na spravodlivý proces v odvolacom konaní

V zmysle **ust. § 382 CSP**, ak má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní nebolo použité a je pre rozhodnutie vo veci rozhodujúce, vyzve strany, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili. Zaiste porušenie tohto ustanovenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces. Ide o ustanovenie, v zmysle ktorého odvolací súd dá stranám priestor na vyjadrenie sa k tejto novej aplikácii, pričom zmyslom je, aby nedochádzalo k prekvapivým rozhodnutiam.

---

¹⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp.zn. 2Cdo/225/2018 zo dňa 28. februára 2019

V súvislosti s týmto ustanovením je vhodné dať do pozornosti uznesenie NS SR sp.zn. **7Cdo/1/2018** z 21. 03. 2018, v zmysle ktorého: „*o prekvapivé rozhodnutie ide vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo veci na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, za súčasného naplnenia tej okolnosti, že oproti týmto iným odlišným právnym záverom odvolacieho súdu nemá strana konania možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie nejavili ako významné. Výzva odvolacieho súdu podľa § 382 CSP je potrebné vždy, keď odvolací súd dospeje k záveru, že nárok treba posúdiť podľa celkom iného právneho predpisu, ako ho posúdil súd prvej inštancie alebo síce podľa toho istého právneho predpisu ako ho posúdil súd prvej inštancie, ale podľa iného ustanovenia za súčasného splnenia podmienky, že je pre rozhodnutie vo veci rozhodujúce“.*

Porušenie práva na spravodlivý proces je vnímané ako dôsledok využitia aj **ust. § 389 CSP** (ods. 1 písm. b), v zmysle ktorého odvolací súd rozhodnutie súdu prvej inštancie zruší, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, ak tento nedostatok nemožno napraviť v konaní pred odvolacím súdom. Zrušenie napadnutého rozhodnutia odvolacím súdom prichádza do úvahy iba v taxatívne stanovených prípadoch, medzi ktoré patrí aj ustanovenie týkajúce sa porušenia práva na spravodlivý proces.

Príkladom porušenia práva na spravodlivý proces v rámci odvolacieho konania je aj nesprávna aplikácia ustanovenia **§ 384 CSP**, týkajúca sa **dokazovania** na odvolacom súde. V zmysle uznesenia NS SR sp. zn. **2Obdo/33/2017** z 30. 06. 2018, „*odvolací súd nemôže prehodnotením dokazovania, ktoré vykonal súd prvej inštancie odlišne posúdiť skutkový stav prejednáwanej veci. Ak sa má vykonať pred odvolacím súdom dokazovanie, je potrebné nariadiť pojednávanie. Touto úpravou sa sleduje dôsledné rešpektovanie procesných práv strán sporu. Pokiaľ odvolací súd vychádza z iných skutkových záverov ako súd prvej inštancie musí jeho rozhodnutiu predchádzať pojednávanie, na ktorom sa zopakujú dôkazy alebo sa dokazovanie doplní vykonaným ďalších dôkazov. Ak odvolací súd pri svojom rozhodovaní považoval určitý dôkaz a kľúčový pri svojej argumentácii k odvolacím námietkam žalovaného, účastníci konania mali právo na to, aby sa mohli k týmto dôkazom vykonaným v odvolacom konaní vyjadriť. Právo vyjadriť sa ku vykonaným dôkazom je súčasťou základného práva na súdnu ochranu vyplývajúcu z čl. 48 ods. 2 Ústavy SR. Pokiaľ odvolací súd nemienil vychádzať len zo skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie mal pojednávanie nariadiť a dôkazy*

vykonať sám (v zmysle ešte § 213 ods. 4 OSP). Odvolací súd nepostupoval v súlade s týmito ustanoveniami, dôkaz nevykonal, ktorý nasledovne argumentoval a tak odňal týmto postupom účastníkom konania možnosť k takému dôkazu sa vyjadriť, v dôsledku čoho procesne pochybil tým, že odňal účastníkovi možnosť konať pred súdom.¹⁵“

Nie menej dôležitým príkladom porušenia práva na spravodlivý proces v rámci odvolacieho konania je aj **ust. § 393 CSP**, týkajúce sa odôvodňovania rozhodnutia odvolacím súdom a povinnosti odvolacieho súdu v zmysle § 393 ods. 3 CSP, ak sa odkloní od ustálenej rozhodovacej praxe, odôvodnenie rozhodnutia musí obsahovať aj dôkladné odôvodnenie tohto odklonu. Uznesenie NS SR z 31.1.2019 sp.zn. 6Cdo 98/2017, v zmysle ktorého povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť je odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu.

Z nálezu ÚS SR sp.zn. **III. ÚS 314/2018** zo dňa 13.11.2018 vyplýva, že: *„absencia vyporiadania sa s podstatnými tvrdeniami sťažovateľa uvedenými v odvolaní napadnutom rozsudku krajského súdu je tak závažným nedostatkom rozhodnutia, ktorého intenzita sama o sebe zakladá porušenie sťažovateľom namietaného základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru“.*

Slovenská procesnoprávna úprava dáva možnosť súdom svoj odklon odôvodniť za predpokladu, že rozhodnutie bude obsahovať dôkladné a presvedčivé odôvodnenie tohto odklonu, či už v zmysle čl. 2 ods. 2 a 3 CSP alebo § 220 ods. 3 CSP alebo § 393 ods. 3 CSP.

Špecificky je upravená otázka odklonu rozhodovacej praxe NS SR, a to zavedením inštitútu veľkého senátu. Podmienka riadneho zdôvodnenia rozhodnutia v prípade odklonu od praxe vyplýva aj z rozhodnutia Ústavného súdu SR sp. zn. **III. ÚS 192/06** zo dňa 03.11. 2006, ktorý uviedol, že: *„ak súd rieši právnu otázku (alebo analogickú), ktorá už bola právoplatne vyriešená podstatne odlišným spôsobom bez toho, aby sa argumentačne vyrovnal so skoršími súdnymi rozhodnutiami, nekoná v súlade s princípom právnej istoty a môže porušiť aj právo účastníka súdneho konania na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy“.* Ústavný súd poukazuje, že jeho argumentácia musí spĺňať určité parametre, pretože kladie dôraz na to, aby bol odklon objektívny a rozumne odôvodnený. *Prípadné odchýlenie sa súdu od existujúcej skoršej judikatúry v konkrétnom prípade by mohlo predstavovať zásah do základných práv a slobôd účastníka konania len za predpokladu, žeby bolo dôsledkom arbitrárnosti alebo zjavnej neodôvodnenosti súdneho rozhodnutia v prerokovanej veci (nálež ÚS SR sp. zn. III.*

---

¹⁵ Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo 169/2017

ÚS 551/2012 z 30. 01. 2013). Z toho vyplýva povinnosť súdu rozhodovať v obdobných veciach rovnako a v prípade odklonu od judikatúry povinnosť uviesť dostatočné dôvody pre tento odklon, čo vyplýva aj z požiadaviek právnej teórie.

Porušenie ktoréhokoľvek z týchto čiastkových práv vyššie spomenutých v rámci CSP, zakladá odvolací dôvod. Treba však mať na pamäti, že niektoré z týchto čiastkových práv tvoria samostatný odvolací dôvod v ustanovení § 365 ods. 1 Civilného sporového poriadku. Ak dôjde zo strany súdu k porušeniu niektorého z týchto čiastkových práv, ide o chybný postup súdu. O naplnenie odvolacieho dôvodu pôjde vtedy, ak pochybenie súdu *bude mať takú intenzitu*, že celé konanie pôsobí ako nespravodlivé. Takéto pochybenie súdu nemusí byť posudzované v kontexte celého konania.¹⁶

Prípady, v ktorých sa môžeme stretnúť s porušením práva na súdnu ochranu, sú aj prípady týkajúce sa princípu právnej istoty a predvídateľnosti súdneho rozhodnutia (IV.ÚS 99/2018), náhrada trov podľa § 257 CSP – požiadavka ochrany legitímnych očakávaní (II.ÚS 98/2018), právo na zákonného sudcu, nové pridelenie senátu (III.ÚS 459/2017), zmena v personálnom obsadení senátu, zmena v rozvrhu práce (IV.ÚS 459/2012), pochybnosť o splnení podmienok konania (čl. 3 ods. 1 CSP, uznesenie NS SR 8Cdo 75/2019), atď...

Aktuálnym v súčasnosti pre odvolacie konanie sa javí aj ust. **§ 390a CSP**, v zmysle ktorého „*Odvolací sám rozhodne vo veci, ak rozhodnutie súdu prvej inštancie bolo už raz odvolacím súdom zrušené, vec bola vrátená ďalšie konanie a nové rozhodnutie.*“ Zaiste toto ustanovenie je dôležitým ustanovením odvolacích súdov v postupe ich činnosti, bez akéhokoľvek komentovania k danému ustanoveniu už vydaných nálezov ÚS SR (I.ÚS 227/2018, III.ÚS 379/2017). Odvolacie súdy sa v súvislosti s týmto ustanovením pozastavujú nad situáciou, kedy pri rešpektovaní tohto ustanovenia, ak už nie je možnosť vec okresnému súdu zrušiť z dôvodu, že opätovne nerešpektoval pokyn odvolacieho súdu, preberajú povinnosť dokazovania, ktorá sa v plnom rozsahu prenáša na odvolacie konanie, čo v mnohých situáciách spôsobuje predĺženie konania aj pred odvolacím súdom. Zaiste to nebol zámer zákonodarcu, pretože z aplikačnej praxe vychádzajú poznatky, že aktuálne dochádza k predĺženiu dĺžky konania aj na odvolacích súdoch a prenesenia bremena dokazovania pred odvolacím súdom samotným.

---

¹⁶ ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. – BARICOVÁ, J. – MESIARKINOVÁ, S. – BAJÁNKOVÁ, J. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. 2016. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2016, 1239 s. ISBN 978 – 80 – 7400 – 629 – 6

V Náleze ÚS SR sp.zn. **I.ÚS 218/2019** Ústavný súd poukazuje na opomenutie príkazu vyplývajúceho z § 390 CSP a konštatuje: „*aby odvolací súd sám vo veci rozhodol, a to bez akéhokoľvek odôvodnenia v napadnutom uznesení, zakladá danosť takého procesného excesu, v príčinnej súvislosti s ktorým bolo porušené sťažovateľkou označené základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru.*“

Porušenie práva na spravodlivý súdny proces ako dôvod na podanie dovolania

V dôsledku vzniku novej právnej úpravy sa prípustnosť dovolania vzťahuje len na rozhodnutia vo veci samej a na rozhodnutia, ktorými sa konanie končí. V novej právnej úprave sú zakotvené podmienky prípustnosti dovolania z dôvodu zmätočnosti konania. Nová právna úprava obmedzila právo strany podať dovolanie z dôvodu odňatia možnosti konať pred súdom na prípady, keď súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Nová právna úprava nahradila pojem „odňatie možnosti konať pred súdom“ pojmom „právo na spravodlivý proces“.¹⁷ Podľa novej právnej úpravy musí ísť o porušenie takej intenzity, že dochádza k porušeniu práva na spravodlivý proces ako celku. Počas starej právnej úpravy stačilo porušenie procesných práv strany v oveľa menšej intenzite ako podľa novej právnej úpravy, kde je potrebné porušenie práva na spravodlivý proces ako celku.¹⁸

Podľa § 420 písm. f) CSP, dôvodom na podanie dovolania, je rovnako ako dôvodom na podanie odvolania, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.¹⁹

Do práva na spravodlivý súdny proces nepatrí:

---

¹⁷ VOKÁLOVÁ, D. – MITTERPACHOVÁ, J. a kol. 2016. *Občianske súdne konanie po novom. Porovnanie doterajšej a novej právnej úpravy občianskeho súdneho konania s výkladom*. Bratislava: Wolters Kluwer, s.r.o., 2016, 177 s. ISBN 978-80-8168-392-3

¹⁸ ŠTEVČEK a kol. 2017. *Prednášky a texty z (nového) civilného procesu*. Bratislava: C. H. Beck, 2017, 164 s. ISBN 978-80-89603-51-0

¹⁹ § 420 písm. f) zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok

- právo účastníka konania, aby sa súd stotožnil s jeho navrhovanými názormi, právo účastníka konania, aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami, právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia dôkazov a podobne.²⁰

Z judikatúry súdov vyplýva, že súd odňal účastníkovi konania možnosť konať pred súdom, ak:

- odvolací súd nesprávne odmietne odvolanie, ako oneskorené,
- súd pojednáva a rozhoduje bez prítomnosti zástupcu účastníka konania, ktorého predvolanie nemal vykázané,
- zastavil konanie pre nezaplatený súdny poplatok, aj keď na takýto postup nebol zákonný dôvod,
- v civilnom konaní s nepočujúcim účastníkom nebol do konania pribratý tlmočník.²¹

Z nálezu Ústavného súdu SR pod sp.zn. **II. ÚS 37/2001**, vyplýva, že pod právo na súdnu ochranu nemôžeme subsumovať právo na úspech v súdnom konaní. Pod toto právo nemožno tiež subsumovať právo, aby všeobecné súdy v civilných konaniach rešpektovali procesné úkony každého účastníka bez ohľadu na povahu, dôsledky a vzťah k predmetu konania.²²

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp.zn. **7Cdo/280/2018** zrušil uznesenie Krajského súdu v Bratislave a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie. Rozhodol tak o dovolaní, ktoré odporca podal z dôvodu, že uznesením odvolacieho súdu došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP. Dôvodil tým, že súd mu nesprávnym procesným postupom znemožnil právo na odvolaciu repliku. Súd totiž poslal vyjadrenie navrhovateľky jemu ako odporcovi na adresu, na ktorú mu predmetným neodkladným opatrením bol zakázaný vstup. Namietal, že vo svojom odvolaní pritom uviedol svoju poštovú adresu.

Najvyšší súd uviedol, že základom práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred

---

²⁰ ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. – BARICOVÁ, J. – MESIARKINOVÁ, S. – BAJÁNKOVÁ, J. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. 2016. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2016, 1373 s. ISBN 978 – 80 – 7400 – 629 – 6

²¹ Tamtiež s. 1377

²² Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 37/2001

ním využívať všetky právne inštitúty a záruky, ktoré sú poskytované právnym poriadkom. Podstatnou súčasťou práva na spravodlivý súdny proces je právo na také konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky, ktoré zodpovedá zákonom.

Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Ringier Axel Springer, a.s. a Trančíková proti Slovenskej republike uvádza, že:

- princíp rovnosti zbraní, ktorý je súčasťou práva na spravodlivý proces požaduje, aby každá strana sporu mala možnosť prezentovať svoj prípad, za podmienok, aby nebola v nevýhode oproti druhej strane sporu,
- v rámci kontradiktórnosti konania, strany musia mať možnosť mať vedomosť o dôkazoch, ktoré potrebujú pre svoj úspech, mať vedomosť o vykonaných dôkazoch a vyjadreniach, právo na kontradiktórny proces však nie je absolútne a záleží od konkrétnych okolností sporu,
- účinok vyjadrení strán k rozsudku domáceho súdu má malý význam, preto je vždy na strane sporu, aby odhadla, či je potrebné vyjadriť sa,
- významná je dôvera účastníkov v spravodlivosť konania a jej podstata je v možnosti účastníka konania vyjadriť sa ku všetkému čo sa nachádza v spise,
- nie vždy ide o porušenie práva na spravodlivý proces, ak nie sú doručené vyjadrenia alebo dokumenty druhej strane a druhá strana nemá možnosť vyjadriť sa k nim. Ide o situácie, kedy by takéto právo účastníka konania nemalo význam vzhľadom na výsledok konania.

Najvyšší súd vo svojom uznesení konštatoval, že nedoručením vyjadrenia účastníka druhému účastníkovi vytvorilo stav nerovnosti v konaní pred súdom. Došlo tak k rozporu s princípom kontradiktórnosti a rovnosti zbraní a preto konštatoval, že odvolacie konanie nebolo spravodlivé.²³

V uznesení Najvyššieho súdu sp.zn. **2Cdo/99/2019**, Najvyšší súd konštatoval, že procesnou vadou konania v zmysle § 420 písm. f) CSP nie je to, že odvolací súd neodôvodnil rozhodnutie podľa predstáv odvolateľa. V danom prípade, v konaní o zvýšenie výživného, podal dovolanie otec maloletého dieťaťa z dôvodu uvedeného v 420 písm. f) CSP. Uviedol, že mu nebolo umožnené zúčastniť sa pojednávania. V deň pojednávania mu bolo telefonicky oznámené, že sa pojednávanie, na ktoré chcel prísť odročuje z dôvodu neprítomnosti sudcu.

---

²³ Uznesenie Najvyššieho súdu sp. zn. 7Cdo/280/2018 zo dňa 10. decembra 2018

Druhé konanie sa konalo bez riadneho upovedomenia, keď mu termín oznámili telefonicky počas jeho pracovnej doby. V dovolaní tvrdil, že súd nepodrobil kritike argumenty druhej strany a mal ich za pravdivé.

Dovolateľ usúdil, že bolo porušené jeho právo na spravodlivý proces, nakoľko súd rozhodol v jeho neprítomnosti a rozhodnutie odvolacieho súdu považuje za nepreskúmateľné a nedostatočné čo sa týka zisťovania skutkového stavu.

Najvyšší súd vo svojom uznesení uviedol, že podmienka prípustnosti dovolania nie je splnená, ak bola účastníkovi konania odňatá možnosť konať pred súdom pre časť konania a len v takej intenzite, že účastník konania následne mohol mať ešte vplyv na výsledok konania. Ide o prípad, ak súd rozhodol na pojednávaní, na ktoré účastník konania nebol riadne predvolaný, ale rozsudok mu bol doručený a teda voči tomuto rozhodnutiu účastník konania mohol podať odvolanie. Najvyšší súd dodal, že otec sa vyjadril k vyjadreniu matky a k tomu vyjadreniu mohol tiež doložiť listiny na podporu svojich tvrdení. Z obsahu spisu najvyšší súd zistil, že otec bol predvolaný na pojednávanie, na ktorom bol vyhlásený rozsudok. Predvolanie mu bolo doručené na adresu, z ktorej sa vrátilo ako zásielka neprevzatá v odbernej lehote, opakovaná zásielka sa rovnako vrátila ako neprevzatá v odbernej lehote a preto súd kontaktoval otca telefonicky. Konštatoval, že nedostatočné zistenie skutkového stavu, či skutočného stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu nie je dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť podania dovolania v zmysle 420 písm. f) CSP ani po právnej úprave civilného sporového konania a preto najvyšší súd uzavrel, že dovolateľovi-otcovi nebolo znemožnené uskutočňovať jemu patriace práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.²⁴

Záver

Naša vnútroštátna právna úprava je na dobrej úrovni a v súlade s Dohovorom. Zásady – princípy, ktoré sú podstatné u každého demokratického štátu, sú upravené v Ústave SR a ostatné zásady v jednotlivých právnych poriadkoch konkrétnejšie rozvíjajú podstatu ústavných princíпов. Preto si nemyslím, že právo na spravodlivý proces, ak nie je jasne definované, tak nemá svoj jasný význam. Toto právo je pojmom otvoreným, ktorý môže byť

---

²⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/99/2019 zo dňa 30. mája 2019

neustále obohacovaný o ďalšie subjektívne práva. Práva garantujúce spravodlivý proces majú tak silný význam, že musia byť upravené predovšetkým na úrovni ústavnej.

Právo na súdnu a inú právnu ochranu a právu na spravodlivý proces je treba venovať dôležitú pozornosť, nakoľko ide o významné právo súdneho konania, ktoré je garantované ústavou.

Autor príspevku si za kládol za cieľ poukázať na pojem spravodlivý proces, na obsah tohto pojmu a poukázať na to, akým spôsobom dochádza zo strany súdu k porušeniu práva na spravodlivý proces a kedy je porušenie práva na spravodlivý proces dôvodom na podanie odvolania a dovolania.

Zoznam použitej literatúry:

CAMERON, I. *Úvod do Európskeho dohovoru o ľudských právach*. Bratislava: Občan, demokracia a zodpovednosť. 2000, 158 s. ISBN 80-968528-1-7

SVÁK, J. 2003. *Ochrana ľudských práv (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrany práv)*. Žilina: Poradca podnikateľov, spol. s.r.o., 2003, 934 s. ISBN 80-88931-19-3

ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. – BARICOVÁ, J. – MESIARKINOVÁ, S. – BAJÁNKOVÁ, J. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. 2016. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2016, 1540 s. ISBN 978 – 80 – 7400 – 629 – 6

ŠTEVČEK a kol. 2017. *Prednášky a texty z (nového) civilného procesu*. Bratislava: C. H. Beck, 2017, 164 s. ISBN 978-80-89603-51-0

Nováková, J. *Sudcovský minimalizmus a právo na spravodlivý proces*. Brno: Masarykova univerzita v Brne, právnická fakulta, str. 121,122

VOKÁLOVÁ, D. – MITTERPACHOVÁ, J. a kol. 2016. *Občianske súdne konanie po novom. Porovnanie doterajšej a novej právnej úpravy občianskeho súdneho konania s výkladom*. Bratislava: Wolters Kluwer, s.r.o., 2016, 177 s. ISBN 978-80-8168-392-3

Príručka o európskom práve v oblasti prístupu k spravodlivosti. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2016. 218 s. ISBN 978-92-71-9873-0

Zákon č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok

Ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza LISTINA ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky

Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 209/1992 Zb. Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí č. 486/2009 Z.z. Charta základných práv Európskej únie

Rozsudok ESĽP vo veci Golder proti Spojenému kráľovstvu zo dňa 21.2.1975, sťažnosť č. 4451/70, §35-§36

Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp.zn. 5Cdo/122/2010 zo dňa z 21.júla 2010

Uznesenie NS SR 5Cdo/218/2010 zo dňa 25. novembra 2010

Nález ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 736/2016 zo dňa 5. decembra 2017

Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp.zn. 2Cdo/225/2018 zo dňa 28. februára 2019,

Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo 169/2017

Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 37/2001

Uznesenie Najvyššieho súdu sp. zn. 7Cdo/280/2018 zo dňa 10. decembra 2018

Uznesenie Najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/99/2019 zo dňa 30. mája 2019

ODMENA A NÁHRADA VÝDAVKOV LIKVIDÁTORA V LIKVIDÁCII REMUNERATION AND REIMBURSEMENT OF LIQUIDATOR'S EXPENSES IN LIQUIDATION

Martin Kubinec¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.79-92>

Abstrakt

Predmetom príspevku je analýza právnej úpravy odmeny a náhrady výdavkov likvidátora v procese likvidácie, ktorá bola zásadne upravená zákonom č. 390/2019 Z. z. a vyhláškou č. 193/2020 Z. z. Cieľom tejto legislatívnej zmeny bolo predovšetkým motivovať k vykonávaniu funkcie likvidátora s odbornou starostlivosťou a k hospodárnemu naplneniu účelu likvidácie ako procesu, smerujúcemu k vysporiadaniu obchodného imania zrušenej spoločnosti.

Kľúčové slová

Likvidácia. Likvidátor. Odmena. Výdavky.

Abstract

The subject of the paper is the analysis of the legal regulation of the remuneration and reimbursement of the liquidator 's expenses in the process of liquidation, which was fundamentally regulated by Act No. 390/2019 Coll. and Decree no. 193/2020 Coll. The aim of this legislative change was primarily to motivate the performance of the function of a liquidator with professional care and the economic fulfillment of the purpose of liquidation as a process aimed at settling the business assets of the liquidated company.

Keywords

Liquidation. Liquidator. Remuneration. Expenses.

---

¹ Doc. JUDr. Martin Kubinec, PhD. (1978), je vedúcim Katedry občianskeho a pracovného práva Právnickej fakulty UMB a docentom Katedry obchodného a finančného práva Právnickej fakulty UMB.

Úvod

Likvidátor spoločnosti v likvidácii je jej kľúčovým orgánom *sui generis*, ktorý disponuje širokými právami a povinnosťami v rámci likvidácie (§ 70 a nasl. OBZ) a tomu zodpovedajúcou zodpovednosťou - likvidátor je totiž pri výkone svojej pôsobnosti povinný postupovať s odbornou starostlivosťou v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej spoločníkov a za výkon svojej pôsobnosti zodpovedá rovnako ako členovia štatutárneho orgánu spoločnosti (§ 74 OBZ).²

Likvidácia je súčasťou terminálnej fázy existencie spoločnosti, zrušenej bez právneho nástupcu. Účelom a cieľom plnenia pôsobnosti likvidátora v rámci likvidácie je čo najefektívnejšie vysporiadanie obchodného imania zrušenej spoločnosti – tzn. speňaženie (v širšom zmysle, nielen v podobe transformácie na peniaze) majetku zrušenej spoločnosti, uspokojenie všetkých jej záväzkov voči veriteľom a napokon rozdelenie likvidačného zostatku, ktorý z likvidácie vyplynie, medzi tzv. reziduálnych veriteľov – spoločníkov, resp. akcionárov.

Právna úprava pred, i po účinnosti veľkej novely Obchodného zákonníka,³ venovala dominantnú pozornosť povinnostiam likvidátora v rámci jeho pôsobnosti a jeho právo na odmenu zostávalo mimo adekvátneho záujmu zákonodarcu, z čoho vo všeobecnosti vyplývalo, že likvidátori nemali záujem túto funkciu kvalifikovane (alebo vôbec) vykonávať, keďže (najmä u tzv. nespriaznených likvidátorov, ustanovených súdom), nemali žiadnu garanciu, že ich nárok na odmenu a náhradu účelne vynaložených výdavkov pri vykonávaní likvidácie bude z majetku spoločnosti uspokojený.

V súvislosti so zásadnou (a potrebnou) zmenou právnej úpravy zrušenia, likvidácie a zániku obchodných spoločností,⁴ s účinnosťou od 1. októbra 2020 došlo k prepracovaniu

---

² Obdobné ustanovenia sa použijú aj v prípade likvidácie družstva – pozri napr.: NÉMETHOVÁ, M.: Zrušenie a likvidácia družstva. druhá časť, hlava 2, diel 5 (§ 254 - § 260). In.: MAMOJKA, M. a kol.: Obchodný zákonník: veľký komentár. 1. zväzok, §1 - § 260. - 1. vyd. - Bratislava : Eurokódex, 2016. - ISBN 978-80-8155-065-2. - S. 1018-1024.

³ Zákon č. 390/2019 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od 1. októbra 2020.

⁴ Pozri kriticky bližšie napr.: STRÉMY, Jana. K vybraným aspektom zrušenia spoločnosti s likvidáciou. In: Vybrané výzvy v právu súťažným, v českém a slovenském právu obchodních korporací, v právu insolvenčním a v právu průmyslového vlastnictví. Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2018. ISBN 978-80-88266-30-3, s. 134-160; STRÉMY, J.: Niekoľko poznámok k inštitútu likvidácie v pripravovanej novele Obchodného zákonníka. In.: Míľniky práva v stredoeurópskom priestore 2019 [elektronický dokument] : 1. vyd. - Bratislava : Právnická fakulta UK, 2019. - S. 567-576; STRÉMY, J.: Likvidátor. In.: Bratislavské právnické fórum 2019 [elektronický dokument]: nezávislosť a etický rozmer výkonu súdnej moci v obchodnom práve. 1. vyd. - Bratislava: Právnická fakulta UK, 2019. - S. 61-72.

ustanovení Obchodného zákonníka (o. i.) aj o odmene a náhrade výdavkov likvidátora a jeho vykonávacích predpisov, čo je príležitosť pre porovnanie oboch úprav a najmä stručného zhodnotenia očakávaného prínosu aktuálnej právnej úpravy v tomto príspevku.

Analýza a porovnanie právnych úprav sú len veľmi stručné a rámcové, nekladím si za cieľ ponúknuť vyčerpávajúci rozbor relevantných ustanovení, ale identifikovať len niektoré a najmä základné aspekty zmenenej právnej úpravy v intenciách príspevku v rámci vedeckej konferencie, na ktorej bol tento príspevok prednesený.

1 Odmena a náhrada výdavkov likvidátora pred 1. októbrom 2020

Základ právnej úpravy odmeny a náhrady výdavkov likvidátora pôvodne v hmotnoprávnej rovine upravoval § 75 ods. 6 OBZ. Podľa tohto ustanovenia mal odmenu likvidátora určiť buď orgán spoločnosti (valné zhromaždenie, prípadne spoločníci), ktorý likvidátora vymenoval alebo súd,⁵ ktorý likvidátora ustanovil, vrátane nároku na náhradu primeraných výdavkov. Len v prípade, že by medzi spoločnosťou a likvidátorom, vymenovaným súdom, nedošlo k dohode o výške odmeny, na návrh likvidátora určil výšku náhrady výdavkov a odmenu za výkon funkcie likvidátora príslušný súd uznesením. Odmena likvidátora bola zásadne pohľadávkou likvidátora voči spoločnosti a uhrádzala sa výlučne z majetku spoločnosti.

Tento koncept často vyúsťoval do situácie, keď síce likvidátor reálne a dôsledne plnil svoje zákonné povinnosti, no spoločnosť v likvidácii bola nemajetná a preto jeho nárok – v prípadoch, keď o odmene a náhrade výdavkov rozhodoval súd, bol síce priznaný, no reálne nemohol byť uspokojený, keďže majetok spoločnosť na jeho uspokojenie nepostačoval.

Riešením tejto situácie mohlo byť podanie návrhu likvidátora na vyhlásenie konkurzu na majetok spoločnosti (z dôvodu predĺženia podľa § 72 ods. 2 OBZ v pôvodnom znení), no za predpokladu, že likvidátor bol jediným veriteľom spoločnosti (z titulu svojho nároku na zaplatenie odmeny a náhrady hotových výdavkov), nebola splnená hmotnoprávna podmienka plurality veriteľov⁶ a návrh na vyhlásenie konkurzu na majetok by tak musel byť zamietnutý.

---

⁵ Kauzálnie príslušným je registrový súd a miestne príslušným registrový súd podľa adresy sídla obchodnej spoločnosti (§ 305 CMP).

⁶ Pozri bližšie: ĎURICA, M.: Zákon o konkurze a reštrukturalizácii : komentár. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2019. 1456 s. ISBN 978-80-7400-754-5.

S ohľadom na to predovšetkým likvidátori, vymenovaní súdom, v zásade a nezriedka plnili svoje zákonné povinnosti bez zodpovedajúcej odplaty, čo možno hodnotiť vo svojej podstate a obsahovo ako nútenú prácu alebo službu, ktorá je Ústavou Slovenskej republiky zakázaná.⁷

V prípade, že funkciu likvidátora vykonávala osoba, určená spoločnosťou, bolo predmetom ich vzájomného vzťahu aj určenie prípadnej výšky odmeny a náhrady hotových výdavkov, nevylučujúc pritom aj bezodplatnosť výkonu funkcie likvidátora, osobitne v prípadoch, keď funkciu likvidátora vykonával štatutárny orgán alebo jeho člen. Inak povedané, úprava odmeny a náhrady výdavkov likvidátora mala byť predmetom dohody medzi spoločnosťou a likvidátorom a len v prípade absencie tejto dohody do tohto právneho vzťahu mohol ingerovať súd na základe návrhu likvidátora, a to vydaním uznesenia o určení výšky odmeny a náhrady výdavkov likvidátora postupom podľa 304 a nasl. CMP v znení účinnom do 30. septembra 2020.

Aplikačná prax preto ukazovala, že výkon funkcie likvidátora nebol dostatočne atraktívny nielen pre osoby spriaznené so spoločnosťou, ktoré prichádzali do úvahy ako prvé pri určovaní likvidátora (buď zo zákona alebo rozhodnutím súdu), a ktoré preto svoje povinnosti neplnili s potrebnou odbornou starostlivosťou alebo vôbec; ale ani pre osoby, zapísané do zoznamu správcov (podľa zákona č. 8/2005 Z. z. o správcoch), z ktorých súdy určovali likvidátorov, ak nebolo možné ustanoviť za likvidátora niektorú z osôb, uvedených v § 71 ods. 1 OBZ v znení účinnom do 30. septembra 2020 (spoločník, štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu).

Dôvodová správa k Vyhláške napokon sama uvádza, že: „významným nedostatkom právnej úpravy likvidácie obchodných spoločností (družstiev) do prijatia zákona č. 390/2019 Z. z. bola neadekvátna motivácia pre zúčastnené osoby proces likvidácie úspešne iniciovať, viesť a efektívne ukončiť.“

Pokiaľ ide hotové výdavky, z pôvodnej vykonávacej vyhlášky⁸ vyplýval likvidátorovi nárok na náhradu hotových výdavkov účelne vynaložených v súvislosti s vykonaním likvidácie. Medzi hotové výdavky patrili najmä súdne a iné poplatky, cestovné náhrady, poštovné, telekomunikačné poplatky, náklady na znalecké posudky a odborné stanoviská, preklady, odpisy a fotokópie. Tieto náklady boli, pochopiteľne, nákladmi, na ktorých náhradu

⁷ Čl. 18 Ústavy Slovenskej republiky.

⁸ vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 526/2004 Z. z. o určení výšky výdavkov a odmeny za výkon funkcie likvidátora v znení vyhlášky č. 533/2008 Z. z., zrušená od 1. októbra 2020.

mal likvidátor nárok aj vtedy, keď o ich náhrade rozhodoval príslušný orgán spoločnosti, platilo však, že náhrada za administratívne a iné práce vykonané v súvislosti s likvidáciou, boli súčasťou odmenu likvidátora.

S ohľadom na vyššie uvedené sa javí prijatie zásadných zmien v právnej úprave likvidácie ako nanajvýš žiaduce. Možno preto len očakávať, že vďaka ich prijatiu dôjde k významnej profesionalizácii výkonu činnosti likvidátora a dôslednejšej ochrane tretích – najmä nespriaznených veriteľov spoločnosti, ale aj tzv. reziduálnych veriteľov s ich nárokmi na podiel na likvidačnom zostatku zrušenej spoločnosti.

2 Odmena a náhrada výdavkov likvidátora po 1. októbri 2020

Aktuálna právna úprava venuje odmene likvidátora a náhrade jeho výdavkov samostatné ustanovenie § 75a OBZ, ktoré, rovnako ako v pôvodnej právnej úprave, diferencuje medzi odmenou likvidátora ustanoveného súdom a likvidátorom ustanoveného spoločnosťou.⁹

2.1 Odmena a náhrada výdavkov likvidátora, vymenovaného súdom

V prípade, že likvidátora ustanovil súd, patrí likvidátorovi odmena a náhrada výdavkov, určená podľa osobitného predpisu, ktorým je vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR, č. 193/2020 Z. z. ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia Obchodného zákonníka o likvidácii (ďalej aj ako len „Vyhláška“); táto bola vydaná rezortným ministerstvom na základe splnomocňovacieho ustanovenia § 75a ods. 3 OBZ.

Pre určenie výšky odmeny a náhrady výdavkov likvidátora, vymenovaného súdom, je preto smerodajná práve Vyhláška, ktorá nahradila pôvodnú vyhlášku Ministerstva spravodlivosti SR č. 526/2004 Z. z. o určení výšky výdavkov a odmeny za výkon funkcie likvidátora v znení vyhlášky č. 533/2008 Z. z. Jej ustanovenia sa pritom použijú len pre tých likvidátorov (prechodné ustanovenie § 18 Vyhlášky), ktorí boli do obchodného registra

---

⁹ Pozri aj: STRÉMY, J.: Niekoľko poznámok k inštitútu likvidácie v pripravovanej novele Obchodného zákonníka. In.: Míľniky práva v stredoeurópskom priestore 2019 [elektronický dokument]. - : 1. vyd. ISBN 978-80-7160-517-1. - Bratislava : Právnická fakulta UK, 2019. - S. 567-576.

zapísaní podľa predpisov účinných od 1. októbra 2020 (od účinnosti novely Obchodného zákonníka, vykonanej zákonom č. 390/2019 Z. z.); v ostatných prípadoch sa použijú ustanovenia Obchodného zákonníka a pôvodnej vyhlášky č. 526/2004 Z. z. v znení účinnom do 30. septembra 2020.

Možno konštatovať (a dôvodová správa tomuto záveru nasvedčuje),¹⁰ že zákonodarca sa pri jej tvorbe zjavne inšpiroval ekvivalentom Vyhlášky platnom pre konkurzné konania – vyhláškou č. 665/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii.

V tomto duchu v zásade Vyhláška koncepcne rozlišuje tri druhy odmeny:

- a) paušálna odmena (§ 5 Vyhlášky);
- b) odmena za speňaženie (§ 6 až §10 Vyhlášky);
- c) odmena za uspokojenie veriteľov (§ 11 a § 12 Vyhlášky).

- **Paušálnou odmenou** sa určuje odplata pre likvidátora za vykonanie vybraných okruhov činností likvidátora, uvedených v § 5 ods. 1 Vyhlášky,¹¹ pričom predpis určuje jej maximálnu celkovú výšku na 5 000 eur.

Predpokladá sa pritom, že paušálna odmena bude v podstatnom rozsahu uspokojená z preddavku na likvidáciu vo výške 1 500 eur (§ 3 Vyhlášky), ktorý je spoločnosť povinná

---

¹⁰ Podľa dôvodovej správy k návrhu vyhlášky: Predloženým návrhom vyhlášky sa predkladateľ preto snaží novým prístupom pri určovaní výšky odmeny a náhrady hotových výdavkov a čiastkovo aj novým postupom pre zabezpečenie jej reálnej výplaty (jej preddavkovaním) adresovať akumulované problémy a nedostatky známe z aplikačnej praxe tak, **aby odmena likvidátora a náhrada jeho hotových výdavkov pôsobila motivačne a koncepcne sa spôsob jej výpočtu priblížil k priemernej výške odmien (a náhrad), ktoré sú v súčasnosti určované v konaniach, ktoré sú svojim zameraním a charakterom porovnateľné s povinnosťami likvidátora v rámci likvidácie a mierou jeho zodpovednosti.**

¹¹ a) 250 eur za zverejnenie oznámenia o vstupe do likvidácie a výzvy na prihlásenie pohľadávok (§ 75c Obchodného zákonníka),
b) 5 eur za zapísanie prihlášky veriteľa do zoznamu pohľadávok,
c) 250 eur za vyhotovenie a uloženie základného zoznamu prihlásených pohľadávok do zbierky listín obchodného registra (§ 75e Obchodného zákonníka),
d) 250 eur za vyhotovenie a uloženie základného zoznamu majetku do zbierky listín obchodného registra (§ 75g Obchodného zákonníka),
e) 250 eur za zostavenie mimoriadnej účtovnej závierky (§ 75f Obchodného zákonníka),
f) 250 eur za zverejnenie oznámenia o zostavení účtovnej závierky, konečnej správy o priebehu likvidácie a návrhu na rozdelenie likvidačného zostatku (§ 75j ods. 1 Obchodného zákonníka),
g) 5 eur za spracovanie výzvy na plnenie dlžníkovi alebo osobe, ktorá je povinná splniť peňažný záväzok za dlžníka,
h) 40 eur za uplatnenie pohľadávky na súde alebo pred iným orgánom verejnej moci,
i) 20 eur za prípravu a podanie návrhu na vykonanie exekúcie.

zložiť do notárskej úschovy pred návrhom na zápis likvidátora do obchodného registra (§ 75 ods. 1 OBZ); no to len v prípade, ak o ustanovení likvidátora rozhodla spoločnosť. Preddavok na likvidáciu v plnej výške pritom nepodlieha exekúcii ani obdobnému vykonávaciemu konaniu a možno ho použiť iba na úhradu odmeny a výdavkov likvidátora ustanoveného spoločnosťou alebo príslušným orgánom spoločnosti (§ 75 ods. 2 OBZ).

Pri vyhlásení konkurzu na majetok spoločnosti preddavok na likvidáciu podlieha konkurzu, ibaže návrh na vyhlásenie konkurzu podal likvidátor; v takom prípade vydá notár hodnotu preddavku na likvidáciu likvidátorovi, ktorý bol v čase vyhlásenia konkurzu zapísaný v obchodnom registri ako likvidátor tejto spoločnosti a tento ju bude môcť použiť na uspokojenie svojich nárokov na (minimálne) zaplatenie paušálnej odmeny a svojich výdavkov (§ 75 ods. 3 OBZ).

- **Odmena zo speňaženia** je stanovená percentuálne s regresívnym charakterom a závisí primárne od druhu speňažovanej hodnoty (rozlišujú sa hnutelné, nehnuteľné veci, podnik alebo časť podniku a iné majetkové hodnoty, pričom osobitne je napr. určená aj odmena likvidátora za prevádzkovanie podniku alebo jeho časti počas likvidácie spoločnosti, čo bude v praxi zrejme mimoriadne výnimočné).

Základom pre určenie odmeny zo speňaženia je tzv. čistý likvidačný výťažok, určený ako likvidačný výťažok po odpočítaní nákladov súvisiacich s jeho dosiahnutím (§ 2 písm. d) Vyhlášky).

Výrazne motivačne pre likvidátora pôsobí odmena za speňaženie pri uplatňovaní niektorých práv (§ 9 Vyhláška), keďže na základe tohto ustanovenia sa odmena za speňaženia zvýši o 19 % oproti sadzbe odmeny podľa § 6 a 7 Vyhlášky úspešným:

- a) uplatnením práva odporovať právnomu úkonu ukracujúcemu uspokojenie pohľadávky spoločnosti,¹²
- b) uplatnením práva pri porušení zákazu vrátenia vkladu,¹³

---

¹² Pozri napr.: DOLNÝ, J.: Podmienky odporovateľnosti právnych úkonov v konkurze (1. časť). In Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. ISSN 1335-6461, 2019, roč. 71, č. 4, s. 391-410.

¹³ Bližšie napr.: KAČALJAK, M. - GRAMBLIČKOVÁ, B. (Staro)nový inštitút zákazu vrátenia vkladu a pravidlá transferového oceňovania. In Acta Facultatis iuridicae Universitatis Comenianae : vedecký časopis Právnickej fakulty. ISSN 1336-6912, 2019, roč. 38, č. 2, s. 84-100; DOLNÝ, J.: Zákaz vrátenia vkladov. In Právo. Obchod. Ekonomika VIII. : zborník príspevkov z medzinárodného vedeckého sympózia konaného dňa 7. - 9. 2018 vo Vysokých Tatrách. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018. ISBN 978-80-8152-649-7, s. 143-151.

- c) uplatnením práva pri porušení zákazu vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje,¹⁴
  - d) náhradou škody vzniknutou spoločnosti z porušenia povinnosti štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu spoločnosti, členom dozorného orgánu spoločnosti podľa Obchodného zákonníka.¹⁵
- **Odmena za uspokojenie veriteľov** ako tretia forma odmeny má výrazne motivačný charakter, pretože nepriamo núti likvidátora k efektívnemu a účelnému vynakladaniu výdavkov počas likvidácie tým, že stanovuje odmenu vo výške 10 % zo sumy peňažných prostriedkov v eurách poskytnutej veriteľom počas likvidácie z likvidačnej podstaty na uspokojenie peňažných záväzkov, ktoré vznikli pred vstupom spoločnosti do likvidácie, po odpočítaní príslušenstva, zmluvných pokút a obdobných sankcií za porušenie povinnosti, ktoré vzniklo alebo trvalo počas likvidácie (§ 11 Vyhlášky).

Popri odmene za výkon funkcie likvidátora má tento (na rozdiel od všeobecnej úpravy mandátnej zmluvy v Obchodnom zákonníku) nárok aj na náhradu svojich výdavkov, medzi ktoré patria napr. výdavky na súdne poplatky a iné poplatky, cestovné náhrady, náklady na znalecké posudky a odborné stanoviská, preklady, výpisy a odpisy, pričom podmienkou ich náhrady sú ich preukázateľnosť, odôvodnenosť a účelnosť v rámci konania s odbornou starostlivosťou a v súvislosti s vykonaním likvidácie.

---

¹⁴ Bližšie napr.: CSACH, K.: Obchodná spoločnosť v kríze. In.: Súkromné právo. Bratislava, č.4/2017, str. 166-175; DURČINSKÁ, J.: Plnenie nahradzujúce vlastné zdroje spoločnosti vs sloboda financovania. In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae. - Roč. 35, č. 2 (2016), s. 78-93; DURČINSKÁ, J.: Riadenie spoločnosti v kríze. In: Bratislavské právnické fórum 2016: Riadenie a kontrola v obchodných spoločnostiach v kontexte s vývojom v práve EÚ [elektronický zdroj]. Bratislava : Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2016. - S. 5-14 [CD-ROM]; GRAMBLIČKOVÁ, B.: Spoločnosť v kríze – dopad na delenie zisku alebo iných vlastných zdrojov spoločnosti. In.: MÍLNIKY PRÁVA V STREDOEURÓPSKOM PRIESTORE 2016. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou, v dňoch 10. – 12. 3. 2016, Univerzita Komenského v Bratislave Právnická fakulta 2016, str. 253-260.

¹⁵ Bližšie napr.: UŠIAKOVÁ, L.: Uplatňovanie nárokov zo zodpovednosti za škodu spôsobenú štatutárnym orgánom kapitálovej spoločnosti pri výkone funkcie tretími osobami vo svojom mene a na vlastný účet – vybrané problémy. In. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita, 2012. Roč. 20, č. 4 (2012), s. 361-369; UŠIAKOVÁ, L.: Vybrané problémy zodpovednosti štatutárnych orgánov kapitálových spoločností za škodu spôsobenú pri výkone funkcie - Požadovaný štandard starostlivosti. In.: Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie "1. Banskobystrické dni práva" usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 11.-12. novembra 2015. - 1. vyd. - Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2015. - s. 594-604.

Právna úprava sa v tomto ohľade nemenila, spornou otázkou preto zostáva, či a ako odlíšiť hotové vlastné výdavky likvidátora od výdavkov zrušenej spoločnosti, ktoré boli uhradené priamo z jej prostriedkov. Domnievam sa, že je potrebné odlíšiť hotové (vlastné) výdavky likvidátora, ktoré vynaložil pri plnení svojich povinností v rámci likvidácie z vlastných prostriedkov od výdavkov, ktoré počas likvidácie vynaložila zrušená spoločnosť z jej prostriedkov. Z toho vyplýva, že súd by mal pri rozhodovaní o odmene a náhrade výdavkov likvidátora rozhodovať len o výdavkoch, ktoré vynaložil likvidátor z vlastných zdrojov.

Popri náhrade (na rozdiel od pôvodnej úpravy, v ktorej boli tieto náklady zahrnuté v odmene likvidátora), preukázateľných, odôvodnených a účelných výdavkov má likvidátor aj nárok na tzv. paušálnu náhradu výdavkov vo výške 30 eur za každý ukončený mesiac likvidácie, pričom táto zahŕňa (§ 13 Vyhlášky):

- a) náklady na administratívne vedenie likvidácie,
- b) náklady spojené s užívaním priestorov kancelárie likvidátora,
- c) náklady spojené s materiálnym a technickým vybavením kancelárie likvidátora,
- d) iné náklady svojou povahou a účelom obdobné nákladom podľa písmen a) až c).

Zdrojom pre uspokojenie nárokov na odmenu a náhradu výdavkov likvidátora je jednak preddavok na likvidáciu (1 500 eur) a jednak likvidačná podstata, vymedzená ako majetok a likvidačný výt'azok dosiahnutý počas likvidácie na dosiahnutie jej účelu (§ 2 písm. a) Vyhlášky). Odmena a náhrada výdavkov likvidátora, ktorá má byť uhradená z preddavku na likvidáciu, je splatná najskôr schválením konečnej správy o priebehu likvidácie, účtovnej závierky a návrhu na rozdelenie majetkového zostatku, ktorý vyplynie z likvidácie (likvidačný zostatok).

2.2 Odmena a náhrada výdavkov likvidátora, vymenovaného spoločnosťou

Ak likvidátora ustanovili spoločníci alebo príslušný orgán spoločnosti, patrí likvidátorovi odmena a náhrada výdavkov podľa zmluvy o výkone funkcie likvidátora; pričom ustanovenie § 66 ods. 6 OBZ sa má použiť primerane. Z toho vyplýva, že právny vzťah medzi spoločnosťou a jej likvidátorom sa spravuje primerane ustanoveniami

Obchodného zákonníka o mandátnej zmluve (§ 576 a nasl. OBZ), ibaže by z prípadne uzavretej zmluvy o výkone funkcie likvidátora, medzi spoločnosťou a likvidátorom, alebo zo zákona nevyplývalo iné určenie práv a povinností likvidátora.

Zmluva o výkone funkcie likvidátora (ak bude medzi spoločnosťou a likvidátorom uzavretá, pretože zákonom konštruovaná povinnosť jej uzavretia nejestvuje) musí mať písomnú formu a musí ju schváliť valné zhromaždenie spoločnosti alebo písomne všetci neobmedzene ručiaci spoločníci spoločnosti.

Keďže je mandátna zmluva a od nej odvodená zmluva o výkone funkcie likvidátora pojmovo zmluvou odplatnou, mala by byť odmena medzi zmluvnými stranami písomne dohodnutá, vrátane jej splatnosti; inak má likvidátor nárok na odmenu obvyklú.

Na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy,¹⁶ ktorá pre prípad absencie dohody o odmene likvidátora priamo odkazovala na rozhodnutie súdu, ktorý pri tomto rozhodovaní vychádzal z pôvodného vykonávacieho predpisu,¹⁷ obdobné ustanovenie už v súčasnom znení Obchodného zákonníka chýba, hoci s ním nepriamo počíta aj dôvodová správa k Vyhláške.¹⁸ Domnievam sa, že tento legislatívny nedostatok možno preklenúť práve tým, že pre určenie tzv. obvyklej odmeny likvidátora sa pri rozhodovaní súdu použijú ustanovenia Vyhlášky.

Na tieto hmotnoprávne predpisy by mali nadväzovať procesné ustanovenia § 304 a nasl. CMP, tie však dávajú právomoc rozhodovať kauzálnu príslušnému registrovanému súdu rozhodovať o odmene likvidátora len v prípade, že bol tento likvidátor ustanovený súdom (§ 304 písm. b) CMP).

Myslím si preto, že o určení odmeny likvidátora bude so zreteľom na uvedené musieť rozhodnúť všeobecný súd spoločnosti ako žalovanej na základe žaloby o zaplatenie odmeny, podanej likvidátorom v klasickom sporovom konaní podľa Civilného sporového poriadku. V tomto prípade je zrejmý rozpor medzi dôvodovou správou a textáciou Vyhlášky, Obchodného zákonníka a Civilného mimosporového poriadku, ktorý bude zrejme možné vyriešiť len skorou novelizáciou týchto predpisov.

---

¹⁶ Podľa § 75 ods. 6 OBZ v znení účinnom do 30. septembra 2020: Ak nedôjde k dohode medzi spoločnosťou a likvidátorom vymenovaným súdom o výške odmeny, určí na návrh likvidátora výšku výdavkov a odmenu za výkon funkcie súd uznesením, ktoré doručí likvidátorovi a spoločnosti.

¹⁷ vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 526/2004 Z. z. o určení výšky výdavkov a odmeny za výkon funkcie likvidátora v znení vyhlášky č. 533/2008 Z. z.

¹⁸ Predmetný návrh vyhlášky....., bude aplikovateľný na prípady, kedy nedôjde k dohode medzi spoločnosťou (družstvom) a likvidátorom ustanoveným súdom ohľadom výšky odmeny a náhrady hotových výdavkov (súd výšku odmeny a výšku náhrady výdavkov likvidátora určí uznesením).

3 Odmena a náhrada výdavkov likvidátora v dodatočnej likvidácii

Pre úplnosť je vhodné dodať, že s ohľadom na zásadnú zmenu v úprave tzv. dodatočnej likvidácie (pôvodne § 75a OBZ, v súčasnej úprave § 75k OBZ),¹⁹ spojenú s obnovením právnej subjektivity zaniknutej spoločnosti (§ 75k ods. 3 OBZ) sa odstránili viaceré aplikačné problémy pri odmeňovaní likvidátora. S odkazom na § 4 ods. 4 a 14 ods. 4 Vyhlášky sa ustanovenia Vyhlášky primerane použijú na pre prípad rozhodovania súdu o odmene a náhrade výdavkov likvidátora v dodatočnej likvidácii.

Keďže je návrh na dodatočnú likvidáciu obligatórne spojený s povinnosťou zložiť preddavok na likvidáciu (§ 75k ods. 2 OBZ) vo výške 1 500 eur, bude aj v prípade nariadenia dodatočnej likvidácie jestvovať aspoň čiastočná záruka, že odmena a náhrada hotových výdavkov likvidátora v dodatočnej likvidácii bude uspokojené aspoň vo výške preddavku.

Z povahy veci je zrejmé, že o odmene a náhrade výdavkov likvidátora bude rozhodovať výlučne súd, ktorý likvidátora ustanovil, a to podľa ustanovení Vyhlášky.

Záver

Ako je zrejmé, právna úprava likvidácie si už dlhú dobu žiadala zásadné zmeny a doplnenia, a to vo viacerých smeroch. Jedným z nich bola aj nová legislatívna koncepcia odmeňovania likvidátora a náhrady jeho výdavkov, zhmotnená do veľkej novely Obchodného zákonníka (zákon č. 390/2019 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od 1. októbra 2020) a jeho vykonávacej vyhlášky (vyhláška č. 193/2020 Z. z. ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia Obchodného zákonníka o likvidácii s identickou účinnosťou od 1. októbra 2020).

Positívne možno v tejto súvislosti vnímať fakt, že na rozdiel od ostatných rokov, v ktorých novelizácie právnych predpisov (Obchodného zákonníka, Zákona o konkurze

---

¹⁹ Bližšie pozri napr.: STRÉMY, J.: Inštitút dodatočnej likvidácie v kontexte rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky. In.: Bratislavské právnické fórum 2018 [elektronický dokument] : vplyv judikatúry ústavného súdu na interpretáciu noriem súkromného práva. - : 1. vyd. ISBN 978-80-7160-478-5. - Bratislava : Právnická fakulta UK, 2018. - S. 155-164; ĎURICA, M.: Smrť obchodných spoločností a ich resuscitácia v judikatúre Ústavného súdu SR. In.: Súkromné právo : odborný časopis zameraný na otázky aplikačnej praxe. Roč. 2, č. 1 (2016), s. 2-10. - Bratislava : Wolters Kluwer, 2016.

a reštrukturalizácii a pod.) mali prevažujúco donucujúci, resp. sankčný charakter (nové prípady zákonného ručenia, sprísňovanie zodpovednosti za škodu, pokuta za včasné nepodanie návrhu na vyhlásenie konkurzu a iné); v tomto prípade sa po dlhšom čase objavila právna úprava, ktorá má pozitívne pôsobiaci rozmer s cieľom motivovať osoby, ktoré by potenciálne mohli vykonávať funkciu likvidátora, aby svoje povinnosti plnili nielen pod tlakom objektívnej zodpovednosti.

Nová právna úprava likvidácie má nepochybne svoje úskalía a možno jej vyčítať aj viacero nejasností (čo si určite vyžiada v krátkom čase aj technické novely v reakcii na budúcu aplikačnú prax), no nový koncept úpravy odmeňovania likvidátorov možno v zásade privítať a považovať ho za krok správnym smerom k tomu (popri iných zmenách – napr. v súvislosti s rozšírením informačných povinností likvidátora), aby boli najmä práva tretích osôb v likvidácii chránené v čo možno najväčšom rozsahu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

ĎURICA, M.: Zákon o konkurze a reštrukturalizácii : komentár. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2019. 1456 s. ISBN 978-80-7400-754-5.

ĎURICA, M.: Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii : (3. prepracované a doplnené vyd. s európskou a národnou judikatúrou. Výklad právnej úpravy konaní začatých do 1. januára 2012 a po 1. januári 2012). Bratislava : Eurokódex, 2012. 1024 s. ISBN 978-80-89447-82-4.

PATAKYOVÁ, M. - BARTOVÁ, Z. - BLAHA, M. a kol. Obchodný zákonník : komentár. 5. vyd. Bratislava : C. H. Beck, 2016. 1691 s. Beckova edícia Komentované zákony. ISBN 978-80-89603-46-6.

Kapitola v učebnici alebo monografii:

CSACH, Kristián. Všeobecné ustanovenia : § 20a [Zrušenie a zánik právnickej osoby]. In Občiansky zákonník I. § 1 - 450. 2. vydanie. Praha : C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-770-5, s. [126].

Periodiká a zborníky:

CSACH, K.: Obchodná spoločnosť v kríze. In.: Súkromné právo. Bratislava, č.4/2017, str. 166-175.

DOLNÝ, J.: Zákaz vrátenia vkladov. In Právo. Obchod. Ekonomika VIII. : zborník príspevkov z medzinárodného vedeckého sympózia konaného dňa 7. - 9. 2018 vo Vysokých Tatrách. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018. ISBN 978-80-8152-649-7, s. 143-151.

DOLNÝ, Jaroslav. Podmienky odporovateľnosti právnych úkonov v konkurze (1. časť). In Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. ISSN 1335-6461, 2019, roč. 71, č. 4, s. 391-410.

DOLNÝ, Jaroslav. Podmienky odporovateľnosti právnych úkonov v konkurze (2. časť). In Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. ISSN 1335-6461, 2019, roč. 71, č. 5, s. 524-533.

DURAČINSKÁ, J.: Plnenie nahradzujúce vlastné zdroje spoločnosti vs sloboda financovania. In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae. - Roč. 35, č. 2 (2016), s. 78-93.

DURAČINSKÁ, J.: Riadenie spoločnosti v kríze. In: Bratislavské právnické fórum 2016: Riadenie a kontrola v obchodných spoločnostiach v kontexte s vývojom v práve EÚ [elektronický zdroj]. Bratislava : Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2016. - S. 5-14 [CD-ROM].

GRAMBLIČKOVÁ, B.: Spoločnosť v kríze – dopad na delenie zisku alebo iných vlastných zdrojov spoločnosti. In.: MÍLNIKY PRÁVA V STREDOEURÓPSKOM PRIESTORE 2016. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou, v dňoch 10. – 12. 3. 2016, Univerzita Komenského v Bratislave Právnická fakulta 2016, str. 253-260.

KAČALJAK, M. - GRAMBLIČKOVÁ, B. (Staro)nový inštitút zákazu vrátenia vkladu a pravidlá transferového oceňovania. In Acta Facultatis iuridicae Universitatis Comenianae : vedecký časopis Právnickej fakulty. ISSN 1336-6912, 2019, roč. 38, č. 2, s. 84-100.

STRÉMY, J.: Likvidátor. In.: Bratislavské právnické fórum 2019 [elektronický dokument]: nezávislosť a etický rozmer výkonu súdnej moci v obchodnom práve. 1. vyd. - Bratislava: Právnická fakulta UK, 2019. - S. 61-72.

STRÉMY, J.: Niekoľko poznámok k inštitútu likvidácie v pripravovanej novele Obchodného zákonníka. In.: Míľniky práva v stredoeurópskom priestore 2019 [elektronický dokument] : 1. vyd. - Bratislava : Právnická fakulta UK, 2019. - S. 567-576.

STRÉMY, Jana. K vybraným aspektom zrušenia spoločnosti s likvidáciou. In Vybrané výzvy v právu soutěžním, v českém a slovenském právu obchodních korporací, v právu insolvenčním a v právu průmyslového vlastnictví. Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2018. ISBN 978-80-88266-30-3, s. 134-160.

UŠIAKOVÁ, L.: Uplatňovanie nárokov zo zodpovednosti za škodu spôsobenú štatutárnym orgánom kapitálovej spoločnosti pri výkone funkcie tretími osobami vo svojom mene a na vlastný účet – vybrané problémy. In. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita, 2012. Roč. 20, č. 4 (2012), s. 361-369.

UŠIAKOVÁ, L.: Vybrané problémy zodpovednosti štatutárných orgánov kapitálových spoločností za škodu spôsobenú pri výkone funkcie - Požadovaný štandard starostlivosti. In.: Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie "1. Banskobystrické dni práva" usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 11.-12. novembra 2015. - 1. vyd. - Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2015.s. 594-604.

**ZMENA SÍDLA STÁLEHO ROZHODCOVSKÉHO SÚDU S CIEĽOM
VYHNÚŤ SA ZASTAVENIU PREBIEHAJÚCICH
ROZHODCOVSKÝCH KONANÍ?
RELOCATION OF A PERMANENT ARBITRAL TRIBUNAL
IN ORDER TO AVOID STOPPING ONGOING ARBITRATION
PROCEEDINGS?**

Miloš Levrinc¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.93-105>

Abstrakt

Podľa intertemporálnych ustanovení uvedených v § 54c zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní (k úpravám účinným od 01.01.2017) stály rozhodcovský súd zriadený podľa doterajších predpisov, ktorého zriaďovateľ nespĺňa podmienky ustanovené týmto zákonom pre zriaďovateľa stáleho rozhodcovského súdu, nemôže po 31. decembri 2016 uskutočňovať rozhodcovské konania podľa tohto zákona a vydávať rozhodcovské rozhodnutia. Príspevok sa venuje osudu rozhodcovských konaní vedených stálym rozhodcovským súdom, ktorého zriaďovateľ nespĺňa podmienky novej právnej úpravy po 31.12.2016, avšak pred nastúpením účinkov novej právnej úpravy zmení sídlo stáleho rozhodcovského súdu, prípadne vykoná zmeny týkajúce sa zriaďovateľa.

Kľúčové slová

Stály rozhodcovský súd. Sídlo rozhodcovského konania. Rozhodcovská zmluva. Zastavenie rozhodcovského konania.

Abstract

According to the intertemporal provisions stated in § 54c of Act no. 244/2002 Z.z. on Arbitration (to adjustments effective from 01.01.2017) a permanent arbitration tribunal established under existing regulations, the founder of which does not meet the conditions established by this Act for the founder of a permanent arbitration tribunal, may not conduct arbitration proceedings under this Act and issue arbitration awards after 31 December 2016. The article deals with fate of arbitration proceedings conducted by a permanent arbitral tribunal, the founder of

---

¹ Autor príspevku pôsobí od r. 2002 na Právnickej fakulte UMB v Banskej Bystrici, v r. 2008 úspešne ukončil doktorandské štúdium vykonaním dizertačnej skúšky a obhajobou dizertačnej práce na tému- Zmluvy v medzinárodnom obchode. V súčasnosti pôsobí ako odborný asistent na Katedra medzinárodného, európskeho práva a právnej komunikácie.

which does not meet the conditions of the new legislation after 31 December 2016, however, before the effects of the new legislation take effect, it shall change the seat of the permanent arbitral tribunal, or make changes concerning the founder.

Keywords

Permanent arbitration tribunal. Seat of arbitration proceedings. Arbitration agreement. Suspension of arbitration proceedings.

Úvod

Zákonom č. 336/2014 Z. z.² a následne Zákonom č. 125/2016 Z. z.³ boli v Slovenskej republike zásadne zmenené podmienky zriaďovania stálych rozhodcovských súdov, kde doposiaľ značne liberálna úprava, umožňujúca ktorejkoľvek právnickej osobe zriaďiť stály rozhodcovský súd, bola nahradená novou právnou úpravou, ktorá umožňuje zriaďiť stály rozhodcovský súd iba úzkemu okruhu subjektov, predovšetkým subjektom komorového typu. Uvedené zaiste súvisí s úmyslom zákonodarcu sprísniť kritériá pre zriaďovanie stálych rozhodcovských súdov s ohľadom predovšetkým na kvalitu samotného rozhodcovského konania, ktoré nemôžu garantovať akékoľvek subjekty súkromného práva, ale len úzko špecializované subjekty, s určitým renomé a pripravenosťou zriaďiť kvalitnú rozhodcovskú inštitúciu s odborne zdatnou personálnou základňou. Dovtedajšie rozhodcovské konania, vedené stálymi rozhodcovskými súdmi, ktorých zriaďovatelia nespĺňajú uvedené nové zákonné podmienky sa zastavujú, pričom zriaďovateľ je následne v zákonnej lehote povinný zrušiť stály rozhodcovský súd. Článok sa pokúša reagovať na prípadné následky konania niektorých rozhodcovských inštitúcií, resp. ich zriaďovateľov, ktorí v snahe vyhnúť sa likvidačným účinkom novej právnej úpravy pred jej účinnosťou alokujú stály rozhodcovský súd a rozhodcovské konanie z dosahu účinkov právneho poriadku SR. Cieľom tohto článku je zároveň pokúsiť sa analyzovať účinky takéhoto konania s poukazom na platnú právnú úpravu; okrem iného, vzhľadom na určitý časový posun od prijatia novej právnej úpravy, poukázať na vybranú judikatúru reagujúcu na takúto „alokáciu“ stáleho rozhodcovského konania.

---

² Zákon č. 336/2014 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov.

³ Zákon č. 125/2016 Z.z. o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Jadro

„Rozhodcovské konanie je inštitútom súkromného práva, v ktorom rozhodcovia ako osoby súkromného práva rozhodujú spory na základe súkromnoprávneho aktu účastníkov konania. Rozhodcom ani rozhodcovským súdom nie je formálne ani materiálne zverený výkon verejnej moci. Nemožno ho charakterizovať ako súd v zmysle čl. 141 Ústavy SR.“⁴

Podľa ustálenej rozhodovacej činnosti Ústavného súdu ČR „charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegujúci vŕli stran a její výsledek je činností narovňavající ve smyslu § 585 obč. zák. Výsledek pak je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovaná svrchovanou moci státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud, kterou mu svěřily.“⁵

Základom každého rozhodcovského konania je existencia rozhodcovskej zmluvy, ktorou sa strany podriadili právomoci rozhodcovského súdu, nakoľko rozhodcovské konanie je možné začať iba na návrh niektorej zo zmluvných strán. Rozhodcovská zmluva sa môže uzavrieť buď ako osobitná zmluva o tom, že všetky alebo niektoré spory, ktoré medzi stranami vzniknú v určitom zmluvnom alebo inom právnom vzťahu sa rozhodnú v rozhodcovskom konaní, alebo ako rozhodcovská doložka k zmluve, ktorá bola medzi stranami uzavretá a zakladá medzi nimi konkrétny právny vzťah.

Neodmysliteľnou súčasťou akéhokoľvek rozhodcovského konania je rozhodcovský súd, ktorým sa podľa ust. § 7 Zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní (ďalej aj ako „zákon“) rozhodcovským súdom rozumie jediný rozhodca alebo viacerí rozhodcovia. Preto v prípade ak zákon používa pojem rozhodcovský súd je potrebné pod tým rozumieť konkrétneho rozhodcu, konkrétnych rozhodcov, ak pre rozhodovanie sporu boli dojednaní (ustanovení) viacerí rozhodcovia (rozhodcovský senát). Zákon ďalej na inom mieste, v § 12 upravuje postavenie tzv. stáleho rozhodcovského súdu. Z doteraz uvedeného môžeme rozlišovať rozhodcovské súdy *ad hoc* a tzv. stále rozhodcovské súdy.

Aj v prípade stáleho rozhodcovského súdu (inštitucionálnej arbitráže) budeme v konečnom dôsledku hovoriť o konkrétnom rozhodcovi, rozhodcoch zvolených

---

⁴ Ústavný súd SR, Plz. ÚS 5/2015.

⁵ Ústavný súd ČR, Pl. ÚS 37/98 - Gyárfáš, J., Števček, M., a kol. . Zákon o rozhodcovskom konaní. Komentár. Praha: C.H. BECK, 2016, s. 1.

(ustanovených) na rozhodovanie sporu v súlade s procedurálnymi predpismi stáleho rozhodcovského súdu podľa § 13 a 14, ktoré sú platné v čase začatia rozhodcovského konania pred týmto stálym rozhodcovským súdom, ak sa zmluvné strany nedohodli inak.⁶

I keď z ust. § 12 ods. 4 nepriamo vyplýva oprávnenie stáleho rozhodcovského súdu uskutočňovať rozhodcovské konania a vydávať rozhodcovské rozhodnutia, v konečnom dôsledku tu hovoríme o konkrétnom rozhodcovi, prípadne o rozhodcoch, ktorý bol dojednaný, ustanovený (boli dojednaní, ustanovení) na rozhodovanie konkrétneho sporu zo zoznamu rozhodcov vedeným stálym rozhodcovským súdom, pretože stály rozhodcovský súd nemá právnu subjektivitu, nejde teda o právnickú osobu.⁷ „Stály rozhodcovský súd nie je teda „entitou“, ktorá vedie rozhodcovské konanie a vydáva rozhodcovské rozhodnutia.“⁸ Naproti tomu česká právna úprava rozhodcovského konania ustanovuje: „Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel, sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).“⁹

Ako už bolo naznačené v rozhodcovskej praxi možno preto rozlišovať tzv. rozhodcovským konanie ad hoc a inštitucionalizované rozhodcovské konanie, ktoré je upravené v uvedenom ust. § 12 zákona.

Ad hoc rozhodcovské konanie (ad hoc arbitráž) prebieha a je ustanovované (dojednaná) pre konkrétny prípad, nepôsobí nepretržite za účelom uskutočňovania viacerých rozhodcovských konaní. Strany si za účelom rozhodnutia konkrétneho prípadu (sporu) dohodnú jedného alebo niekoľkých rozhodcov, ktorých si sami vyberú, resp. ich menuje stranami určená osoba. Rozhodcovské konanie je viazané ustanoveniami právnych noriem určených pre rozhodcovské konanie na území štátu, kde sa má rozhodcovské konanie uskutočniť (*lex arbitri*). Naopak úlohou stálych rozhodcovských súdov (inštitucionálnych arbitráží) je uskutočňovanie rozhodcovských konaní a vydávanie rozhodcovských rozsudkov nepretržite po splnení zákonom stanovených podmienok. Tu môžeme hovoriť aj o nepretržitej administratívnej podpore stáleho rozhodcovského súdu. V takomto prípade sa strany

⁶ § 12 ods. 5 Zákona č. 244/2002 Z.z. v platnom znení k 01.01.2017.

⁷ Najvyšší súd SR, sp. zn. 5 Obdo 20/2012.

⁸ Gyárfáš, J., Števček, M., a kol. . Zákon o rozhodcovskom konaní. Komentár. Praha: C.H. BECK, 2016, s. 231.

⁹ § 2 ods. 1 Zákona. č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (ČR).

podrobujú štatútu a rokovaciemu poriadku, ktorého ustanovenia platia aj pre určenie miesta rozhodcovského konania. Zriaďovanie stálych rozhodcovských súdov podlieha právnym predpisom štátu, na ktorého území majú sídlo.

Zákon č. 336/2014 Z. z. nanovo upravil zriadenie stáleho rozhodcovského súdu v § 12, pričom zriaďovateľom stáleho rozhodcovského súdu so sídlom na území Slovenskej republiky môže byť len záujmové združenie právnických osôb, národný športový zväz, Slovenský olympijský výbor, Slovenský paralympijský výbor alebo komora zriadená zákonom. Právnická osoba je povinná na svoje náklady zriadiť a udržiavať stály rozhodcovský súd, ak to ustanovuje osobitný predpis.

Podľa ust. § 54b Prechodných ustanovení k úpravám účinným podľa novely č. 336/2014 Z. z. od 1. januára 2015 ustanovenia tohto zákona sa použijú aj na konania začaté pred 1. januárom 2015. Stály rozhodcovský súd zriadený pred 1. januárom 2015 musí do troch mesiacov po nadobudnutí účinnosti tohto zákona splniť podmienky ustanovené týmto zákonom pre stále rozhodcovské súdy zriadené po 31. decembri 2014. Ak rozhodcovská zmluva odkazuje na stály rozhodcovský súd zriadený podľa doterajších predpisov, ktorého pôvodný zriaďovateľ nespĺňa od 1. januára 2015 podmienky ustanovené týmto zákonom pre zriaďovateľa nového stáleho rozhodcovského súdu a ak sa pôvodný zriaďovateľ stáleho rozhodcovského súdu stane členom iného zriaďovateľa nového stáleho rozhodcovského súdu, aby sa splnili tieto podmienky, platí, že rozhodcovská zmluva odkazuje na nový stály rozhodcovský súd zriadený podľa tohto zákona iným zriaďovateľom. To neplatí, ak sa zmluvné strany rozhodcovskej zmluvy dohodnú po 31. decembri 2014 inak alebo ak niektorá zo strán pred podaním žaloby na nový stály rozhodcovský súd podľa predchádzajúcej vety podá návrh na začatie konania na všeobecnom súde.¹⁰

Zriaďovanie stálych rozhodcovských súdov ešte viac sprísnila *Novela č. 125/2016 Z. z.*, pričom ako zriaďovateľa vypustila záujmové združenia právnických osôb. Vychádzajúc zo spoločnej správa výborov „*prax však ukázala, že vzhľadom na neexistujúci dohľad štátu nad zriaďovateľmi stálych rozhodcovských súdov podľa zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní sa ukázalo, že je nevyhnutné túto reguláciu ešte sprísniť.*“¹¹

Novely č. 336/2014 Z. z. a 125/2016 Z. z. reagovali na značný nárast rozhodcovských súdov, kde predchádzajúca právna úprava umožňovala zriadiť rozhodcovský súd akoukoľvek

---

¹⁰ Bližšie Csach, K. Intertemporalita novej úpravy rozhodcovského konania. *Súkromné právo*, 2015, č. 8, s. 16-31.

¹¹ Tamtiež, s. 229.

právnickou osobou, čo malo dopad na množstvo ako aj na kvalitu rozhodcovských rozhodnutí, pričom kvalita nie vždy zodpovedala primeraným štandardom a v niektorých prípadoch došlo k podozreniam z účelového prepojenia medzi určitým stálym rozhodcovským súdom a podnikateľom, ktorý svoje spory opakovane riešil pred daným rozhodcovským súdom. V spojení s (vnímanými, ako aj skutočnými) neduhmi spotrebiteľskej arbitráže tento stav vyvolával nedôveru voči rozhodcovskému konaniu ako takému. Slovenský zákonodarca považoval reguláciu stálych rozhodcovských súdov za dôležitý nástroj verejnej politiky.¹²

Cieľom, ako vyplýva z dôvodovej správy k zákonu č. 336/2014 Z. z. bolo „*obmedziť konflikt záujmov medzi zriaďovateľom a požiadavka na nestranné a spravodlivé riešenie sporov*“. Zároveň sa zákonodarca snažil zamedziť tomu, aby bol stály rozhodcovský súd zriadený za účelom generovania zisku pre svojho zriaďovateľa, čo zrejme mohlo spôsobiť „*absenciu nestrannosti pri rozhodovaní sporov, ktorých účastníkmi sú strany, ktoré generujú podstatnú časť sporovej agendy konkrétneho rozhodcovského súdu.*“¹³

Zákonom č. 125/2016 Z. z. nadobudlo ust. § 12 Zákona č. 244/2002 Z. z. od 01.01.2017 znenie, podľa ktorého „*zriaďovateľom stáleho rozhodcovského súdu so sídlom na území Slovenskej republiky môže byť len národný športový zväz alebo komora zriadená zákonom. Právnická osoba je povinná na svoje náklady zriadiť a udržiavať stály rozhodcovský súd, ak to ustanovuje osobitný predpis.*“

Podľa intertemporálnych ustanovení Zákona č. 125/2016 Z. z., v ust. § 54c „Stály rozhodcovský súd zriadený podľa doterajších predpisov, ktorého zriaďovateľ nespĺňa podmienky ustanovené týmto zákonom pre zriaďovateľa stáleho rozhodcovského súdu, nemôže po 31. decembri 2016 uskutočňovať rozhodcovské konania podľa tohto zákona a vydávať rozhodcovské rozhodnutia. Rozhodcovské konania podľa tohto zákona vedené pred stálym rozhodcovským súdom, ktorého zriaďovateľ po 31. decembri 2016 nespĺňa podmienky podľa právnych predpisov účinných od 1. januára 2017, ktoré začali a v ktorých nebol rozhodcovský rozsudok doručený účastníkom konania pred 1. januárom 2017, sa 31. decembra 2016 zastavujú. Účinky už podaného návrhu na začatie rozhodcovského konania a všetkých ďalších úkonov účastníkov rozhodcovského konania zostávajú zachované, ak účastník konania podá žalobu na súd do troch mesiacov od zastavenia rozhodcovského konania; o výdavkoch rozhodcovského konania, ktoré vznikli účastníkom konania, rozhodne súd podľa pravidiel o trovách konania. Doba rozhodcovského konania, ktoré bolo zastavené

¹² Gyárfáš, J., Števček, M., a kol. . Zákon o rozhodcovskom konaní. Komentár. Praha: C.H. BECK, 2016, s. 225.

¹³ Tamtiež, s. 225.

podľa prvej vety, sa nezapočítava do premlčacej doby podľa osobitného predpisu. Zriaďovateľ je povinný zrušiť stály rozhodcovský súd do troch mesiacov odo dňa, keď podľa tohto zákona nebude môcť uskutočňovať rozhodcovské konania a vydávať rozhodcovské rozhodnutia a súčasne rozhodcovské rozsudky, ktoré stály rozhodcovský súd vydal, nadobudli právoplatnosť bez možnosti podať žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku. Ustanovenie odseku 2 sa nepoužije, ak žalobca a žalovaný spoločným vyhlásením do zápisnice pred stálym rozhodcovským súdom najneskôr do 31. decembra 2016 vyjadria súhlas, že rozhodcovské konanie bude ďalej podľa pravidiel stáleho rozhodcovského súdu a za podmienok tohto zákona prebiehať ako rozhodcovské konanie vedené pred rozhodcovským súdom zloženým z jedného alebo viacerých rozhodcov. Zmluvné strany nie sú viazané rozhodcovskou zmluvou, ktorá zakladá právomoc stáleho rozhodcovského súdu, ktorého zriaďovateľ nespĺňa podmienky podľa právnych predpisov účinných od 1. januára 2017, ak do 31. decembra 2016 na jej základe nezačalo rozhodcovské konanie alebo ak rozhodcovské konanie bolo zastavené podľa odseku 2. To isté platí, ak ide o postup po zrušení rozhodcovského rozsudku podľa § 43 ods. 2 a stály rozhodcovský súd, ktorý by mal vo veci rozhodovať, bol zrušený.“

Obmedzenia zriaďovania stálych rozhodcovských súdov sa podľa uvedených novelizácií týkajú stálych rozhodcovských súdov zriaďovaných na území Slovenskej republiky. Obmedzenia sa netýka stálych rozhodcovských súdov so sídlom mimo územia Slovenskej republiky. V prípade ak zriaďovateľ nespĺňa podmienky podľa novely zákona č. 125/2016 Z. z. a ak rozhodcovské konanie, podľa tohto zákona, pred takýmto stálym rozhodcovským súdom začalo pred 01.01.2017, ex lege sa 31. decembra zastavuje. Účastník konania má možnosť v lehote troch mesiacov podať žalobu na všeobecný súd, kedy účinky pôvodne podaného návrhu ako aj účinky všetkých ďalších úkonov účastníkov pôvodne vedeného rozhodcovského konania ostávajú zachované. Účastníci môžu zastavenie rozhodcovského konania odvrátiť taktiež spoločným vyhlásením do zápisnice pred stálym rozhodcovským súdom najneskôr do 31. decembra 2016, kde vyjadria súhlas že rozhodcovské konanie bude ďalej podľa pravidiel stáleho rozhodcovského súdu a za podmienok tohto zákona prebiehať ako rozhodcovské konanie vedené pred rozhodcovským súdom zloženým z jedného alebo viacerých rozhodcov; čím *de facto* dochádza k transformácii rozhodcovského konania na rozhodcovské konanie ad hoc (ad hoc arbitráž).

Zriaďovateľ, ktorý nespĺňa nové podmienky pre zriadenie stálych rozhodcovských súdov, je povinný stály rozhodcovský súd zrušiť v zákonom stanovenej trojmesačnej lehote.

Pokiaľ ide o rozhodcovské zmluvy, odkazujúce na stály rozhodcovský súd, ktorého zriaďovateľ podľa novej právnej úpravy nie je kvalifikovaným zriaďovateľom, tieto sa 1. Januára 2017 stávajú neúčinné.¹⁴

O doteraz uvádzaných následkoch novej právnej úpravy (Zákona č. 336/2014 Z. z. ako aj Zákona č. 125/2016 Z. z.) bolo už zmienené v niekoľkých publikovaných odborných prácach, vrátane predchádzajúcich príspevkov autora¹⁵, kde bolo taktiež poukazované na predpokladanú snahu zriaďovateľov stálych rozhodcovských súdov vyhnúť sa následkom novej obmedzujúcej právnej úpravy a to tak, že zriaďovateľ, ktorý nespĺňa podmienky na zriadenie stáleho rozhodcovského súdu, resp. ďalej už nepatrí do okruhu subjektov oprávnených zriaďovať stále rozhodcovské súdy, z dôvodu zrejme sa vyhnúť uvedeným následkom vyplývajúcim z ust. § 54c zákona č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovskom konaní, v znení novely č. 125/2016 Z.z., premiestni sídlo stáleho rozhodcovského súdu na územie iného štátu. Ku konaniu zriaďovateľa uskutočneného v záujme predísť likvidačným účinkom novej právnej úpravy na doterajšie stále rozhodcovské súdy, môžeme priradiť taktiež kroky zriaďovateľa smerujúce k zmene statusu samotného zriaďovateľa. Skúsme si preto v krátkosti ďalej uvedené situácie analyzovať a prípadne poukázať aj na vybranú existujúcu judikatúru.

V prípade zmien týkajúcich sa samotného zriaďovateľa, nová právna úprava takéto zmeny nevyklučuje, jedinou podmienkou je, že zriaďovateľ má spĺňať podmienky na zriadenie stáleho rozhodcovského súdu a teda, že sa má jednať o jednu z taxatívne určených subjektov v § 12 zákona. Tak ako je možná a zákonom povolená transformácia u obchodných spoločností, nie je možné potom vylúčiť ani zmenu právnej formy niektorých doterajších zriaďovateľov stálych rozhodcovských súdov na právnu formu, ktorá bude zodpovedať niektorému z vymedzených subjektov v § 12 zákona, samozrejme pokiaľ to zákon nezakazuje. V takomto prípade možno *argumentum a contrario* vyložiť, že zriaďovateľ bude spĺňať podmienky na zriadenie stáleho rozhodcovského súdu aj podľa novej právnej úpravy, a teda že bude naďalej patriť do okruhu subjektov oprávnených zriaďovať stále rozhodcovské súdy.

---

¹⁴ Tamtiež, s. 683.

¹⁵ Levrinc, M. Základné pojmy rozhodcovského konania vo svetle posledných zmien zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní. In Notitiae Novae Facultatis Iuridicae Universitatis Matthiae Belii Neosolii. Roč. 21 Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2017. ISBN 978-80-557-1232-1., s. 229-239.

Pri zmene sídla stáleho rozhodcovského súdu však bude situácia úplne iná. V prvom rade je potrebné vysporiadať sa s pojmom sídlo stáleho rozhodcovského súdu a aký má význam pre samotné rozhodcovské konanie. Zákon o rozhodcovskom konaní sídlo stáleho rozhodcovského súdu bližšie neupravuje. Upravuje však miesto rozhodcovského konania, čo je však diametrálne odlišný pojem. Miesto rozhodcovského konania podriaďuje rozhodcovské konanie pod právny poriadok určitého štátu, ktoré si dohodnú účastníci rozhodcovského konania, prípadne ktoré v prípade absencie takejto dohody určil rozhodcovský súd. Podľa miesta rozhodcovského konania môžeme určiť, či sa jedná o domáce (slovenské) rozhodcovské rozhodnutie, alebo v prípade ak je v zahraničí, či sa jedná o zahraničné rozhodcovské rozhodnutie. Miesto rozhodcovského konania ovplyvňuje rovnako právomoc súdov štátu v mieste rozhodcovského konania na rozhodovanie otázok spadajúcich do kompetencie všeobecných (štátnych) súdov v rozhodcovskom konaní.¹⁶ Právny poriadok platný v mieste rozhodcovského konania stanovuje požiadavky aj na ustanovenie rozhodcu alebo náležitosti rozhodcovskej zmluvy. Ide teda o miesto, kde má rozhodcovské konanie svoj právny domicil. Nemusí byť nevyhnutne rovnaké ako miesto konania ústnych pojednávaní, či miesto vykonávania jednotlivých úkonov.¹⁷ Naopak sídlo stáleho rozhodcovského súdu zákon nepriamo upravuje jedine v ust. § 12 ods.1, kde je vymedzené kto môže byť zriaďovateľom stáleho rozhodcovského súdu so sídlom na území Slovenskej republiky. Zákon nijako nerieši situáciu prípadnej zmeny sídla stáleho rozhodcovského súdu. Pri posudzovaní partiálnych otázok spojených s rozhodcovským konaním, t. zn. napríklad aj oprávnenie rozhodcovského súdu rozhodovať spory v rozhodcovskom konaní, je významné skúmať povahu zriaďovateľa stáleho rozhodcovského súdu, ktorý zriadil stály rozhodcovský súd so sídlom na území Slovenskej republiky. Pokiaľ zriaďovateľ zákonné podmienky nespĺňa a teda nepatrí ďalej medzi taxatívne zákonom vymedzené subjekty oprávnené zriaďiť stály rozhodcovský súd, podľa ust. § 54c zákona je povinný zrušiť stály rozhodcovský súd do troch mesiacov odo dňa, keď podľa tohto zákona nebude môcť uskutočňovať rozhodcovské konania a vydávať rozhodcovské rozhodnutia. Na povinnosť zriaďovateľa zrušiť stály rozhodcovský súd nemá vplyv ani prípadná zmena sídla stáleho rozhodcovského súdu, resp. zákon nespája so zmenou sídla stáleho rozhodcovského súdu odvrátenie likvidačných účinkov na stály rozhodcovský súd podľa cit. ust. 54c zákona.

---

¹⁶ Napr. právomoci pri vzniku a zániku funkcie rozhodcov, alebo napr. právomoc rozhodovať o zrušení rozhodcovského rozsudku.

¹⁷ Lacko, P., Hrušovský, M. Zákon o rozhodcovskom konaní. Praktický komentár. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2020, s. 111.

S otázkou vplyvu zmeny sídla stáleho rozhodcovského súdu na prebiehajúce rozhodcovské konanie, s ohľadom aj na ust. § 54c zákona, sa zaoberal aj Okresný súd Banská Bystrica, pričom dospel k nasledovným záverom:

Podľa dostupných informácií na stránke Ministerstva spravodlivosti SR, ešte pred vydaním Rozhodcovského rozsudku, bola vyznačená zmena sídla stáleho rozhodcovského súdu. Takto označený súd nie je totožný so súdom, ktorý mal mať založenú právomoc podľa rozhodcovskej doložky obsiahnutej v Zmluve o poskytovaní služieb. Právomoc podľa tejto doložky mala byť založená výlučne pre súd identifikovaný ako stály rozhodcovský súd, ktorý mal rozhodovať v súlade s jeho pravidlami a poriadkami uverejnenými v Obchodnom vestníku. Premiestnenie sídla rozhodcovského súdu zrejme s cieľom vyhnúť sa zastaveniu prebiehajúcich rozhodcovských konaní, teda právnym účinkom podľa ust. § 54c ods. 2 ZoRK, je potrebné hodnotiť ako obchádzanie zákona a ani zmenou sídla rozhodcovského súdu sa neodvrátia účinky zastavenia prebiehajúceho rozhodcovského konania. V dôsledku inštitucionálnych zmien na strane rozhodcovského súdu (tieto zmeny sa navonok prejavili vyššie uvedenou zmenou sídla spojenou so zmenou samotnej právnej identity súdu) ako aj v dôsledku zákonných zmien podľa zákona o rozhodcovskom konaní (§ 54c ods. 2) sa rozhodcovská doložka v zmysle Zmluvy o poskytovaní služieb stala neaplikovateľnou a jej účinky definitívne zanikli najneskôr dňom 31.12.2016. Ak v spojení so zmenou sídla rozhodcovského súdu došlo k založeniu nového rozhodcovského súdu, tento nemal danú právomoc na vydanie rozhodcovského rozsudku zaväzujúceho Povinného, nakoľko tu absentuje dohoda strán o založení jeho právomoci. Ak zmenou sídla nedošlo k založeniu nového súdu, potom sa aj po takejto formálnej zmene sídla musí na rozhodcovský súd vzťahovať ZoRK, ktorý je pre všetky stále rozhodcovské súdy predpisom statusovým, teda vzťahuje sa na nich aj po akejkolvek zmene sídla. Z uvedeného vyplýva, že v spojení so zmenou sídla stáleho rozhodcovského súdu došlo buď k zániku inštitucionálnej arbitráže oprávnenej rozhodovať spor podľa uzatvorenej rozhodcovskej doložky, alebo aj po zmene jeho sídla sa na neho vzťahoval ZoRK ako statusový predpis podľa ktorého bol tento súd založený, následkom čoho sa všetky rozhodcovské konania neskončené k 31.12.2016 ex lege zastavili. Opísané skutočnosti majú za následok, že na Rozhodcovský rozsudok je potrebné pozeráť ako na právny paakt, ktorý nemôže tvoriť spôsobilý exekučný titul v exekučnom konaní. K obdobným záverom dospel aj Najvyšší súd SR v Uznesení sp. zn. 15XECdo/21/2016 zo dňa 30.06.2016, keď rozhodcovský rozsudok vydaný na základe

právomoci vyvodenej z neplatnej rozhodcovskej zmluvy považoval za právny paakt nespôsobilý byť exekučným titulom. Rovnaké následky aké Najvyšší súd SR v tomto prípade spojil s neplatnou rozhodcovskou zmluvou sú nevyhnutne spojené aj s konaním súdu bez existujúcej rozhodcovskej zmluvy alebo s vydávaním rozhodnutí po zastavení rozhodcovského konania.¹⁸

K uvedenému je potrebné dodať, že pri skúmaní možnosti premiestniť sídlo stáleho rozhodcovského súdu a skúmaní právnych následkov takéhoto konania je významné posudzovať otázku statusu stáleho rozhodcovského súdu. Pojmy „rozhodcovský súd“ a „stály rozhodcovský súd“ sa často zamieňajú. Nejde však o synonymá. Rozhodcovský súd tvorí jeden rozhodca alebo viacerí rozhodcovia, ktorí konkrétny spor rozhodujú. Stály rozhodcovský súd je entita (bez právnej subjektivity), ktorá rozhodcovskému súdu pomáha pri zabezpečovaní chodu rozhodcovského konania a ktorá rozhoduje o vybraných otázkach týkajúcich sa ustanovenia rozhodcov a námietkach voči rozhodcom.¹⁹ Nakoľko stály rozhodcovský súd nemá právnu subjektivitu je ťažko si potom predstaviť jeho pôsobenie bez vzťahu ku konkrétnemu zriaďovateľovi, na ktorého bez akýchkoľvek výnimiek dopadá povinnosť zrušiť stály rozhodcovský súd pokiaľ zriaďovateľ ďalej nespĺňa podmienky ustanovené zákonom. Zmena sídla stáleho rozhodcovského súdu, ktorý nemá právnu subjektivitu je sama o sebe nepredstaviteľná. Ako z doteraz uvedeného vyplýva, ani takáto prípadná zmena sídla by nemala žiaden vplyv na likvidačné povinnosti zriaďovateľa vo vzťahu k stálemu rozhodcovskému súdu v zmysle zákona č. 125/2016 Z. z., a to aj bez ohľadu na či by sa rozhodcovské konanie uskutočňovalo mimo územia SR.

Záver

Prijatím noviel zákona o rozhodcovskom konaní č. 336/2014 Z. z. a č. 125/2016 Z. z. sa významne zmenila možnosť zriaďovať stále rozhodcovské súdy, a to v prospech vybraného úzkeho okruhu možných zriaďovateľov so snahou nielen obmedziť konflikt záujmov medzi zriaďovateľom a požiadavkou na nestranné a spravodlivé riešenie sporov, ale určite aj so snahou profesionalizovať inštitucionalizovanú arbitráž (inštitucionalizované rozhodcovské

---

¹⁸ Uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 56Ek/1982/2019 zo dňa 26.02.2020.

¹⁹ Lacko, P., Hrušovský, M. Zákon o rozhodcovskom konaní. Praktický komentár. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2020, s. 61.

konanie). Existujúci dovtedajší počet skoro 200 zriadených stálych rozhodcovských súdov nedával dostatočné záruky na napĺňanie uvedených cieľov, čo často naznačovala aj samotná prax. So zmenou novej likvidačnej právnej úpravy pre väčšinu stálych rozhodcovských súdov, pred nastúpením jej účinkov, bolo možné prirodzene zo strany zriaďovateľov očakávať kroky, ktorými by predišli zrušeniu stálych rozhodcovských súdov, zastaveniu ich činnosti, zastaveniu rozhodcovských konaní a zároveň ktorými by predišli neúčinnosti rozhodcovských zmlúv odkazujúcich na stály rozhodcovský súd, ktorého zriaďovateľ podľa novej právnej úpravy nie je ďalej kvalifikovaným zriaďovateľom. Pri nastolení otázky, či by uvedeným likvidačným účinkom bolo možné predísť vykonaním zmien na strane zriaďovateľa, resp. vykonaním zmien sídla stáleho rozhodcovského súdu by bolo preto potrebné pri zmene sídla stáleho rozhodcovského súdu odpovedať negatívne. Navyiac pôvodná rozhodcovská zmluva ani nepočítala so zmenou sídla stáleho rozhodcovského súdu, ktorý bol zriadený na území Slovenskej republiky podľa slovenského zákona o rozhodcovskom konaní a ani v cit. ust. § 54c takýto postup nie je právne aprobovaný. V súvislosti so zmenou samotného zriaďovateľa stáleho rozhodcovského súdu, pokiaľ tento bude po vykonanej zmene ďalej spĺňať statusové kvalifikačné podmienky na zriaďovateľa podľa novej právnej úpravy a takáto zmena bude vykonaná zákonom aprobovaným spôsobom, bude odpoveď na nastolenú otázku zrejme pozitívna.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie, periodiká a zborníky:

CSACH, K. Intertemporalita novej úpravy rozhodcovského konania. *Súkromné právo*, 2015, č. 8.

GYÁRFÁŠ, J., ŠTEVČEK, M., a kol. . *Zákon o rozhodcovskom konaní. Komentár*. Praha: C.H. BECK, 2016.

LACKO, P., HRUŠOVSKÝ, M. *Zákon o rozhodcovskom konaní. Praktický komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2020.

LEVRINC, M. *Základné pojmy rozhodcovského konania vo svetle posledných zmien zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní*. In *Notitiae Novae Facultatis Iuridicae*

Universitatis Matthiae Belii Neosolii. Roč. 21 Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2017.

LYSINA, P., ĎURIŠ, M., HAŤAPKA, M. a kol. Medzinárodné právo súkromné. 2. Vydanie. Bratislava: C. H. BECK, 2016.

ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C.H. BECK, 2016.

Právne predpisy:

Zákon č. 125/2016 Z.z. o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovskom konaní.

Zákon č. 336/2014 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 371/2004 Z.z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov.

Zákona č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (ČR).

Rozhodnutia súdov:

Ústavný súd ČR, Pl. ÚS 37/98.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Obdo 20/2012 zo dňa 17.05.2012.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 15XECdo/21/2016 zo dňa 30.06.2016.

Uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 56Ek/1982/2019 zo dňa 26.02.2020.

Uznesenie Ústavného súdu SR Plz. ÚS 5/2015 zo dňa 18.11.2015.

**NÁROK SPRÁVCU KONKURZNEJ PODSTATY NA DPH V
KONANIACH PODĽA ŠTVRTEJ ČASTI ZÁKONA Č. 7/2005 Z.z.
O KONKURZE A REŠTRUKTURALIZÁCIÍ.
THE RIGHT OF THE ADMINISTRATOR OF THE BANKRUPTCY
ESTATE TO VALUE ADDED TAX IN PROCEEDINGS PURSUANT TO
THE FOURTH PART OF ACT NO. 7/2005 COLL. ON BANKRUPTCY
AND RESTRUCTURING**

Matúš Mendrej¹ - Michaela Kútiková²

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.106-112>

Abstrakt

V zmysle ust. § 7a vyhlášky č. 665/2005 Z.z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii (ďalej len „vyhláška“), zákonodarca určil výšku preddavku na úhradu paušálnej odmeny a náhrady nevyhnutných nákladov spojených s výkonom správcovskej činnosti v konaniach o oddlžení vo výške 500,- Eur. Z ust. § 166j ods. 5 ZKR vyplýva, že v konkurze má správca nárok na paušálnu odmenu, odmenu z výťažku a náhradu nevyhnutných výdavkov spojených s vedením konania. Tieto nároky sa uhrádzajú z preddavku na úhradu paušálnej odmeny správcu a z výťažku zo speňazenia majetku tvoriaceho konkurznú podstatu.

Kľúčové slová

Správca konkurznej podstaty. Oddlženie. Odmena. Preddavok. Daň z pridanej hodnoty.

Abstract

Pursuant to para. § 7a of Decree no. 665/2005 Coll., which provides some provisions of Act no. 7/2005 Coll. on Bankruptcy and Restructuring, the legislator determines the amount of the advance payment for the payment of a flat fee and reimbursement of necessary costs associated with the performance of administrative activities in debt relief proceedings in the amount of 500,- Eur. From para. § 166j par. 5 of the Act no. 7/2005 Coll. on Bankruptcy and Restructuring, it follows that, in bankruptcy, the administrator is entitled to a flat-rate

---

¹ JUDr. Matúš Mendrej - externý doktorand, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Katedra obchodného a finančného práva

² JUDr. Michaela Kútiková - externý doktorand, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Katedra obchodného a finančného práva

remuneration, a remuneration for the proceeds and reimbursement of the necessary expenses associated with the conduct of the proceedings. These entitlements are paid from the advance payment of the administrator's flat fee and from the proceeds from the special value of the assets constituting the competitive substance.

Keywords

Bankruptcy trustee. Debt relief. Reward. Advance. Value added tax.

Úvod

V predkladanom príspevku sa zaoberáme preddavkom a odmenou správcu konkurznej podstaty v konaniach o oddlžení podľa štvrtej časti zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii (ďalej len ZKR) v súvislosti s nárokom správcu na uplatnenie príslušnej časti dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) v kontexte platnej právnej úpravy.

Jadro

Konanie o oddlžení podľa štvrtej časti zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii

Novelou zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii (ďalej len „ZKR“) účinnou od 01.03.2017 zaviedol zákonodarca do nášho právneho poriadku nový inštitút oddlženia. Procesnoprávna úprava inštitútu oddlženia existovala už aj pred ostatnou novelou ZKR, jej využitie však bolo značne obmedzené, nakoľko predošlý, zdĺhavý, procesný postup umožňoval oddlženie fyzickej osoby až po skončení konkurzu na jej majetok s následným trojročným skúšobným obdobím. V súčasnosti je proces oddlženia nastavený značne pružnejšie. Oddlženie od 01.03.2017 je možné realizovať prostredníctvom dvoch procesných postupov upravených v štvrtej časti ZKR, a to buď ako oddlženie konkurzom alebo ako oddlženie splátkovým kalendárom, pričom voľba je ponechaná na dlžníka. O oddlžení súd rozhodne uznesením súčasne s vyhlásením konkurzu alebo s určením splátkového kalendára. Oddlženie konkurzom v sebe spája účinky vyhlásenia konkurzu a zároveň účinky oddlženia, teda zbavenia dlhov fyzickej osoby. V súčasnosti nie je už potrebné, aby dlžník

mal majetok postačujúci na úhradu nákladov konkurzu. Sumu na zloženie preddavku na úhradu paušálnej odmeny poukáže na účet správcu Centrum právnej pomoci. Okrem platobnej neschopnosti sa v prípade oddĺženia v zmysle novelizovaného ust. § 166 ods. 3 ZKR vyžaduje, aby sa proti dlžníkovi viedlo exekučné alebo obdobné vykonávacie konanie a v prípade návrhu na vyhlásenie konkurzu, musí od vydania poverenia na vykonanie exekúcie alebo od začatia obdobného vykonávacieho konania uplynúť aspoň jeden rok. Aktívna vecná legitímácia na podanie návrhu svedčí výlučne dlžníkovi. Dlžníkovi tiež patrí právo na nepostihnuteľnú časť obydlia, ktorého výška je v zmysle nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 45/2017 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii určená v sume 10.000,- Eur. Oddĺžením súd dlžníka zbaví všetkých dlhov, ktoré môžu byť uspokojené iba v konkurze, a to v rozsahu, v akom nebudú uspokojené v konkurze. ZKR taxatívne vypočítava pohľadávky, ktoré môžu byť uspokojené iba v konkurze, pričom v rozsahu, v ktorom tieto pohľadávky nebudú uspokojené v konkurze, sa stávajú voči dlžníkovi nevymáhateľné. ZKR určuje za nevymáhateľné nielen pohľadávky v rozsahu, v ktorom boli v konkurze prihlásené prihláškou, ale neboli uspokojené, ale aj tie pohľadávky, ktoré sa môžu uspokojiť iba v konkurze, aj keď do konkurzu neboli prihlásené, a to v rozsahu v akom súd zbaví dlžníka dlhov. Vyhlásením konkurzu na majetok dlžníka, prechádza oprávnenie dlžníka nakladať a konať s majetkom podliehajúcim konkurzu na správcu ustanoveného súdom náhodným výberom, pričom správca konaná v mene a na účet dlžníka. Právne úkony dlžníka voči veriteľom urobené počas konkurzu, ktoré ukracujú majetok podliehajúci konkurzu sú v zmysle ZKR neúčinné. Vyhlásením konkurzu sa zastavujú všetky exekučné a obdobné vykonávacie konania, ktoré sa týkajú majetku podliehajúcemu konkurzu. Ostatné exekučné a vykonávacie konania a prerušujú, pričom po vyhlásení konkurzu nie je možné začať proti dlžníkovi nové exekučné a obdobné vykonávacie konanie. Ďalším podstatným dôsledkom je zánik bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“), pričom majetok patriaci do BSM bude patriť do konkurznej podstaty. Druhý manžel má voči konkurznej podstate právo na vydanie nepostihnuteľnej hodnoty obydlia, ak do konkurznej podstaty bolo zaradené obydlie dlžníka patriace do BSM.

Preddavok a odmena správcu konkurznej podstaty v konaní podľa štvrtej časti zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii

V zmysle ust. § 7a vyhlášky č. 665/2005 Z.z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii (ďalej len „vyhláška“), zákonodarca určil výšku preddavku na úhradu paušálnej odmeny a náhrady nevyhnutných nákladov spojených s výkonom správcovskej činnosti v konaniach o oddlžení vo výške 500,- Eur. Z ust. § 166j ods. 5 ZKR vyplýva, že v konkurze má správca nárok na paušálnu odmenu, odmenu z výťažku a náhradu nevyhnutných výdavkov spojených s vedením konania. Tieto nároky sa uhrádzajú z preddavku na úhradu paušálnej odmeny správcu a z výťažku zo speňaženia majetku tvoriaceho konkurznú podstatu. Z dikcie predmetného ustanovenia je zrejmé, že paušálna odmena, odmena z výťažku a náhrada nevyhnutných nákladov spojených s vedením konania sa uhrádzajú z preddavku na úhradu paušálnej odmeny správcu a z výťažku zo speňaženia majetku tvoriaceho konkurznú podstatu. V danom ustanovení sa zákonodarca nezaoberal problematikou DPH v prípade, že ustanovený správca je jej platiteľom, čo možno dôvodiť zo skutočnosti, že DPH nie je časťou odmeny správcu a ani netvorí nevyhnutné náklady spojené s vedením konania. Problematika DPH vo vzťahu k odmene správcu je upravená vykonávacím predpisom k zákonu č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii, a to v ust. § 10 vyhlášky č. 665/2005 Z.z., kde zákonodarca uviedol, že ak je správca alebo predbežný správca platiteľom DPH, jeho odmena sa podľa tejto vyhlášky zvyšuje o daň z pridanej hodnoty.

Charakter dane z pridanej hodnoty

Daň z pridanej hodnoty sa ako všeobecná nepriama daň platí v cenách tovarov a služieb a do rozpočtu ju odvádza (platí) osoba, ktorá je jej platiteľom alebo ktorej to ukladá zákon č. 222/2004 Z.z. o dani z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“). Mechanizmus fungovania DPH spočíva v tom, že sa ňou zaťažuje cena, ktorú každý kupujúci/prijímateľ služby platí dodávateľovi/poskytovateľovi služby za dodanie tovaru alebo poskytnutie služby. V zmysle ust. § 2 ods. 1 písm. b) zákona o DPH je predmetom dane aj poskytnutie služby (ďalej len „dodanie služby“) za protihodnotu v tuzemsku uskutočnené zdaniteľnou osobou,

ktorá koná v postavení zdaniteľnej osoby. Pričom dodaním služby je každé plnenie, ktoré nie je dodaním tovaru a služby dodanej na základe poverenia alebo rozhodnutia vydaného štátnym orgánom. Uvedeným sa DPH líši od iných selektívnych daní, ktoré postihujú len spotrebu vybraných produktov. Právna úprava DPH rozlišuje individuálne výnimky z jej uloženia, ktoré sú explicitne formulované v ust. § 28 a násl. zákona o DPH ako „oslobodenie od dane“. Podľa ust. § 69 ods. 1 zákona o DPH je osobou povinnou platiť daň správcovi dane, platiteľ, ktorý dodáva tovar alebo službu v tuzemsku, je povinný platiť daň, ak tento zákon neustanovuje inak. Z uvedeného zákonného ustanovenia možno dôvodiť tiež spotrebný charakter dane vzájomne previazaný s jej „nepriamosťou“ a to aj vzhľadom na proces a techniku zdaňovania, nakoľko odberateľ služby/tovaru neodvádza zaplatenú daň z pridanej hodnoty s cenou tovaru alebo služby do štátneho rozpočtu priamo, ale cenu za tovar/službu zaplatí dodávateľovi, ktorému potom ako platiteľovi DPH, zákon uloží povinnosť daň vybranú od odberateľa odvieť do štátneho rozpočtu. Daňová povinnosť pri dodaní služby vzniká podľa § 19 ods. 2 zákona o DPH dňom dodania služby. Dňom dodania služby sa rozumie deň, keď je služba poskytnutá, prípadne keď je jej poskytnutie ukončené. Moment vzniku daňovej povinnosti je totožný s momentom ukončenia poskytovania služby. Uvedené platí bez ohľadu na skutočnosť, či dodávateľovi bolo za dodanú službu zaplatené oneskorene, čiastočne, resp. za službu nebolo vôbec zaplatené. Daňovú povinnosť platiteľ uvedie v daňovom priznaní podanom za príslušné zdaňovacie obdobie, v ktorom daňová povinnosť vznikla. Ak je platba prijatá pred dodaním tovaru alebo služby, vzniká daňová povinnosť z prijatej platby podľa § 19 ods. 4 zákona o DPH dňom prijatia platby, čo znamená, že daňová povinnosť vzniká aj v prípade úhrady preddavku prijateho pred dodaním služby a to dňom prijatia platby. Pri posúdení momentu dodania služby správcu konkurznej podstaty vzhľadom na variabilnosť procesného postupu konkurze je potrebné vychádzať z konkrétnych prípadov. Daňová povinnosť vzniká momentom ukončenia poskytovania služby. Preddavok správcu konkurznej podstaty v konaní o oddlžení je hradený z finančných prostriedkov Ministerstva spravodlivosti, teda z verejných zdrojov, čím jeho úhrada nadobúda verejnoprávny charakter na rozdiel od služieb medzi súkromnoprávnymi subjektmi. Už samotná činnosť správcu je regulovaná konkurznými predpismi a teda má charakter poskytovania služby, a preto odmena správcu predstavuje, resp. by mala predstavovať protihodnotu za služby, ktoré poskytuje. A teda v zmysle ust. § 22 ods. 1 zákona o DPH je základom dane, čím vzniká správcovi, ktorý je platiteľom DPH povinnosť odvieť z odmeny/preddavku daň príslušnému správcovi dane.

Uplatnenie DPH v konaní o oddlžení

V zmysle ust. § 12a ods. 1 vyhlášky č. 665/2005 Z.z., za výkon funkcie v konaniach podľa štvrtjej časti zákona patrí správcovi paušálna odmena a náhrada nevyhnutných výdavkov spojených s vedením konania v súhrnnej výške 500 Eur. Z uvedeného vyplýva, že správca má nárok na odmenu, ktorá sa podľa ust. § 10 vyhlášky zvyšuje o DPH, pričom preddavok, ktorým správca v zmysle ust. § 7a vyhlášky disponuje, nie je ešte odmenou. V predmetnej vyhláške absentuje akákoľvek zmienka o tom, že o DPH sa zvyšuje samotný preddavok. Preddavok by bolo možné považovať za odmenu až v momente, keď správca v zmysle ust. § 167v ods. 1 ZKR bez zbytočného odkladu po splnení rozvrhového výťažku alebo potom ako zistí, že konkurzná podstata nepostačuje ani na pokrytie nákladov, oznámi v publikačnom prostriedku, ktorým je Obchodný vestník (ďalej len „OV“), že konkurz sa končí. Momentom oznámenia o zrušení konkurzu v OV sa preddavok transformuje na odmenu správcu a teda v zmysle ust. § 10 vyhlášky by sa mal zvýšiť o DPH. V danom prípade je na mieste poukázať na zjednocujúce stanovisko Ústavného súdu Slovenskej republiky PLZ. US 1/2001-13 zo dňa 19. januára 2011, ktorým Ústavný súd Slovenskej republiky vyslovil právny názor „že: „ *Ak z právneho poriadku v zákonnej právnej úprave dane z pridanej hodnoty výslovne(explicitne) vyplýva povinnosť správcu konkurznej podstaty, ktorý je platiteľom dane z pridanej hodnoty, k vyúčtovanej cene každej poskytnutej služby uplatniť daň z pridanej hodnoty, potom súd rozhodujúci o odmene správcu konkurznej podstaty je mu povinný daň z pridanej hodnoty v zodpovedajúcej sume priznať, v opačnom prípade je takého rozhodnutie z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľné.*“ V odôvodnení predmetného rozhodnutia tiež uviedol, že odmena správcu konkurznej podstaty predstavuje protihodnotu za služby ním poskytované, preto tvorí podľa ust. 22 ods. 1 zákona o DPH základ dane. Vzhľadom na to je správca potom po získaní odmeny ako platiteľ DPH povinný daň z tejto odmeny odvieť na účet príslušného správcu dane. V prípade, že konkurzný súd správcovi uplatnený nárok DPH v súvisiaci s jeho odmenou neprizná, tak by konajúci súd postavil správcu do pozície odberateľa vlastných služieb, čo je v rozpore so spotrebným charakterom DPH a tiež by správcu ako platiteľa DPH znevýhodnil voči ostatným subjektom.

Záver

Vzhľadom na uvedené je možné konštatovať, že jadrom problému nie je posúdenie samotného nároku SKP majúceho postavenie platiteľa DPH, ktorý si uplatní k odmene/preddavku v konaní o oddlžení aj prislúchajúcu časť DPH. Jednoznačne SKP, ktorý je platiteľom DPH, tento nárok má, čo potvrdzuje aj ust. § 10 vyhl. č. 665/2005 Z.z., v zmysle ktorého „ak je správca alebo predbežný správca platiteľom dane z pridanej hodnoty, jeho odmena podľa tejto vyhlášky sa zvyšuje o daň z pridanej hodnoty“. Zákonodarca v prípade konkurzu podľa 4. časti zákona stanovil výšku preddavku ako aj odmeny správcu rovnakou sumou 500 Eur, ktorú v konečnom dôsledku zaplatí dlžník, avšak zákonodarca opomenul vziať do úvahy aj nárok správcu na DPH. V konkurznom konaní podľa 4. časti však súd o odmene správcu nerozhoduje, všetky nároky správcu a ich výška vyplývajú zo zákona (zák. č. 7/2005 Z.z. , vyhl. č. 665/2005 Z.z.). O odmene správcu (o jej priznaní) a jej výške rozhoduje konkurzný súd len v konaní podľa druhej časti zákona (§ 43, §102 ZKR). Zákonodarca v prípade konkurzu podľa štvrtej časti zákona stanovil výšku preddavku ako aj odmeny správcu rovnakou sumou 500,- Eur, ktorú sumu v konečnom dôsledku zaplatí dlžník, avšak zákonodarca nevzal do úvahy aj nárok správcu na DPH; všetky nároky správcov v konkurznom konaní, či už predbežného alebo riadneho správcu tak podľa druhej aj štvrtej časti, sa v zásade hradia z preddavkov zložených navrhovateľmi konania a z výťažku zo speňaženia.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky PLz. US 1/2001-13 zo dňa 19. januára 2011.

Vyhláška č. 665/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 222/2004 Z.z. o dani z pridanej hodnoty.

Zákon č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii

**OBLIGATÓRNE ZASTÚPENIE V CIVILNOM PROCESSE
V KONTEXTE SLOVENSKEJ A RAKÚSKEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY
OBLIGATORY REPRESENTATION IN THE CIVIL PROCESS IN THE
CONTEXT OF SLOVAK AND AUSTRIAN LEGISLATION**

Sandra Meňhartová¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.113-124>

Abstrakt

Obligatórne zastúpenie je jednou z procesných podmienok na strane strán sporu. Medzi tieto procesné podmienky zaraďujeme aj procesnú subjektivitu a procesnú spôsobilosť. Súdy pri skúmaní procesných podmienok postupujú podľa ustanovenia § 161 CSP. Samotná funkcia obligatórneho zastúpenia spočíva ako vo zvýšenej miere ochrany strán sporu, tak aj v dosiahnutí vyššej efektivity a hospodárnosti konania. Práve vyššia efektivita a zvýšenie hospodárnosti konania boli jednými z hlavných myšlienok celej rekodifikácie civilného procesu.

Kľúčové slová

Civilný proces. Obligatórne zastúpenie. Procesné podmienky.

Abstract

Obligatory representation is one of the procedural conditions on the part of the parties to the dispute. These procedural conditions also include procedural subjectivity and procedural competence. The courts proceed in accordance with the provisions of Section 161 of the CSP when examining procedural conditions. The very function of compulsory representation consists both in the increased level of protection of the parties to the dispute and in achieving greater efficiency and economy of the proceedings. It was the higher efficiency and efficiency of the proceedings that were one of the main ideas of the whole recodification of the civil process.

Keywords

Civil proceeding. Obligatory representation. Procedural conditions.

---

¹ Mgr. Sandra Meňhartová pôsobí ako interná doktorandka Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. V súčasnosti sa venuje aj štúdiu práva na Právnickej fakulte Viedenskej univerzity. Vo vedeckej a publikačnej činnosti sa zaoberá širokým spektrom problémov občianskeho práva.

Všeobecne o procesných podmienkach

V civilnom procese predstavujú procesné podmienky existenciu základných procesných predpokladov na to, aby súd mohol vo veci konať a následne autoritatívne rozhodnúť. „Procesné podmienky sú také vlastnosti, ktoré musia byť splnené na to, aby sa dosiahol cieľ civilného konania. Existencia procesných podmienok je predpokladom poskytnutia súdnej ochrany ohrozeným alebo poškodeným subjektívnym právam v rozsahu článku 1 CSP.“²

Doktrína ich rozdeľuje do štyroch základných skupín. Prvú skupinu predstavujú procesné podmienky na strane súdu. Medzi tieto procesné podmienky zaraďujeme právomoc a príslušnosť. Druhú skupinu predstavujú procesné podmienky na strane strán sporu. Medzi tieto procesné podmienky patrí procesná subjektivita, procesná spôsobilosť a obligatórne zastúpenie. Tretiu skupinu predstavujú negatívne procesné podmienky kam zaraďujeme prekážku rozhodnutej veci a prekážku skôr začatého konania. Štvrtú, poslednú skupinu predstavujú vecné procesné podmienky, ku ktorým patrí existencia samotného návrhu na začatie konania a splnenie poplatkovej povinnosti.

Súd je na základe ustanovenia § 161 odsek 1 CSP povinný skúmať procesné podmienky *ex officio*, a to v ktoromkoľvek štádiu konania. Z povinného skúmania procesných podmienok zo strany súdu existujú však aj výnimky. V niektorých prípadoch viaže Civilný sporový poriadok skúmanie procesných podmienok na procesnú aktivitu strany a na jej uplatnenie v ohraničenom časovom úseku.

V prípade existencie nedostatku niektorej z vyššie uvedených procesných podmienok dochádza k vadám konania. Vada konania môže byť odstrániteľná alebo neodstrániteľná. V prípade indikácie neodstrániteľnej vady konania, musí súd uznesením konanie zastaviť. Ak však súd indikuje odstrániteľnú vadu konania, musí najprv vyčerpať všetky prostriedky, ktoré mu Civilný sporový poriadok na účely odstránenia takej vady ponúka. Až v prípade, že súd nebude v procese odstraňovania vady konania úspešný, uznesením ho zastaví.

---

² Kotrecová in: Števček, M., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C.H.Beck, 2016, s. 606

Obligatórne zastúpenie v civilnom procese v kontexte slovenskej právnej úpravy

Obligatórne zastúpenie v civilnom procese predstavuje jednu z procesných podmienok na strane strán sporu. Doktrínou je často označované aj ako povinné právne zastúpenie. Jeho koncepcia vychádza z článku 13 odsek 2 CSP, „*Zákon ustanoví, kedy je zastúpenie povinné a v ktorých prípadoch je strana sporu povinná byť zastúpená advokátom.*“.

Samotná funkcia obligatórneho zastúpenia spočíva vo zvýšenej miere ochrany strán sporu a rovnako tak aj v dosiahnutí vyššej efektivity a hospodárnosti konania. Práve vyššia efektivita a zvýšenie hospodárnosti konania boli jednými z hlavných myšlienok rekonštrukcie civilného procesu. Na druhej strane môžeme konštatovať skutočnosť, že existenciou jednotlivých druhov sporových konaní, ktoré vyžadujú splnenie osobitnej procesnej podmienky, ktorou je obligatórne zastúpenie, je čiastočne potláčaný jeden z ústavných princípov riadneho fungovania justície, a to princíp priamosti civilného procesu. V žiadnom prípade však existenciu obligatórneho zastúpenia nemôžeme chápať ako zamedzenie prístupu k súdu. Článok 6 EDĽP nebráni zmluvným štátom prijať nariadenia o prístupe k súdu v záujme výkonu spravodlivosti.

„Princíp priamosti civilného procesu je priamo úmerne obmedzený počtom prípadov, v ktorých zákon vyžaduje obligatórne zastúpenie sporových strán advokátom. Stanovenie citlivej a krehkej hranice medzi povinným právnym zastúpením a neobmedzeným princípom priamosti civilného procesu je vždy vecou spoločensko-politickej konvencie.“³

Výsledok tejto spoločensko-politickej konvencie sa odzrkadľuje v normatívnej rovine, a to predovšetkým prostredníctvom ustanovení § 90 a § 429 CSP. Ide o jediné ustanovenia Civilného sporového poriadku, ktoré vyžadujú obligatórne zastúpenie advokátom v civilnom procese.

Ustanovenie § 90 CSP, sa vzťahuje na špecifické druhy súdnych konaní. Ich špecifickosť je spojená s vyššou mierou hmotnoprávnej a procesnoprávnej náročnosti, čo zároveň odôvodňuje požiadavku obligatórneho zastúpenia. Ide o taxatívny výpočet, ktorý nie je možné rozšíriť. Podľa ustanovenia § 90 odsek 1 CSP rozoznávame nasledovných päť druhov súdnych konaní:

- a) spory vyvolané alebo súvisiace s konkurzom a reštrukturalizáciou,
- b) spory z ochrany hospodárskej súťaže,

---

³ Števček in: Števček, M., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C.H.Beck, 2016, s. 60

- c) spory z nekalého súťažného konania,
- d) spory z ohrozenia alebo porušenia práva na obchodné tajomstvo,
- e) a spory súvisiace s ochranou práva duševného vlastníctva.

V uvedených konaniach sa povinnosť obligatórneho zastúpenia vzťahuje na obe sporové strany, na žalobcu a rovnako aj na žalovaného. V prípade vstupu intervenienta do konania sa splnenie tejto podmienky nevyžaduje. Povinnosť obligatórneho zastúpenia musí byť splnená v základnom konaní na prvom stupni, v konaní odvolacom, dovolacom, prípadne pri podaní žaloby na obnovu konania.

Podľa ustanovenia § 429 CSP musí byť povinnosť obligatórneho zastúpenia splnená aj v dovolacom konaní. Dôvodom existencie tejto požiadavky je podobne ako v prípadoch vymedzených ustanovením § 90 CSP vyššia procesnoprávna náročnosť. V dovolacom konaní je hlavným zmyslom požiadavky obligatórneho zastúpenia vytvorenie procesného filtra na zjavne neopodstatnené, resp. neprípustné dovolania, ako aj zabezpečenie toho, aby malo dovolanie všetky potrebné náležitosti, vrátane uvedenia a konkretizovania dôvodu, pre ktorý sa rozhodnutie odvolacieho súdu napáda dovolaním.⁴

Požiadavka obligatórneho zastúpenia sa viaže už na samotné podanie dovolania a musí byť splnená počas celého dovolacieho konania. Vzťahuje sa však iba na stranu dovolateľa. Praktickým odôvodnením toho, prečo povinnosť obligatórneho zastúpenia nevzniká aj druhej strane dovolacieho konania je to, že by pre túto stranu neexistovala jednoduchšia cesta na to, aby sa dovolaciemu konaniu vyhla. Jednoducho by postačovalo to, aby sa strana, ktorá dovolanie nepodala, nedala v konaní zastúpiť a súd by tak musel konanie zastaviť. Z uvedeného dôvodu, táto strana nebude povinnosťou obligatórneho zastúpenia zaťažovaná, čo však nevyklučuje, aby sa v dovolacom konaní zastúpiť dala, pričom môže využiť služby advokáta ako aj inštitút všeobecného zástupcu.

V prípadoch, kedy Civilný sporový poriadok vyžaduje obligatórne zastúpenie, vždy pôjde o zastúpenie advokátom. Obligatórne zastúpenie teda nemôže byť zverené do rúk notárom, prípadne prokurátorom. Môžeme tvrdiť, že tejto právnickej profesii patrí v oblasti obligatórneho zastúpenia v civilnom procese monopol. Zastupovanie v súdnych konaniach predstavuje výkon advokácie, a to podľa ustanovenia § 1 odsek 2 Zákona o advokácii - ZoA. Podľa ustanovenia 2 odsek 1 ZoA, je advokátom ten, kto je zapísaný do zoznamu advokátov,

---

⁴ Bajánková/Gešková in: Števček, M., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C.H.Beck, 2016, s. 1

ktorý je vedený Slovenskou advokátskou komorou. Za advokáta budeme v súlade s ustanovením § 30 až 55 ZoA, považovať aj hosťujúceho euroadvokáta, usadeného euroadvokáta, zahraničného advokáta a medzinárodného advokáta. Samotná skutočnosť, že osoba zložila advokátsku skúšku nebude dostačujúca. Dostačujúce nebude ani zastúpenie zo strany advokáta, ktorý má pozastavenú činnosť podľa ustanovenia § 8 Zákona o advokácii.

Profesionalita advokáta vytvára predpoklad, pre vyššiu kvalitu vedenia súdneho konania a rovnako má vplyv na jeho efektívnosť a hospodárnosť. Výhodou je zamedzenie priťahom, ktoré sa spájajú napríklad s doručovaním. V prípade obligatorného zastúpenia, je proces doručovania zjednodušený v dôsledku ustanovenia § 110 CSP, *„Ak má strana zástupcu so splnomocnením na celé konanie, doručuje sa písomnosť len tomuto zástupcovi.“*

Z textu vyššie vyplýva, že obligatorné zastúpenie je procesnou podmienkou na strane strán sporu. V prípade jej nesplnenia bude spravidla dochádzať k vade konania. Pôjde o vadu odstrániteľnú. Proces odstránenia tejto vady bude prebiehať inak v prípade špecifických druhov konaní podľa ustanovenia § 90 CSP a podľa ustanovenia § 429 CSP.

Ak takúto vadu súd v konaní indikuje musí využiť postup podľa ustanovenia § 161 odsek 3 CSP, *„Ak ide o nedostatok procesnej podmienky, ktorý možno odstrániť, súd urobí vhodné opatrenia na jeho odstránenie. Pritom spravidla môže pokračovať v konaní, ale nesmie vydať rozhodnutie, ktorým sa konanie končí. Ak sa nepodarí nedostatok procesnej podmienky odstrániť, súd konanie zastaví.“*

V prípadoch obligatorného zastúpenia podľa ustanovenia § 90 CSP sa vhodným opatrením rozumie výzva súdu strane, ktorá nie je zastúpená, aby si v primeranej lehote zvolila zástupcu. Súd musí v tomto prípade najneskôr s výzvou poučiť stranu aj o tom, že v prípade, že si advokáta v určenej lehote nezvolí, nebude na jej úkony prihliadať, čo explicitne vyplýva z ustanovenia § 90 odsek 2 CSP, *„Ak si strana nezvolí advokáta ani v primeranej lehote určenej súdom, na jej úkony sa neprihliada; o tom súd stranu poučí.“*

V prípade, že si strana v súdom určenej lehote advokáta dodatočne zvolí a preukáže túto skutočnosť súdu formou písomného splnomocnenia, bude súd nedostatok procesnej podmienky považovať za odstránený. V takomto prípade bude prihliadať aj na tie úkony, ktoré strana urobila ešte v čase trvania nedostatku obligatorného zastúpenia.⁵ Prihliadať bude na tieto úkony však iba v takom prípade, že si strana dodatočne zvolila zástupcu v súdom určenej lehote. Ak by strana odstránila nedostatok tejto procesnej podmienky, avšak až po

---

⁵ Sedlačko in: Števček, M., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C.H.Beck, 2016, s. 309

uplynutí lehoty na zvolenie si zástupcu, na úkony urobené voči súdu pred vznikom zastúpenia sa nebude prihliadať.

To, či súd na úkony strany sporu, u ktorej absentuje splnenie podmienky obligatórneho zastúpenia neprihliadne alebo konanie rovno zastaví, bude závisieť od konkrétneho procesného úkonu. V prípade, že pôjde o procesný úkon, ktorým sa konanie začína, teda napríklad žaloba alebo odvolanie, súd príslušné konanie vždy zastaví. Ak by však šlo o procesný úkon strany, s ktorým nie je spojený začiatok konania, napríklad vyjadrenie žalovaného k žalobe, súd nebude v prípade neodstránenia vady na takýto procesný úkon prihliadať. Neprihliadanie na procesné úkony sporovej strany má za následok to, že tieto úkony nevyvolávajú vo vzťahu k súdu žiadne právne následky, súd teda postupuje ďalej v konaní tak, ako by strana také úkony ani neuskutočnila. Absencia obligatórneho zastúpenia nevedie teda nevyhnutne k zastaveniu konania podľa ustanovenia § 161 odsek 3 CSP. Následkom však môže byť vydanie rozsudku pre zmeškanie podľa ustanovenia § 273 alebo 274 CSP.

V prípade obligatórneho zastúpenia pri podaní dovolania platí, že strana dovolateľa musí byť obligatórne zastúpená a už samotné dovolanie musí byť spísané advokátom. Podľa ustanovenia § 429 CSP, „Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom.“

V prípade existencie vady tejto osobitnej procesnej podmienky nemôže dovolací súd vykonať meritórny dovolací prieskum. Skúmanie existencie tejto osobitnej procesnej podmienky prináleží podľa ustanovenia § 436 odsek 1 CSP súdu prvej inštancie. Súd prvej inštancie vykonáva úkony smerujúce k príprave dovolacieho konania z dôvodu, aby dovolací súd mohol po predložení veci rozhodnúť bez prietahov. Dôvodom existencie tejto právnej úpravy je povinnosť dovolateľa byť zastúpený už v čase podania dovolania, ktoré musí byť zároveň spísané zástupcom.⁶ Ak má dovolanie vady súvisiace s nesplnením osobitnej procesnej podmienky obligatórneho zastúpenia a dovolateľ nebol riadne o povinnosti podľa § 429 CSP poučený v odvolacom konaní, súd prvej inštancie vyzve dovolateľa na odstránenie vád a poučí ho o následkoch neodstránenia vád dovolania. Ustanovenie § 436 ods. 1 CSP predstavuje jedinú a zároveň výnimočnú procesnú situáciu, v ktorej súd prvej inštancie prihliada na existenciu vád dovolania a dovolateľa vyzýva na ich odstránenie. Tento postup súdu prvej inštancie sa týka výlučne vád dovolania v zmysle § 429 ods. 1 CSP a ich výskytu v

---

⁶ Bajánková/Gešková in: Števíček, M., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C.H.Beck, 2016, s. 1414

prípade absencie alebo nedostatočného poučenia dovolateľa odvolacím súdom. Procesná situácia, pri ktorej súd prvej inštancie prihliada na vady dovolania a dovolateľa vedie k ich odstráneniu, nenastáva v prípade existencie väd podľa § 429 CSP vtedy, keď bol dovolateľ riadne poučený odvolacím súdom o náležitostiach dovolania a zastúpení dovolateľa v dovolacom konaní. V takom prípade súd prvej inštancie dovolateľa nevyzýva na odstránenie väd dovolania a spis bez ďalšieho predkladá na rozhodnutie dovolaciemu súdu. Jedným z dôvodov prečo dovolací súd dovolanie odmietne je ak podľa § 447 CSP nebola splnená podmienka obligatorného zastúpenia.⁷

Civilný sporový poriadok upravuje v prípade špecifických druhov konaní podľa § 90 CSP ako aj v prípade dovolania podľa § 429 CSP určité výnimky, v prípade ktorých strany sporu prípadne iba dovolateľ nemusia spĺňať osobitnú procesnú podmienku obligatorného zastúpenia. Ide o situácie ak je stranou fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa alebo týmto vzdelaním disponuje zamestnanec alebo člen právnickej osoby, ktorý za ňu koná. Tieto dve výnimky budú pre oba prípady, kde je zo zákona prítomná požiadavka obligatorného zastúpenia totožné a vyplývajú z ustanovenia § 90 odsek 1 písm. a) a b) CSP a rovnako aj z ustanovenia 429 odsek 2 písm. a) a b) CSP. V prípade obligatorného zastúpenia na strane dovolateľa v dovolacom konaní pribúda ešte jedna výnimka upravená v ustanovení § 429 odsek 2 písm. c) CSP. Pôjde o situácie ak je dovolateľ v sporoch s ochranou slabšej strany podľa druhej hlavy tretej časti tohto zákona zastúpený osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa, osobou oprávnenou na zastupovanie podľa predpisov o rovnakom zaobchádzaní a o ochrane pred diskrimináciou alebo odborovou organizáciou a ak ich zamestnanec alebo člen, ktorý za nekoná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa.

Zaujímavou otázkou je, že či je táto osobitná procesná podmienka v prípade dovolateľa splnená aj v prípade zastúpenia advokátskym koncipientom. S uvedenou problematikou súvisí aj uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 3 Oboer 42/2017 zo dňa 26.04.2018. V tejto veci bolo dovolanie spísané advokátskym koncipientom, ktorý bol na to splnomocnený podľa ZoA svojim školiteľom, čím pochopiteľne nebola splnená podmienka prípustnosti dovolania vzhľadom na ustanovenie § 429 odsek 1 CSP, ktoré hovorí, že dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané práve advokátom. Podľa uvedeného uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, „*Skutočnosť, že dovolanie bolo spísané a*

---

⁷ Uznesenie Najvyššieho súdu SR 5Cdo/118/2017 zo dňa 29. novembra 2017

podpísané advokátskym koncipientom, predstavuje neodstrániteľnú podmienku prípustnosti dovolania, čo má za následok odmietnutie dovolania podľa ust. § 447 písm. e/ Civilného sporového poriadku za predpokladu, že strana sporu bola o povinnosti byť zastúpená advokátom poučená v rozhodnutí odvolacieho súdu.“⁸

Uvedené uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo svojom odôvodnení odkazuje aj na uznesenie Slovenskej advokátskej komory zo dňa 7.11.2006, ktoré sa týka pravidiel výkonu substitučného zastúpenia advokátskych koncipientov. Podľa neho koncipient nemôže advokáta zastupovať v konaniach na Najvyššom súde Slovenskej republiky a rovnako ani pred Ústavným súdom.

Z uvedeného vyplýva zaujímavá skutočnosť. Civilný sporový poriadok umožňuje v rámci výnimiek z obligatorného zastúpenia, aby sa dovolateľ v dovolacom konaní zastupoval sám ak ide o fyzickú osobu, ktorá disponuje právnym vzdelaním druhého stupňa, prípadne ak je právnickou osobou a takým vzdelaním disponuje jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná. Umožňuje to napriek tomu, že uvedené osoby nemusia mať v danej vysoko náročnej právnej problematike žiadnu praktickú skúsenosť. Zákonodarca dal týmto spôsobom na rovnakú úroveň osobu s právnym vzdelaním druhého stupňa s osobou, ktorá po niekoľkých rokoch praxe vykonala špecifickú skúšku na základe, ktorej bola neskôr zapísaná do zoznamu advokátov vedenom Slovenskou advokátskou komorou a je oprávnená vykonávať činnosť advokáta. Naproti tomu ale, neumožňuje zastupovanie advokátskym koncipientom, ani napriek tomu, že zo zákona koná pod dohľadom jeho školiaceho advokáta a disponuje tiež určitým krytím spojeným s povinným poistením zodpovednosti za škodu.

Obligatorne zastúpenie v civilnom procese v kontexte rakúskej právnej úpravy

Rakúska právna úprava označuje obligatorne zastúpenie obsahovo totožným pojmom „*absolute Anwaltpflicht*“, tzv. absolútna povinnosť zastúpenia advokátom.⁹ Existencia požiadavky obligatorného zastúpenia je vyjadrená iným spôsobom, ako je tomu v právnej úprave Slovenskej republiky. Kým právna úprava Slovenskej republiky je zameraná skôr na špecifické druhy konaní, ktoré sa vyznačujú vyššou hmotnoprávnou či procesnoprávnou náročnosťou, rakúska právna úprava sa pri normovaní tejto požiadavky zameriava skôr na

⁸ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 3 Oboer 42/2017 zo dňa 26.04.2018

⁹ Rechberger/Simotta, Zivilprozessrecht 9 2017 [430]

širšie okruhy konaní. Konania, v ktorých existuje požiadavka obligatorneho zastúpenia vymedzuje rakúsky občiansky súdny poriadok „*Zivilprozessordnung*“ – ZPO, vo viacerých ustanoveniach. Kľúčovým a východiskovým je ustanovenie § 27 ZPO odsek 1. Podľa neho sa obligatorne zastúpenie vyžaduje v:

- a) v sporoch pred okresným súdom, v prípade, že hodnota sporu prevyšuje sumu 5000,- eur (z uvedeného existuje niekoľko výnimiek, ide o tzv. objektívne výnimky z obligatorneho zastúpenia),
- b) v sporoch, v ktorých na prvom stupni rozhoduje krajský súd,
- c) pred súdom vyššej inštancie, na základe podaných opravných prostriedkov.

Rakúska právna úprava vyžaduje splnenie požiadavky obligatorneho zastúpenia aj v niektorých mimosporových konaniach. Tie vymedzuje rakúsky mimosporový poriadok „*Außerstreitgesetz*“ - *AußStrG*, v ustanovení § 6 odsek 1 a 2. Uvedené ustanovenie v odseku 1 upravuje tzv. sporné nesporné konania. Ide o konania kde proti sebe stoja návrhy dvoch alebo viacerých účastníkov. V prípade, že sa bude v tomto druhu konaní rozhodovať o revíznom rekurze, bude také konanie spojené s požiadavkou splnenia podmienky obligatorneho zastúpenia. Ďalšie druhy mimosporových konaní vyžadujúce obligatorne zastúpenie upravuje ustanovenie § 6 odsek 2 *AußStrG*. Podľa neho sa obligatorne zastúpenie vyžaduje v:

- a) konaniach o osvojenie dieťaťa,
- b) konaniach o schvaľovaní právnych úkonov,
- c) dedičských konaniach ak hodnota dedičstva presiahne 5000,- eur,
- d) konaniach o vyhlásení za mŕtveho,
- e) konaniach o umorenie listín,
- f) konaniach súvisiacich s katastrom,
- g) a konaniach súvisiacich s obchodným registrom.

Napriek tomu, že obligatorne zastúpenie v Rakúsku, používa pojem absolútna povinnosť zastúpenia advokátom, nie je advokát jediným subjektom, ktorý vo vyššie uvedených konaniach smie poskytovať zastúpenie stranám sporu, prípadne účastníkom konania pred súdom. V sporových konaniach prichádza do úvahy aj zastupovanie prostredníctvom finančného prokurátora podľa ustanovenia § 27 odsek 4 ZPO. V prípadoch, kedy zákon vyžaduje obligatorne zastúpenie má finančný prokurátor rovnaké postavenie ako

advokát.¹⁰ Monopol zastúpenia advokátov bol v mimosporových konaniach oslabený v prospech notárov: Notári sú v konaniach vyššie uvedených popri advokátoch tiež oprávnení zastupovať účastníkov konania. Uvedené vyplýva z ustanovenia § 6 odsek 2 AußStrG.¹¹

Rakúska právna úprava upravuje aj výnimky z povinnosti dať sa v konaní obligatórne zastúpiť. Ide o tzv. subjektívne výnimky z obligatórneho zastúpenia. Svoje opodstatnenie nachádzajú výlučne v profesionálnej činnosti jednotlivca, ktorá je spojená s požiadavkou osobitných právnych znalostí.¹² Tieto výnimky upravuje ustanovenie § 28 ZPO. Vzťahujú sa na advokátov, notárov, sudcov a zamestnancov finančnej prokuratúry, ktorí zložili advokátsku skúšku. Od tejto výnimky sa upúšťa v prípade, ak boli tieto subjekty počas konania disciplinárne potrestané, odvolané z úradu, prípadne odišli do dôchodku alebo prišli z iných dôvodov o svoje zamestnanie, či funkciu. Ak k takejto situácii príde počas súdneho konania, súd takéto konanie z dôvodu odpadnutia osobitnej procesnej podmienky nepreruší. Je povinnosťou strany zabezpečiť si zastúpenie advokátom. Splnenie podmienky obligatórneho zastúpenia jedným z vyššie uvedených subjektov sa preukazuje písomným splnomocnením. Na procesné úkony tejto strany sa nebude prihliadať, čo môže mať za následok vydanie rozsudku pre zmeškanie. Existencia výnimky spojená s právnym vzdelaním bez príslušnej praxe podľa rakúskeho ZPO nie je prípustná. Rakúsky právny poriadok túto možnosť nepovažuje za dostatočnú z hľadiska naplnenia samotných funkcií obligatórneho zastúpenia v civilnom procese.¹³

Záver

Požiadavka zabezpečenia obligatórneho zastúpenia môže predstavovať pre strany sporu značnú ekonomickú záťaž. Každý prípad, v ktorom sa naskytne zákonná podmienka spojená s obligatórnym zastúpením by mala byť výsledkom právno-politickej diskusie. Ustanovenie osobitnej procesnej podmienky obligatórneho zastúpenia by malo byť spojené predovšetkým s tými konaniami, kde je potrebné vo zvýšenej miere dbať o ochranu sporových strán. Cieľom však nie je iba samotná ochrana sporových strán, ale aj efektivita a hospodárnosť konania. Efektivita obligatórneho zastúpenia je spojená s profesionalitou

---

¹⁰ Zib in: Fasching/Konecny³II/1 § 27 ZPO Rz 71

¹¹ Zib in: Fasching/Konecny³II/1 § 27 ZPO Rz 72

¹² Zib in: Fasching/Konecny³II/1 § 28 ZPO Rz 1

¹³ Zib in: Fasching/Konecny³II/1 § 28 ZPO Rz 22

zástupcu. Zástupca z radov advokátov, prípadne z radov iných právnych profesií disponuje odbornými znalosťami a rovnako je oboznámený s formálnymi procesnými postupmi. Uvedené má pozitívny vplyv na dĺžku trvania súdneho konania. S dĺžkou trvania súdneho konania sa následne spája aj jeho hospodárnosť. Čím je konanie dlhšie, tým je neohospodárnejšie a tým viac zaťažuje justičný aparát. Neodbornosťou pri zastupovaní v súdnych konaniach dochádza k predlžovaniu samotných konaní, čo nepriaznivo vplýva aj na vyťaženie personálneho vybavenia súdov. Na základe komparácie právnych úprav môžeme konštatovať, že rakúska právna úprava obligatorného zastúpenia, či už prostredníctvom advokáta, notára alebo finančného prokurátora v súdnych konaniach zabezpečuje vyššiu mieru efektivity a hospodárnosti, ako právna úprava Slovenskej republiky. Dôvodom je širšie vymedzenie okruhu konaní s povinnosťou obligatorného zastúpenia. Z identického dôvodu môžeme konštatovať, že rakúska právna úprava poskytuje vyššiu mieru právnej ochrany stranám sporu prípadne účastníkom konania. Pri komparácii výnimiek z obligatorného zastúpenia, je citeľný markantný rozdiel. Rakúska právna úprava tieto výnimky viaže na zloženie skúšky odbornej spôsobilosti, pričom právna úprava Slovenskej republiky sa obmedzuje iba na vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v odbore právo. Uvedené v kontexte výberu veľmi špecifických hmotnoprávne a procesnoprávne náročných druhov konaní nedáva z hľadiska dosiahnutia ochrany sporových strán a rovnako aj dosiahnutia vyššej efektivity a hospodárnosti konania význam. Z hľadiska *de lege ferenda* by bolo v kontexte slovenskej právnej úpravy ambiciózne začať viesť právno-politickú diskusiu o vhodnosti zavedenia nových druhov konaní spojených s požiadavkou obligatorného zastúpenia. Tým by mohli byť spory určitej hodnoty. Konkrétna finančná hranica by sa mohla odvíjať od výšky priemernej hodnoty sporov civilných súdnych konaní za určité konkrétne obdobie. Prikláňam sa tiež k zavedeniu požiadavky obligatorného právneho zastúpenia v konaniach na odvolacom súde. Uvedené návrhy by predstavovali aj zabezpečenie ekonomickej existencie fungujúceho právnického povolania, advokácie. Tá v konečnom dôsledku slúži na ochranu individuálnych záujmov strán sporu. Dôležitým bodom by malo byť aj prehodnotenie existencie výnimiek z obligatorného zastúpenia v ich aktuálnej podobe a ich prípadné nahradenie podľa vzoru rakúskej právnej úpravy.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Konecny, A. Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen EGZPO §§ 1 - 73b ZPO 3. Band 2.

Teilband. 1. Auflage. Wien: MANZ. 2015. 1130 S. ISBN: 978-3-214-15761-6

Rechberger, W.H. – Simotta, D.A., Zivilprozessrecht, Erkenntnisverfahren. 9. Auflage. Wien:

Manz. 2017. 880 S. ISBN: 978- 3-214-00780-5

Števček, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C.H.Beck, 2016, 1540 s.

ISBN: 978-80-7400-629-6

PÁR POZNÁMOK K ZAMÝŠĽANÝM LEGISLATÍVNYM ZMENÁM ZÁKONA O RODINE

A FEW REMARKS ON THE INTENDED LEGISLATIVE CHANGES TO THE FAMILY ACT

Kristína Malá Piovarčiová¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.125-137>

Abstrakt

Príspevok sa venuje zamýšľaným legislatívnym zmenám Zákona o rodine, ktoré si dávajú za cieľ posilniť vnímanie dieťaťa ako subjektu a nie objektu právnych vzťahov, zakotviť inštitút rodinného plánu a detského advokáta ex offo, zaviesť koncept tzv. konfliktu lojality a odcudzujúceho správania, či deetatizovať kolízneho opatrovníka, čomu by zodpovedali aj adekvátne zmeny civilných procesných kódexov a trestnoprávných predpisov.

Kľúčové slová

Maloleté dieťa. Kolízny opatrovník. Rodinný plán. Najlepší záujem maloletého dieťaťa.

Abstract

Paper deals with the intended legislative changes to the Family Act, which aim to strengthen the perception of the child as a subject and not an object of legal relations, to anchor institute of family plan and children's lawyer ex offo, to introduce the concept of so-called conflict of loyalty and condemning behavior, or to de-statise the guardian, which would be matched by adequate changes to civil precedural codes and criminal law.

Keywords

Minor child. Guardian. Family plan. The best interest of the child.

---

¹ JUDr. Kristína Malá Piovarčiová – absolvent Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach (2005), advokát od roku 2009, študent 4. ročníka externého doktorandského štúdia na Právnickej fakulte UPJŠ v Košiciach

Úvod

V ostatnom roku sa popri stále často diskutovanej téme striedavej osobnej starostlivosti dostáva do popredia pozornosť odbornej verejnosti i médií tzv. interdisciplinárna spolupráca založená na princípoch Cochemskej praxe. Je to spôsobené tým, že na prelome rokov 2018/2019 sa na vybraných súdoch Slovenskej republiky začalo s testovaním pilotného projektu, ktorý si dal za cieľ dosiahnuť nielen rýchlejšie rozhodovanie vo veciach maloletých detí, ale zároveň aj kvalitnejšie rozhodovanie. Trvanie tohto pilotného projektu je určené do 31.12.2020, ale už dnes možno skonštatovať, že prispel k otvoreniu témy nevyhnutnej zmeny v prístupe k slovenskej poručenskej agende. Táto je dlhodobo podceňovaná a prehliadaná, jej stav je nevyhovujúci a čoraz viac kritizovaný, a to aj napriek tomu, že je jednou z najťažších a najdôležitejších, lebo rozhoduje o deťoch, o budúcnosti každej spoločnosti. Dnešná spoločenská situácia so sebou prináša neustály nárast nápadu rodinnoprávných vecí na súdoch, ktoré nedokážu pružne a účinne poskytnúť riešenie rodinného konfliktu v súlade s najlepším záujmom maloletých detí.

Výrazné snahy o zmenu v rodinnoprávnej agende možno aktuálne badať v procesnoprávnej rovine vrátane organizačných zmien na súdoch, ako aj v rovine hmotnoprávnej.

V posledných dňoch bola verejnosti predstavená tzv. nová súdna mapa, ku ktorej sa Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky rozhodlo pristúpiť pri reforme súdnictva s cieľom zvýšiť jeho dôveryhodnosť, výkon a kvalitu, a to aj na základe špecializácie sudcov. Špecializácia sudcov sa predpokladá pre trestnú, civilnú, rodinnú a obchodnú agendu na všeobecných súdoch a pre správnu agendu v samostatnom správnom súdnictve.²

Na to nadväzujú zamýšľané legislatívne zmeny v hmotnoprávnej úprave rodinného práva obsiahnutej v Zákone o rodine³. Rekodifikačné práce súkromného práva, ktoré prebiehajú už niekoľko rokov sa okrem iného venujú aj otázkam inkorporovania rodinného práva do jedného kódexu – do nového Občianskeho zákonníka alebo ponechania dvoch samostatných kódexov. Je nepochybné, že ide o zaujímavú tému do diskusie, ale tento príspevok si dáva za cieľ predstaviť aktuálne zamýšľané legislatívne zmeny Zákona o rodine,

---

² S návrhom novej súdnej mapy sa už oboznamuje odborná verejnosť URL:< <https://www.najpravo.sk/clanky/s-navrhom-novej-sudnej-mapy-sa-uz-oboznamuje-odborna-verejnost.html>>. [online].[cit. 24.11.2020].

³ zákon č. 36/2005 Z.z. Zákon o rodine³ a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov

ktoré by mali prispieť k väčšej ochrane práv maloletých detí, ale aj k efektívnej realizácii výkonu rodičovských práv a povinností k nim.

Dieťa ako subjekt práva

Deti sú plnohodnotnými členmi každej spoločnosti. O to zarážajúcejším je frekvencovaný prístup k maloletým deťom ako k objektom právnych vzťahov, či dokonca ako k predmetom vlastníctva, o ktorých sa rozhoduje bez dôkladného posúdenia toho, čo je pre nich najlepšie. Tento prístup je častokrát zreteľný zo správania sa preferenčného rodiča, ktorý si svoje subjektívne predstavy zamieňa s dobrom svojho dieťaťa, ale nie je ojedinelý ani mechanický prístup súdu k poručenskej veci bez dôkladného posúdenia špecifik prejedávanej veci v súlade s **najlepším záujmom dieťaťa ako prioritným hľadiskom pri svojom rozhodovaní.**

Zvýraznenie uvedeného ponímania postavenia dieťaťa v právnych vzťahoch má byť vyslovene premietnuté aj do základnej zásady Zákona o rodine obsahujúcej v čl. I, v zmysle ktorej je dieťa je svojbytnou a rovnoprávnou súčasťou rodiny s právami a povinnosťami, zodpovedajúcimi jeho schopnostiam a možnostiam. Táto zásada vhodne doplní znenie čl. 4 Zákona o rodine, ktorý sa tým stane úplným a aj legálnym textom zareaguje na dlhodobý celosvetový trend v ochrane práv detí.

Dieťa je nutné vnímať ako rovnocenného jedinca, ktorému patria nielen všeobecné ľudské práva a slobody, ale zároveň s prihliadnutím na jeho špecifickosť v biologických, fyziologických, psychických, či emocionálnych odlišnostiach v porovnaní s dospelým jedinca aj práva zvláštne, a to práva detí.

Prvýkrát v medzinárodných dokumentoch zadefinoval pojem dieťa Dohovor o právach dieťaťa prijatý Organizáciou spojených národov dňa 20.11.1989 v New Yorku, ktorý v čl. 1 zakotvil, že dieťaťom sa rozumie každá ľudská bytosť do 18 rokov veku, pokiaľ nedosiahla plnoletosť skôr⁴. Naša vnútroštátna hmotnoprávna ani procesnoprávna úprava legálnu definíciu pojmu maloleté dieťa nevymedzuje, napriek tomu že obsahuje termíny dieťa a maloleté dieťa. V Občianskom zákonníku je uvedený len okamih, kedy sa človek stáva spôsobilým na právne úkony. V zmysle ust. §8 ods. 1 Občianskeho zákonníka spôsobilosť

---

⁴ Dohovor o právach dieťaťa [online].[cit. 24.11.2020].
URL:<https://www.unicef.sk/files/dohovor_o_pravach_dietata.pdf>.

fyzickej osoby vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať práva a brať na seba povinnosti vzniká v plnom rozsahu plnoletosťou. Na to nadväzuje ods. 2, ktorý zakotvuje, že plnoletosť sa nadobúda dovŕšením osemnásteho roku. Táto veková hranica je rovnaká u oboch pohlaví.⁵ Pred dosiahnutím tohto veku sa plnoletosť nadobúda uzavretím manželstva a takto nadobudnutá plnoletosť sa nestráca ani zánikom manželstva ani vyhlásením manželstva za neplatné. Za základe vyššie uvedeného možno skonštatovať, že maloletým dieťaťom sa rozumie fyzická osoba od narodenia po dosiahnutie plnoletosti.

Deetatizácia kolízneho opatrovníka

V zmysle ust. §9 Občianskeho zákonníka⁶ majú maloletí spôsobilosť len na také právne úkony, ktoré sú svojou povahou primerané rozumovej a vôľovej vyspelosti zodpovedajúcej ich veku. S prihliadnutím na uvedené musia byť maloleté deti zastúpené, pričom toto zastúpenie vzniká na základe zákona.⁷ Podľa §27 ods. 1 Občianskeho zákonníka v spojení s §31 Zákona o rodine rodičia zastupujú maloleté dieťa v tých právnych úkonoch, na ktoré nie je spôsobilé. To neplatí, ak ide o právne úkony, pri ktorých môže vzniknúť kolízia záujmov. V tomto prípade súd ustanoví maloletému dieťaťu kolízneho opatrovníka. Kolízneho opatrovníka ustanoví súd aj v prípade, že zákonný zástupca nemôže maloleté dieťa zastupovať lebo mu v tom bránia vážne dôvody alebo ak maloleté dieťa nemá zákonného zástupcu. Z uvedeného je zrejmé, že kolízny opatrovník môže byť tak hmotnoprávnym, ako aj procesnoprávnym opatrovníkom.⁸

Zákon o rodine pre tieto prípady zaviedol pojem kolízny opatrovník. Ide o procesného opatrovníka „ad hoc“ pre určité konkrétne konanie alebo pre určitý právny úkon, ktorého funkcia zaniká právoplatným ukončením konania alebo vykonaním právneho úkonu. Tento inštitút predstavuje verejnoprávny prvok v súkromnoprávnej úprave rodinného práva. Ide o prejav zvýšenej ochrany, ktorú požívajú maloleté deti, pričom stačí aj potenciálna možnosť vzniku kolízie záujmov. Súd môže ustanoviť kolízneho opatrovníka v štyroch prípadoch: ak

---

⁵ VOJČÍK, P. a kol. *Občianske právo hmotné*. 1. vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 113 s. ISBN 978-80-7380-402-2

⁶ zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších právnych predpisov

⁷ §22 a nasl. Občianskeho zákonníka

⁸ JURČOVÁ, M. A kol. *Zastúpenie v súkromnom práve*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2012. 121 s. ISBN 978-80-7400-420-9

hrozí rozpor záujmov medzi rodičom ako zákonným zástupcom a maloletým dieťaťom ako zastúpeným, ak hrozí rozpor záujmov medzi viacerými deťmi rodiča, ktorý je ich zákonným zástupcom, ak maloleté dieťa nemá zákonného zástupcu, ak maloleté dieťa má zákonného zástupcu, ale zákonnému zástupcovi bránia vážne dôvody, aby za maloleté dieťa konal.⁹

Po podaní návrhu na začatie konania súd preskúma podmienky konania a následne vydá uznesenie, v ktorom ustanoví maloletému dieťaťu na zastupovanie v konaní kolízneho opatrovníka, a to príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny. Kolízny opatrovník má v konaní pred súdom postavenie účastníka konania, čo ho oprávňuje zúčastniť sa pojednávania, vyjadrovať sa ku všetkým skutočnostiam, ktoré vyšli v konaní najavo, navrhovať dôkazy, ako aj navrhovať súdu, ako má vo veci rozhodnúť s prihliadnutím na záujem dieťaťa a názor dieťaťa k prejednávanej veci. Spravidla súd v tomto uznesení uloží kolíznemu opatrovníkovi, aby v stanovenej lehote prešetril pomery na strane maloletého dieťaťa, uskutočnil pohovor s maloletým dieťaťom a podal o tom súdu písomnú správu, ktorá bude obsahovať aj odporúčanie kolízneho opatrovníka vo vzťahu k meritu prejednávanej veci. Zároveň zvykne súd kolíznemu opatrovníkovi uložiť zistiť rozumovú vyspelosť dieťaťa na účely postupu súdu podľa ust. §116 Civilného mimosporového poriadku¹⁰, ktoré súdu ukladá povinnosť informovať maloleté dieťa o prebiehajúcom konaní a objasniť mu dôsledky súdneho rozhodnutia vo veci. Proti tomuto uzneseniu nie je prípustné odvolanie¹¹.

Súd v drvivej väčšine prípadov ustanoví za kolízneho opatrovníka práve orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, aj keď z dikcie §117 Civilného mimosporového poriadku¹² vyplýva, že ak treba, aby za maloletého konal opatrovník, súd na návrh ustanoví za opatrovníka najmä blízku osobu maloletého, u ktorej je predpoklad, že bude konať v záujme maloletého, ak s ustanovením súhlasí. Inak ustanoví za opatrovníka orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Je to z dôvodu, že ustanovenie blízkej osoby alebo inej osoby v obdobnom vzťahu (napr. triedny učiteľ) za kolízneho opatrovníka maloletého by v praxi prinášalo komplikácie súvisiace napr. pri realizácii šetrenia v domácnosti rodiča, pri zisťovaní názoru dieťaťa a podobne.

Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele¹³ v §73 ods. 2 písm. b) bod 2 v spojení s §90 ods. 4 písm. a) stanovuje, že funkciu kolízneho opatrovníka vykonáva úrad

---

⁹ PAVELKOVÁ, B. *Zákon o rodine. Komentár*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011. 177 s. ISBN 978-80-7400-359-2

¹⁰ zákon č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších právnych predpisov

¹¹ porovnaj §357 Civilného sporového poriadku v spojení s §59 Civilného mimosporového poriadku

¹³ zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately v znení neskorších predpisov

práce, sociálnych vecí a rodiny podľa osobitného predpisu. Podľa tohto zákona sa miestna príslušnosť úradu práce, sociálnych vecí a rodiny spravuje sídlom úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, v ktorého obvode má dieťa obvyklý pobyt.

Širšie predstavenie inštitútu kolízneho opatrovníka má viesť k pochopeniu jeho nezastupiteľného miesta v ochrane maloletých detí, ktoré funkcie sa mu darí naplňať aj tým, že sú zverené do rúk orgánov štátnej správy. Do budúca sa ráta s prenesením kompetencií kolízneho opatrovníka na mimovládne organizácie, akreditované subjekty ako subjekty vykonávajúce opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Obdobný postup bol v minulosti zakotvený aj pri sprostredkovaní náhradnej starostlivosti, pri ktorom niektoré z opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately začali realizovať akreditované subjekty. Súčasnú zaťaženosť a personálnu poddimenzovanosť úradov práce sociálnych vecí a rodiny by však bolo vhodnejšie riešiť posilnením materiálneho zabezpečenia i personálnych kapacít týchto inštitúcií vrátane ich pravidelného vzdelávania než zverením ich funkcií subjektom mimo sústavy orgánov štátnej správy. Vytvára to priestor pre roztrieštenosť postupov, ako aj spomínané komplikácie pri oprávnenosti vykonávania miestnych šetrení a zisťovania názoru detí. To však nevylučuje možnosť zverenia časti úloh úradov práce, sociálnych vecí a rodiny akreditovaným subjektom, čo sa osvedčilo napríklad vo sfére poradensko-psychologického poradenstva pri realizácii výchovných opatrení. Úplný presun právomocí orgánov štátnej správy na neštátne subjekty alebo ich súčasné pôsobenie zrejme nepovedie k vytvoreniu priestoru pre efektívnejšiu ochranu práv detí.

Detský advokát ex offio

Pri výkone funkcie kolízneho opatrovníka je prvoradým hľadiskom najlepší záujem dieťaťa¹⁴. Je to prvá osoba, s ktorou je dieťa v osobnom kontakte, ktorá dieťa zastupuje, háji jeho záujmy a chráni ho. V právnej teórii neexistuje definícia princípu najlepšieho záujmu dieťaťa, preto je potrebné vychádzať z okolností konkrétneho prípadu.¹⁵ Kolízny opatrovník spozná domáce prostredie dieťaťa vlastným šetrením na mieste samom, spozná rodičov dieťaťa pri ich osobnom pohovore, čo mu dáva možnosť zohľadňovať jednotlivé konkrétne okolnosti každého prípadu v zmysle zásady, že najlepší záujem jedného dieťaťa sa nerovná

¹⁴ porovnaj §3 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele

¹⁵ porovnaj napr. Nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 298/2018 z 2. 7. 2019

najlepšiemu záujmu iného dieťaťa, a na základe toho tlmočiť svoje stanovisko k prejednávanej veci súdu. Kolíznym opatrovníkom je mnohokrát vyčítaný mechanický prístup k jednotlivým prípadom, nedostatočnú angažovanosť, čo je dané jednak samotným rozpolžením rodičov nachádzajúcich sa spravidla v akútnej fáze rozchodu alebo inej ťažkej životnej situácii, ako aj načrtnutou všeobecnou poddimenzovanosťou úradov práce, sociálnych vecí a rodiny.

Zrejme v snahe o posilnenie ochrany detí sa do budúca zvažuje v Zákone o rodine zavedenie inštitútu právneho zástupcu dieťaťa, ktorého by dieťaťu ustanovil súd popri opatrovníkovi. Na túto hmotnoprávnu úpravu by mala nadväzovať procesná úprava, v zmysle ktorej ak je účastníkom konania či stranou sporu maloleté dieťa súd vždy ustanoví advokáta, ktorý bude maloleté dieťa zastupovať popri opatrovníkovi.

Určitú paralelu možno vidieť v novele Trestného poriadku, účinné od 01.01.2019, ktorá zaviedla inštitút opatrovníka poškodeného z radov advokátov za účelom výkonu práv poškodeného, ktorý ich nemôže alebo nevie realizovať sám, a to v snahe zabezpečiť poškodeným vyššiu ochranu ich práv. Prax ukázala, že vo väčšine prípadov ustanovenie opatrovníka neprineslo reálnu ochranu a zabezpečenie práv poškodeného, lebo ide len o formálne zastupovanie, pritom táto funkcia nie je vykonávaná bezplatne, teda týmto titulom vznikajú trovy uhrádzané advokátom zo strany štátu.

Nie je jasné, z akého dôvodu má byť dieťa zastúpené kolíznym opatrovníkom a ustanoveným advokátom súčasne, aký to bude mať praktický význam a podobne. Uvedená duplicita sa javí byť nadbytočná a v skutočnosti zrejme neprispieje ku zvýšenej ochrane práv maloletých detí ako tomu bolo doposiaľ, pri súčasnom vynakladaní finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu na úhradu trov právneho zastupovania.

Rodinný plán

V Českej republike sa pri interdisciplinárnej spolupráci založenej na princípoch Cochemskej praxe pracuje s rodičovskými plánmi, ktoré si rodičia zostavujú, dokonca na nich participujú aj samotné deti a sú prílohou rozhodnutia súdu alebo súčasťou súdneho spisu. Na Slovensku sa zatiaľ k využívaniu rodičovských plánov nepristúpilo, čo možno hodnotiť ako negatívum z pohľadu zabezpečenia akceptácie rozhodnutia rodičmi a jeho dlhodobej

udržateľnosti. Rodičovský plán tvorí niekoľkostranový dotazník, v ktorom sa riešia jednotlivé životné situácie v oblasti starostlivosti o maloleté dieťa ako napríklad bývanie, školská dochádzka, výber školy, záujmové aktivity, zdravotná starostlivosť, finančné záležitosti a ďalšie otázky, a to od základnej komunikácie rodičov cez špecifické okolnosti v období vývoja dieťaťa¹⁶. Každý z rodičov vyplní samostatne svoj rodičovský plán a častokrát pri jeho porovnaní s rodičovským plánom druhého rodiča pre súdom alebo u kolízneho opatrovníka zistí, že jeho názory na budúce usporiadanie vzťahov nie sú až tak odlišné ako sa spočiatku zdalo, že sa v mnohom zhodujú, ale pre vzájomný konflikt neboli schopní konštruktívnej komunikácie ohľadom ich spoločného dieťaťa. V sporných otázkach sa následne rodičia snažia nájsť za pomoci odborníka konsenzus. Zároveň tento plán rieši situácie, ktoré nastanú až po rozhodnutí súdu, teda nie sú dané v čase rozhodovania. Náležitosti rodinného plánu nie sú zakotvené v zákone. Rodinný plán si rodičia spisujú popri rodičovských dohodách, ktoré uzatvárajú v prevažnej väčšine v modeli interdisciplinárnej spolupráca založenej na princípoch Cochemskej praxe, ktorá je v Českej republike na vybraných súdoch zavedená od roku 2016.

V slovenskom právnom poriadku sa pri zamýšľaných legislatívnych zmenách siahajú po tzv. rodinnom pláne, ale v značne odlišnom prístupe ako je vyššie načrtnutý postup v Českej republike. Zrejme pôjde len o jazykovú príbuznosť oboch názvov týchto inštitútov, lebo ich právna úprava i funkcia budú iné. Zákonodarcu plánuje nahradiť rodičovské dohody a samotné výroky o úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom práve inštitútom rodinného plánu. V ust. §24 Zákona o rodine sa plánuje zakotviť, že v rozhodnutí, ktorým sa rozvádza manželstvo rodičov maloletého dieťaťa súd upraví výkon práv a povinností medzi rodičom a dieťaťom na základe rodinného plánu. Ak takého plánu niet, súd po márnej výzve na predloženie rodinného plánu ustanoví spôsob ako sa rodinný plán zostaví, najmä prizve opatrovníka, právneho zástupcu maloletého a ďalších odborníkov a upraví výkon práv a povinností na základe tohto zákona spôsobom, aby dieťaťu zostali zachované čo najrovnomernejšie rodinné väzby, ak nie sú dôvody osobitného zreteľa., ktoré by vyžadovali inú úpravu. Na to by mala nadväzovať špecifikácia náležitostí rodinného plánu, v zmysle ktorej rodinný plán musí obsahovať:

- a) vymedzenie relevantných prvkov najlepšieho záujmu dieťaťa, ich konkrétneho obsahu a priradenie váhy každému z nich vo vzťahu k ostatným,

---

¹⁶ pozri <https://www.justice.cz/documents/39769/1552991/Tiskopis+-+Rodičovský+plán.pdf/15739d2e-6556-40cd-9a38-cce372635396>

- b) spôsob osobnej starostlivosti, ktorý bude zohľadňovať vôľu a potreby maloletého dieťaťa,
- c) spôsob zabezpečenia súčinnosti, aby sa naplnila povinnosť dieťaťa so svojimi rodičmi v záujme starostlivosti o neho a jeho výchovu podľa §43 tohto zákona, pričom treba dbať o to, aby kontakt medzi dieťaťom a rodičom bol najmenej 40% mesačného časového fondu, ak sa nedohodne inak
- d) spôsob hmotného zabezpečenia dieťaťa a starostlivosti o jeho majetok, osobitne výšku a spôsob platenia výživného
- e) určenie trvalého bydliska
- f) spôsob mimosúdneho riešenia sporov medzi rodičmi súvisiacich s rodinným plánom

Podľa zamýšľaných legislatívnych zmien súčasťou návrhu na rozvod manželstva musí byť rodinný plán o usporiadaní rodinných vzťahov medzi rodičmi a dieťaťom po rozvode manželstva. Rodinný plán o usporiadaní vzťahov medzi rodičmi a dieťaťom sa stane súčasťou rozhodnutia o rozvode. Ak sa zmenia pomery, súd môže aj bez návrhu zmeniť rodinný plán o usporiadaní vzťahov medzi rodičmi a dieťaťom v zmysle tohto zákona. Dohoda o výkone rodičovských práv a povinností sa nahrádza rodinným plánom o usporiadaní vzťahov medzi rodičmi a dieťaťom.

Z naznačeného sa javí byť zamýšľaný inštitút rodinného plánu určitým hybridom rodičovskej dohody a rodičovského plánu. Pojem plán evokuje víziu do budúcnosti, plán na najbližšie roky, čo fakticky mala naplňovať aj rodičovská dohoda a samotná zmena názvu tohto inštitútu nepovedie k odstráneniu aktuálnych problémov pri schvaľovaní rodičovských dohôd ako je napríklad ich vykonateľnosť. Znenie rodinného plánu musí byť konkrétne, určité, zrozumiteľné a vyšpecifikované tak, aby v prípade jeho neplnenia mohol byť predmetom exekučného konania alebo konania o výkon rozhodnutia.

Tento stav bolo možné vyriešiť precizovaním právnej úpravy rodičovských dohôd, ako aj rozšírením výrokov samotných autoritatívnych rozhodnutí súdov o úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom, t.j. pripustiť aj iné výroky, ktoré sa s ohľadom na spoločenský vývoj stávajú bežnými a potrebnými pre bezproblémové fungovanie výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu (nielen formu starostlivosti o dieťa, výšku výživného a frekvenciu styku, ale aj ďalšie dojednania týkajúce

sa informačnej povinnosti, poberania prídavku na dieťa, uplatňovania si daňového bonusu, miesta trvalého pobytu dieťaťa, úhrady mimoriadnych výdavkov na dieťa, styku dieťaťa so širšou rodinou, či konkrétnych výchovných postupov). Vhodné by to bolo doplniť po vzore Českej republiky rodičovskými plánmi, ktoré by sa nestali súčasťou výroku rozsudku súdu, boli by skonštatované v odôvodnení samotného súdneho rozhodnutia a boli by súčasťou súdneho spisu, čo má nepochybné význam v prípadnom budúcom ďalšom konaní o zmenu tohto rozhodnutia pri kvalifikovanej zmene pomerov na strane účastníkov konania.

Konflikt lojality a vymazávanie rodičov

V ostatnej dobe sa z médií čoraz častejšie zoznamujeme s termínom tzv. vymazávania rodičov, na čo upozorňujú rodičia, ktorým je bránené v styku s ich deťmi. Preferenčný rodič, teda rodič, ktorému je dieťa zverené do osobnej starostlivosti, častokrát úmyselne marí styk dieťaťa s druhým rodičom svojim priamym konaním, ale aj nepriamo tým, že ponechá realizáciu styku na vôľu detí, ktoré logicky v snahe mu vyhovieť ako preferenčnému rodičovi, začínajú styk s druhým rodičom podmieňovať rôznymi ústupkami z jeho strany alebo bezdôvodne odmietať. Týmto cieľavedomým pôsobením programujúceho rodiča dochádza k vzniku syndrómu zavrhnutého rodiča. Správanie sa detí a ich mienkotvorný proces je determinovaný prostredím v ktorom žijú a príčinou ich začínajúceho negatívneho vzťahu k druhému rodičovi je výsledkom vplyvu preferenčného rodiča, s ktorým žijú, pokiaľ nejde o situáciu, že tento stav zavinil samotný rodič oprávnený k styku s dieťaťom. Deti sa častokrát dostávajú do konfliktu lojality, ktorý predstavuje vnútorný konflikt, ktoré prežíva dieťa, ak sa má prikloniť na stranu jedného z rodičov. Dieťa túži byť s oboma rodičmi a pri sporoch rodičov sa snaží vyhovieť obom.

Túto alarmujúcu situáciu sa nedarí riešiť v konania o výkon rozhodnutí v zmysle Civilného mimosporového poriadku a vykonávacej vyhlášky¹⁷, ktoré sú málo efektívne. V nadväznosti na to ostáva nefunkčný aj postup v zmysle ust. §349 Trestného zákona pri vyvodzovaní trestnoprávnej zodpovednosti za páchanie trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia. V praxi to znamená, že rodič, ktorý marí styk druhého rodiča nie je pre nedostatočnú právnu úpravu a efektívnosť konania za svoje konanie sankcionovaný, zároveň

---

¹⁷ vyhláška MS SR č. 207/2016 Z.z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých

oprávnený rodič sa nevie domôcť styku s dieťaťom, lebo súdy nariaďujú výkon rozhodnutia a následné odňatie dieťaťa len v ojedinelých prípadoch.

Sanovať riziko vymazávania rodičov má zakotvenie konceptu „konflikt lojality a odcudzujúce správanie“ cez Zákon o rodine aj do iných zákonov, vrátane posilnenia vymožitelnosti práva zavedením trestnoprávnej a priestupkovej zodpovednosti, čo možno hodnotiť jednoznačne pozitívne.

Doplnenie ust. §208 ods. 1 Trestného zákona¹⁸, kde do skutkovej podstaty trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby podľa §208 ods. 1 má byť doplnené, že kto blízkej osobe alebo osobe, ktorá je v jeho starostlivosti alebo výchove, spôsobí fyzické utrpenie alebo psychické utrpenie vyvolávaním konfliktu lojality u maloletého dieťaťa po dlhšiu dobu alebo vystavením odcudzujúcemu správaniu voči druhému rodičovi potrestá sa odňatím slobody na tri až osem rokov.

Aj do Zákon o priestupkoch¹⁹ má v ust. §28 do priestupkov na úseku práce a sociálnych vecí zakotviť novú skutkovú podstatu priestupku s možnosťou uložiť pokutu do 331€, a to v znení, že priestupku sa dopustí ten, kto:

- a) nedodríava súdom schválený rodinný plán
- b) marí iné rozhodnutie v súvislosti so starostlivosťou o maloletých, najmä súdom ustanovenú povinnosť alebo výchovné opatrenie a ochranné opatrenie
- c) bezdôvodne marí kontakt maloletého dieťaťa s rodičom alebo neposkytuje informácie o maloletom dieťati druhému rodičovi v zmysle osobitného zákona
- d) zanedbáva maloletého najmä tým, že dlhšiu dobu si neplní rodičovské povinnosti, nie je s dieťaťom bez vážneho dôvodu v kontakte alebo ignoruje jeho základné potreby

Záver

Maloleté deti sú zraniteľné, preto potrebujú ochranu nielen od svojej rodiny, ale aj zo strany štátu. Túto úlohu by mali plniť aj súdy svojou konzistentnou rozhodovacou činnosťou v súlade s najlepším záujmom dieťaťa, ktorá spĺňa základné požiadavky kladené na odôvodnenie súdneho rozhodnutia, rešpektujúc právo na súdnu ochranu.

---

¹⁸ zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších právnych predpisov

¹⁹ zákon č. 371/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších právnych predpisov

Zo zamýšľaných legislatívnych zmien možno za prínosné vnímať výslovné zakotvenie základnej zásady Zákona o rodine zdôrazňujúcej postavenie maloletého dieťaťa ako subjektu právnych vzťahov. Za menej vhodné možno považovať navrhovaný výkon funkcie kolízneho opatrovníka neštátnymi subjektami a za nadbytočné zastupovanie maloletého dieťaťa ustanoveným právnym zástupcom popri kolíznom opatrovníkovi.

Veľkou témou bude zakotvenie inštitútu rodinných plánov, ktorých presnú právnú úpravu je potrebné ešte precizovať tak, aby spĺňala atribút vykonateľnosti. Prípadne je potrebné zväziť ponechanie rodičovských dohôd a zavedenie rodičovských plánov po vzore Českej republiky.

Rozšírenie trestnoprávnej a zodpovednosti za priestupok bude prínosné vo vzťahu k zabezpečeniu realizácie práva dieťaťa a tomu korešpondujúceho práva rodiča na pravidelný, rovnocenný a rovnoprávny styk, lebo trend bránenia v styku, programovania dieťaťa jedným rodičom proti tomu druhému rodičovi je v súčasnosti stúpajúci. Na to nadväzuje nefunkčný systém výkonu rozhodnutí vo veciach starostlivosti súdu o maloleté deti, ktorého zefektívnenie by malo byť do budúcnosti pre zákonodarcu prioritou. V tomto smere možno pozitívne hodnotiť zakotvenie načrtnutých postihov pre rodičov, otázne len ostáva, či sa bude siahť po týchto nástrojoch na potrestanie rodiča a či prax súdov bude príkladom a svojím spôsobom aj hrozbou pre všetkých programujúcich rodičov v tom smere, že si budú uvedomiť, že im hrozí nielen trestnoprávny postih, ale zverenie dieťaťa do starostlivosti toho druhého rodiča. Túto možnosť majú súdy aj v súčasnosti zakotvenú v ust. 25 ods. 4 Zákona o rodine, ale pristupuje sa k nej výnimočne a súdy ho takmer neaplikujú. V spojení s neúmernou dĺžkou konania je nastolený stav, že čoraz viac detí sa odcudzí od druhého rodiča do tej miery, že sa ich vzťah už nikdy nepodarí zreparovať a dôsledky toho sú pre zdravý vývoj dieťaťa ďalekosiahle.

Celkovo sa ukazuje ako nevyhnutným prechod od tradičnej opatrovníckej justície, ktorá sa sústreďuje na vybavenie veci, teda na rozhodnutie vo veci po vykonaní potrebného dokazovania, čo v skutočnosti nemusí predstavovať vyriešenie rodinného problému a zmenu v situácii dieťaťa, k modernej opatrovníckej justícii, ktorá je zameraná na riešenie rodinnej situácie tým, že zistí problém, zmierni konflikt v rodine a dovedie rodičov k schopnosti dohodnúť sa o ich dieťati v súlade s jeho najlepším záujmom.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

JURČOVÁ, M. *Zastúpenie v súkromnom práve*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2012. 272 s.

ISBN 978-80-7400-420-9

PAVELKOVÁ, B. *Zákon o rodine. Komentár*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011. 655 s.

ISBN 978-80-7400-359-2

VOJČÍK, P. a kol. *Občianske právo hmotné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 637 s. ISBN 978-80-

7380-402-2

Dohovor o právach dieťaťa [online].[cit. 24.11.2020].URL:<https://www.unicef.sk/files/dohovor_o_pravach_dietata.pdf>

S návrhom novej súdnej mapy sa už oboznamuje odborná verejnosť URL:<<https://www.najpravo.sk/clanky/s-navrhom-novej-sudnej-mapy-sa-uz-oboznamuje-odborna-verejnost.html>>. [online],[cit. 24.11.2020]

VÝZNAM DOKAZOVANIA V OBČIANSKOM SÚDNOM KONANÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

THE IMPORTANCE OF EVIDENCE IN CIVIL COURT IN THE SLOVAK REPUBLIC

Iveta Salugová¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.138-145>

Abstrakt

Cieľom príspevku je poukázať na význam dokazovania v občianskom súdnom konaní na Slovensku so zreteľom na podstatu dokazovania a či má cenu dokazovať. Každá pravda je relatívna, preto sa úloha súdu v súvislosti s posudzovaním skutkových okolností, na ktorých zakladá svoje rozhodnutie, nutne redukuje na dodržanie formálnych predpisov civilného sporového poriadku.

Kľúčové slová

Civilný sporový poriadok. Civilný mimo sporový poriadok. Dokazovanie.

Abstract

The aim of the contribution is to demonstrate importance of proving in civil court proceedings in Slovakia with regard to the essence of proving and whether it is worth proving. Every truth is relative, so the role of the court in assessing the facts on which it bases its decision is necessarily reduced to complying with the formal rules of civil procedure.

Keywords

Civil spore procedure. Non Civil procedure. Evidence.

Úvod

Dôležitosť dokazovania spočíva v tom, že netvorí samostatné štádium civilného procesu, ale prelína sa celým konaním, či už sporovým alebo nesorovým. Ide o dôležitý prostriedok prostredníctvom ktorého sa sleduje dosiahnutie cieľa a účelu civilného procesu.

---

¹ JUDr. Ing. Iveta Salugová, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ext. doktorandka.

Strany si môžu slobodne voliť a uplatňovať rôzne prostriedky súdnej ochrany, disponovať predmetom konania i konaním samotným a tiež podstatne ovplyvňovať priebeh dokazovania.

1. Význam dokazovania

Komu dokazovať, prečo vôbec dokazovať a či je vlastne dokazovanie pre rozhodnutie vôbec ešte podstatné? Odpoveď na tieto (na prvý pohľad jednoduché otázky) však nie je jednoznačná a v súvislosti s vývojom občianskeho procesného práva sa značne modifikovala. Odlišné nazeranie bolo podmienené predovšetkým mierou uplatnenia vyšetrovacej zásady, prostredníctvom ktorej sa realizuje princíp materiálnej pravdy, a zásady prejednávacej v občianskom súdnom konaní. Zatiaľ čo vec (prírodný jav) možno objektívne poznávať, napríklad popisom fyzikálnych a chemických vlastností veci, spoločenský jav (alebo konanie konkrétneho človeka) možno interpretovať rôzne.² Právni teoretici vychádzali spočiatku zo zistenia, že dokazovať znamená presvedčovať a dokázať znamená presvedčiť.³ Presvedčovať je potrebné toho, kto má o niečom pochybnosti, lebo účelom dokazovania je odstránenie pochybností, neistoty. Z neistoty sa stane istota práve poznaním. Dokazovanie neprebíha medzi stranami navzájom, pretože strany nemajú pochybnosti o svojej pravde, takže nie je čo dokazovať. Preto podľa ich názoru strany dokazujú súdu, resp. sudcovi ako predstaviteľovi spoločnosti. Neskôr pohľad na problematiku sa trochu zmenil, a to tak, že dokazovaním odstraňuje súd svoje vlastné pochybnosti a on sám vykoná dôkazy, pričom účastníci mu pri tom pomáhajú. Predchádzajúcu tézu, podľa ktorej sa dokazuje sudcovi označili za nesprávnu a neprijateľnú a zdôraznili aktívnu účasť strán pri dokazovaní. Uviedli, že nielen súd musí dať účastníkom možnosť vytvoriť svoje hodnotiace úsudky skôr, ako súd vysloví svoje definitívne závery, súd má dokonca povinnosť prihliadnuť pri svojom hodnotení k záverom účastníkov, najmä ak sú tieto závery v rozpore s jeho závermi.⁴

Macura vo svojej monografii uviedol, že ak by podstata dokazovania spočívala v presvedčovaní súdu o pravdivosti svojich tvrdení, dokazovanie by nebolo procesom získavania informácií a ich logického spracovania, ale by išlo o psychologický proces pôsobenia na všetky zložky sudcovskej psychiky. Tým by sa však oslabila dokonca vyvrátila

---

² SVOBODA, K.: *Dokazování*. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2009, ISBN: 978-80-7357-414-7, s. 13.

³ ŠTAJGR, F.: *Důkazní břemeno v civilním soudním sporu*.

⁴ ŠTAJGR, F.: *Materiální pravda v občanském soudním řízení*.

základná funkcia občianskeho súdneho konania, ktorou je poskytnutie ochrany subjektívnym právam a zákonom chráneným záujmom účastníkov konania. Podstata dokazovania nespočíva v presvedčovaní sudcu ani v presvedčovaní druhej procesnej strany o správnosti svojho tvrdenia, ale spočíva v aktívnej účasti na vytváraní určitej štruktúry informácií o skutočnostiach vonkajšieho sveta a ich logického spracovania na základe objektívnych zákonitostí ľudského myslenia. Pri vyslovení záveru „komu dokazovať“ vychádza zo základných procesných vzťahov, ktoré počas konania existujú jednak medzi účastníkmi navzájom, jednak medzi účastníkmi a súdom. Preto dôkazná povinnosť každého účastníka smeruje jednak voči súdu, jednak voči druhej procesnej strane. Jednoznačnú odpoveď na kladenú otázku možno nájsť v pozitívnom práve. Ak by sme pripustili teóriu, že strany dokazujú len súdu, v tom prípade by bolo možné každý spor skončiť len autoritatívnym rozhodnutím súdu. Účastníci práve tým, že dokazujú i sebe navzájom môžu spor ukončiť napr. zmierom, rozsudkom na základe uznania alebo zastavením z dôvodu späť vzatia návrhu a pod. Je však potrebné podotknúť, že závisí to aj od druhu konania resp. od miery uplatnenia zásady prejednávanej proti zásade vyšetrovacej. Procesná iniciatíva strán má svoje opodstatnenie len v sporovom konaní. Tu súd netreba presvedčať o pravde a odstraňovať pochybnosti súdu v prípade uplatnenia procesného postupu zo strany účastníka konania (späť vzatie návrhu, uznanie nároku, vôľa strán uzatvoriť mier a pod.). Podstatné je, že strana prípadne obe strany navzájom dospeli k určitému presvedčeniu, ktoré podmienilo ich ďalší procesný postup. Odlišná situácia je nespоровom konaní, kde síce strany majú naďalej možnosť uplatňovať určité procesné úkony, avšak súd nimi nie je viazaný, ak nie je presvedčený o ich správnosti (dohoda rodičov o výživnom pre maloleté dieťa, späť vzatie návrhu na zvýšenie výživného a pod.). Súd sa nemá zameriavať na dokazovanie zhodných skutočností tvrdených stranami sporu (ak samozrejme neexistuje dôvodná pochybnosť o ich pravdivosti), aby tým nebolo zbytočne predlžované a predražované konanie.⁵

Na otázku prečo dokazovať, resp. či má cenu dokazovať a či je to vôbec možné? Novely občianskych súdnych poriadkov motivovala hlavne snaha o urýchlenie súdneho konania, a s tým aj späť argumentačný boj týkajúci sa ustupovania princípu materiálnej pravdy pred pravdou formálnou, alebo inak povedané, snahy o čo najúplnejšie poznanie skutkového stavu pred strohým uplatňovaním procesných pravidiel bez zainteresovanosti súdu na pravdivom poznaní skutkového stavu. Každá pravda je relatívna, preto sa úloha súdu

---

⁵ MACUR, J.: *Dokazování a procesní odpovědnost' v občanském soudním řízení*. Brno : Universita J. E. Purkyně, 1984, s. 32.

v súvislosti s posudzovaním skutkových okolností, na ktorých zakladá svoje rozhodnutie, nutne redukuje na dodržanie formálnych predpisov civilného sporového poriadku. V tejto súvislosti je dôležité spomenúť i tzv. hodnotové normy, ktoré je možné vykladať rôzne, v závislosti od hodnotového postoja interpreta (napr. dobré mravy) a normách vecných, nakoľko takáto norma vychádza z čisto prírodných zákonitostí, ktoré nie je možné spochybníť výkladom (napr. strata spôsobilosti na právne úkony smrťou človeka). V prípade noriem vecných je teda možné zistiť objektívnu pravdu. V prípade noriem hodnotových sú poznávacie možnosti súdu obmedzené spoločenskou, názorovou a subjektívnou orientáciou sudcu. Ak sudca dokazuje preto, aby zistil právom chránenú spoločenskú hodnotu a nie objektívny stav, dokazovanie sa za takých okolností stáva do určitej miery zbytočnosťou. Objektívna realita je zatlačená subjektívnym postojom sudcu k prejednávanej veci. Odkaz na hodnotové normy je využívaný hlavne ústavnými súdmi, kde posúdenie veci na základe zisteného skutkového stavu ustupuje pred hodnotovým posúdením veci motivovaným naplnením princípu spravodlivosti pred formálnym aplikovaním hmotného práva. Spravodlivosť ako každá iná hodnota je relatívnym pojmom, ktorému je prisudzovaný rôzny obsah. Predmetom dokazovania je jednak objektívna realita, jednak objektívne nedefinovateľná hodnota. Dôležité je spomenúť aj tzv. koncentráciu konania, kedy dochádza k obmedzovaniu súdu pri zisťovaní objektívnej pravdy a účastníkov konania v možnosti túto pravdu preukazovať. Je prirodzené, že snaha o zistenie čo možno úplnej pravdy nie je bezhraničná a treba stanoviť jasné pravidlá i pre účastníkov konania zamedzujúce zbytočnému predlžovaniu konania. Avšak pri legislatívnom zavádzaní prvkov koncentrácie je treba byť zvlášť obozretný, aby požiadavka rýchlosti konania „nepredbehla“ požiadavku spravodlivosti.⁶ Dokazovanie má teda zmysel vždy, keď procesné predpisy umožňujú súdom i účastníkom konania pokiaľ možno najúplnejšie zistiť skutkový stav, teda pravdu.

Materiálnou (objektívnou) pravdou rozumieme skutkové zistenia, ktoré úplne zodpovedajú skutočnosti. Súdne konanie, v ktorom má súd za úlohu zistiť objektívnu pravdu, nazývame materiálnym konaním. Ako opozitum pojmu materiálnej pravdy je používaný pojem „formálnej pravdy“. Formálnou pravdou sú skutkové zistenia súdu, ku ktorým súd behom konania na základe zákonom upraveného postupu dospel inak než cestou dokazovania, a o ktorých možno predpokladať, že môžu byť v rozpore s objektívnou realitou. Mnohí procesualisti sa prikláňajú k tomu, že tolerancia dvoch právd, pravdy materiálnej a pravdy

---

⁶ SVOBODA, K.: *Dokazovaní*. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 14.

formálnej, civilné konanie deformuje. Nevedie k spravodlivému rozhodnutiu. Záver súdu o tom, že niečo nie je preukázané, v skutočnosti nevytvára novú (formálnu) pravdu. Sudca len konštatuje, že pravdu sa nepodarilo preukázať. Svoboda sa však domnieva, že nepreukázanie, že sa skutočnosť odohrala, reálne vedie ku skutkovému záveru, že sa skutočnosť neodohrala vôbec. Teda k presadeniu formálnej pravdy. Taktiež je nutné rozlišovať tzv. „pravé“ a zákonom len „predstierané“ skutkové domnienky. Napríklad pri vydaní rozsudku pre zmeškanie môžu nastať dve varianty: a) žalovanému je doručené priamo do vlastných rúk alebo b) žalovanému je doručované náhradným spôsobom (tzv. fikciou). V prvom prípade sa možno právom domnievať, že žalovaný tým, že sa k ústnemu pojednávaniu nedostavil, vyjadruje svoju vôľu nebrániť sa žalobcovi, pretože žaloba je dôvodná. Súd preto môže právom odôvodniť, že sa skutok stal tak, ako ho opisuje žaloba (ide o využitie „pravej skutkovej domnienky“). Ale ak bolo doručované len fikciou, rozhodne nemôžeme mať za to, že žalobcov nárok uznáva tým, že sa k pojednávaniu nedostavil. Súd v danom prípade vychádza z tzv. predstieranej skutkovej domnienky. Procesualisti doposiaľ neregistrujú zásadné dopady, ktoré má procesná úprava doručovania na priebeh dokazovania a na prijímanie „predstieraných“ skutkových domnienok zo strany súdu. Materiálne konanie (ktorého cieľom je zistenie materiálnej pravdy) sa teda od formálnej konania (ktoré si vypomáha so skutkovými a dôkaznými „stopstavmi“, skutkovými fikciami a pod.) líši. Preto nie je možné materiálnu pravdu „odbiť“ frázou, že sa aj tak nedá zistiť. Ale sa jej totiž aspon priblížiť.⁷

Bezpochyby, každý si na základe svojich vedomostí, znalostí či dosiahnutého vzdelania dokáže poskytnúť vlastný výklad uvedeného pojmu a reálne vie, čo to dokazovanie je a na čo nám slúži. Vo všeobecnosti môžeme tvrdiť, že proces dokazovania súvisí s hľadaním pravdy a zisťuje sa v rámci neho skutočný stav, to sa ale odlišuje v závislosti od charakteru konania, v tom zmysle že v sporovom konaní ide o riešenie sporu dvoch navzájom súperiacich strán, mimo sporové konanie sleduje celospoločenský záujem na vyriešení danej veci. Konkrétna definícia pojmu dokazovania v civilnom sporovom poriadku absentuje, napriek tomu ju môžeme stručne charakterizovať ako „utváranie skutkových poznatkov dôležitých pre rozhodnutie vo veci orgánom aplikujúcich právo za participácie účastníkov konania, ktorí sa snažia presvedčiť orgán aplikujúci právo o svojej vlastnej pravde.“⁸

⁷ SVOBODA, K.: Dokazování, Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 19 -23.

⁸ Zákon č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok.

Odborná literatúra vymedzuje dokazovanie ako právom a procesnými zvyklosťami upravený postup súdu a účastníkov, účelom ktorého je získanie poznatkov dôležitých pre meritórne či iné rozhodnutie súdu alebo ďalší postup súdu a účastníkov. Existuje viacero definícií tykajúcich sa inštitútu procesného dokazovania nachádzajúcich sa v rôznych formách, či už v odbornej, alebo neodbornej literatúre, a to samozrejme od rôznych autorov, ktorí poskytujú svoj vlastný pohľad na inštitút dokazovania v civilnom procese. Pre upresnenie inštitútu dokazovania v civilnom konaní so sporovom charakterom je upravený primárne v prvom oddieli 4. hlavy v civilnom sporovom poriadku a to nasledovne:

„Súd rozhodne, ktoré z navrhovaných dôkazov vykoná“.

„Súd môže aj bez návrhu vykonať dôkaz, ktorý vyplýva z verejných registrov a zoznamov, ak tieto registre alebo zoznamy nasvedčujú, že skutkové tvrdenia strán sú v rozpore so skutočnosťou, iné dôkazy bez návrhu nevykoná, ak tento zákon neustanovuje inak.“

„Súd môže aj bez návrhu vykonať dôkazy na zistenie či sú splnené procesné podmienky, či navrhované rozhodnutie bude vykonateľné, a ma zistenie cudzieho práva.“

Mimo sporový civilný poriadok taxatívne vymenúva konania, ktoré sú upravené v 2 osobitnej časti. Súd v týchto konaniach zisťuje pravdu a to nad rámec tých tvrdení, ktorými účastníci konania disponujú. Prevláda tu vyšetrovacia povinnosť súdu.⁹

Je potrebné uviesť, že Civilný sporový poriadok v § 186 uvádza, ktoré právne poznatky nebudú podliehať dokazovaniu, totožne s predchádzajúcou právnou úpravou. Ide o:

- **skutočnosti všeobecne známe, resp. notoriety** - „Tieto skutočnosti musia byť známe štatisticky významnému počtu osôb na určitom území alebo v inom vymedzení a súčasne musia byť známe sudcom, ktorí v konkrétnej veci konajú a rozhodujú. Predmetom dokazovania sa stávajú vtedy, ak účastník tieto skutočnosti nepozná alebo sa k nim vyjadrí spôsobom, ktorý tento charakter skutočnosti (notoriety) oslabí.“
- **skutočnosti známe súdu z jeho činnosti** - „Činnosť súdu je úradná činnosť, a preto aj skutočnosťami, ktoré sú známe súdu z jeho činnosti, môžu byť len skutočnosti súvisiace s úradným postupom súdu. Pre tieto skutočnosti platí v podstate to isté, čo pre skutočnosti notoricky známe.“
- **právne predpisy zverejnené alebo oznámené v Zbierke zákonov Slovenskej republiky** - v zmysle zákona č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov

---

⁹ Zákon č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok.

a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky sa v Zbierke zákonov uverejnením vyhlasujú: a) právne predpisy, tzn. Ústava Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony, nariadenia vlády, vyhlášky a opatrenia ministerstiev, ostatných ústredných orgánov štátnej správy, iných orgánov štátnej správy a Národnej banky Slovenska, b) iné právne akty (rozhodnutia Ústavného súdu SR, návrhy prijaté v referende, rozhodnutia predsedu NRSR a uznesenia NRSR, ak tak ustanovuje osobitný predpis, uznesenia NRSR, o ktorých rozhodla, že sa majú uverejniť v Zbierke zákonov a úplné znenia Ústavy, ústavných zákonov a zákonov vyhlásených predsedom NRSR, rozhodnutia prezidenta o rozpustení NRSR, o vyhlásení referenda, o udelení amnestie, o prenesení právomoci dojednávať medzinárodné zmluvy a rozhodnutia prezidenta, ak tak ustanovuje osobitný predpis, rozhodnutia vlády o udelení amnestie vo veciach priestupkov, rozhodnutia vlády, ak tak ustanovuje osobitný predpis, a uznesenia vlády, o ktorých rozhodla, že sa majú vyhlásiť v zbierke zákonov, ďalšie akty, ak tak ustanovuje osobitný predpis), c) akty medzinárodného práva (medzinárodná zmluva, rozhodnutie medzinárodného orgánu a rozhodnutie medzinárodnej organizácie).

Ako už bolo povedané, procesné dokazovanie je procesná činnosť, ktorá vytvára predpoklady pre správne meritórne súdne rozhodnutie, resp. umožňuje získanie správ (informácií) o dôležitých skutočnostiach. Procesné dôkazy, t.j. správy získané v rámci procesného dokazovania, nutne podliehajú hodnoteniu, ktoré sa uskutočňuje prisudzovaním alebo naopak neprisudzovaním hodnoty pravdivosti. V rámci získavania skutkových poznatkov je nutné rozlišovať medzi pravdivosťou argumentov (pravdivosti počiatočných výrokov, premís), pravdivosťou obsahového vzťahu (dôsledkového vzťahu) a správnosti logického postupu.¹⁰

---

¹⁰ MACUR, J.: Dokazování a procesní odpovědnost' v občanském soudním řízení. Brno : Universita J. E. Purkyně, 1984, s. 15.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ÚDAJOV

Monografie a učebnice:

MACUR, J.: Dokazování a procesní odpovědnost v občanském soudním řízení. Brno :
Universita J. E. Purkyně, 1984, ISBN 55-024-84, 177 s.

SVOBODA, K.: Dokazování. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2009, ISBN: 978-80-7357-
414-7, 392 s.

ŠTAJGR, F.: Důkazní břemeno v civilním soudním sporu. Praha : Knihovna Sborníku věd
právních a státních, 1931, 121 s.

ŠTAJGR, F.: Materiální pravda v občanském soudním řízení. Praha: Orbis 1954, 149 s.

Právne predpisy:

Zákon č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok.

Zákon č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok.

**KONKURENCIA INŠTITÚTU VYDRŽANIA A DOBROMYSEĽNÉHO
NADOBUDNUTIA VLASTNÍCKEHO PRÁVA OD NEVLASTNÍKA
COMPETITION BETWEEN LEGAL INSTITUTE OF USUCAPTION
AND ACQUISITION OF THE OWNERSHIP IN GOOD FAITH FROM
NON-OWNER**

Vladimír Sedliak¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.146-157>

Abstrakt

V príspevku sa zaoberáme dvomi rôznymi spôsobmi nadobudnutia vlastníckeho práva, a to nadobudnutie vlastníckeho práva prostredníctvom vydržania a dobromyseľným nadobudnutím vlastníckeho práva od nevlastníka. Tieto dva spôsoby v príspevku bližšie analyzujeme a skúmame ich vzájomný prienik a odlišnosti.

Kľúčové slová

Vydržanie. Dobromyseľné nadobudnutie. Nevlastník. Držba.

Abstract

The paper deal with two different methods of acquisition of the ownership. The first method of acquisition is usucaption and the second is acquisition of the ownership in good faith. In the paper, we analyze these two methods in more detail and examined their mutual pervasion and difference.

Key words

Usucaption. Acquisition in good faith. Non-owner. Possession.

Úvod

Hlavnou oblasťou nášho skúmania je nadobúdanie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti od nevlastníka, preto aj ťažisko článku sa bude venovať konkurencii inštitútu vydržania

---

¹ Mgr. Vladimír Sedliak pôsobí ako interný doktorand na Katedre občianskeho práva Univerzity Komenského v Bratislave. Vo svojej výskumnej činnosti sa venuje najmä otázkam súvisiacim s nadobudnutím vlastníckeho práva k nehnuteľnosti od nevlastníka.

s dobromyseľným nadobudnutím vlastníckeho práva k nehnuteľnosti od nevlastníka.² Nálezom Ústavného súdu ČR, sp. zn. I. ÚS 143/07, zo dňa 25. februára 2009, došlo k prelomeniu zásady *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*“ (skrátene len „*nemo plus iuris*“) v prospech ochrany dobrej viery nadobúdateľa nehnuteľnosti od nevlastníka. V Slovenskej republike k prelomeniu tejto zásady došlo nálezom Ústavného súdu SR so sp. zn. I. ÚS 549/2015 zo dňa 16. marca 2016. Najvyšší súd ČR však pomerne dlhú dobu odmietal tento judikatórny posun a veľký senát ho definitívne prijal až v rozhodnutí so sp. zn. 31 Cdo 353/2016 zo dňa 9. marca 2016. V Slovenskej republike však Najvyšší súd SR lepšie reagoval na nález Ústavného súdu SR, okrem výnimiek,³ a dokonca v rozhodnutí so sp. zn. 4 Cdo 142/2019 z 29. apríla 2020 prijal záväznosť rozhodnutí Ústavného súdu SR pre Najvyšší súd SR.⁴ Napriek tomu, Najvyšší súd ČR vytýkal vo svojich rozhodnutiach Ústavnému súdu ČR, že prijatím nového judikatórneho prúdu dôjde k obsolétosti inštitútu vydržania pri nehnuteľnostiach.⁵ Tento názor zastával aj Najvyšší súd SR vo svojich rozhodnutiach.⁶ Preto sa bližšie v článku zaoberáme otázkou či má inštitút vydržania svoju relevanciu aj za situácie, že je možné dobromyseľne nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnosti od nevlastníka.

Hypotéza, ktorú sme si stanovili, znie: *„Možnosť nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnosti od nevlastníka na základe dobrej viery v zápis v katastri nehnuteľností nespôsobuje obsolétosť inštitútu vydržania vlastníckeho práva k nehnuteľnosti podľa § 134 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.“* V článku sa ďalej zaoberáme spoločnými znakmi inštitútu vydržania a dobromyseľného nadobudnutia vlastníckeho práva od nevlastníka a tiež skúmame ich jednotlivé odlišnosti.

---

² Za nevlastníka pre účely článku považujeme osobu, ktorá bez oprávnenia (vlastnícke právo k veci, splnomocnenie, a pod.) previedla predmet občianskoprávných vzťahov na inú osobu.

³ Pozri napr.: rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3Cdo/115/2016, z 28. júna 2017, rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3 Cdo 223/2016, z 26. januára 2017.

⁴ Ealík, M.: *Stret judikatúry ústavného súdu s judikatúrou najvyššieho súdu a jeho riešenie v dovolacom konaní ohľadne nadobudnutia nehnuteľnosti od nevlastníka na základe dobrej viery nadobúdateľa v zápis v katastri nehnuteľností*. In: Justičná revue, 72, 2020, č. 8-9, s. 1015 – 1024.

⁵ Pozri rozsudok Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 31 Odo 1424/2006, publikovaný v zbierke súdnych rozhodnutí pod zn. R 56/2010, ktorý uvádza: *„Akceptovanie záveru, že pre nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti stačí (len) dobrá viera nadobúdateľa v zápis do katastra nehnuteľností, by spôsobilo v českom právnom poriadku obsolétosť inštitútu vydržania, podmieňujúci nadobudnutie vecí po zákonom určenej dobe trvania oprávnenej držby tejto veci.“*

⁶ Pozri napr.: rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3 Cdo 115/2016 zo dňa 28.06.2017; rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3 Cdo 223/2016, zo dňa 26.01.2017.

1. Pár poznámok k vydržaniu

Úprava inštitútu vydržania je v našej platnej právne úprave zakotvená v ustanovení § 134 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v platnom znení (ďalej len „OZ“). Vydržaním možno nadobudnúť vlastnícke právo k hnutelnej veci aj k nehnuteľnosti, pokiaľ sa vlastnícke právo nenadobudlo na základe iného právne titulu. *Inter alia* možno vydržať aj právo zodpovedajúce vecnému bremenu.⁷ Nevyhnutným predpokladom vydržania je oprávnená držba držiteľa. O oprávnenosť držby ide v tom prípade, ak je držiteľ dobromyseľný o tom, že mu vec alebo právo patrí.⁸ Pri pochybnostiach o oprávnenosti držby platí domnienka oprávnenosti držby, a tým teda aj dobromyseľnosti. Treba pritom posudzovať, či držiteľ pri bežnej opatrnosti mal alebo mohol mať pochybnosti, či mu vec alebo právo patrí.⁹ Do doby, po ktorú je potrebné mať vec v oprávnenej držbe sa započíta aj doba, po ktorú mal vec v oprávnenej držbe právny predchodca.¹⁰

Nie je vylúčená ani dobromyseľnosť držby *contra tabulas*. Ide o prípad, keď je osoba dobromyseľným držiteľom napriek tomu, že v katastri nehnuteľností je ako vlastník označená iná osoba ako držiteľ. Takýmito prípadmi môže byť napríklad, ak je vlastník pozemku parcely registra „E“ presvedčený, že je vlastníkom pozemku parcely registra „C“ alebo *vice versa*.¹¹ Ďalšími prípadmi môže byť, ak namiesto pôvodného vlastníka pozemku, dôjde k zápisu inej osoby, bez toho, aby sa pôvodný vlastník o tejto zmene dozvedel. Je otázne, či pôjde o oprávnenú držbu v takomto prípade, aj ak nechal nehnuteľnosť ležať „ľadom“, čo sa tiež považuje za vykonávanie držby pri nehnuteľnostiach,¹² alebo bude musieť ísť o aktívnu držbu, napríklad poberanie nájmu za nehnuteľnosť, vykonávanie poľnohospodárskych alebo iných prác na nehnuteľnosti. Skôr sa prikláňame k názoru, že v tomto prípade je potrebné vykonávať aktívne držbu nehnuteľnosti, lebo inak nebude dobre možné oprávnenú držbu preukázať.

---

⁷ Ustanovenie § 151o OZ.

⁸ Ustanovenie § 130 OZ.

⁹ FEČÍK, M.: § 130 [Oprávnený držiteľ]. In: ŠTEVČEK, M. a kol.: Občiansky zákonník I. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 939.

¹⁰ Ustanovenie § 134 ods. 3 OZ.

¹¹ FEČÍK, M.: § 130 [Oprávnený držiteľ]. In: ŠTEVČEK, M. a kol.: Občiansky zákonník I. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 939.

¹² Pozri: FEČÍK, M.: § 129 [Držiteľ]. In: ŠTEVČEK, M. a kol.: Občiansky zákonník I. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 936.

Vydržanie patrí medzi originárne spôsoby nadobudnutia vlastníckeho práva.¹³ Je to tak z dôvodu, že vydržateľ neodvodzuje svoje vlastnícke právo od vlastníckeho práva pôvodného vlastníka, ale od inej právnej skutočnosti, ktorou je uplynutie rozhodnej doby, počas ktorej bol oprávneným držiteľom. Dr. Fečík¹⁴ uvádza, že pri derivátnom nadobudnutí vlastníckeho práva, nový vlastníak odvodzuje svoje vlastnícke právo od skoršieho vlastníka a nadobúda vlastníctvo len za splnenia podmienky, že aj skorší vlastníak bol vlastníkom veci.¹⁵ Možno povedať, že pri derivátnom nadobúdaní je plne prítomná zásada *nemo plus iuris*. Pri originárnom nadobudnutí *ergo* bude právne bezvýznamné spochybnenie vlastníckeho práva predchádzajúcich vlastníkov, resp. držiteľov. Originárne nadobudnutie tak bude hojiť právne vady alebo nedostatok nadobúdacieho titulu.

2. Nadobudnutie vlastníckeho práva od nevlastníka na základe dobrej viery

Právny poriadok Slovenskej republiky explicitne vymedzuje nadobudnutie vlastníckeho práva k predmetu občianskoprávných vzťahov od nevlastníka na viacerých miestach.¹⁶ V týchto prípadoch, ak dôjde k nadobudnutiu predmetu občianskoprávných vzťahov hoc aj od nevlastníka, stáva sa dobromyseľný nadobúdateľ vlastníkom predmetu a vlastníctvo pôvodného vlastníka zaniká. *Ergo*, ak dôjde k splneniu predpokladov, ktoré predvída hypotéza právnej normy pri dobromyseľnom nadobudnutí od nevlastníka, tak sa inštitút vydržania v takom prípade vôbec neuplatní. Ide teda o výnimky zo zásady *nemo plus iuris*. Napriek týmto skutočnostiam, nám nie sú známe prípady, kedy by Najvyšší súd SR alebo Ústavný súd SR tvrdil, že zakotvením vyššie uvedených výnimiek zo zásady *nemo plus iuris* sa inštitút vydržania stal obsoletným, ako je tomu pri nadobudnutí vlastníckeho práva k nehnuteľnosti od nevlastníka.

Podľa nášho názoru, je to z dôvodu, že okrem samotnej dobromyseľnosti nadobúdateľa musia byť splnené aj ďalšie predpoklady pre nadobudnutie vlastníckeho práva.

---

¹³ Pozri napr.: FEČÍK, M.: § 134 [Vydržanie]. In: ŠTEVČEK, M. a kol.: Občiansky zákonník I. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1007.

¹⁴ FEČÍK, M.: § 132 [Spôsoby nadobúdania vlastníctva]. In: ŠTEVČEK, M. a kol.: Občiansky zákonník I. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 951.

¹⁵ Ibidem, s. 952.

¹⁶ Pozri: ustanovenie § 446 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v platnom znení; § 19 ods. 3 zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov; § 486 OZ; § 150 zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov.

Samotná dobromyseľnosť je v týchto prípadoch nevyhnutnou, nie však výlučnou podmienkou. Napríklad v ustanovení § 446 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v platnom znení, okrem dobromyseľnosti, musí byť splnená aj podmienka, že predmetom prevodu je hnutelná vec a kúpna zmluva bola uzavretá podľa Obchodného zákonníka. Pokiaľ by bola uzatvorená napríklad podľa ustanovení § 588 a nasl. OZ, tak by nedošlo k nadobudnutiu vlastníckeho práva dobromyseľným nadobúdateľom, ale dobromyseľný nadobúdateľ by mohol po uplynutí troch rokov vlastnícke právo k veci vydržať. V ustanovení § 486 OZ pre nadobudnutie vlastníckeho práva od nevlastníka hypotéza právnej normy tiež predpokladá, že okrem dobromyseľnosti musí byť splnená podmienka, že predmet je nadobudnutý od nepravého dediča, ktorému bolo dedičstvo potvrdené. Opäť, ak by bol nadobúdateľ dobromyseľný a nadobudol by predmet od nepravého dediča, ktorému ale dedičstvo ešte nebolo potvrdené, tak by nenadobudol vlastnícke právo. Dobromyseľné nadobudnutie nehnuteľnosti od nevlastníka zákon umožňuje pri exekučnej dražbe. Okrem dobromyseľnosti musia byť splnené podmienky, že nehnuteľnosť bola nadobudnutá v dražbe podľa zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov, ďalej muselo dôjsť k zaplateniu najvyššieho podania, a príklep udelený na dražbe musel schváliť súd. Až za kumulatívneho splnenia všetkých podmienok dôjde k nadobudnutiu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti aj od nevlastníka dobromyseľným nadobúdateľom.

Na príkladoch, ktoré sme uviedli vyššie je možné demonštrovať, že samotná dobromyseľnosť nestačí na nadobudnutie vlastníckeho práva k predmetu od nevlastníka. Je potrebné, aby okrem dobromyseľnosti došlo k naplneniu aj ďalších predpokladov uvedených v hypotéze právnej normy. Preto nemôžeme konštatovať, že inštitút vydržania by sa možnosťou dobromyseľného nadobudnutia vlastníckeho práva k predmetu od nevlastníka, vo vyššie uvedených prípadoch, stal obsoletným. Naopak, ak je splnená dobromyseľnosť, ale nie je splnený niektorý z ďalších predpokladov pre dobromyseľné nadobudnutie vlastníckeho práva môže po uplynutí zákonom predpokladanej doby dôjsť k vydržaniu, a tým k nadobudnutiu vlastníckeho práva k predmetu občianskoprávných vzťahov.

3. Nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti od nevlastníka len na základe dobrej viery?

S ohľadom na uvedené v predchádzajúcej kapitole, nie je jasné, prečo pri nadobudnutí nehnuteľnosti od nevlastníka v dobrej viere, tak ako to predpokladá Ústavný súd SR, sa Najvyšší súd SR¹⁷ a aj niektoré názory v teórii¹⁸ vyjadrili, že dôjde k obsolétosti inštitútu vydržania. Podľa nášho názoru, je to z dôvodu nesprávnej interpretácie záverov Ústavného súdu SR a Ústavného súdu ČR. Tieto súdy pripustili možnosť dobromyseľného nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti od nevlastníka.¹⁹ Z rozhodnutí však podľa nášho názoru jednoznačne vyplýva, že samotná (výlučne) dobromyseľnosť nezakladá poskytnutie ochrany vlastníckemu právu dobromyseľného nadobúdateľa pred vlastníckym právom pôvodného vlastníka. Ale tak, ako v prípadoch explicitne uvedených v zákone, aj v tomto prípade je potrebné splniť ďalšie predpoklady, ktoré uvádzajú vo svojich rozhodnutiach ústavné súdy.

Pri nadobudnutí vlastníckeho práva k predmetu od nevlastníka dochádza k stretu dvoch základných právnych princípov, a to princípu *nemo plus iuris* a princípu ochrany dobromyseľnosti nadobúdateľa. Tieto princípy sú potom pretraktované aj v jednotlivých základných právach, ktoré sú tiež v kolízii, a to vlastnícke právo pôvodného vlastníka a vlastnícke právo dobromyseľného nadobúdateľa. V ďalšom texte uvádzame vybrané fragmenty z rozhodnutí Ústavného súdu SR a Ústavného súdu ČR, na ktorých chceme demonštrovať, že samotná dobromyseľnosť pre nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti od nevlastníka nestačí. Ústavný súd SR v náleze, sp. zn. I. ÚS 549/2015, uvádza: „*Tieto práva a princípy treba postaviť na rovnakú úroveň. Ak nemožno z oboch práv zachovať maximum, tak potom treba prihliadnuť na princíp všeobecnej spravodlivosti.*“ Ďalej v náleze so sp. zn. I. ÚS 151/2016: „*Je potrebné zvažovať všeobecné súvislosti kolízie základných práv ako aj individuálne okolnosti konkrétneho rozhodovaného prípadu.*“

---

¹⁷ Pozri napr.: rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3 Cdo 115/2016 zo dňa 28.06.2017; Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3 Cdo 223/2016, zo dňa 26.01.2017.

¹⁸ Doktor Fečík v tomto prípade uvádza: „*S úpravou nadobudnutia vlastníctva len na podklade dobromyseľnosti nadobúdateľa však pro futuro ráta pripravovaná rekodifikácia (záväzkovej časti) Občianskeho zákonníka pričom v tejto súvislosti bude potrebné zrejme upraviť aj pohľad na vydržanie, pretože bez ďalšieho by hrozila obsolétosť tohto inštitútu.*“ Pozri: FEČÍK, M.: § 132 [Spôsoby nadobúdania vlastníctva]. In: ŠTEVČEK, M. a kol.: Občiansky zákonník I. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 951.

¹⁹ Pozri napr.: nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 549/2015, nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 151/2016, nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 460/2017, nález Ústavného súdu ČR, sp. zn. I. ÚS 2219/12, nález Ústavného súdu ČR, sp. zn. IV. ÚS 405/16.

Ústavný súd ČR v náleze so sp. zn. I. ÚS 2219/12 a rovnako aj Ústavný súd SR v náleze so sp. zn. I. ÚS 151/2016 uvádza: „*Nadobudnutie nehnuteľnosti v dobrej viere si všeobecne zaslúži rovnakú ochranu vlastníckeho práva pôvodného vlastníka. Preto pri ich kolízii je potrebné konkurujúce práva vážiť.*“, a na inom mieste nálezu: „*Až po zvážení všetkých relevantných skutočností konkrétneho prípadu možno rozhodnúť, v prospech ktorého z konkurujúcich práv svedčí princíp všeobecnej spravodlivosti.*“ Ústavný súd ČR aj v náleze so sp. zn. IV. ÚS 405/16 konštatoval: „*Všeobecné súdy porušia právo na ochranu majetku a na spravodlivý súdny proces, ak neposúdia otázku stretu práva vlastníckeho a práva na ochranu dobrej viery nadobúdateľa nehnuteľnosti a ak mu v odôvodnených prípadoch odmietnu poskytnúť ochranu.*“

Z toho je možné vyvodiť, že súd pred posúdením či prizná ochranu vlastníckemu právu dobromyseľnému nadobúdateľovi pred pôvodným vlastníkom, musí posúdiť:

- a. dobrú vieru nadobúdateľa,
- b. všeobecné súvislosti kolízie základných práv,
- c. individuálne okolnosti a súvislosti konkrétneho rozhodovaného prípadu,
- d. súlad s princípom všeobecnej spravodlivosti.

Dobrá viera sa v tomto prípade vzťahuje primárne na vieru v zápis v katastri nehnuteľností, že osoba v ňom uvedená je skutočne vlastníkom nehnuteľnosti. Ústavné súdy v žiadnom rozhodnutí nevyslovili záver, že je potrebné dať prednosť dobromyseľnému nadobúdateľovi pred pôvodným vlastníkom, ak bola nehnuteľnosť nadobudnutá v rozpore so zápisom v katastri nehnuteľností. Dobrá viera sa v tomto prípade bude posudzovať ako *conditio sine qua non* ale nebude výlučnou podmienkou. Medzi individuálne okolnosti a súvislosti konkrétneho prípadu možno zaradiť hodnotenie skutočností ako je napríklad, dĺžka doby, ktorá ubehla od vadného zápisu v katastri nehnuteľností. Okolnosti, za akých došlo k neplatnému právnomu úkonu, či došlo k spáchaniu trestného činu, či bol pôvodný vlastník aj reálne účastníkom katastrálneho konania. Potom je potrebné zvážiť aj investície, ktoré dobromyseľný nadobúdateľ už na nehnuteľnosť vynaložil.²⁰ Posledným krokom je, že súd zváži všetky uvedené okolnosti a na ich základe rozhodne, ktorému subjektu bude svedčať princíp všeobecnej spravodlivosti a poskytne ochranu jeho vlastníckemu právu.

---

²⁰ Porovnaj nálež Ústavného súdu ČR, sp. zn. I ÚS 2219/12.

Na tomto základe je možné konštatovať, že ak nedôjde k naplneniu aj ostatných predpokladov, ako len dobrej viery v zápis v katastri nehnuteľností, tak nedôjde ani k nadobudnutiu vlastníckeho práva dobromyseľným nadobúdateľom, čo je analogický prípad s tým, keď nie sú splnené ostatné predpoklady pri explicitne ustanovenom dobromyseľnom nadobudnutí, ktoré sme uviedli v druhej kapitole. Ak by teda osoba kúpila nehnuteľnosť od nevlastníka v dobrej viere, ale napríklad by nedošlo k splneniu ďalších predpokladov, tak by nedošlo k nadobudnutiu vlastníckeho práva, ale len k oprávnenej držbe. Po uplynutí desiatich rokov, by sa potom osoba mohla stať vlastníkom nehnuteľnosti na základe vydržania. Teda aj uznaním novej judikatúry Ústavného súdu SR a možnosti dobromyseľne nadobudnúť nehnuteľnosť od nevlastníka, bude mať inštitút vydržania naďalej význam, aj bez toho, aby došlo k jeho novelizácii.

Nevýhodou pri dobromyseľnom nadobudnutí nehnuteľnosti od nevlastníka je to, že predpoklady je možné vyvodiť len z judikatúry a nie sú explicitne upravené v právnych predpisoch, ako je to napríklad v zákone č. 89/2012 Sb. Občiansky zákoník platný v Českej republike²¹. Aj obsah týchto predpokladov je pomerne vágny, a nie je možné určiť ich presné hranice. To ale *de facto* môže zaručovať vyššiu ochranu pôvodného vlastníka, keďže každý prípad sa bude posudzovať individuálne, ako v prípade, keby boli presne determinované podmienky, kedy by zaniklo vlastnícke právo pôvodného vlastníka.

Možno spomenúť aj známy medializovaný pozemkový prípad prezidenta Slovenskej republiky. V tomto spore súd rozhodol v prospech pôvodného vlastníka pred dobromyseľným nadobúdateľom. Zo zverejneného rozsudku²² možno vyvodiť, že súd sa zaoberal okrem dobrej viery aj ďalšími predpokladmi, ktoré uvádzame vyššie. Súd mal za preukázané, že prezident nadobudol nehnuteľnosti od nevlastníka v dobrej viere, naproti tomu, na základe zhodnotenia ostatných okolností, napríklad, že pôvodný vlastník nemal vedomosť o tom, že už nie je zapísaný na liste vlastníctva v katastri nehnuteľností a naďalej aktívne vykonával oprávnenú držbu (prenajímал spornú nehnuteľnosť), súd dospel ku konklúzii, že v súlade s princípom všeobecnej spravodlivosti je priznanie ochrany vlastníckemu právu pôvodného vlastníka pred dobromyseľným nadobúdateľom. Azda jediným nedostatkom tohto právoplatného rozhodnutia je, že ide o rozhodnutie súdu prvej inštancie. Keďže bol tento prípad pod drobnohľadom médií, súd si dával pozor, aby jeho rozhodnutie nemohol zrušiť

---

²¹ Pozri najmä ustanovenia § 980 ods.2, § 984 ods.1 a § 986 zákona č. 89/2012 Sb. Občiansky zákoník v platnom znení.

²² Rozsudok Okresného súdu Poprad, sp. zn. 7C/53/2017 zo dňa 26.10.2018.

dovolací súd alebo ústavný súd, ak by jeho rozhodnutie nezmenil odvolací súd. Spor však do tohto štádia nedospel. Sme toho názoru, že aj v prípade, ak by sa spor dostal na Ústavný súd SR, tak by došlo k odmietnutiu sťažnosti, keďže všeobecný súd sa dôsledne zaoberal posúdením dobrej viery, ale aj individuálnymi okolnosťami prípadu a ústavnému súdu neprináleží hodnotiť správnosť právneho posúdenia veci všeobecnými súdmi, ak sú ich závery dostatočne odôvodnené a nie sú arbitrárne alebo svojvoľné.²³ Aj v skôr uvedených rozhodnutiach ústavné súdy zrušovali rozhodnutia všeobecných súdov z dôvodu, že vôbec v prípade nezohľadnili alebo neposúdili dobromyseľnosť nadobúdateľa nehnuteľnosti. V tomto prípade súd reflektoval na novšiu judikatúru ústavného súdu a predsa nepriznal vlastnícke právo dobromyseľnému nadobúdateľovi, čím dal najavo, že samotná dobromyseľnosť pre nadobudnutie vlastníckeho práva od nevlastníka nestačí, ale je potrebné naplnenie aj ďalších predpokladov.

Ďalším podporným argumentom pre nami stanovenú hypotézu je, že aj napriek tomu, že v Českej republike už nový občiansky zákonník upravuje dobromyseľné nadobudnutie nehnuteľnosti od nevlastníka, tak majú zakotvený inštitút vydržania obdobne ako v našom právnom poriadku a je možné vydržať aj nehnuteľnosť.

4. Vzájomný prienik a odlišnosti dobromyseľného nadobudnutia vlastníckeho práva od nevlastníka a vydržania

V predchádzajúcich častiach sme uviedli základné atribúty inštitútu vydržania a nadobudnutia vlastníckeho práva k veci od nevlastníka na základe dobrej viery. V tejto kapitole sa zaoberáme ich prienikom, t. j. čo majú tieto dva spôsoby nadobudania vlastníckeho práva spoločné a tým, čo ich diferencuje.

Prvým spoločným znakom je, že v oboch prípadoch ide o originárny spôsob nadobudnutia vlastníctva. V teórii sa pri dobromyseľnom nadobudnutí možno stretnúť aj s názorom, že ide o derivatívny spôsob nadobudnutia vlastníctva.²⁴ Autor však bližšie neuvádza argumentáciu v prospech tohto tvrdenia. Naopak Najvyšší súd ČR,²⁵ Ústavný súd ČR²⁶

²³ Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 151/2016.

²⁴ FEČÍK, M.: § 132 [Spôsoby nadobudania vlastníctva]. In: ŠTEVČEK, M. a kol.: Občiansky zákonník I. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 952.

²⁵ Pozri napr.: rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 30 Cdo 4577/2014.

²⁶ Pozri napr.: nález Ústavného súdu ČR, sp. zn. III. ÚS 247/14.

a Ústavný súd SR²⁷ zhodne uvádzajú, že aj dobromyseľné nadobudnutie od nevlastníka je originárnym spôsobom nadobudnutia vlastníckeho práva. O originárny spôsob ide z dôvodu, že dobromyseľný nadobúdateľ svoje vlastnícke právo neodvodzuje od pôvodného vlastníka ale od iných právnych skutočností. S týmto názorom sa stotožňujeme aj my. Inými právnymi skutočnosťami budú okrem dobromyseľnosti ďalšie predpoklady, ktoré musia byť pre nadobudnutie splnené, ktoré sme uviedli v predchádzajúcich kapitolách.

Ďalším spoločným znakom je oprávnená držba. Pokiaľ má dôjsť k vydržaniu vlastníckeho práva, musí vydržateľ mať vec v nepretržitej oprávnenej držbe po určitú zákonom stanovenú dobu. Pri dobromyseľnom nadobudnutí veci od nevlastníka má nadobúdateľ tiež oprávnenú držbu. Najmä v prípade dobromyseľného nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti od nevlastníka je nadobúdateľ najprv len oprávneným držiteľom, a až pokiaľ nedôjde k splneniu ďalších predpokladov (jedným z týchto predpokladov je aj hodnotenie dĺžky doby, po ktorú nebolo jeho vlastnícke právo spochybňované), bude nadobúdateľ nehnuteľnosti len oprávneným držiteľom. Dokonca môže ísť o prípad, že na základe individuálnych okolností prípadu, dobromyseľný nadobúdateľ nebude môcť nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnosti z titulu dobromyseľnosti pri nadobúdaní ale len vydržaním. Ústavný súd ČR v náleze so sp. zn. I. ÚS 2219/12 uvádza, že ak nevlastník nadobudol zápis v katastri nehnuteľností na základe trestného činu, potom bude mať pred dobromyseľným nadobúdateľom výhodnejšie postavenie pôvodný vlastník. V takomto prípade by zrejme dobromyseľný nadobúdateľ nenadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnosti z titulu dobromyseľnosti (kvôli individuálnym okolnostiam prípadu) ale mohol by po uplynutí desať ročnej doby vydržať vlastnícke právo.

Rozdielnym znakom je, že vydržanie je možné aplikovať aj u prvého nevlastníka. Napríklad, ak zmluva medzi pôvodným vlastníkom a prvým nevlastníkom bola absolútne neplatná, tak nevlastník nenadobudne vlastnícke právo z titulu jeho dobrej viery. V takomto prípade môže vlastnícke právo nadobudnúť vydržaním. Pri dobromyseľnom nadobudnutí od nevlastníka už zo samotnej podstaty vyplýva, že predmet občianskoprávných vzťahov mu bol prevedený od nevlastníka, t. j. nie je možné tento nadobúdaci spôsob uplatniť pokiaľ medzi pôvodným vlastníkom a dobromyseľným nadobúdateľom chýba ako medzičlánok nevlastník.

---

²⁷ Pozri napr.: nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 151/2016.

Pri dobromyseľnom nadobudnutí vlastníckeho práva k nehnuteľnosti od nevlastníka je rozdiel aj v tom, že judikatúra takúto možnosť priznáva len pokiaľ ide o dobrú vieru v zápis v katastri nehnuteľností *a contrario* nemôže ísť o dobromyseľné nadobudnutie *contra tabulas*. Vydržanie *contra tabulas* nie je v našom právnom poriadku vylúčené.²⁸

Záver

V tomto článku sme sa zaoberali konkurenciou inštitútu vydržania a dobromyseľného nadobudnutia vlastníckeho práva od nevlastníka. Zastávame názor, že sa nám podarilo verifikovať hypotézu stanovenú v úvode článku: „*Možnosť nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnosti od nevlastníka na základe dobrej viery v zápis v katastri nehnuteľností nespôsobuje obsolétnosť inštitútu vydržania vlastníckeho práva k nehnuteľnosti podľa § 134 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.*“ Tieto dva spôsoby nadobúdania vlastníckeho práva majú niektoré spoločné znaky ako napr. oprávnenú držbu ale taktiež vykazujú relevantné odlišnosti. Preto ich vzájomná existencia v právnom poriadku je žiadúca a ak aj dôjde pri rekodifikácii občianskeho práva hmotného k explicitnému ustanoveniu možnosti nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnosti od nevlastníka na základe dobrej viery, čo považujeme za žiadúce, tak nie je nevyhnutne potrebná zmena právnej úpravy inštitútu vydržania.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Použitá literatúra:

FEČÍK, M.: § 129 [Držiteľ]. In: ŠTEVČEK, M. a kol.: Občiansky zákonník I. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 936 - 939. ISBN 978-80-7400-770-5.

FEČÍK, M.: § 130 [Oprávnený držiteľ]. In: ŠTEVČEK, M. a kol.: Občiansky zákonník I. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 939-947. ISBN 978-80-7400-770-5.

FEČÍK, M.: § 132 [Spôsoby nadobúdania vlastníctva]. In: ŠTEVČEK, M. a kol.: Občiansky zákonník I. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 951-975. ISBN 978-80-7400-770-5.

---

²⁸ Bližšie k vydržaniu *contra tabulas* pozri 1. kapitolu.

FEČÍK, M.: § 134 [Vyrážanie]. In: ŠTEVČEK, M. a kol.: Občiansky zákonník I. 2 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1007-1024. ISBN 978-80-7400-770-5.

ĽALÍK, M.: *Stret judikatúry ústavného súdu s judikatúrou najvyššieho súdu a jeho riešenie v dovolacom konaní ohľadne nadobudnutia nehnuteľnosti od nevlastníka na základe dobrej viery nadobúdateľa v zápis v katastri nehnuteľností*. In: Justičná revue, 72, 2020, č. 8-9, s. 1015 – 1024. ISSN 1335-6461.

Použité súdne rozhodnutia:

Nález Ústavného súdu ČR, sp. zn. I. ÚS 143/07, zo dňa 25.02.2009.

Nález Ústavného súdu ČR, sp. zn. I. ÚS 2219/12, zo dňa 17.04.2014.

Nález Ústavného súdu ČR, sp. zn. III. ÚS 247/14, zo dňa 28.01.2016.

Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 549/2015, zo dňa 16.03.2016.

Nález Ústavného súdu ČR, sp. zn. IV. ÚS 405/16, zo dňa 19.07.2016.

Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 151/2016, zo dňa 03.05.2017.

Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 460/2017, zo dňa 20.12.2017.

Rozsudok Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 31 Odo 1424/2006, zo dňa 09.12.2009.

Rozsudok Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 30 Cdo 4577/2014, zo dňa 11.02.2015.

Rozsudok Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 31 Cdo 353/2016, zo dňa 09.03.2016.

Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3 Cdo 223/2016, zo dňa 26.01.2017.

Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3 Cdo 115/2016, zo dňa 28.06.2017.

Rozsudok Okresného súdu Poprad, sp. zn. 7C/53/2017, zo dňa 26.10.2018.

Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 4 Cdo 142/2019, zo dňa 29.04.2020.

Použité právne predpisy:

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v platnom znení.

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v platnom znení.

Zákon č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov.

Zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník v platnom znení.

LIMITY ZMLUVNEJ VOĽNOSTI V SÚKROMNOM PRÁVE LIMITS OF CONTRACTUAL FREEDOM IN PRIVATE LAW

Ivana Semanová¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.158-167>

Abstrakt

Zmluvná sloboda v súkromnom práve je vyjadrením autonómie vôle a zásadou „čo nie je zakázané je dovolené“. Táto zásada sa premieta v súkromnom práve v praxi ako veľká variabilita a voľnosť, ktorú uplatňujú zmluvné strany pri riešení rôznych situácií. V rámci zákonnom daných hraníc zmluvnú slobodu obmedzujú kogentné normy, ako aj autonómia druhej zmluvnej strany. Práca poukazuje na limity zmluvnej voľnosti v súkromnom práve všeobecne. Vymedzuje mantinely, ktoré sú dané priamo právnym poriadkom a s nimi súvisiace aplikačné problémy prevažne z oblasti pracovného práva.

Kľúčové slová

Zmluvná sloboda. Autonómia vôle. Kogentné normy.

Abstract

Contractual freedom in private law is an expression of the autonomy of the will and the principle of "what is not forbidden is allowed". This principle is reflected in private law in practice as a great variability and freedom that the parties apply in dealing with different situations. Within the statutory limits, contractual freedom is restricted by mandatory standards as well as the autonomy of the other contracting party. The work points to the limits of contractual freedom in private law in general. It defines the boundaries, which are given directly by the legal order and related application problems, predominantly in the field of labor law.

Keywords

Contractual freedom. Autonomy of will. Mandatory standards.

---

¹ JUDr. Ivana Semanová, externý doktorand Katedry pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, študijný program Pracovné právo.

Úvod

Súkromnoprávne vzťahy sú príznačné práve pre svoju zmluvnú voľnosť. Zmluvná sloboda v súkromnom práve je vyjadrením autonómie vôle a uplatnením zásady „čo nie je zakázané je dovolené“. Táto zásada sa premieta v súkromnom práve v praxi ako veľká variabilita a voľnosť, ktorú uplatňujú zmluvné strany pri riešení rôznych situácií. To znamená, že právo je v tomto zmysle úplné pretože, o ktoromkoľvek ľudskom chovaní, ktoré nie je zakázané právnym predpisom platí, že je právom dovolené. Akékoľvek ľudské chovanie je teda z hľadiska práva buď dovolené alebo nedovolené (zakázané). Pričom zákonný zákaz nemusí byť len výslovný, ale môže vyplývať implicitne z príkazov (ak je určité chovanie zákonom prikázané, vyplýva z toho zákaz iného chovania) alebo z dovolení (ak je zákonom výslovne dovolené len určité chovanie, plynie z toho aj zákaz chovania iného).²

V rámci zákonom daných hraníc zmluvnú slobodu obmedzujú kogentné normy, ako aj autonómia druhej strany. Príspevok poukazuje na limity zmluvnej voľnosti v súkromnom práve všeobecne. Vymedzuje mantinely, ktoré sú dané priamo právnym poriadkom, a s nimi súvisiace aplikačné problémy prevažne z oblasti pracovného práva.

I Zmluvná sloboda a autonómia vôle

Pre jasnosť veci je potrebné rozlišovať medzi termínmi zmluvná sloboda a autonómia vôle. Zásada zmluvnej slobody je jedným z výrazov autonómie vôle vzťahujúca sa na oblasť záväzkových vzťahov a znamená predovšetkým slobodu kontrahovať, či nakladať s majetkom a právami. Autonómia vôle ako širší pojem znamená právne dovolenú možnosť slobodne sa rozhodnúť a realizovať svoje predstavy v medziach práva, či už vo forme právnych úkonov, alebo faktického, právne relevantného správania sa, zahŕňa v sebe nielen zmluvnú slobodu, ale aj vlastnícku slobodu, slobodu tvorby, či testovaciu slobodu.³

Prostredníctvom autonómie vôle sa premieta do súkromnoprávnych vzťahov ústavný princíp slobody človeka garantovaný čl. 1 Listiny, ktorá stanoví, že ľudia sú slobodní a rovní

---

² KNAPP, V.: *Co je dovoleno a co je zakázáno*. Právnik, 1990, č. 1, str. 24-25.

³ GÁBRIŠ, T.: *Autonómia vôle v zmluvnom systéme práva sociálneho zabezpečenia*. In: DÁVID, R., NECKÁŘ, J., SEHNÁLEK, D. (Editors). COFOLA 2009: the Conference Proceedings, 1. Edition. Brno: Masarykova Univerzita, 2009, s. 1020-1034.

v dôstojnosti aj v právach.⁴

Súkromnoprávna autonómia vyjadruje právnu zásadu, podľa ktorej je každý jednotlivец oprávnený v záujmovom okruhu svojho súkromného života upraviť svoje pomery podľa svojho vlastného uváženia, teda právnymi úkonmi ako prejavmi svojej vôle a to najčastejšie zmluvou (zásada zmluvnej autonómie). Tomuto nazeraniu zodpovedali aj prvé súkromnoprávne predpisy (normy, ustanovenia), ktoré sa vytvorili pre úpravu súkromných pomerov, a ktoré mali povahu dispozitívnu, t.j. upravovali súkromné pomery a záujmy s výhradou, že ich jednotlivci neupravujú svojimi dispozíciami.

Postupom času sa pre komplikovanosť a zložitosť úpravy súkromnoprávných pomerov veľmi často stávalo, že najmä slabšia strana právneho pomeru s ohľadom na svoju neznalosť a nešikovnosť urobila takú dispozíciu so svojím majetkom, ktorá bola proti ich objektívnym záujmom.⁵

Práve takýto okamih bol vyjadrením potreby istej regulácie, vytvorením zákonných limitov, ktoré by zamedzili zneužívaniu neznalosti druhej, zväčša slabšej strany, a to najmä v rozpore so slušnosťou, morálkou, či verejným záujmom. Z tohto dôvodu začali postupne vznikať v súkromnom práve normy kogentné, ktoré sú charakteristické skôr pre odvetvia verejného práva.

Hranice zmluvnej slobody stanovuje právo, v rámci ktorých sa vôľa subjektov môže slobodne utvárať a prejavovať. Tieto sú však rozdielne v závislosti od druhu právneho odvetvia, t. j. od toho, či ide o právo súkromné alebo verejné.⁶

V súkromnom práve sa stretávame s oblasťou najmä vecných práv, ku ktorým patria napr. rodinné právo a dedičské právo. Táto oblasť je príznačná práve pre svoju obmedzenosť nielen čo do obsahu záväzku. Tu sa autonómia vôle prejaví skôr v rozhodnutí či právny vzťah založiť alebo nie. Naopak menej sa prejavuje pri samotnom jeho obsahu.

Ďalšou formou stanovenia hraníc je aj vymedzením presne určeného výpočtu právnych vzťahov alebo subjektov, ktoré môže subjekt práva založiť. Ako príklad môžeme spomenúť inštitút dedenia.

Najvýraznejšie sa to prejavuje zakotvením inštitútu “neopomenuteľného dediča”,

---

⁴ Ústavný zákon č. 2/1993 Sb., čl. 1. Listiny základných práv a svobod.

⁵ OBČIANSKE PRÁVO. Všeobecná časť: J. Cirák, S. Ficová a kol., edícia Učebnice, Heuréka 2009, str.176.

⁶TINÁKOVÁ E.: Zmluvná sloboda v kontraktacnom procese v individuálnych pracovnoprávných vzťahoch. In: EPI Právny systém. [online] [cit. 2010-11-13] Dostupné na internete? <https://www.epi.sk/odborny-clanok/zmluvna-sloboda-v-kontraktacnom-procese-v-individualnych-pracovnopravných-vztahoch-pam-8-2017.htm>.

ktorým je porúčiteľov potomok, ktorého nemôže porúčiteľ opomenúť ani v závete. Platné dedičské právo zakotvuje síce určitú voľnosť pre porúčiteľa pokiaľ ide o jeho tzv. voľnosť (možnosť zriadiť závet), avšak táto závetná voľnosť je zákonom obmedzená a to práve v prospech neopomenuteľných dedičov. Avšak aj potomkov môže porúčiteľ vylúčiť z dedenia a to tak, že ich vydedí za podmienok uvedených §469 a Občianskeho zákonníka.⁷

Na druhej strane je autonómia vôle (na rozdiel od filozofického ponímania slobody človeka) závislá na právnom poriadku a na právnych normách. Preto napríklad zmluvná autonómia nesmie byť v rozpore s kogentnými normami, ktoré určité jednanie výslovne zakazujú, resp. je obmedzovaná v prípadoch existencie iného základného práva (napr. prostredníctvom generálnych klauzúl, ako sú dobré mravy alebo zákaz zneužitia práva) alebo stanovujú určité povinnosti (napr. informačné povinnosti ako je v § 54b obč. zák.).⁸

II Kogentné normy

Kogentné normy obmedzujú ľudskú slobodu (autonómiu vôle) kategoricky, apriórne, takže kogentná norma je silnejšia než ľudská vôľa. Dispozitívne normy naopak rešpektujú ľudskú vôľu a dávajú jej prednosť, tzn. že ľudskú slobodu obmedzujú hypoteticky, aposteriórne, teda až pre prípad, kedy si ju samotné subjekty sami obmedzili.⁹ V súkromnom práve rozlišujeme dva typy kogentných noriem. Do prvej skupiny je možné zaradiť tie, ktorých porušenie spôsobuje neplatnosť právneho úkonu podľa § 39 OZ (Kogentná norma ruší zmluvné dojednanie bez toho, aby ho nanovo upravila). Kogentné právne normy tejto skupiny môžu samozrejme spôsobovať aj iba čiastočnú neplatnosť. Do druhej skupiny kogentných noriem patria normy, ktorých porušenie má za následok, že sa právny úkon nestane neplatným, ale jeho obsah je oproti odchylnej dohode zmenený v prospech zákonného vyjadrenia kogentnej normy (kogentná norma nastupuje namiesto zmluvného dojednania).¹⁰

---

⁷ VOJČÍK P.: *Občianske právo hmotné II*, vydavateľstvo UPJŠ v Košiciach, vydanie prvé 2006, ISBN 80-7097-631-4, str.261.

⁸ Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 6.11.2007, sp.zn. II.ÚS 3/06, dostupný z NALUS (<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=56863&pos=1&cnt=5&typ=result>)

⁹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 1995, str. 55.

¹⁰ SALAČ, J.: *K problematice rozporu právního úkonu se zákonem ve světle § 39 Občanského zákonníku*. In: *Právne rozhledy*, 10/1997, s. 511.

III   Ďalšie mantinely zmluvnej slobody

Realizácia autonómie vôle naráža jednak na mantinely stanovené právnym poriadkom, zároveň sa dostáva do konfliktu s predstavami iného subjektu, s ktorým má subjekt práva záujem vstúpiť do právneho vzťahu. Popri právnom poriadku je tak druhým prirodzeným mantinelom realizácie autonómie vôle zmluvná sloboda (autonómia vôle) vlastná druhej strane.¹¹ S otázkou uplatňovania autonómie vôle úzko súvisí sloboda subjektov ako taká.

Každý človek má nachádzať hranice svojej slobody v slobode druhého. Právnym vyjadrením slobody sú určité práva na niečo, k niečomu, alebo od niečoho. Jednotlivé práva sú časťami slobody, alebo právnym vyjadrením určitého aspektu slobody. Ich uplatňovanie je dôležitou formou naplňovania slobody. V skutočnosti však nie je možné niektoré práva vykonávať bez toho, aby sme nezasahovali do práv iných. Dochádza tak ku kolízii práv, pričom určité právo môže byť obmedzené len v zákonnom rozsahu. Preferovať sa pritom musí právo, ktoré nie je možné vykonávať bez zákonného obmedzenia práva druhého jedinca (vlastnícke právo k nehnuteľnosti musí rešpektovať právo k bývaniu nájomníkov).¹²

Nepochybne nie menej dôležitým limitom zmluvnej voľnosti je aj verejný záujem, čím sa má na mysli najmä ochrana verejného poriadku, životného prostredia, kultúrnych pamiatok, verejného zdravia a pod. Konkrétnejším aspektom je aj výslovná zásada súkromného práva, akou sa rozumejú dobré mravy.

Podstatným rysom dobrých mravov je ich previazanosť s hodnotami (spravodlivosť, mravnosť, morálka, prirodzený rešpekt k človeku) a svoj skutočne normatívny obsah získavajú až aplikáciou na právne vzťahy na základe zákonného odkazu. Predstavujú východisko pre korekciu neprijateľných (neférových) zmluvných ustanovení, ktoré zakladajú nerovnosť postavenia a vyjednávacích schopností zmluvných strán.¹³

---

¹¹ DOLOBAČ, M.: *Hranice zmluvnej slobody v pracovnom práve*. Košice: Univerzita P.J. Šafárika v Košiciach, 2017, ISBN 978-80-8152-574-2, str. 86.

¹² GERLOCH A.: *Teorie práva*, 6. Aktualizované vydání, vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeňek, s.r.o., 2013, str. 250.

¹³ SALAČ, J.: *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu*. 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2004, str 15, str. 16.

IV Limity zmluvnej slobody v pracovnom práve

Limity zmluvnej slobody sú určované priamo odvetvím práva, v ktorom sa jednotlivé subjekty môžu slobodne vyjadrovať a prejavovať. Konkrétne odvetvie, v závislosti od toho, či sa jedná o právo súkromné alebo verejné určuje hranice zmluvnej slobody rozdielne. Veľmi špecifickou právnou oblasťou je práve pracovné právo, v ktorom badať prvky nielen súkromného ale aj verejného práva.

Zo samotnej podstaty pracovného práva, v ktorom sa prelína špecifická kombinácia verejnoprávnej a súkromnoprávnej metódy, totiž vyplýva, že štát naďalej predovšetkým kogentnými normami reguluje základné práva a povinnosti subjektov pracovnoprávných vzťahov a ponecháva len pomerne malý priestor pre individuálnu úpravu spoločenských vzťahov. Preto nemožno v pracovnom práve očakávať takú zmluvnú voľnosť, ako ju má právo obchodné alebo občianske už v určení jeho obsahu. Pracovné právo je svojou rigidnosťou niekde na pomedzí. Z pohľadu autonómie vôle jednotlivca je oproti občianskemu či obchodnému právu pevne zviazané, nie však až natoľko aby stratilo svoj charakter súkromného práva.¹⁴ Pracovné právo, charakteristické svojou sociálnou funkciou, zmluvnú voľnosť reguluje výraznejším spôsobom než tradičné súkromnoprávne odvetvia. Spor medzi úplnou, bezhraničnou liberalizáciou pracovného práva, ktorá žije v predstavách zamestnávateľa, a na druhej strane sociálnou, ochrannou a možno až paternalistickou úlohou pracovného zákonodarstva, ktorá je preferovaná zamestnancami, je logický a prirodzený. Obe skupiny chránia svoje legitímne záujmy. Do tohto sporu ale vstupuje verejná moc prostredníctvom právnej regulácie. Nemožno spochybňovať povinnosť zákonodarcu kogentnými a relatívne kogentnými normami ukrajovať zo zmluvnej slobody, predovšetkým z dôvodu verejného záujmu a ochrany slabšej strany.¹⁵

Jednou zo zásad pracovného práva, ktorá sa nachádza v úvodných ustanoveniach Zákonníka práce je aj zásada zmluvnej voľnosti. Jedná sa o zakotvenie ústavného princípu v čl. 2 základných zásad Zákonníka práce, kde sa uvádza:

„Pracovnoprávne vzťahy podľa tohto zákona môžu vznikáť len so súhlasom fyzickej

---

¹⁴ TINÁKOVÁ E.: Zmluvná sloboda v kontraktacnom procese v individuálnych pracovnoprávných vzťahoch. In: EPI Právny systém. [online] [cit. 2010-11-13] Dostupné na internete? <https://www.epi.sk/odborny-clanok/zmluvna-sloboda-v-kontraktacnom-procese-v-individualnych-pracovnopravnych-vztahoch-pam-8-2017.htm>.

¹⁵ DOLOBAČ, M. *Hranice zmluvnej slobody v pracovnom práve*. Košice: Univerzita P.J. Šafárika v Košiciach, 2017, str. 90 ISBN 978-80-8152-574-2.

osoby a zamestnávateľa. Zamestnávateľ má právo na slobodný výber zamestnancov v potrebnom počte a štruktúre a určovať podmienky a spôsob uplatnenia tohto práva, ak tento zákon, osobitný predpis alebo medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná, neustanovuje inak. Výkon práv a povinností vyplývajúcich z pracovnoprávnych vzťahov musí byť v súlade s dobrými mravmi, nikto nesmie tieto práva a povinnosti zneužívať na škodu druhého účastníka pracovnoprávneho vzťahu alebo spoluzamestnancov.“

Stotožňujem sa s názorom docenta Dolobáča, ktorý poukázal na nezrozumiteľnosť a neúplnosť formulácie vyššie citovaného článku 2 Zákonníka práce, kde poukázal na to, že zmluvná sloboda je zvýraznená len vo vzťahu k osobe zamestnávateľa a aj to len v jej dvoch dielčich aspektoch (sloboda uzavretia zmluvy a sloboda výberu zmluvného partnera) s dôvetkom, že zmluvnú slobodu zamestnávateľa možno obmedziť zákonom či medzinárodnou zmluvou.¹⁶

Neúplná formulácia článku 2 základných zásad Zákonníka práce spôsobuje to, že nie je jasné a pozitívne vyjadrenie rozsahu zmluvnej voľnosti.

Obmedzenie autonómie vôle právnym poriadkom je jasne vyjadrené v čl. 2 ods. 3 Ústavy SR: „Každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá.“

Tento ústavný princíp sa síce vzťahuje rovnako aj na oblasť pracovného práva, avšak z judikatúry a teórie pracovného práva je zrejmé, že sa javí byť oslabený pri realizácii ochrany zamestnancov ako slabšej strany, ako aj pri uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania.

V tejto súvislosti možno uviesť, že vyšší stupeň kogentnosti a aplikácia súkromnoprávnej zásady sa nevyklúčujú, pretože ide o dve odlišné otázky. Kogentnosť právnej normy stanovuje len limity konkrétnej právnej normy a zasadá povoľovacia stanovuje limity pre celý zákon, či celé právne odvetvie.¹⁷

Podľa § 18 Zákonníka práce: „zmluva podľa tohto zákona alebo iných pracovnoprávnych predpisov je uzatvorená, len čo sa účastníci dohodli na jej obsahu.“ Pracovno- právna teória v nadväznosti na § 18 Zákonníka práce vychádza z princípu tzv. numerus clausus zmluvných typov, t. j. z obmedzenia možnosti použitia iných zmluvných

---

¹⁶ DOLOBÁČ, M.: *Hranice zmluvnej slobody v pracovnom práve*. Košice: Univerzita P.J. Šafárika v Košiciach, 2017, ISBN 978-80-8152-574-2, str. 65.

¹⁷ TOMAN J.: *Individuálne pracovné právo. Všeobecné ustanovenia a pracovná zmluva*. Vydavateľ: Friedrich Ebert Sti ung, zastúpenie v SR; Bratislava 2014, ISBN 9788089149421, str. 110

typov než aké Zákonník práce výslovne vymenováva (upravuje).¹⁸

Podľa § 17 ods. 2 Zákonníka práce „právny úkon, na ktorý neudelil predpísaný súhlas príslušný orgán alebo zákonný zástupca alebo na ktorý neudelili predpísaný súhlas zástupcovia zamestnancov, právny úkon, ktorý nebol vopred prerokovaný so zástupcami zamestnancov, alebo právny úkon, ktorý sa neurobil formou predpísanou týmto zákonom, je neplatný, len ak to výslovne ustanovuje tento zákon alebo osobitný predpis.“.

V Zákonníku práce je možno identifikovať niekoľko základných členení ohľadom zmlúv, dohôd alebo dvojstranných úkonov. Dôležité je rozlíšenie medzi zmluvou, ktorou sa pracovnoprávny vzťah zakladá a inými dohodami, ktoré sa uzatvárajú počas trvania pracovného pomeru. Z tohto hľadiska pracovnoprávny vzťah možno založiť len štyrmi zmluvnými typmi (bez ohľadu na pomenovanie „dohoda“ pri dohodách podľa § 223 až § 228a ZP):

1. pracovná zmluva,
2. dohoda o pracovnej činnosti,
3. dohoda o brigádnickej práci študentov (študenta),
4. dohoda o vykonaní práce.¹⁹

Plná aplikácia zmluvnej slobody pre pracovné právo by znamenala plnú liberalizáciu, ktorá v pracovnom práve nie je možná bez narušenia ochrannej funkcie pracovného práva a bez narušenia jedného zo základných dôvodov vyčleňovania pracovnej zmluvy z civilných kódexov. Na druhej strane aplikácia opačnej zásady vzbudzuje pochybnosti o primeranosti zásahov. Dochádza tu k stretu verejnoprávneho záujmu obmedzovať (možnosť konať len to, čo je dovolené; typický pre konanie statných a verejných organov) so súkromnoprávnym záujmom (konať to, čo nie je zakázané). Ako uvádza Schronk pre Zákonník práce by mal platiť princíp regulácie „toľko slobody, koľko je možné, toľko kogentnosti predstavujúcej ochranu, koľko je nevyhnutné.“²⁰ Princíp autonómie vôle môže byť potlačený iba v tom prípade, ak je v kolízii s iným právnym princípom, najmä princípom ochrany dobrej viery, a

---

¹⁸ TOMAN J.: *Individuálne pracovné právo. Všeobecné ustanovenia a pracovná zmluva*. Vydavateľ: Friedrich Ebert Stí ung, zastúpenie v SR; Bratislava 2014, ISBN 9788089149421

¹⁹ TOMAN J.: *Individuálne pracovné právo. Všeobecné ustanovenia a pracovná zmluva*, Vydavateľ: Friedrich Ebert Stí ung, zastúpenie v SR; Bratislava 2014, ISBN 9788089149421, str. 96

²⁰ SCHRONK, R.: *Reforma pracovného práva na pokračovanie*. In: *Justičná revue: časopis pre právnu prax*. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti SR, roč. 57, č. 4, 2005, s. 484.

tento v porovnaní nad ním preváži.²¹

Záver

Témou príspevku boli “limity zmluvnej voľnosti v súkromnom práve”, ktorý sa zamerával na všeobecné teoretické východiská autonómie vôle jednotlivca vo vzťahu k ústavnému princípu „čo nie je zakázané je dovolené“. Snahou bolo vymedziť konkrétne limity, s ktorými sa stretávame v našom právnom poriadku v oblasti súkromného práva a zdôrazniť dôvody, ktoré viedli našich zákonodarcov k zavedeniu nutných právnych regulatív, a to v záujme naplnenia hodnotovo tých najvyšších kvalít spoločnosti, akými sú ochrana slabšieho, ako aj zabezpečenie nachádzania hraníc slobody v slobode druhého.

Intenzívnejší badať limity zmluvnej voľnosti konkrétne v jednej oblasti súkromného práva, a to právu pracovnému, nakoľko tu môžeme ešte viac vnímať jeho ochrannú funkciu vo vzťahu k zamestnancovi ako slabšej strane. Zavedením princípu tzv. numerus clausus zmluvných typov, t. j. obmedzenia možnosti použitia iných zmluvných typov než aké Zákonník práce výslovne vymenováva tak dochádza k výraznému stanoveniu hraníc zmluvnej slobody. Aj keď zámer zákonodarcu je pozitívny, vznikajú úvahy a názory, či by bolo možné v tejto oblasti práva posilniť zmluvnú slobodu jednotlivca, a to napríklad uvoľnením zmluvných typov.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Kapitola v učebnici alebo monografii:

BARANCOVÁ, H. a kol.: Základné práva a slobody v pracovnom práve. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čenek, s.r.o., 2012, str. 83-84.

DOLOBAČ, M.: Hranice zmluvnej slobody v pracovnom práve. Košice: Univerzita P.J. Šafárika v Košiciach, 2017, str. 65 ISBN 978-80-8152-574-2.

---

²¹ BARANCOVÁ, H. A kol.: *Základné práva a slobody v pracovnom práve*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čenek, s.r.o., 2012, str. 83-84.

GÁBRIŠ, T.: Autonómia vôle v zmluvnom systéme práva sociálneho zabezpečenia. In: DÁVID, R., NECKÁŘ, J., SEHNÁLEK, D. (Editors). COFOLA 2009: the Conference Proceedings, 1. Edition. Brno: Masarykova Univerzita, 2009, s. 1020-1034.

GERLOCH, A.: Teorie práva, 6. Aktualizované vydání, vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeňek, s.r.o., 2013, str. 250.

KNAPP, Viktor.: Co je dovoleno a co je zakázáno. Právník, 1990, č. 1, str. 24-25.

SALAČ, J.: K problematice rozporu právního úkonu se zákonem ve světle § 39 Občanského zákonníku. In: Právne rozhledy, 10/1997, s. 511.

SALAČ, J.: Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu. 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2004, str 15, str. 16.

SCHRONK, R. Reforma pracovného práva na pokračovanie. In: Justičná revue: časopis pre právnu prax. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti SR, roč. 57, č. 4, 2005, s. 484.

TOMAN J.: Individuálne pracovné právo. Všeobecné ustanovenia a pracovná zmluva , Vydavateľ: Friedrich Ebert Sti ung, zastúpenie v SR; Bratislava 2014, ISBN 9788089149421, str. 110.

VOJČÍK, P.: Občianske právo hmotné II, vydavateľstvo UPJŠ v Košiciach, vydanie prvé 2006, ISBN 80-7097-631-4, str. 261.

Internetové zdroje:

TINÁKOVÁ E.: Zmluvná sloboda v kontraktacnom procese v individuálnych pracovnoprávných vzťahoch. In: EPI Právny systém. [online] [cit. 2010-11-13] Dostupné na internete <https://www.epi.sk/odborny-clanok/zmluvna-sloboda-v-kontraktacnom-procese-v-individualnych-pracovnopravnich-vztahoch-pam-8-2017.htm>

Judikatúra:

Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 6.11.2007, sp.zn. II.ÚS 3/06, dostupný z NALUS

(<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=56863&pos=1&cnt=5&typ=result>)

KONCEPTUÁLNE ZMENY V PRÁVNEJ ÚPRAVE LIKVIDÁCIE
OBCHODNÝCH SPOLOČNOSTÍ
CONCEPTUAL CHANGES IN THE LEGAL REGULATION
OF LIQUIDATION OF COMPANIES

Michal Sokol¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.168-178>

Abstrakt

Predmetom predloženého príspevku sú najdôležitejšie konceptuálne zmeny likvidácie obchodných spoločností vykonaných poslednou novelou Obchodného zákonníka. Autor sa venuje vstupu obchodnej spoločnosti do likvidácie, zisťovaním majetku obchodnej spoločnosti, preddavkom na likvidáciu ako aj zmenám v dodatočnej likvidácii obchodnej spoločnosti, ako aj subjektívnym hodnotením recentných zmien.

Kľúčové slová

Likvidácia obchodnej spoločnosti. Likvidátor. Preddavok na likvidáciu. Dodatočná likvidácia.

Abstract

The subject of the submitted paper are the most important conceptual changes in the liquidation of companies made by the most recent amendment to the Commercial Code. The author focuses on the entry of a company into liquidation, ascertaining the assets of the company, the advance payment for liquidation and the changes in the additional liquidation of the company, as well as the subjective evaluation of recent changes.

Keywords

Liquidation of a company. Liquidator. Advance payment for liquidation. Additional liquidation.

Úvod

Novela zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Obchodný zákonník“ alebo „ObZ“) vykonaná zákonom č. 390/2019 Z.z. ktorým

---

¹ Mgr. Michal Sokol, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva.

sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „novela ObZ“) priniesla viacero podstatných zmien súvisiacich s likvidáciou a dodatočnou likvidáciou obchodnej spoločnosti. Popri hmotnoprávných dopadoch sa táto novela dotkla i procesných postupov v statusových veciach právnických osôb. Do zákona č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CMP“) zaviedla nové konania týkajúce sa právnických osôb, a to konanie o zrušení právnickej osoby² či konanie o nariadení dodatočnej likvidácie majetku spoločnosti,³ ako aj ďalšie zmeny súvisiace s Obchodným registrom. Podľa dôvodovej správy k novele ObZ má nová úprava likvidácie obchodnej spoločnosti priniesť vyššiu mieru zaangažovanosti a aktivity zo strany spoločníkov ako aj odstrániť nedostatky doterajšej právnej úpravy.⁴

Predkladaný príspevok sa zaoberá najdôležitejšími koncepčnými zmenami, ktoré priniesla novela ObZ v porovnaní s predošlou úpravou. Cieľom príspevku je komplexné zhodnotenie možných prínosov či nedostatkov novej právnej úpravy.

I. Zrušenie obchodnej spoločnosti

Likvidácia obchodnej spoločnosti súvisí s ukončením jej podnikateľskej činnosti. Je spojená so záverečnou fázou životného cyklu obchodnej spoločnosti, pričom predstavuje jeden zo spôsobov vyporiadania jej majetku. Zákonodarca v kontraste k pôvodnému zneniu ObZ účel likvidácie obchodnej spoločnosti explicitne vymedzuje, a síce stanovuje, že likvidácia má smerovať k uspokojeniu nárokov veriteľov, ako aj tých osôb, ktoré majú právo na likvidačný zostatok.⁵ Csach pod pojmom likvidácia rozumie zákonom stanovený postup, ktorým dochádza k vyrovnaniu majetkových vzťahov zanikajúceho subjektu (v tomto prípade obchodnej spoločnosti).⁶ Z uvedeného možno vyvodíť, že likvidácia by mala smerovať k

---

² Ustanovenie § 309 a nasl. CMP.

³ Ustanovenie § 309j CMP.

⁴ Dôvodová správa k zákonu č. 390/2019 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony; Dostupné na webovej adrese: <https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2019/390-2019-z-z.html?print=1>.

⁵ Ustanovenie § 70 ods. 1 ObZ.

⁶ CSACH, K. - GALANDOVÁ, M. In OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník. Veľký komentár. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. s. 625.

speňaženiu majetku obchodnej spoločnosti a následnému uspokojeniu nárokov oprávnených osôb.

V odbornej literatúre sa možno stretnúť s ojedinelým prirovnaním likvidácie obchodnej spoločnosti k dedeniu po fyzickej osobe (poručiteľovi), ktoré je odvodené od ich obdobného účelu, a síce vysporiadaniu majetkových vzťahov.⁷ Zastávame názor, že takéto prirovnanie je veľmi vzdialené. Možno ho pripustiť len ako určité zjednodušenie celej problematiky, a to najmä z dôvodu značných rozdielností medzi oboma inštitútmi. Ako príklad možno uviesť, že dedičia nadobúdajú majetok už smrťou poručiteľa.⁸ Procesný postup v dedičskom konaní sa konštruuje ako následný, zavŕšený finálnou formou deklaratórnej povahy. V prípade obchodnej spoločnosti spravidla dochádza prv k likvidácii jej majetku (pokiaľ nejakým disponuje) a až následne je vymazaná z obchodného registra, teda zaniká. Procesné aspekty vysporiadania majetkových pomerov fyzickej osoby na strane jednej a právnickej osoby na strane druhej sú teda riešené do istej miery odlišne.

Novela ObZ zavádza obmenenú koncepciu likvidácie, od ktorej si zákonodarca sľubuje väčšiu aktivitu samotných spoločníkov obchodných spoločností, ako aj zefektívnenie celého procesu likvidácie.

Za jeden z prvých signifikantných rozdielov oproti pôvodnej právnej úprave možno považovať zdokonalenie ustanovení súvisiacich so zrušením a zánikom obchodnej spoločnosti.⁹ Okrem značne väčšej prehľadnosti je nutné poukázať na podstatnú konceptuálnu zmenu spočívajúcu v upustení od zisťovania existencie či neexistencie majetku obchodnej spoločnosti.¹⁰ Inými slovami, pri zrušení obchodnej spoločnosti je podľa novej právnej úpravy z hľadiska jej likvidácie irelevantná skutočnosť, či disponuje akýmsi majetkom alebo nie.

Zjednodušenie celého procesu zrušenia obchodnej spoločnosti spočíva v jeho konkretizácii a precizácii. Zákonodarca de facto ustanovil nasledujúce alternatívy - (i) prechod celého imania obchodnej spoločnosti na právneho nástupcu¹¹ (teda zrušenie

---

⁷ KUBÍČEK, P. - ŠKRINÁR, A. - NEVOLNÁ, Z. - KOLKUSOVÁ, R. - ĎURICA, M. Obchodné právo. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. s. 112.

⁸ Ustanovenie § 460 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ”).

⁹ Ustanovenie § 68 a nasl. ObZ.

¹⁰ Bližšie k pôvodnej úprave likvidácie pozri SUCHOŽA, J. - HUSÁR, J. a kol. Obchodné právo. Prvé vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2009. s. 365 a nasl.

¹¹ Okrem uvedeného spôsobu sa obchodná spoločnosť zrušuje bez likvidácie aj v prípade, ak nedošlo k splneniu povinnosti zložiť preddavok na likvidáciu v určenej výške (pozri § 68 ods. 2 druhá alinea ObZ).

obchodnej spoločnosti bez likvidácie) alebo, za splnenia ďalších predpokladov¹², (ii) zrušenie obchodnej spoločnosti s likvidáciou. V tomto smere je možné badať posun oproti pôvodnej právnej úprave, ktorá napríklad v prípade zrušenia obchodnej spoločnosti súdom vyžadovala jeho ingerenciu v podobe obligatórneho zisťovania existencie majetku obchodnej spoločnosti.¹³ To mohlo byť značne komplikované a zdĺhavé. Po novom táto povinnosť súdu úplne odpadá, čo má jednoznačne za následok ich odbremenenie ako aj zrýchlenie celého procesu. Pre úplnosť uvádzame, že uvedená zmena sa týka obdobia pred vstupom obchodnej spoločnosti do likvidácie. Povinnosť likvidátora zisťovať majetok obchodnej spoločnosti počas likvidácie zostala prirodzene zachovaná.

I.I Vstup obchodnej spoločnosti do likvidácie

Novela ObZ priniesla zmenu aj vo vzťahu k definovaniu momentu vstupu obchodnej spoločnosti do likvidácie. Podľa pôvodnej právnej úpravy obchodná spoločnosť vstupovala do likvidácie ku dňu svojho zrušenia. Z hľadiska komparácie uvádzame, že podľa českého zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník platí obdobné pravidlo. Právnická osoba vstupuje do likvidácie dňom, kedy je zrušená, či vyhlásená za neplatnú.¹⁴ Poľský zákonodarca porovnateľné pravidlo explicitne vyjadruje napríklad pri likvidácii spoločnosti s ručením obmedzeným. Momentom vstupu spoločnosti do likvidácie je nadobudnutie právoplatnosti rozhodnutia súdu o jej zrušení, či rozhodnutie samotných spoločníkov o jej zrušení, alebo ak nastane iný dôvod zrušenia spoločnosti.¹⁵

Nová právna úprava viaže vstup obchodnej spoločnosti do likvidácie ku konštitutívnemu zápisu likvidátora do obchodného registra. Obchodná spoločnosť sa v čase od jej zrušenia až do momentu vstupu do likvidácie považuje za obchodnú spoločnosť v kríze.¹⁶ Primárnu povinnosť ustanoviť likvidátora majú v prípade zrušenia obchodnej spoločnosti rozhodnutím spoločníkov alebo príslušným orgánom samotní spoločníci, resp. príslušný orgán obchodnej spoločnosti, a to spoločne s rozhodnutím o zrušení obchodnej spoločnosti, najneskôr však do 60 dní od jej zrušenia. Ak túto povinnosť nespĺnia, avšak

---

¹² Zloženie preddavku na likvidáciu.

¹³ Pôvodné znenie § 68 ods. 8 ObZ.

¹⁴ Bližšie pozri ustanovenie § 187 ods. 2 zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník.

¹⁵ Bližšie pozri: art. 274 Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych.

¹⁶ Ustanovenie § 67a ods. 2 ObZ.

preddavok na likvidáciu bude zložený v notárskej úschove, ustanoví likvidátora súd. V tomto smere je nutné upriamiť pozornosť na to, že základným determinantom pre podanie návrhu na zápis likvidátora do obchodného registra je predchádzajúce zloženie preddavku na likvidáciu samotnou obchodnou spoločnosťou.

O dôvodoch uvedenej zmeny, resp. stanoveného prístupu zákonodarcu možno polemizovať. Vzhľadom na zámer proces likvidácie skvalitniť však uvedenú zmenu považujeme za pozitívnu. Domnievame sa, že jedným z možných dôvodov úpravy momentu vstupu obchodnej spoločnosti do likvidácie môže byť skutočnosť, že podľa predošlej právnej úpravy vstúpila obchodná spoločnosť do likvidácie už ku dňu svojho zrušenia. K vymenovaniu likvidátora dochádzalo až následne. Ak likvidátor nebol vymenovaný bez zbytočného odkladu, vymenoval ho súd. Fakticky tak mohlo dôjsť k situáciám, kedy obchodná spoločnosť síce bola v likvidácii, avšak de facto likvidátora nemala, pretože nebol vymenovaný bez zbytočného odkladu (treba pripomenúť, že vymenovanie súdom mohlo trvať dlhšiu dobu). Uvedený stav mohol spôsobovať značnú mieru neistoty vo vzťahu k tretím osobám, najmä veriteľom obchodnej spoločnosti.

Nová právna úprava zavádza princíp „niet likvidácie bez likvidátora“, kedy sa likvidácia nezačne skôr, ako zápisom likvidátora do obchodného registra. Máme za to, že takúto zmenu možno považovať za jeden z krokov, ktorým sa vyššie spomenutá neistota tretích osôb môže eliminovať, či dokonca odstrániť. Inými slovami, ide o predchádzanie vzniku situácií, kedy bude obchodná spoločnosť na začiatku likvidácie, resp. v jej počiatočných fázach bez likvidátora. Na druhej strane, kategorické zodpovedanie otázky, či táto zmena aj v praktickej rovine prinesie sledovaný účel je vzhľadom na krátku účinnosť novely ObZ predčasné.

II. Preddavok na likvidáciu

Nóvvum súvisiace s procesom likvidácie obchodnej spoločnosti je zloženie tzv. preddavku na likvidáciu do notárskej úschovy, a to vo výške 1.500 Eur.¹⁷ Povinnosť zaplatiť preddavok na likvidáciu vzniká nielen v prípade ustanovenia likvidátora spoločníkmi, ale aj

---

¹⁷ Bližšie pozri vyhlášku Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 193/2020 Z.z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia Obchodného zákonníka o likvidácii.

ustanovenia likvidátora súdom. Jeho účelom je pokrytie odmeny a náhrady výdavkov likvidátora.

Ako sme už uviedli, ak dôjde k rozhodnutiu spoločníkov, či príslušného orgánu obchodnej spoločnosti o jej zrušení, majú spoločníci, resp. príslušný orgán obchodnej spoločnosti povinnosť ustanoviť likvidátora a pred jeho zápisom do obchodného registra zložiť preddavok na likvidáciu. Avšak v prípade, ak dochádza k zrušeniu obchodnej spoločnosti súdom, preddavok budú povinné zložiť osoby enumerované v § 309h ods. 2 CMP,¹⁸ ak budú mať na vykonaní likvidácie majetku obchodnej spoločnosti záujem.

Vzhľadom na komplexnosť novej právnej úpravy považujeme za dôležité poukázať na postup v prípade, ak k zloženiu preddavku nedôjde. Zákonodarca explicitne rieši situáciu zrušenia obchodnej spoločnosti z dôvodu uplynutia času, na ktorý bola založená. Ak v tomto prípade nebude v lehote 60 dní spoločníkmi ustanovený likvidátor, alternatívne nebude zložený preddavok na likvidáciu, platí, že obchodná spoločnosť sa považuje za založenú na dobu neurčitú.¹⁹ Ak však nebude zložený preddavok v prípadoch zrušenia obchodnej spoločnosti súdom v stanovených lehotách, v zmysle ustanovenia § 68 ods. 2 druhá alinea ObZ sa obchodná spoločnosť zrušuje bez likvidácie.

Súd ma po zrušení obchodnej spoločnosti podľa ustanovenia § 309e CMP povinnosť zverejniť v Obchodnom vestníku oznámenie o jej zrušení. V nadväznosti na to je potrebné poukázať na ustanovenie § 309f CMP: „*Ak spoločnosť do 90 dní od zverejnenia oznámenia o zrušení spoločnosti v Obchodnom vestníku nevstúpi do likvidácie, predpokladá sa, že je v úpadku.*”²⁰

Z uvedeného vyplýva, že ak po zrušení obchodnej spoločnosti súdom nebude splnená povinnosť zložiť preddavok na likvidáciu, nemôže byť likvidátor zapísaný do obchodného registra, a teda obchodná spoločnosť nemôže vstúpiť do likvidácie. Z uvedeného dôvodu bude obchodná spoločnosť v zmysle ustanovenia § 309f považovaná za spoločnosť v úpadku (tzv. predpoklad úpadku obchodnej spoločnosti).

V danej situácii súdu vzniká povinnosť zverejniť v Obchodnom vestníku oznámenie o predpokladanom úpadku obchodnej spoločnosti s poučením veriteľov, osôb, ktoré majú právo na likvidačný zostatok, či iných orgánov a osôb dotknutých zrušením obchodnej spoločnosti o

---

¹⁸ Ide o veriteľa spoločnosti, osobu, ktorá má právo na likvidačný zostatok, orgán štátnej správy v oblasti daní, poplatkov a colníctva podľa osobitného zákona, alebo toho, kto je dotknutý zrušením spoločnosti do výmazu spoločnosti z obchodného registra.

¹⁹ Ustanovenie § 68 ods. 5 ObZ.

²⁰ Ustanovenie § 309f CMP.

možnosti podať návrh na ustanovenie likvidátora, avšak spoločne s osvedčením o tom, že bol zložený preddavok na odmenu a náhradu výdavkov likvidátora (§ 309g CMP). Ak však k uvedenému konaniu vymedzených osôb v lehote 6 mesiacov nedôjde, prípadne v tejto lehote nebude podaný ani návrh na vyhlásenie konkurzu, súd ex offo obchodnú spoločnosť z obchodného registra vymaže.²¹

Ďalšia možná eventualita je zrušenie obchodnej spoločnosti rozhodnutím príslušného orgánu (prípadne rozhodnutím spoločníkov), kedy ale nedôjde (z viacerých možných dôvodov) v stanovenej lehote k zloženiu preddavku na likvidáciu. Opätovne tak vzniká situácia, že obchodná spoločnosť de iure nemôže do likvidácie vstúpiť, a to z dôvodu, že likvidácia sa začína konštitutívnym zápisom likvidátora do obchodného registra, ktorý je determinovaný zložením preddavku na likvidáciu. Uvedenú situáciu rieši ustanovenie § 309i CMP, ktoré hovorí: „*Ak súd zistí, že k zrušeniu spoločnosti došlo inak ako rozhodnutím súdu, táto okolnosť vyplýva z verejnej listiny a spoločnosť nevstúpila do likvidácie v lehote ustanovenej osobitným predpisom, predpokladá sa, že je v úpadku. Ustanovenia § 309g a § 309h platia rovnako.*”²²

Podľa nášho názoru z gramatického výkladu predmetného ustanovenia vyplýva, že podmienky - zrušenie obchodnej spoločnosti inak ako rozhodnutím súdu, preukázanie tejto skutočnosti verejnou listinou, nevstúpenie obchodnej spoločnosti do likvidácie v stanovených lehotách - musia byť naplnené kumulatívne. Uvedený záver však nekorešponduje s autentickým výkladom právnej úpravy. V dôvodovej správe zákonodarca koncipuje dve alternatívy, a síce že k zrušeniu obchodnej spoločnosti došlo buď (i) rozhodnutím jej príslušného orgánu *alebo* (ii) táto skutočnosť vyplýva z verejnej listiny, pričom za príklad sa považuje úmrtý list spoločníka verejnej obchodnej spoločnosti.

Podľa nášho názoru sa možno na právnu úpravu inštitútu preddavku na likvidáciu pozrieť z viacerých hľadísk. Zákonodarca sa predmetnou úpravou snaží predísť situáciám, kedy dôjde k preneseniu „bremena” likvidácie na súd a ním ustanovených likvidátorov, ktorí však nemajú zaručenú náhradu výdavkov a im patriacich odmien.²³ Domnievame sa, že zakotvenie povinnosti zložiť preddavok na likvidáciu môže obdobné situácie parciálne riešiť, avšak reálny prínos ustanovenia tejto povinnosti pravdepodobne odhalí až samotná prax. Na

²¹ Ustanovenie § 309h ods. 1 CMP.

²² Ustanovenie § 309i CMP.

²³ Bližšie pozri Dôvodovú správu k Zákonu č. 390/2019 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony; Dostupné na webovej adrese: <https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2019/390-2019-z-z.html?print=>.

druhej strane je nutné poukázať na pomernú komplexnosť vzájomného prepojenia všetkých súvisiacich ustanovení. Podľa nášho názoru mohol zákonodarca pri premietnutí inštitútu preddavku na likvidáciu do ObZ zvoliť precíznejší prístup v podobe koncentrovaného ustanovenia, detailnejšie opisujúceho jednotlivé povinnosti súvisiace s jeho zložením ako aj eventuality v prípade ich nesplnenia.

III. Dodatočná likvidácia

Dodatočná likvidácia predstavuje proces vyporiadania novozisteného majetku obchodnej spoločnosti po uskutočnení likvidácie (alebo konkurzu), v ktorej tento majetok nebol zohľadnený, a po následnom výmaze obchodnej spoločnosti z obchodného registra. Podľa Csacha týmto spôsobom zákonodarca priznáva možnosť existencie majetkových práv bez ich nositeľa po určitý čas.²⁴

Inštitút dodatočnej likvidácie²⁵ prešiel kvalitatívnou premenou. V prvom rade uvádzame, že zákonodarca v súvislosti s dodatočnou likvidáciou ustanovil povinnosť zložiť preddavok na likvidáciu pod sankciou zastavenia konania súdom.

Výrazná zmena novej právnej úpravy je odstránenie nesúladu medzi názorovými diskrepanciami týkajúcimi sa statusu obchodnej spoločnosti v rámci dodatočnej likvidácie.

V staršej literatúre prevažuje názor, že na obchodnú spoločnosť sa pri dodatočnej likvidácii hľadí ako na zaniknutú, teda *de iure* neexistuje a jej existencia sa neobnovuje.²⁶ Naproti tomu Ústavný súd Slovenskej republiky sa priklonil k záveru o obnovení subjektivity obchodnej spoločnosti na účely dodatočnej likvidácie.²⁷ Podľa Csacha je však takéto obnovenie obmedzené výhradne na vysporiadanie zisteného majetku.²⁸

Doterajšia právna úprava stanovovala, že po rozhodnutí súdu o nariadení dodatočnej likvidácie a vymenovaní likvidátora sa likvidátor zapíše do obchodného registra. Uvedená požiadavka spôsobovala praktické problémy, nakoľko nebolo zrejmé, kam mal byť likvidátor

---

²⁴ CSACH, K. - GALANDOVÁ, M. In OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník. Veľký komentár. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. s. 657.

²⁵ Podľa ustanovenia § 75k ods. 6 ObZ sa na dodatočnú likvidáciu primerane použijú ustanovenia o likvidácii.

²⁶ Bližšie pozri ĎURICA, M. In PATAKYOVÁ, M. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. C.H. Beck, 2010, s. 270 – 271.

²⁷ Pozri napríklad nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. IV. ÚS 479/2011, zo dňa 12.12.2013.

²⁸ Bližšie pozri CSACH, K. *Sprievodný materiál k seminárom a prednáškam Obchodné právo I, LS 2015*. Dostupné online <https://www.upjs.sk/public/media/2701/Prednasky%20ObPI%20LS%202015.pdf>.

zapísaný. Obchodná spoločnosť, ktorej majetok sa mal likvidovať, bola totiž v čase dodatočnej likvidácie z obchodného registra vymazaná.

Uvedené problémy zákonodarca vyriešil elegantným spôsobom, a síce zakotvením pravidla, podľa ktorého súd po nariadení dodatočnej likvidácie obchodnej spoločnosti pristúpi k obnoveniu jej zápisu v obchodnom registri.²⁹ V takomto prípade platí fikcia, že obchodná spoločnosť je vnímaná akoby nezanikla.³⁰ Dané riešenie taktiež odstraňuje vyššie zadefinovaný problém týkajúci sa zápisu likvidátora do obchodného registra.

Pôvodná právna úprava ustanovovala, že rozhodnutím súdu o dodatočnej likvidácii sa obnovujú pohľadávky, ktoré veritelia nemohli z dôvodu výmazu obchodnej spoločnosti z obchodného registra uplatniť.³¹ Podľa nášho názoru nebolo predmetné ustanovenie v pôvodnom znení dostatočné. Zákonodarca explicitne neriešil otázku týkajúcu sa premlčania týchto nárokov veriteľov. Táto skutočnosť nezostala bez povšimnutia ani v kruhoch odbornej verejnosti.³² Z povahy veci je zrejmé, že dodatočná likvidácia sa nemusí vykonať bezprostredne po likvidácii, ale medzi výmazom obchodnej spoločnosti z obchodného registra a následným zistením jej ďalšieho majetku spravidla ubehne určité časové obdobie. Táto skutočnosť by mohla v konečnom dôsledku spôsobiť premlčanie nárokov niektorých veriteľov a sťažiť, prípadne znemožniť ich uspokojenie.

Zákonodarca uvedené nedostatky reflektoval v novom znení ustanovenia § 75k ods 7 ObZ, podľa ktorého premlčacia doba neplynie počas doby, po ktorú je obchodná spoločnosť vymazaná z obchodného registra. Zároveň platí, že po obnovení zápisu obchodnej spoločnosti v obchodnom registri premlčacia doba nie je kratšia ako jeden rok od nariadenia dodatočnej likvidácie.³³ Explicitné definovanie osudu nárokov veriteľov po výmaze obchodnej spoločnosti z obchodného registra možno považovať za krok, ktorý vnáša do celého procesu dodatočnej likvidácie vyššiu mieru právnej istoty veriteľov. Vyvstáva však otázka, akú dlhú dobu môže premlčacia doba v uvedenom prípade spočívať.

Dodatočná likvidácia je pod vplyvom novej právnej úpravy proces časovo obmedzený. Ak totiž v lehote štyroch rokov od výmazu obchodnej spoločnosti z obchodného registra nebude podaný návrh na nariadenie dodatočnej likvidácie, novozistený majetok obchodnej

---

²⁹ Obnovenie zápisu sa vykoná v rozsahu tých údajov, ktoré boli v obchodnom registri zapísané pred výmazom obchodnej spoločnosti. Bližšie pozri ustanovenie § 75k ods. 3 ObZ.

³⁰ Ustanovenie § 75k ods. 5 ObZ.

³¹ Pôvodné znenie ustanovenia § 75a ObZ.

³² Bližšie pozri napríklad CSACH, K. - GALANDOVÁ, M. In OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník. Veľký komentár. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. s. 661.

³³ Ustanovenie § 75k ods. 7 ObZ.

spoločnosti uplynutím tejto doby ex lege pripadá do vlastníctva štátu.³⁴ Je zrejmé, že uvedené sa vzťahuje aj na prípady zistenia akéhokoľvek majetku obchodnej spoločnosti až po uplynutí tejto lehoty. Z uvedenej konštrukcie možno abstrahovať snahu zákonodarcu o väčšiu aktivitu zo strany oprávnených subjektov a zabránenie predlžovaniu celého procesu dodatočnej likvidácie. Na druhej strane je podľa nášho názoru otázne, či dobu štyroch rokov možno považovať za plne adekvátnu a primeranú. Zo zámeru zákonodarcu totiž nemožno vyčítať, aké boli konkrétne dôvody pre časové obmedzenie dodatočnej likvidácie v danej dĺžke. Domnievame sa, že odpoveď v tomto prípade prinesú až prakticko-aplikačné skúsenosti.

Záver

Likvidácia obchodnej spoločnosti je z hľadiska životného cyklu obchodných spoločností dôležitým inštitútom. Zákonodarca sa novelou ObZ snaží o odstránenie nedostatkov poddimenzovanej a nedostatočnej právnej úpravy likvidácie, čím má dôjsť k zefektívneniu celého procesu a k zvýšeniu aktivity zo strany dotknutých subjektov.

V prezentovanom príspevku sme načrtli a rozobrali podľa nášho názoru najdôležitejšie konceptuálne zmeny likvidácie obchodných spoločností. Viacero nových aspektov, ktoré do právnej úpravy vniesla novela ObZ, do určitej miery menia doterajší pohľad na inštitút likvidácie. Zastávame názor, že likvidácia v zásade nadobudla obligatórny charakter v prípadoch, keď celé imanie obchodnej spoločnosti neprechádza na právneho nástupcu (zrušenie obchodnej spoločnosti bez likvidácie). Uvedené odôvodňujeme tým, že zákonodarca vypustil možnosť nevykonať likvidáciu v prípade nedostatku majetku obchodnej spoločnosti.

Nanovo bol zadefinovaný aj moment vstupu obchodnej spoločnosti do likvidácie. Zákonodarca zaviedol tzv. princíp „niet likvidácie bez likvidátora“, čím by sa de facto mala odstrániť možnosť vzniku situácií, pri ktorých na začiatku likvidácie nebude vymenovaný likvidátor po dlhšiu dobu. Okrem uvedeného sa zákonodarca snažil o posilnenie postavenia likvidátora tým, že likvidáciu podmienil zložením preddavku na likvidáciu. Predmetnú zmenu odôvodňuje potrebou pokrytia odmeny a náhrad likvidátora a minimalizovaním rizika, kedy likvidátor nebude mať pokryté svoje náklady. Podľa nášho názoru možno z uvedeného abstrahovať najmä preventívnu funkciu preddavku na likvidáciu.

---

³⁴ Ustanovenie § 75k ods. 8 v spojení s ustanovením § 75k ods. 1 ObZ.

Zmenami prešiel aj inštitút dodatočnej likvidácie. Možno konštatovať, že nová právna úprava venuje pozornosť a snaží sa o riešenie niekoľkých problematických oblastí, ako napríklad obnovenie zápisu obchodnej spoločnosti v obchodnom registri či explicitné riešenie premlčania nárokov veriteľov po výmaze obchodnej spoločnosti z obchodného registra.

Napriek skutočnosti, že novela ObZ môže na prvý pohľad pôsobiť ako veľmi prínosná a odstraňujúca viacero aplikačno-praktických problémov, v súvislosti s jej kategorickým hodnotením je podľa nášho názoru potrebné zachovať zdržanlivý postoj. Je nutné poznamenať, že niektoré praktické problémy, ktoré vyvstali počas účinnosti toho-ktorého právneho predpisu, sa odstraňujú čiastkovými novelizáciami. Týmto spôsobom sa predchádza potrebe prijímania nových kódexov. Dosiahnutie týchto cieľov však nie je vždy stopercentné a v niektorých prípadoch môžu prijaté zmeny pôsobiť kontraproduktívne. Vzhľadom na krátky časový odstup medzi účinnosťou novely ObZ a koncipovaním predkladaného príspevku konštatujeme, že nie je možné kvalifikovane hodnotiť jej praktické dopady. Komplexné zhodnotenie tejto problematiky bude možné až po oboznámení sa s prvými právno-aplikačnými odrazmi novely.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

KUBÍČEK, P. - ŠKRINÁR, A. - NEVOLNÁ, Z. - KOLKUSOVÁ, R. - ĎURICA, M. Obchodné právo. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-619-4.

OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník. Veľký komentár. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-573-6.

PATAKYOVÁ, M. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-314-1.

SUCHOŽA, J. - HUSÁR, J. a kol. Obchodné právo. Prvé vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2009. ISBN 978-80-8078-290-0.

PRINCÍPY SPOROVÉHO PROCESU A NARIADENIE NEODKLADNÉHO OPATRENIA

THE PRINCIPLES OF LEGAL CERTAINTY AND THE REGULATION OF URGENT ACTION

Juraj Štorcel¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.179-190>

Abstrakt

Civilný proces je dynamickým systémom, ktorý aj napriek tomu, že má jednoznačný zákonný podklad, jeho aplikácia je prenechaná stranám sporu a najmä všeobecným súdom, ktoré civilný proces uplatňujú v praxi prostredníctvom svojej judikatúry. Aj napriek tomu, že jedným zo základných aspektov civilného procesu je predvídateľnosť súdnych rozhodnutí, aplikačná prax je veľakrát odlišná a prináša množstvo prípadov, kedy si judikatúra súdov a vyšších súdnych autorít na rovnaké otázky protirečí. Práve uvedenou skutočnosťou sa zaoberáme v príspevku, v ktorom poukazujeme na jeden z mnohých prípadov, kedy nemožno hovoriť o naplnení predvídateľnosti súdnych rozhodnutí.

Kľúčové slová

Civilný proces. Princíp právnej istoty. Neodkladné opatrenie. Judikatúra.

Abstract

Civil proceedings are a dynamic system which, despite having a clear legal basis, its application is left to the parties to the dispute and in particular to the general courts, which apply civil proceedings in practice through their case law. Although one of the fundamental aspects of civil proceedings is the predictability of court decisions, the application practice is often different and requires a number of cases where the court and the higher court author contradict each other on the same issues. The fact just mentioned is dealt with in the article, in which we point out one of the many days when it is impossible to talk about fulfilling the predictability of court decisions.

Key words

Civil procedure. Principle of legal certainty. Urgent measure. Case law.

---

¹ JUDr. Mgr. Juraj Štorcel, IV. ročník, externá forma, doktorandské štúdium, storcel.advokat@gmail.com, Katedra občianskeho práva, Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave a advokát so sídlom v Bratislave. Advokát so sídlom v Bratislave.

Úvod

V čase koncipovania a prezentovania tohto príspevku už nie je nadnesené tvrdiť, že zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len „CSP“) sa plnohodnotne zaradil do právneho systému Slovenskej republiky a je pravidelne aplikovaný v procese práva. Práve skutočnosť aplikácie tohto procesného kódexu spôsobuje fakt, že v právnej praxi začínajú vznikať alebo už vznikli praktické problémy, na ktoré je potrebné reagovať a pokúsiť sa o zodpovedanie / vyriešenie týchto praktických problémov (ktorých podstata tkvie najmä, nie však výlučne aj v (i) nepochopení úmyslu zákonodarcu pri koncipovaní právneho predpisu, (ii) nesprávnej aplikácii a výkladu právnej normy alebo (iii) nevysporiadaním sa s už ustálenou judikatúrou súdov a vyšších súdnych autorít). Možno konštatovať, že práve tak zásadná zmena právneho vedomia a právnej praxe akou bezpochyby prijatie CSP bolo, bude ešte dlhodobo v záujme ako (i) právnej teórie, tak aj (ii) právnej praxe a bude vzbudzovať množstvo teoreticko-právnych otázok. V predkladanom príspevku predostrieme vybraný praktický problém, ktorý vznikol v súvislosti s aplikáciou príslušných ustanovení CSP a pokúsime sa minimálne o rozpracovanie tohto problému na základe výkladu ustanovení CSP a ustálenej judikatúry súdov a vyšších súdnych autorít. Samozrejme sme si vedomí toho, že závery, prezentované v tomto príspevku, nemožno označiť za konečné a jednoznačné, ale budú viesť (dúfame) k ďalšej diskusii.

1. Vybrané princípy sporového procesu a ich význam v civilnom konaní

Na úvod si dovoľujeme zhrnúť už známu skutočnosť, že CSP vo svojich ustanoveniach definuje základné princípy, na ktorých CSP má stáť (resp. CSP aj stojí). Ide o rámec výkladových pravidiel, v súlade s ktorými majú byť aplikované a interpretované právne normy CSP. Zákonodarca si v CSP zvolil cestu primárneho zakomponovania základných princípov do textu zákona. Priznal im taktiež osobitné postavenie tým, že nie sú vyjadrené paragrafmi, ale článkami a úvodným miestom v CSP. Je nutné podotknúť, že výpočet princípov (a ani zásad, hodnôt, či výkladových metód) nie je uzavretý a CSP je postavený aj na ďalších princípoch, ktoré sú z jeho textu vyvoditeľné. Predmetné je dané aj

povahou právnych princípov a zásad, ktoré nemusia mať nutne pozitívnoprávne vymedzenie.² Možno konštatovať, že významnou vlastnosťou právnych princípov je ich nezávislosť od akejkoľvek oficiálnej autority. Väčšinou možno princípy abstrahovať z písaného alebo precedentného práva, a teda ich môžeme bežne nájsť v úvodných ustanoveniach kódexov práva alebo v konštantnej judikatúre konzervujúcej nosný dôvod nejakého precedensu³.

Princíp právnej istoty je v rovine aplikácie práva aplikovaný vo forme (i) predvídateľnosti výkladu práva, (ii) predvídateľnosti rozhodnutia súdu v súdnom konaní, (iii) v stabilite právoplatných rozhodnutí a v (iv) premlčaní a preklúzii.⁴ V súhrne tak možno konštatovať, že právna istota je spojená s predvídateľnosťou a legitímnym očakávaním strán sporu. Právna istota je kategória, ktorá je úzko spojená s predvídateľnosťou, a vo vzťahu k civilného konaniu najmä predvídateľnosťou rozhodnutia súdu v súdnom konaní. Predvídateľnosť tak môžeme vnímať ako možnosť subjektu práva (strany sporu) vytvárať si predstavu o svojom budúcom konaní pri zohľadnení objektívnych právnych podmienok, v ktorých sa toto konanie bude, resp. má odohrávať.⁵ Ide tak teda o akési dobromyseľné očakávanie strany sporu, že s ohľadom na stálu právnu normu a ustálenú judikatúru súdov a vyšších súdnych autorít, sa skončí jeho spor tak ako predvída. Princíp právnej istoty a predvídateľnosti *de facto* znamená, že právo tiahne k stálosti a strana sporu sa na právo spoľahne a nemá byť zaskočená nejakým prekvapivým a neočakávaným zvratom. Aj keď ako vyplýva z článku 2 ods. 2 CSP, princíp právnej istoty je založený na tom, že súdny spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít, je potrebné uviesť, že slovenský právny systém nie je precedentným právnym systémom. Článok 2 CSP však predmetné prelamuje, a v slovenskom právnom systéme tak môžeme badať prvky precedensu. Nejedná sa však o typickú formu precedensu ako je známa v anglosaskom práve, avšak je postavená na spojení, že podobné prípady sa majú rozhodovať rovnako. Súčasne ako poukazuje Komentár k CSP⁶, právnu istotou sa má zabrániť nepredvídavým a prekvapivým rozhodnutiam – proces tvorby súdneho rozhodovania musí stranám sporu dať priestor na polemickú reakciu na právne argumenty protistrany, ako aj na právne úvahy súdu.

---

² Horváth, E., Andrášiová, A., Henčeková, S. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2018, s. 41.

³ Procházka, R, Káčer, M. *Teória práva*. Bratislava : C. H. Beck, 2019, s. 180.

⁴ Gešková, K., Novotná, M. a kol. *Zásady európskeho súkromného práva. Súbor interpretačných a aplikačných nástrojov*. Praha : Leges, 2019, s. 93 – 95.

⁵ Rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 12.12.2013, sp. zn.: III. ÚS 3221/2011.

⁶ Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 28.

2. Neodkladné opatrenie ako súčasť ochrany práv a právom chránených záujmov

CSP upustil od úpravy predbežných opatrení a zakotvil inštitút neodkladného opatrenia, a to v ust. § 324 CSP a nasl. Ako vyplýva z ust. § 325 ods. 1 CSP: „*neodkladné opatrenie môže súd nariadiť, ak je potrebné bezodkladne upraviť pomery alebo ak je obava, že exekúcia bude ohrozená.*“ Samotná podstata neodkladných opatrení spočíva v tom, že neodkladné opatrenie predstavuje v zásade dočasné rozhodnutie, ktorého účelom je dočasná úprava pomerov strán sporu a podmienkou pre jeho vydanie je osvedčenie, že bez okamžitej, i keď len dočasnej úpravy pomerov by bolo právo strany sporu, ktorá neodkladné opatrenie žiada, ohrozené. Neodkladné opatrenie má tak charakter preventívneho riešenia vzťahu medzi stranami sporu a má miesto vtedy, a je dôvodná obava, že nenariadením by sa zhoršila pozícia žalobcu alebo by vznikol priestor k tomu, aby bol vykonaný právny úkon, ktorá by vytvoril nezvratný právny stav. Súčasne možno zhodnotiť, že nakoľko je neodkladné opatrenie inštitútom, ktorým sa poskytuje dočasná a hlavne rýchla ochrana práv a právom chráneným záujmom strany, ktorá neodkladné opatrenie navrhuje, na konanie a rozhodovanie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia nie je možné aplikovať všetky zásady kontradiktórneho konania, ktoré sú typické pre sporové konanie (konanie vo veci samej), čo je dané tým, že uvedeným inštitútom sa má poskytnúť rýchla ochrana porušených alebo ohrozených práv subjektu, ktorý podal návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia a príslušný súd je preto povinný o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia rozhodnúť v zákonom stanovenej lehote, pričom pri rozhodovaní o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia nevykonáva dokazovanie charakteristické pre sporové konanie, ktorými dôvodnosť návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia osvedčuje. Vzhľadom na dočasnosť a zmysel tohto procesného inštitútu sa v konaní o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia neuplatňuje ani zásada rovnosti strán sporu (ktorú treba vnímať aj v spojení so zásadou kontradiktórnosti a zásadou ústnosti) tak striktnie ako v konaní vo veci samej.⁷

Aj napriek tomu, že vo vzťahu k inštitútu neodkladného opatrenia, resp. vo vzťahu ku konaniu o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia nie je ochrana práva na spravodlivý súdny proces tak výrazná ako v samotnom konaní vo veci samej, je potrebné aj v tejto časti súdneho konania prihliadať na minimálne záruky práva na spravodlivý súdny proces. Vo vzťahu k uvedenému sa vyjadril aj Ústavný súd Slovenskej republiky, ktorý jednoznačne

---

⁷ Uznesenie Krajského súdu v Košiciach zo dňa 04.12.2019, sp. zn.: 1Co/260/2019.

judikoval, že „bez ohľadu na uvedené ústavný súd zdôrazňuje, že aj v konaní o návrhu na vydanie neodkladného opatrenia musia byť rešpektované minimálne požiadavky, ktoré tvoria podstatu základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie. Rozhodnutie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia musí mať predovšetkým rovnako ako iné rozhodnutia zákonný podklad, musí byť vydané príslušným orgánom a nemôže byť prejavom svojvôle, teda musí byť primeraným spôsobom odôvodnené. Všeobecný súd neodkladným opatrením dočasne upravuje pomery účastníkov konania, pričom je dôležité, že je povinný poskytnúť ochranu tomu, kto sa vydania neodkladného opatrenia domáha, ale v rámci ústavných pravidiel tiež tomu, proti komu návrh smeruje“⁸ Obdobne judikoval aj Ústavný súd Českej republiky, ktorý jednoznačne uzavrel, že „má byť predbežným opatrením uložená povinnosť, musia mať účastníci konania možnosť v porovnateľnom rozsahu uplatniť pred súdom svoje tvrdenia a námietky vo vzťahu k predmetnému návrhu, ktoré sa relevantným spôsobom premetnu do úvahy súdu vo vzťahu k posúdeniu dôvodnosti návrhu.“ Ústavný súd zdôraznil, že z pohľadu práva na spravodlivý súdny proces je kľúčové, či bola dodržaná zásada „rovnosti zbraní“, nakoľko vo vzťahu k posúdeniu dôvodnosti návrhu na nariadenie predbežného opatrenia majú mať strany sporu možnosť v porovnateľnom rozsahu uplatniť pred súdom svoje tvrdenia a námietky. Z uvedeného vyplýva, že Ústavný súd považuje pri rozhodovaní o predbežnom opatrení za kľúčové dodržanie všetkých zásad spravodlivého procesu, nakoľko síce dochádza len k „dočasnej“ úprave pomerov, táto úprava pomerov však v dôsledku dĺžky súdneho konania môže trvať aj pomerne dlhé časové obdobie. Ako je pritom uvedené vyššie, aj samotné neodkladné opatrenie je spôsobilé zasiahnuť do ústavne zaručených práv alebo slobôd, nakoľko sa ním dočasne obmedzujú práva osôb, voči ktorým je namierené, pričom sa jedná o rozhodnutie, ktoré už nemôže byť napravené v nadväznosti na konečné rozhodnutie o výsledku sporu.⁹ Z uvedeného tak jednoznačne vyplýva záver, že aj pri rozhodovaní o nariadení / nenariadení neodkladného opatrenia sa musí postupovať striktne podľa príslušných ustanovení CSP a ustálenej judikatúry, a teda musia sa dodržiavať základné postuláty práva na spravodlivý súdny proces.

Možno konštatovať, že ust. § 331 ods. 1 CSP jasne definuje, že: „návrh na nariadenie neodkladného opatrenia doručí súd ostatným stranám až spolu s uznesením, ktorým bolo

⁸ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 15.11.2017, sp. zn.: II. ÚS 712/2017.

⁹ Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 01.09.2016, sp. zn.: II. ÚS 1847/16.

neodkladné opatrenie nariadené.“ Právna teória¹⁰ poukazuje na to, že neodkladné opatrenie nariadi súd uznesením, ktoré odošle stranám najneskôr do troch dní od jeho písomného vyhotovenia. Uznesenie musí obsahovať náležitosti podľa § 236 CSP. Spolu s uznesením o nariadení neodkladného opatrenia **doručí súd protistrane, resp. ostatným stranám, aj návrh na jeho nariadenie.** Vychádzajúc tak z (i) dikcie príslušného ustanovenia CSP a (ii) relevantnej právnej teórie je nepochybné, že žalovanému, resp. osobe, voči ktorej smeruje neodkladné opatrenie, má byť spolu s uznesením o nariadení neodkladného opatrenia doručený aj návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, a to súdom, ktorý neodkladné opatrenia vydal. Ide tak o premietnutie práva na spravodlivý súdny proces do konania o nariadení neodkladného opatrenia, a to najmä práva na rovnosť zbraní a kontradiktórnosť konania. Je teda nepochybné, že aj samotný zákonodarca pri koncipovaní CSP predpokladal dodržiavanie základných postulátov práva na spravodlivý súdny proces aj v konaní o nariadenie neodkladného opatrenia, výsledkom čoho bolo aj ust. § 331 ods. 1 CSP. Možno tak konštatovať, že v prípade, ak súd prvej inštancie nedoručí strane sporu spolu s uznesením o nariadení neodkladného opatrenia aj samotný návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, je nutné takéto konanie súdu prvej inštancie klasifikovať ako porušenie práva na spravodlivý súdny proces. Predmetné dlhodobu konštatuje aj ustálená judikatúra súdov a vyšších súdnych autorít, ktorá judikuje, že *„vychádzajúc z uvedených postulátov, Ústavný súd uvádza, že princíp rovnosti účastníkov konania pôsobí aj vo vzťahu k nariadeniu predbežného opatrenia ako dielčej súčasti súdneho konania, a to predovšetkým s ohľadom na možnosť uloženia povinnosti, ktorá sa môže významným spôsobom dotknúť právneho postavenia žalovaného subjektu. Má byť teda predbežným opatrením uložená povinnosť, musia mať účastníci konania možnosť v porovnateľnom rozsahu uplatniť pred súdom svoje tvrdenia a námietky vo vzťahu k predmetnému návrhu, ktoré sa relevantným spôsobom premietne do úvahy súdu vo vzťahu k posúdeniu dôvodnosti návrhu. Súčasťou práva na spravodlivý proces je zásada rovnosti zbraní. Každý procesnej strane má byť daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť, vrátane dôkazov za podmienok, ktorá ju nestavia do podstatne nevýhodnejšej situácie, než v ktorej je jej protistrana. Princíp rovnosti zbraní pôsobí aj vo vzťahu ku konaniu o nariadenie predbežného (pozn. neodkladného) opatrenie.“*¹¹

---

¹⁰ Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár.* Praha : C. H. Beck, 2016, s. 1126.

¹¹ Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 19.01.2010, sp. zn.: PL. ÚS 16/09, obdobne aj Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 01.09.2016, sp. zn.: II. ÚS 1847/16 a uznesenie Najvyššieho súdu

3. Aká je prax?

V statiach 1. a 2. tohto príspevku sme poukázali na (i) základné východiská princípu právnej istoty a (ii) vybrané otázky neodkladných opatrení. V tejto časti príspevku poukážeme na vybrané rozhodnutia, prostredníctvom ktorých poukážeme na to, že samotná prax všeobecných súdov nie je na rovnaký problém / skutkový stav konzistentná. Súčasne poukážeme na právny záver Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý túto nekonzistentnosť právnych záveroch rozlúskol – a to na podklade ústavnej sťažnosti.

Vo vybraných rozhodnutiach bol skutkový stav nasledujúci - súdey prvej inštancie rozhodli o nariadení neodkladného opatrenia. Súdey prvej inštancie uznesenia o nariadení neodkladného opatrenia doručili žalovanému, avšak bez doručenia samotného návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia tak ako to predpokladá ust. § 331 ods. 1 CSP. Voči týmto uzneseniam žalovaný podal odvolanie, ktoré odôvodnil najmä, nie však výlučne porušením práva na spravodlivý súdny proces z dôvodu nedoručenia návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia (a teda porušenie kontradiktórnosti konania). A práve po podaní odvolania možno v rámci judikatúry sledovať dva názorové prúdy:

- prvý názorový prúd je reprezentovaný rozhodnutiami odvolacích súdov, ktoré takto vydané uznesenie súdu prvej inštancie zrušia a vec vrátia súdu prvej inštancie na nové rozhodnutie a konanie. Svoje rozhodnutie postavili na porušení práva na spravodlivý súdny proces z dôvodu, že súdey prvej inštancie nepostupujú v súlade s príslušnými ustanoveniami CSP,
- druhý názorový prúd je reprezentovaný rozhodnutiami odvolacích súdov, ktoré (väčšinou) po niekoľkých mesiacoch od podania odvolania zašlú žalovanému návrh na nariadenie neodkladného opatrenia s tým, že krajské súdey ako odvolacie súdey „vytvorili“ pre žalovaného novú, pätnásťdňovú odvolaciu lehotu k tomu, aby sa žalovaný k návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia vyjadril. Záverom bolo, že krajské súdey ako odvolacie súdey takéto uznesenia súdov prvej inštancie potvrdili ako vecne správne.

Slovenskej republiky zo dňa 26.08.2010, sp. zn.: 6Cdo/143/2010 a uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 11.07.2012, sp. zn.: 5Cdo/201/2011.

A) K prvému názorovému príudu

Vo vzťahu k prvému názorovému príudu možno uviesť, že odvolacie súdy postupujú striktne podľa ust. § 331 ods. 1 CSP, a postupujú k nemu prostredníctvom jazykového výkladu. Uvedené ustanovenie jasne definuje, že návrh na nariadenie neodkladného opatrenia doručí súd ostatným stranám až spolu s uznesením, ktorým bolo neodkladné opatrenie nariadené. To znamená, že v prípade, ak súd prvej inštancie nedoručí strane spolu s uznesením o nariadení neodkladného opatrenia aj samotný návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, jedná sa o porušenie práva na spravodlivý súdny proces. Uvedené potvrdzuje aj judikatúra, ktorá poukazuje: *„posúdením odvolacia považoval odvolací súd v tomto štádiu konania za podstatnú námietku odvolateľa, ktorou namietal procesné pochybenie súdu prvej inštancie, ktoré spočívalo v nedoručení zmeny návrhu na vydanie neodkladného opatrenie odvolateľovi spolu s neodkladným opatrením. Odvolací súd považoval túto odvolaciu námietku za dôvodnú.“*¹²

Obdobne sa vyjadril aj Najvyšší súd Slovenskej republiky¹³, ktorý uviedol: *„odvolací súd odvolacie žalobcom a ani návrh na nariadenie neodkladného opatrenia nedoručil žalovaným. Európsky súd pre ľudské práva vydal 13. januára 2015 rozsudok vo veci Trančíková proti Slovenskej republike, v ktorom sa zaoberal aj opodstatnenosťou námietky o nemožnosti vyjadriť sa k vyjadreniu protistrany v rámci odvolacieho konania. V tomto rozsudku dospel k záveru, že aj keď vyjadrenie k odvolaniu neobsahuje žiadne nové skutočnosti alebo argumenty, ku ktorým by sa procesná strana už nebola vyjadrila v predchádzajúcom priebehu konania, prípadne ani nejde o vyjadrenie, ktoré by mohlo mať vplyv na rozhodnutie odvolacieho súdu, musí byť druhému účastníkovi daná možnosť oboznámiť sa s ním. Pokiaľ súd druhej procesnej strane takúto možnosť nevytvorí, dochádza k porušeniu práva na spravodlivý proces, ktorý je zaručený článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.“*

V prípade, ak vyššie uvedené, vybrané rozhodnutia súhrnne analyzujeme, možno uviesť, že nedoručenie návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, a teda nemožnosť, aby sa strana sporu k nemu vyjadrila, je možné považovať za porušenie práva na spravodlivý súdny proces.

---

¹² Uznesenie Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 07.08.2018, sp. zn.: 8Cob/54/2018.

¹³ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 23.01.2018, sp. zn.: 4Cdo/113/2017.

B) K druhému názorovému prúdu

Vo vzťahu k druhému názorovému prúdu je možné uviesť, že odvolacie súdy nepostupovali spôsobom, že uznesenie súdu prvej inštancie zrušili, ale pochybenie súdu sa pokúsili konvalidovať svojou činnosťou. Odvolacie súdy uviedli: „*Vo vzťahu k nedodržaniu postupu súdom prvej inštancie podľa § 331 ods. 1 CSP odvolací súd uvádza, že účelom doručenia uznesenia o neodkladnom opatrení spolu s návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia je umožniť žalovanému efektívne sa brániť, efektívne využiť opravné prostriedky proti rozhodnutiu súdu prvej inštancie pri znalosti všetkých relevantných skutočností, z ktorých súd prvej inštancie pri rozhodovaní o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia vychádzal. Nemožno považovať za porušenie práva žalovaného na spravodlivý súdny proces, keď návrh na nariadenie neodkladného opatrenia mu bol doručený až dodatočne, odvolacím súdom. Konvalidovanie nesprávneho postupu súdu prvej inštancie odvolacím súdom je prípustné (opak zo zákona nevypláva) a zároveň sleduje naplnenie zásady hospodárnosti a rýchlosti vo vzťahu k ochrane práva v konaní o nariadení tohto neodkladného opatrenia. Odvolací súd totiž poskytol žalovanému možnosť v plnej miere uplatniť svoje procesné práva, keď mu určil lehotu na vyjadrenie sa k doručeným písomnostiam v trvaní 15 dní (teda lehotu totožnú s dĺžkou lehoty na podanie odvolania). Žalovaný mal v tejto súdom určenej lehote možnosť doplniť svoju argumentáciu uvedenú v odvolaní, procesne sa brániť proti tvrdeniam žalobcu obsiahnutým v návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia a záverom súdu prvej inštancie.. Takéto doplnenie je potrebné vnímať ako doplnenie odvolacích dôvodov a na tieto odvolací súd nemá dôvod pri prejednávaní odvolania neprihliadať, a to práve s cieľom naplnenia práva žalovaného na spravodlivý súdny proces, princípu rovnosti zbraní. Nie je rozhodujúce, či súdom, ktorý zabezpečí, resp. dovŕši naplnenie práv žalovaného je súd prvej inštancie alebo odvolací súd, podstatnou zostáva skutočnosť, že žalovanému boli v konečnom dôsledku doručené všetky písomnosti v zmysle zákona (§ 331 ods. 1 CSP) a že mal potrebný, zákonom predpokladaný časový priestor na uplatnenie svojich procesných práv. Žalovaný nebol ukrátený na svojich právach, keďže všetky písomnosti v zmysle § 331 ods. 1 CSP mu boli doručené, k týmto mal žalovaný možnosť sa vyjadriť pred rozhodnutím odvolacieho súdu, a to v lehote 15 dní od ich doručenia žalovanému. V poskytnutej ďalšej lehote žalovaný meritórne svoje argumenty od odvolania nezmenil. Judikatúra súdov vrátane európskeho*

*súdu nevyžaduje, aby na každý argument strany (účastníka) bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia.*¹⁴

C) Aká cesta je správna?

Ako sme uviedli v bode A) a v bode B), v súčasnosti v aplikačnej praxi tak existujú dva názorové prúdy, ktoré sa zaoberajú rovnakou otázkou. Bez bližšej špecifikácie (ako skutkovej a právnej) možno konštatovať, že v daných prípadoch nemožno hovoriť o naplnení princípu právnej istoty a legitímneho očakávania, nakoľko strana sporu má k dispozícii rozporuplné rozhodnutia, a preto objektívne nevie, ktoré z nich je to správne. A práve uvedený stav nie je v súlade so základnými princípmi, ktoré upravuje CSP. Tu si dovoľujeme poukázať: *„K základným znakom právneho štátu neoddeliteľne patrí hodnota právnej istoty a z nej vyplývajúci princíp ochrany občanov v dôvery v právo, ktoré sú v najvšeobecnejšej podobe obsiahnuté v čl. 1 ods. 1 Ústavy. Povaha materiálneho právneho štátu pritom obsahuje rovnako s ním spojený maximu, podľa ktorej, ak niekto koná v (oprávnenej) dôvere v nejaký zákon (resp. v právo vôbec), nemá byť v tejto svojej dôvere sklamaný. Ochrana konania učeného v dôvere v právo tak predpokladá, že právnická alebo fyzická osoba koná v dôvere nie len v text relevantného právneho predpisu, ale najmä tiež v dôveru v trvajúci výklad takého predpisu orgánu verejnej moci, vrátane konštantnej praxe a výkladu práva podávajúceho súdmi.*¹⁵

Možno uviesť, že predmetný rozpor medzi názorovými prúdmi čiastočne rozlúskol Ústavný súd Slovenskej republiky, ktorý sa v uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 06.02.2020, sp. zn.: II. ÚS 61/2020 vyjadril: *„k námietke sťažovateľky, že krajský súd bez opory v zákone v konaní doručil návrh na vydanie neodkladného opatrenia a stanovil lehotu na doplnenie argumentácie, ústavný súd uvádza, že kvalitu poskytovanej súdnej ochrany, a teda naplnenie záruk základného práva podľa čl. 46 ods. Ústavy SR konštantne posudzuje cez prizmu spravodlivosti konania ako celku. V spojitosti s tým ústavný súd zastáva názor, že namietanie procesného postupu okresného súdu by mohlo zakladať porušenie práv len v prípade, ak by bol spojený s konkrétnym relevantným nepriaznivým dôsledkom pre sťažovateľa, ktorý bol týmto spôsobom spôsobený, pričom by sa tento negatívny dôsledok musel zároveň vzťahovať na výsledok konania a nebolo by ho možné korigovať v ďalšom*

---

¹⁴ Uznesenie Krajského súdu v Prešove zo dňa 10.10.2019, č. k.: 17Co/98/2019, obdobne aj uznesenie Krajského súdu v Prešove zo dňa 29.10.2019, č. k.: 6Co/112/2019.

¹⁵ Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 22.07.2009, sp. zn.: IV. ÚS 610/2006.

procesnom postupe, prípadne v opravných konaniach. V prípade sťažovateľ však odvolací súd pochybenie okresného súdu napravil doručením predmetného návrhu a ponechaním jej dostatočného priestoru na doplnenie argumentácie. Nedostatok v zákonnosti postupu okresného súdu nedosahuje teda ústavnoprávnu intenzitu, keďže odvolací súd zabezpečil účinnú možnosť uplatňovania práv sťažovateľa v odvolacom konaní, a tak bolo konanie ako celok spravodlivé.“ Ústavný súd sa súčasne vyjadril: „pokiaľ sťažovateľ osobitne namieta porušenie princípu právnej istoty, odvolávajúc sa na rozhodovaciu činnosť všeobecných súdov v kontexte porušenia ust. § 331 ods. 1 CSP, ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, právny názor, podľa ktorého právne závery všeobecných súdov obsiahnuté v rozhodnutiach nemajú charakter precedensu, ktorý by ostatných sudcov rozhodujúcich v obdobných veciach zaväzoval rozhodnúť identicky, napriek tomu protichodné závery, vyslovené v analogických prípadoch neprispievajú k naplneniu hlavného účelu princípu právnej istoty ani k dôvere v spravodlivé súdne konanie. Rozhodujúcou skutočnosťou pre vyhodnotenie citovanej námietky sťažovateľa ako nedôvodnej je s prihliadnutím na postavenie, ktoré ústavný súd v rámci sústavy orgánov verejnej moci zastáva, to, že ústavnému súdu neprislúcha zjednocovať in abstracto judikatúru všeobecných súdov a suplovať tak poslanie, ktoré zákonná právna úprava zveruje Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (resp. jeho plénu a kolégiám), keď mu okrem iného priznáva aj právomoc zaujímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecných právnych predpisov.“¹⁶

Záver

V predkladanom príspevku sme sa zaoberali vybranými otázkami, súvisiacimi s aplikáciou príslušných ustanovení CSP. Predostreli sme analýzu vybraných princípov sporového procesu a ich dopad na civilné konanie, s prihliadnutím na konanie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia. V príspevku sme sa zaoberali aspektami, ktoré sa viažu k nariadeniu neodkladného opatrenia a ďalšiemu postupu súdov po tom ako je neodkladné opatrenie nariadené. Poukázali sme na dlhodobo ustálenú judikatúru súdov a vyšších súdnych autorít, ktorá sa viaže k inštitútu neodkladných opatrení a zároveň sme poukázali aj rozporuplnú rozhodovaciu prax a judikatúru, ktoré sa týkajú doručovania návrhu na

---

¹⁶ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 09.06.2020, sp. zn.: IV. ÚS 259/2020.

nariadenie neodkladného opatrenia po nariadení neodkladného opatrenia. Výsledkom toho je konštatovanie, že aj napriek tomu, že jedným z hlavných cieľom kodifikácie civilného konania ako takého a vytvorením CSP bola aj konzistentnosť v rozhodovaní všeobecných súdov, neustále sa v praxi objavujú prípady / aplikačné problémy, ktoré vytvárajú viac otázok ako je zodpovedaných odpovedí. Ako však poukázal aj samotný Ústavný súd Slovenskej republiky, na to aby bol naplnený princíp právnej istoty je potrebné pravidelné zjednocovanie výkladu, ktoré vykonáva Najvyšší súd Slovenskej republiky.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a skriptá:

GEŠKOVÁ, K., NOVOTNÁ, M. a kol. Zásady európskeho súkromného práva. Súbor interpretačných a aplikačných nástrojov. Praha : Leges, 2019, 136 s. ISBN: 978 – 80 -7502 - 361 -2.

HORVÁTH, E., ANDRÁŠIOVÁ, A., HENČEKOVÁ, S. Civilný sporový poriadok. Komentár. Bratislava : Wolters Kluwer, 2018, 1024 s. ISBN 978-80-81689-45-1.

PROCHÁZKA, R., KÁČER, M. Teória práva. Bratislava : C. H. Beck, 2019, 304 s. ISBN: 978 – 80 – 89603 -73-2.

ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016, 1544 s. ISBN: 978 – 80 – 74006 -29 – 6.

Právne predpisy:

Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších právnych predpisov.

ZODPOVEDNOSŤ ZA FAKTICKÉ VADY V RÍMSKEJ KÚPNO-PREDAJNEJ ZMLUVE

LIABILITY FOR DEFECTS IN ROMAN CONTRACT OF SALE

Michal Turošík¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.191-201>

Abstrakt

Nasledovný príspevok sa bude zaoberať zodpovednosťou, ktorú musel znášať predávajúci v rímskom práve za faktické vady na predmete kúpy. Rímska zodpovednosť bola koncipovaná pomerne prísne, čoho dôkazom je identifikácia viacerých samostatných žalôb, ktoré mali slúžiť ako právna ochrana kupujúceho. Aj na tomto základe sa neskôr v moderných právnych poriadkoch vyvinula ochrana kupujúceho limitovaná nielen obsahom, ale aj časom ako účinný prostriedok pred zneužívaním dominantného postavenia na trhu.

Kľúčové slová

Zmluva. Kúpa. Vada. Predávajúci. Kupujúci.

Abstract

The following article will deal with the liability that the seller had to have in roman law for factual defects in the subject of purchase. Roman liability was conceived relatively strictly, as were evidenced by the identification of a number of separate actions which were intended to serve as legal protection for the buyer. Also on this basis, in modern legal systems, the protection of the buyer was limited, not only by the content, but also by time as an effective tools against the abuse of a dominant position on the market.

Key words

Contract. Purchase. Defect. Seller. Buyer.

Pokiaľ sa jedná o charakteristiku faktických väd, ide o nedostatky na predmete kúpy, ktoré obmedzujú jeho užívanie tým, že je znížená jeho úžitková hodnota. Objekt kúpy tu nie je možné používať spôsobom, ktorý bol deklarovaný alebo spôsobom, ktorý je možné v bežných prípadoch od takýchto vecí očakávať, prípadne jeho vlastnosti nezodpovedajú tým,

---

¹ doc. Dr. iur. JUDr. Ing. Michal Turošík, PhD., Katedra dejín štátu a práva, Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

ktoré boli dohodnuté alebo ich bolo možné očakávať. Kupujúci však v prípade ak je kúpna zmluva realizovaná za prítomnosti oboch zmluvných strán mal „povinnosť“ prezrieť si predmet kúpy. Nešlo tu o povinnosť v pravom zmysle slova, ale výkon zodpovednosti za zjavné faktické vady. V zmysle zásady *caveat emptor* totiž predávajúci nezodpovedal za zjavné vady, ktoré kupujúci mohol pri pozornom prezretí veci odhaliť. Zimmermann tu popisuje podobnú zásadu starého nemeckého práva „*Augen auf, kauf ist Kauf*.“² Kupujúci mal teda nakupovať s „otvorenými očami“, čím by na seba preberal zodpovednosť za zjavné faktické vady. Iná situácia samozrejme bola, ak sa jednalo o vadu skrytú.

Archaické právo v tomto prípade poznalo zodpovednosť predávajúceho len v jednom osobitnom prípade. Išlo o predaj pozemku, kedy predávajúci vo vyhlásení pri mancipácii (*lex mancipio dicta*), udal väčšiu výmeru pozemku ako bola v skutočnosti. V takomto prípade predávajúci zodpovedal za alikvotnú čiastku, ktorou bol pomer ceny pozemku k neexistujúcej ale udávanej výmere. Cicero vo svojom diele *De officiis* dokonca hovorí o dvojnásobku tejto hodnoty ako sankcii za deliktuálne konanie³ v prípade ak predávajúci odmietol nárok kupujúceho a bol žalovaný s efektom kondemnačného rozsudku (*infitiando lis crescit in duplum*). V tomto prípade išlo o žalobu *actio de modo agri*. Tento prostriedok právnej ochrany sa objavuje aj v klasickom práve, podobne však ako samotná mancipácia sa prestal používať v poklasickom období a v justiniánskom práve ho už nenájdeme.

Najstaršie formy zodpovednosti za faktické vady boli častokrát vnímané ako forma zvýšenej právnej istoty, kedy predávajúci nemal zodpovedať len do hodnoty veci, ale prípadne až do jej dvojnásobku. Predať vec s faktickou (prípadne aj právnou vadou) v sebe teda zahŕňala akoby deliktuálnu zodpovednosť. Toto tvrdenie podkladáme skutočnosťou, že pomerne často bola ku kúpnej zmluve pridávaná verbálna stipulácia, ktorou sa predávajúci pod sankciou zodpovednosti za všetok záujem kupujúceho zaväzoval k tomu, že vec má určité vlastnosti alebo naopak nemá vady. K tomu nám ponúka Ulpián fragment v dvadsiatej prvej knihe:

„Si ita quis stipulanti spondeat " sanum esse, furem non esse, vispellionem non esse" et cetera, inutilis stipulatio quibusdam videtur, quia si quis est in hac causa, impossibile est quod promittitur, si non est, frustra est. sed ego puto verius hanc stipulationem " furem non esse, vispellionem non esse, sanum esse" utilem esse: hoc enim continere, quod interest horum quid esse vel horum quid non esse. sed et si cui horum fuerit adiectum " praestari",

² ZIMMERMAN R: *The law of obligations*. Oxford. OXFORD UNIVERSITY PRESS, 1996, str. 307

³ Cicero, *De officiis*, 3 XVI-65

*multo magis valere stipulationem: alioquin stipulatio quae ab aedilibus proponitur inutilis erit, quod utique nemo sanus probabit.*⁴

V tomto fragmente sa píše o predaji otroka, ktorý má byť deklarovaný ako zdravý. Význam tohto fragmentu spočíva v akceptácii zodpovednosti konkrétnych väd prípadne vlastností, teda akejsi dodatočnej zodpovednosti vyplývajúcej zo stipulácie. Motívom pre uzatváranie takéhoto dodatočného kontraktu bolo, aby kupujúci mal väčšiu istotu v otázkach kvality predmetu kúpy. Išlo teda skutočne podľa nášho názoru o zvýšenie právnej istoty kupujúceho. V období neskoršej republiky sa na tieto účely používala už prevažne len *actio empti*. Príkladom je Pompóniov text z devätnástej knihy:

*„Si vas aliquod mihi vendideris et dixeris certam mensuram capere vel certum pondus habere, ex empto tecum agam, si minus praestes. sed si vas mihi vendidieris ita, ut adfirmares integrum, si id integrum non sit, etiam id, quod eo nomine perdiderim, praestabis mihi: si vero non id actum sit, ut integrum praestes, dolum malum dumtaxat praestare te debere. labeo contra putat et illud solum observandum, ut, nisi in contrarium id actum sit, omnimodo integrum praestari debeat: et est verum. quod et in locatis doliis praestandum sabinum respondisse minicius refert.*⁵

Pomponius v predloženom texte popisuje zodpovednosť za vlastnosti, ktoré boli deklarované vo vzťahu k predmetu kúpy a ktorých absencia môže viesť k použitiu žaloby *actio empti*. Touto žalobou sa môže žiadať nielen alikvotná čiastka k nepomeru skutočných a deklarovaných vlastností, ale prípadne všetka škoda, ktorá takýmto dezinformovaním kupujúceho vznikne. Rimania tu apelovali na poctivý obchodný styk ako aj na vznik možnej sankcie ak dôjde k porušeniu zmluvy vplyvom odovzdania predmetu, ktorý nespĺňa vlastnosti, ktoré mal a ktorých deklarácia mohla byť významným faktorom motivácie kupujúceho uzavrieť tento kontrakt. Zimmermann tu dodáva, že na túto situáciu sa nebude vzťahovať zásada *caveat emptor*, ktorej sa budeme venovať nižšie. Zároveň ponúka prípad Ulpianom popísaný prípad:

„Iulianus libro quinto decimo inter eum, qui sciens quid aut ignorans vendidit, differentiam facit in condemnatione ex empto: ait enim, qui pecus morbosum aut tignum vitiosum vendidit, si quidem ignorans fecit, id tantum ex empto actione praestaturum, quanto minoris essem empturus, si id ita esse scissem: si vero sciens reticuit et emptorem decepit, omnia detrimenta, quae ex ea emptione emptor traxerit, praestaturum ei: sive igitur aedes vitio tigni corruerunt,

---

⁴ D. 21, 2, 31

⁵ D. 19, 1, 6, 4

aedium aestimationem, sive pecora contagione morborum pecoris perierunt, quod interfuit idonea venisse erit praestandum.“⁶

Aj z tohto textu vyplýva jednoznačná povinnosť predávajúceho zodpovedať za právne následky vady veci, ktorá nezodpovedá deklarovanému štandardu. Právnym následkom môže byť vznik dodatočných nákladov, prípadne škody ktorá sa prejaví na strane kupujúceho, a ktorú bolo možné vymáhať práve prostredníctvom *actio empti*.

Osobitnú právnu úpravu zodpovednosti za skryté vady priniesli edikty kurulských edilov, ktorí ich vydávali pri svojej činnosti správcov trhovej jurisdikcie. Išlo o zodpovednosť týkajúcu sa predovšetkým otrokov a ťažných zvierat, ktoré boli mancipačnými vecami, čo je možno aj dôvod takéhoto výnimočného postupu. Edilovia boli magistráti, ktorí od roku 367 p.n.l. vykonávali dozor nad verejnými miestami, cestami či budovami. Okrem iného patrilo pod ich jurisdikciu aj výkon dohľadu nad poctivým obchodným stykom. Ich úlohou bolo kontrolovať správne miery, váhy, ceny obilia či trh s otrokmi. V rámci týchto právomocí im bola kurulským edilom⁷ priznaná obmedzená súdna právomoc.

Práve trh s otrokmi bol jedným z najvýznamnejších ekonomických pilierov trhového hospodárstva v Ríme. Predajcovia otrokov boli častokrát ľudia nevalnej povesti a preto obchod s nimi vyžadoval zvýšenú mieru opatrnosti, čo je zrejmé aj z Paulovho fragmentu:

„Proponitur actio ex hoc edicto in eum cuius maxima pars in venditione fuerit, quia plerumque venaliciarii ita societatem coeunt, ut quidquid agunt in commune videantur agere: aequum enim aedilibus visum est vel in unum ex his, cuius maior pars aut nulla parte minor esset, aedilicias actiones competere, ne cogeretur emptor cum multis litigare, quamvis actio ex empto cum singulis sit pro portione, qua socii fuerunt: nam id genus hominum ad lucrum potius vel turpiter faciendum pronius est.“⁸

Aj z týchto dôvodov priznali kurulskí edilovia v druhom storočí p.n.l kupujúcej strane dva dodatočné právne prostriedky, ktoré mohli použiť podľa svojho výberu⁹. Išlo o žalobu *actio redhibitoria* s použitou *formula arbitraria*.

„Cum redhibetur Mancipium, si quid ad emptorem pervenit vel culpa eius non pervenit, restitui oportet, non solum si ipse fructus percepit mercedesve a servo vel conductore servi accepit, sed etiam si a venditore fuerit idcirco consecutus, quod tardius ei hominem restituit:

---

⁶ D. 19, 1, 13

⁷ Ich pomenovanie je odvodené od kresla na ktorom vykonávali ich úrad, *sella curulis*, ktoré sa vyznačovalo tým, že boli pokryté slonovinou

⁸ D. 21, 1, 44, 1

⁹ KASER M., KNÜTEL R.: *Römisches Privatrecht*. München, C.H. BECK, 2008, str. 235

*sed et si a quovis alio possessore fructus accepit emptor, restituere eos debet: sed et si quid fructuum nomine consecutus est, id praestet: item si legatum vel hereditas servo obvenit. neque refert, potuerit haec consequi venditor an non potuerit, si servum non vendidisset: ponamus enim talem esse, qui capere aliquid ex testamento non potuerat: nihil haec res nocebit. pedius quidem etiam illud non putat esse spectandum, cuius contemplatione testator servum heredem scripserit vel ei legaverit, quia et si venditio remansisset, nihil haec res emptori proderat: et per contrarium, inquit, si contemplatione venditoris institutus proponeretur, tamen diceremus restituere emptorem non debere venditori, si nollet eum redhibere.*¹⁰

V tomto fragmente Ulpián popisuje kurulskými edilmi priznané právo pre kupujúceho, ktorý môže v lehote šiestich mesiacov žiadať o navrátenie peňazí, za čo poskytne spätné plnenie predaja kúpy. Ide o možnosť, ktorá v dnešnom ponímaní pripomína záručnú dobu, počas ktorej má predmet kúpy takú vadu, ktorá robí jeho užívanie nemožným, má kupujúci nárok na výmenu veci prípadne vrátenie peňazí. Priznaním týchto žalôb akoby rímske právo zavádzalo činnosťou edilov ochranu trhového prostredia, ktorou sa dnešný obchod dodnes vyznačuje. V ďalšom fragmente Julián predstavuje inú možnosť kompenzácie faktickej vady: „*Est in potestate emptoris intra sex menses, redhibitoria agere mallet an ea quae datur, quanti minoris homo cum veniret fuerit. nam posterior actio etiam redhibitionem continet, si tale vitium in homine est, ut eum ob id actor empturus non fuerit: quare vere dicitur eum, qui alterutra earum egerit, si altera postea agat, rei iudicatae exceptione summoverti.*“¹¹

V tomto prípade ide o faktickú vadu, ktorú síce predmet kúpy vykazuje, ale nerobí pre kupujúceho vec neužívateľnou. V takom prípade môže kupujúci prostredníctvom žaloby *actio quanti minoris* žiadať v priebehu jedného roka vrátenie pomernej časti ceny veci v pomere k veľkosti vady, ktorú vec vykazuje. Ide akoby o uplatnenie nároku na primeranú zľavu. Táto žaloba sa využívala najmä pri obchode s otrokmi, čo deklaruje aj Ulpián, ktorý vo fragmente z dvadsiatejprvej knihy približuje edikt:

„*Aiunt aediles: " qui mancipia vendunt certiores faciant emptores, quid morbi vitive cuique sit, quis fugitivus errove sit noxave solutus non sit: eademque omnia, cum ea mancipia venibunt, palam recte pronuntianto. quodsi mancipium adversus ea venisset, sive adversus quod dictum promissumve fuerit cum veniret, fuisset, quod eius praestari oportere dicitur: emptori omnibusque ad quos ea res pertinet iudicium dabimus, ut id mancipium redhibeatur.*“

¹⁰ D. 21,1,23, 9

¹¹ D. 44, 2, 25, 1

si quid autem post venditionem traditionemque deterius emptoris opera familiae procuratorisve eius factum erit, sive quid ex eo post venditionem natum adquisitum fuerit, et si quid aliud in venditione ei accesserit, sive quid ex ea re fructus pervenerit ad emptorem, ut ea omnia restituat. item si quas accessiones ipse praestiterit, ut recipiat. item si quod mancipium capitale fraudem admiserit, mortis consciendae sibi causa quid fecerit, inve harenam depugnandi causa ad bestias intromissus fuerit, ea omnia in venditione pronuntianto: ex his enim causis iudicium dabimus. hoc amplius si quis adversus ea sciens dolo malo vendidisse dicetur, iudicium dabimus".

Podľa Ulpiana musia na základe ediktu kurulských edilov tí, ktorí predávajú otrokov, oboznámiť kupujúcich akou chorobou alebo akým nedostatkom predávaný otrok trpí, či má sklony k úteku. Tieto skutočnosti musia pri predaji pravdivo a verejne uviesť. Ak by totiž bol predaný otrok, napriek týmto ustanoveniam, bez toho, že by boli vyššie uvedené skutočnosti kupujúcemu známe, priznávajú mu edilovia žalobu na základe ktorej môže otroka vrátiť. Samozrejme musel kupujúci v prípade vrátenia otroka vrátiť aj jeho prípadné prírastky. Rovnako ak by niekto konal proti vyššie uvedeným ustanoveniam edilov, bola mu nimi garantovaná rovnaká žaloba. Podmienkou pripustenia žalôb edilov, či už sa jednalo o *actio redhibitoria* alebo *actio quanti minoris*, bolo v prom rade to, že predávajúci vedome alebo nevedome neoznámil skutočnosti, ktoré boli vymenované v edikte, prípadne výslovne tvrdil, že predmet má niektoré vlastnosti (*dictum promissere*) alebo ich sľúbil v stipulácii (*promissum*), či sa akokoľvek inak správal nedobromyseľne teda so zlým úmyslom. Ako sa už spomínalo vyššie edikt predpisuje predávajúcemu, aby kupujúcemu oznámil choroby, nedostatky, určité charakterové vady, ale aj zaťaženie noxálnou zodpovednosťou. Na základe toho nosili otroci, ktorí boli na predaj na krku štítok na ktorom bolo ich meno, národnosť, vek ako aj prípadné zmienené nedostatky. Podľa názoru tak dochádzalo k modifikácii väd zo skrytých na zjavné, čo samozrejme malo za následok vylúčenie zodpovednosti predávajúceho. Čo sa rozumelo pod chorobou bolo však nejednotné ako dodáva Kaser, ktorý poukazuje na sériu fragmentov, ktoré dokazujú čo všetko nebolo považované za chorobu:

„Qui clavum habet, morbosus est: sed et polyposus. Eum, qui alterum oculum aut alteram maxillam maiorem habet, si recte iis utatur, sanum videri pedius scribit: ait enim inaequalitatem maxillarum oculorum brachiorum, si nihil ex ministerio praestando subtrahit, extra redhibitionem esse. sed et latus vel crus brevius potest adferre impedimentum: ergo et hic erit redhibendus. Si quis natura gutturosus sit aut oculos eminentes habeat, sanus videtur.

*Item sciendum est scaevam non esse morbosum vel vitiosum, praeterquam si inbecillitate dextrae validius sinistra utitur: sed hunc non scaevam, sed mancum esse. Is cui os oleat an sanus sit quaesitum est: trebatius ait non esse morbosum os alicui olere, veluti hircosum, strabonem: hoc enim ex illuvie oris accidere solere. si tamen ex corporis vitio id accidit, veluti quod iecur, quod pulmo aut aliud quid similiter dolet, morbosus est.*¹²

prípádov stavov alebo vád, ktoré sa pre tento prípad nepovažovali za chorobu¹³. Išlo napríklad o koktanie, krívanie, či pomočovanie sa alebo ľavorukosť prípadne tehotenstvo. Na druhej strane nám pramene ponúkajú aj definíciu toho, čo sa pre tento účel považuje za chorobu:

*„Sed sciendum est morbum apud sabinum sic definitum esse habitum cuiusque corporis contra naturam, qui usum eius ad id facit deteriolem, cuius causa natura nobis eius corporis sanitatem dedit: id autem alias in toto corpore, alias in parte accidere (namque totius corporis morbus est puta fvisis febris, partis veluti caecitas, licet homo itaque natus sit): vitiumque a morbo multum differre, ut puta si quis balbus sit, nam hunc vitiosum magis esse quam morbosum. ego puto aediles tollendae dubitationis gratia bis kata tou autou idem dixisse, ne qua dubitatio superesset.*¹⁴

Pre určenie toho, či niečo je alebo nie je choroba platila v zásade Labeova definícia obsiahnutá vo vyššie uvedenom fragmente. Podľa nej sa za chorobu považuje neprirodzený stav tela, ktorý ovplyvní jeho použiteľnosť. Táto definícia platila ako smernica¹⁵. Za chorobu a zároveň vadu veci sa považovali chýbajúce končatiny, epilepsia, tuberkulóza, nemota, krátkozrakosť, kastrácia a iné. Ako sme už naznačili vyššie pri ediktoch išlo o ochranu kupujúceho, môžeme povedať že tu išlo o antickú formu ochrany spotrebiteľa. Ulpián to vysvetľuje:

„Causa huius edicti proponendi est, ut occurratur fallaciis vendentium et emptoribus succurratur, quicumque decepti a venditoribus fuerint: dummodo sciamus venditorem, etiamsi ignoravit ea quae aediles praestari iubent, tamen teneri debere. nec est hoc iniquum: potuit enim ea nota habere venditor: neque enim interest emptoris, cur fallatur, ignorantia venditoris an calliditate.“

Ulpián tu prezentuje dôvody vydania ediktu poskytujúcom prezentovanú ochranu kupujúceho. Podľa neho je hlavným významom vydania ediktu predchádzať podvodom zo strany

---

¹² D. 21, 1, 12 1- 4

¹³ KASER M. , KNÚTEL R.: *Römisches Privatrecht*. München, C.H. BECK, 2008, str. 235

¹⁴ D. 21,1,1,7

¹⁵ HONSELL., H.: *Von den aedilischen Rechtsbehelfen zum modernen Sachmängelrecht*, Kunkel, 1984, str. 53

predávajúcich a poskytnutie pomoci kupujúcim, pričom zodpovednosť predávajúceho sa v niektorých prípadoch neobmedzuje tým, či o danej vade vedel alebo nie. Samozrejme podobne ako je tomu dnes, už v Ríme sa mnohí obchodníci snažili tieto ustanovenia obísť. Typický príklad uvádza Paulus:

„Itaque sicut superius venditor de morbo vitiove et ceteris quae ibi comprehensa sunt praedicere iubetur, et praeterea in his causis non esse mancipium ut promittat praecipitur: ita et cum accedat alii rei homo, eadem et praedicere et promittere compellitur. quod non solum hoc casu intellegendum est, quo nominatim adicitur accessurum fundo hominem stichum, sed etiam si generaliter omnia mancipia quae in fundo sint accedant venditioni.“¹⁶

Jedným zo spôsobov pokusu o obchádzanie ochrany kupujúceho bol predaj otroka ako príslušenstva menejcennej veci. Práve proti takémuto konaniu vydali kurulskí edilovia osobitnú klauzulu na základe ktorej, sa pri takýchto pokusoch mali uplatniť rovnaké ustanovenia ako boli uplatňované pri bežnom predaji otrokov. Pedius vo nižšie uvedenom fragmente hovorí o týchto ustanoveniach ako takých, ktoré dokonca chránia ľudskú dôstojnosť (*propter dignitatem hominum*).

„Iustissime aediles noluerunt hominem ei rei quae minoris esset accedere, ne qua fraus aut edicto aut iure civili fieret: ut ait pedius, propter dignitatem hominum: alioquin eandem rationem fuisse et in ceteris rebus: ridiculum namque esse tunicae fundum accedere. ceterum hominis venditioni quidvis adicere licet: nam et plerumque plus in peculio est quam in servo, et nonnumquam vicarius qui accedit pluris est quam is servus qui venit.“¹⁷

Dôležitou otázkou na ktorú musíme v tejto publikácii odpovedať je, či sa mohol kupujúci dovolávať dvojitej právnej ochrany. Gaius sa v tomto smere vyjadruje nejednoznačne:

„Si venditor de his quae edicto aedilium continentur non caveat, pollicentur adversus eum redhibendi iudicium intra duos menses vel quanti emptoris intersit intra sex menses.“¹⁸

V tomto fragmente Gaius píše, že ak nie je predávajúci viazaný stipuláciou, edilovia poskytujú (kupujúcemu) pre tento prípad už spomínané dve žaloby. Podľa Kasera však edikt o ochrane kupujúceho poskytuje dvojakú právnu ochranu¹⁹. V prvom prípade sa jedná o žaloby, ktoré kurulskí edilovia garantovali prostredníctvom ediktu ak predávajúci neoboznámil kupujúceho s vlastnosťami o ktorých ho upovedomiť mal. Ako druhú formu

¹⁶ D. 21, 1, 32

¹⁷ D. 21,1,44

¹⁸ D. 21,1, 28

¹⁹KASER M. , KNÜTEL R.: *Römisches Privatrecht*. München, C.H. BECK, 2008, str. 236

právnej ochrany priznávajú edilovia kupujúcemu právo požadovať od predávajúceho uzavretie garančnej stipulácie, v ktorej výslovne sľúbi, že vec nemá vady o ktorých hovorí edikt. V takomto prípade môže kupujúci v prípade sporovej situácie žalovať predávajúceho pomocou *actio ex stipulatu* a požadovať všetok svoj záujem. Jakab naproti tomu zastáva názor, že nešlo o dvojité právne ochrany, teda stipulácia sa nepoužívala popri žalobách *redhibitoria a quanti minoris*. Podľa neho slúžila takáto garančná stipulácia len ako procesný prostriedok na to, aby bol právne vyjadrený nárok kupujúceho a povinnosť predávajúceho, ak predávajúci porušil svoju informačnú povinnosť, ktorá mu vyplýva z ediktu kurulských edilov. Až keď chcel skutočne kupujúci na základe vady predanej veci žalovať, uložil edil predávajúcemu povinnosť stipulovať nárok kupujúceho na základe ediktu, nakoľko pôvodne právomoc edilov nezahŕňala kompetenciu bezprostredne začať procesné konanie. Ak sa vtedy predávajúci zdráhal stipulovať, prišla na rad podľa Jakaba možnosť, ktorú Gaius popisuje v D.21,1,28 (uvádzaný vyššie), a to, že mu edilovia garantovali použitie *actio redhibitoria* alebo *actio quanti minoris*²⁰. Samozrejme v popisovaných lehotách dvoch alebo šiestich mesiacov. Žiada sa pridať ešte názor Kupischa, ktorý Jakabovi a kaserovi oponuje. Ani podľa neho sa nejednalo o systém dvojitej právnej ochrany kupujúceho. Má za to, že zmluvné strany sa v prípade takejto kúpy mohli dohodnúť ako budú v prípade zodpovednosti za vady postupovať. Kupisch popisuje tri možnosti. Prvou je situácia o ktorej sa zmieňuje Pomponius: „*Simpliarium venditionum causa ne sit redhibitio, in usu est.*“²¹

Tu sa zmluvné strany dohodnú na zodpovednosť za faktické vady veci úplne vylúčiť (*simplaria venditio*). Ide o tzv. jednoduchú kúpu, pri ktorej sa samozrejme vylúčenie zodpovednosti za faktické vady v zásade prejavilo aj na kúpnej cene. Druhou možnosťou bolo uzavretie štandardnej zmluvy bez vylúčenia zodpovednosti, ale aj bez uzavretia dodatočnej garančnej stipulácie. Treťou možnosťou bolo uzavretie zmluvy, posilnenej uzavretím stipulácie, odporúčanej edilmí, čím by sa v skutočnosti zdvojnásobila právna ochrana kupujúceho a najmä by sa mu v prípade faktických väd veci priznal nárok aj na náhradu škody²². Záverom k téme kurulskej „ochrane spotrebiteľa“ uvádzame fragment z dvadsiatej prvej knihy, ktorý pojednáva o ďalších prípustných lehotách pre garanciu spomínaných dvoch žalôb.

---

²⁰ JAKAB E.: *Praedicere und cavere beim Marktkauf*, 1999, str. 12

²¹ D. 21,1,48, 8

²² KUPISCH, B: *Roemische Sachmängelhaftung: Ein Beispiel fuer die oekonom. Analyse des Rechts*, TR 70, 2002, str. 21

„Aediles aiunt: " qui iumenta vendunt, palam recte dicunt, quid in quoque eorum morbi vitiique sit, utique optime ornata vendendi causa fuerint, ita emptoribus tradentur. si quid ita factum non erit, de ornamentis restituendis iumentisve ornamentorum nomine redhibendis in minoris cum venirent fuerint, in anno iudicium dabimus. si iumenta paria simul venierint et alterum in ea causa fuerit, ut redhiberi debeat, iudicium dabimus, quo utrumque redhibeatur".²³

Podobne ako pri otrokoch predpisoval edikt predávajúcemu aj v prípade ďalšej mancipačnej veci, ktorou boli ťažné zvieratá, oznamovaciu povinnosť vo vzťahu k určitým nedostatkom či naopak vlastnostiam. Na základe uvedeného fragmentu však vieme, že ochranná lehota kupujúceho tu bola predĺžená. Ten totiž mohol podať žalobu *redhibitoria* v priebehu šiestich mesiacov a žalobu *quanti minoris* dokonca až v priebehu jedného roka.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

D. 19, 1, 13

D. 19, 1, 6, 4

D. 21, 1, 12 1- 4

D. 21, 1, 32

D. 21, 1, 44, 1

D. 21, 2, 31

D. 21,1, 28

D. 21,1,1,7

D. 21,1,44

D. 21,1,48, 8

D. 44, 2, 25, 1

KUPISCH, B: Roemische Sachmängelhaftung: Ein Beispiel fuer die oekonom. Analyse des Rechts, TR 70, 2002

KASER M. , KNÜTEL R.: *Römisches Privatrecht*. München, C.H. BECK, 2008

HONSELL., H.: Von den aedilischen Rechtsbehelfen zum modernen Sachmängelrecht, Kunkel, 1984

---

²³ D. 21,1,38

KINCL J., URFUS V., SKŘEJPEK M.: *Římské právo*. Praha: CH.BECK, 1995

JAKAB E.: *Praedicere und cavere beim Marktkauf*, 1999

SKŘEJPEK M.: *Prameny římského práva*. Praha. LEXIS NEXIS, 2004

ZIMMERMAN R: *The law of obligations*. Oxford. OXFORD UNIVERSITY PRESS, 1996

PRÁVNE POSTAVENIE ZABEZPEČENÉHO VERITEĽA V ODDLŽENÍ FYZICKEJ OSOBY

LEGAL STATUS OF A SECURED CREDITOR IN THE DEBT

ELIMINATION OF A NATURAL PERSON

Lenka Ušiaková¹ – Jakub Dzimko²

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.202-212>

Abstrakt

Inštitút oddlženia fyzickej osoby bol v roku 2017 zásadným spôsobom novelizovaný, pričom predmetná novela úplne transformovala tento inštitút insolvenčného práva. Príspevok sa zaoberá právnym postavením zabezpečeného veriteľa v procese oddlženia fyzickej osoby konkurzom, pričom analyzuje postavenie zabezpečeného veriteľa, jeho práva a povinnosti vo vzťahu k priebehu oddlženia fyzickej osoby podľa zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii.

Kľúčové slová

Oddlženie fyzickej osoby. Zabezpečená pohľadávka. Zabezpečený veriteľ.

Abstract

The institute of debt elimination of a natural person was fundamentally amended in 2017, while the amendment in question completely transformed this institute of insolvency law. The paper deals with the legal position of a secured creditor in the process of debt elimination of a natural person by bankruptcy while analyzing the position of the secured creditor, his rights and obligations about the course of debt elimination of a natural person under Act no. 7/2005 Coll. on bankruptcy and restructuring.

Keywords

Debt elimination of a natural person. Secured claim. Secure creditor.

---

¹ JUDr. Lenka Ušiaková, PhD. – odborná asistentka na Katedre obchodného a finančného práva Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, lenka.usiakova@umb.sk.

² Mgr. Jakub Dzimko – interný doktorand na Katedre obchodného a finančného práva Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, jakub.dzimko@umb.sk.

Úvod

Dňa 1. marca 2017 vstúpil do účinnosti zákon č. 377/2016 Z.z., ktorým sa inštitút oddlženia fyzickej osoby v zákone č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii v platnom znení (ďalej len „ZKR“) úplne transformoval a novelizoval. Inštitút oddlženia má predstavovať pre dlžníka možnosť zbaviť sa svojich dlhov a opätovne existovať a realizovať svoje aktivity bez demotivujúcej vidiny ich celoživotného splácania. Oddlženie nemá mať pre dlžníka len primárne ekonomický význam, ale zároveň má mať aj sociálny význam.³

Z hľadiska diferenciácie pohľadávok veriteľov dlžníka na základe kritéria zabezpečenia je možné pohľadávky rozčleniť na zabezpečené a nezabezpečené. Zabezpečovacie právo má podstatný význam najmä z dôvodu uspokojenia pohľadávok veriteľov a nezanedbateľné sú aj oprávnenia veriteľov pri správe a speňažovaní majetku dlžníka.

Zabezpečovacie právo

Pre existenciu zabezpečenej pohľadávky veriteľa je nevyhnutné, aby samotná pohľadávka veriteľa bola zabezpečená zabezpečovacím právom. Ustanovenie § 8 ZKR obsahuje taxatívny výpočet zabezpečovacích práv, ktoré vo vzťahu ku konkurzu kreujú zabezpečenú pohľadávku:

- a) záložné právo,
- b) zádržné právo,
- c) zabezpečovací prevod práva,
- d) zabezpečovací prevod pohľadávok,
- e) iné práva, ktoré majú podobný obsah a účinky.

Záložné právo je právny inštitút slúžiaci na zabezpečenie záväzku, pričom plní zabezpečovaciu a uhradzovaciu funkciu pre veriteľa zabezpečenej pohľadávky. Ak dlžník dlh riadne a včas nesplní, nastupuje uhradzovacia funkcia záložného práva a záložný veriteľ sa uspokojí z výťažku z predaja zálohu. Zabezpečovaciu funkciu plní záložné právo už od

---

³ Uznesenie Vrchného súdu v Olomouci zo dňa 03.03.2011, sp. zn. 3 VSOL 29/2011-B-22.

svojho vzniku. Naproti tomu uhradzovacia funkcia je subsidiárna, prejaví sa až po splatnosti zabezpečenej pohľadávky a iba podmienene, ak záložný veriteľ pristúpi k výkonu záložného práva a ak je výkon úspešný, teda ak došlo k speňaženiu zálohu.⁴

Záložné právo sa zriaďuje písomnou zmluvou, schválenou dohodou dedičov o vyporiadaní dedičstva, rozhodnutím súdu alebo správneho orgánu alebo zákonom. Právna úprava záložného práva je obsiahnutá v Občianskom zákonníku⁵, v Daňovom poriadku⁶, ako aj v Zákone o cenných papieroch⁷. Je potrebné uviesť, že osobitnú úpravu exekučného záložného práva obsahuje aj Exekučný poriadok⁸, avšak v zmysle judikatúry Najvyššieho súdu SR nie je zabezpečovacím právom v zmysle konkurznej právnej úpravy, nakoľko exekučné záložné právo zaniká v dôsledku zastavenia exekúcie ako jedného zo základných účinkov vyhlásenia konkurzu.⁹

Zádržné právo predstavuje spôsob zabezpečenia záväzku, pričom obdobne ako záložné právo plní predovšetkým zabezpečovaciu funkciu, ktorá sa prejavuje tak, že ten, kto je inak povinný vec vydať, môže toto odoprieť, a to až do okamihu, kým mu vlastník veci neposkytne dostatočné protiplnenie na krytie jeho splatnej pohľadávky. Uhradzovacia funkcia je naplnená len v prípade, ak je voči dlžníkovi vedené exekučné konanie.¹⁰

V zmysle § 151s ods. 3 Občianskeho zákonníka v prípade, že je vyhlásený konkurz, má veriteľ zádržné právo aj na zabezpečenie pohľadávky, ktorá nie je ešte splatná. Uvedené

---

⁴ TOMAŠOVIČ, M.: § 151a [Definícia záložného práva]. In ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1251.

⁵ § 151a a nasl. zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v platnom znení.

⁶ § 81 zákona č. 563/2009 Z.z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení.

⁷ § 45 a nasl. zákona č. 566/2001 Z.z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) v platnom znení.

⁸ § 167 a nasl. zákona č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v platnom znení.

⁹ Z judikatúry: „*Vyhlásením konkurzu sa zo zákona exekučné konanie zastavuje a zrušuje exekučné záložné právo. Zriadené exekučné záložné právo na majetok patriaci do konkurzu nevytvára veriteľovi v konkurznom konaní postavenie zabezpečeného (oddeleného) veriteľa. Zriadenie exekučného záložného práva k nehnuteľnosti je inštitút exekučného konania, ktorým sa zabezpečuje peňažný nárok oprávneného. Tento inštitút nie je možné používať mimo exekučného konania a ide o procesný zabezpečovací inštitút. Nakoľko zastavenie exekúcie je jedným z osobitných dôvodov zániku exekučného záložného práva, vyhlásením konkurzu na majetok zanikajú účinky exekučného záložného práva a správca konkurznej podstaty nehnuteľnosť, na ktorú bolo zriadené exekučné záložné právo, speňaží. Veriteľ potom, ako jeho pohľadávka nebola uspokojená v rámci exekučného konania, nestáva sa oddeleným veriteľom v konkurznom konaní len na základe zriadenia exekučného záložného práva k nehnuteľnosti, lebo ide o procesný zabezpečovací inštitút, ktorý bol viazaný na exekúciu a jej zastavením zanikol.*“ Rozsudok Najvyššieho súdu SR zo dňa 24.10.2013, sp. zn. 5Obdo/22/2012.

¹⁰ LÖWY, A.: § 151s [Oprávnenie zadržat' vec]. In ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1419.

ustanovenie Občianskeho zákonníka je na účely konkurzného konania nadbytočné, čo sa týka pohľadávky, ktorá vznikla pred vyhlásením konkurzu, pretože vyhlásením konkurzu sa pohľadávka stáva ex lege splatnou.¹¹ Najvyšší súd SR vyslovil právny názor, že zádržné právo má vecnoprávny charakter, a preto pohľadávka nemôže byť zabezpečená zádržným právom k pohľadávke.¹² Pretože po začatí konkurzného konania nemožno začať výkon zabezpečovacieho práva, veriteľ nie je oprávnený zadržať hnutelnú vec dlžníka. Ak vec zadržal veriteľ pred začatím konkurzného konania, nemôže vo výkone zabezpečovacieho práva pokračovať a musí ju vydať dlžníkovi. V prípade vyhlásenia konkurzu takáto vec ako patriaca úpadcovi patrí v každom prípade do konkurznej podstaty.

Písomnou zmluvou možno zabezpečiť splnenie záväzku dočasným prevodom práva dlžníka v prospech veriteľa. Obsahom zmluvy je, v zmysle § 553 Občianskeho zákonníka, prevod určitého práva na veriteľa s cieľom zabezpečiť určitý záväzok. Postúpiť je možné každé právo, ktoré je prevoditeľné a má majetkovú hodnotu. Pri zabezpečovacom prevode vlastníckeho práva sa dočasne prevádza vlastníctvo k prevádzanej veci podľa všeobecných ustanovení o nadobudnutí vlastníctva zmluvou. Uspokojením zabezpečenej pohľadávky prechádza právo späť na toho, kto ho previedol. Ak zabezpečený záväzok nie je riadne a včas splnený, veriteľ je oprávnený začať výkon zabezpečovacieho prevodu práva a prevedené právo speňažiť spôsobom uvedeným v zmluve alebo dražbou podľa osobitného zákona. Pri zabezpečení záväzku postúpením pohľadávky sa záväzok zabezpečuje tým spôsobom, že dlžník alebo tretia osoba postúpi svoju pohľadávku na zabezpečenie konkrétneho záväzku (fiduciárna cesia). Po splnení záväzku je veriteľ povinný postúpiť pohľadávku späť pôvodnému veriteľovi.¹³

Je potrebné poznamenať, že vyhlásením konkurzu zanikajú účinky zabezpečovacieho prevodu práva, nakoľko takáto právna úprava je nevyhnutná na speňažovanie konkurznej podstaty. ZKR však nezasahuje do nadobudnutých práv, pretože veriteľovi zostáva zachované právne postavenie zabezpečeného veriteľa. Obsah zabezpečovacieho práva sa ex lege mení a zodpovedá záložnému právu, a teda veriteľ, v prospech ktorého bol vykonaný

---

¹¹ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 32.

¹² Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 30.04.2009, sp. zn. 1ObdoV/24/2008.

¹³ TOMAŠOVIČ, M.: § 553 [Definičné znaky zabezpečovacieho prevodu práva]. In ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2061.

zabezpečovací prevod práva, má po vyhlásení konkurzu právne postavenie záložného veriteľa.¹⁴

V konkurznom konaní si svoje pohľadávky môže uplatňovať aj zahraničný veriteľ, pričom tieto pohľadávky mohli vzniknúť podľa cudzieho práva, t.j. podľa iného právneho poriadku ako je právny poriadok Slovenskej republiky, a zároveň sú zabezpečené takým právnym inštitútom, ktorý náš právny poriadok nepozná. V prípade, že takéto právo má podobný obsah a účinky ako zabezpečovacie inštitúty v zmysle slovenského právneho poriadku, ide o zabezpečovacie právo a pohľadávka je zabezpečená.¹⁵

Pohľadávka zabezpečeného veriteľa

Zabezpečená pohľadávka v rozsahu, v ktorom je krytá hodnotou predmetu zabezpečovacieho práva, je pohľadávkou, ktorá má v zmysle § 166c ZKR charakter oddĺžením nedotknutej pohľadávky. Príslušenstvo takejto pohľadávky sa však oddĺžením v rozsahu podľa § 166b ods. 1 písm. a), b) ZKR stáva naturálnou obligáciou, t. j. zabezpečený veriteľ vo vzťahu k takémuto zvyšku príslušenstva stráca právny nárok, zodpovedajúci možnosti vymoženiu predmetného plnenia prostredníctvom orgánov verejnej moci aj proti vôli dlžníka.

Nedotknuté pohľadávky, medzi ktoré zaraďujeme aj zabezpečenú pohľadávkou, sú pohľadávky, ktorých sa oddĺženie netýka a ich vymáhateľnosť je zachovaná v celom rozsahu, pričom je právne irelevantné, či si veriteľ v konkurze pohľadávkou prihlási alebo nie. Súčasná právna úprava však umožňuje veriteľovi v konkurze prihlásiť si nedotknutú pohľadávkou prihláškou, čo má vplyv na plynutie premlčacej doby (v dôsledku podania prihlášky) a na možnosť pomerného uspokojenia z rozvrhu výťažku. Neprihlásenie pohľadávky prihláškou nemá za dôsledok jej nevymáhateľnosť. Pohľadávka je v plnom rozsahu vymáhateľná počas konkurzu a aj po zrušení konkurzu a rovnako aj počas konania o určenie splátkového kalendára a po jeho skončení.¹⁶ Pri oddĺžení splátkovým kalendárom sa oddĺžením nedotknuté pohľadávky podľa splátkového kalendára neplnia, správca je však pri príprave návrhu

¹⁴ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 32.

¹⁵ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 34.

¹⁶ ŠEVČIKOVÁ, A.: K oddĺženiu fyzických osôb podľa štvrtej časti ZKR. In: VOJČÍK, P. – KOROMHÁZ, P. – VADAS, E. (eds.): *Košické dni súkromného práva II.: Recenzovaný zborník vedeckých prác*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, s. 695.

splátkového kalendára a posudzovaní možností jeho splnenia dlžníkom povinný zohľadniť aj plnenia oddĺžením nedotknutých pohľadávok.

Zabezpečený majetok

Zabezpečení veritelia majú právo, aby ich pohľadávka bola uspokojená z výťažku zo speňaženia toho majetku, ktorým bola pohľadávka zabezpečená. Zaťažený majetok v zásade nepatrí do konkurznej podstaty, ak ZKR nestanovuje inak, pričom zaťažený majetok sa môže stať súčasťou konkurznej podstaty v troch prípadoch.

V prvom prípade vtedy, ak si prednostný zabezpečený veriteľ prihlási do konkurzu zabezpečenú pohľadávku. Len na základe prihlášky tohto zabezpečeného veriteľa môže správca zapísať zabezpečený majetok do súpisu majetku oddelenej konkurznej podstaty zabezpečeného veriteľa.

Pokiaľ je na majetku dlžníka zriadených viac zabezpečovacích práv a pohľadávku si prihlási len taký zabezpečený veriteľ, ktorý má zabezpečovacie právo v neskoršom poradí, zaťažený majetok podlieha konkurzu len vtedy, ak je možné predpokladať uspokojenie pohľadávky z tohto majetku aj u veriteľa s neskorším zabezpečovacím právom, pričom samotná hodnota majetku sa určí podľa znaleckého posudku. Vypracovanie posudku zabezpečí správca len vtedy, ak o to požiada neskorší zabezpečený veriteľ, ktorý je zároveň povinný uhradiť aj náklady spojené s vypracovaním znaleckého posudku. Správca je povinný vyzvať takéhoto zabezpečeného veriteľa na zloženie preddavku na trovy znaleckého posudku. Na základe znaleckého posudku správca posúdi možnú trhovú cenu pri speňažení majetku a urobí záver, či môže dôjsť k uspokojeniu zabezpečenej pohľadávky aj toho veriteľa, ktorý má neskoršie zabezpečovacie právo. Na základe tohto zistenia správca rozhodne o tom, či zapíše zabezpečený majetok do súpisu. Pokiaľ zabezpečený veriteľ preddavok nezloží, majetok nepodlieha konkurzu a správca ho nemôže zapísať do súpisu majetku oddelenej konkurznej podstaty zabezpečeného veriteľa.¹⁷

Nakoniec zabezpečený majetok sa stáva súčasťou konkurznej podstaty aj vtedy, ak hodnota zaťaženého majetku prevyšuje ťarchy na majetku. V takom prípade môžu byť uspokojení všetci zabezpečení veritelia a zostatok výťažku sa použije pre nezabezpečených

---

¹⁷ DURČINSKÁ, J.: Oddĺženie. In PATAKYOVÁ, M. – MAMOJKA, M. – DURČINSKÁ, J. a kol. *Hospodárske právo. II. diel.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2019, s. 192.

veriteľov. Hodnota majetku sa určí na základe znaleckého posudku, ktorý zabezpečí správca na náklady konkurzu. Ak správca nemá v konkurznej podstate potrebné finančné prostriedky, je povinný dať vypracovať posudok len vtedy, ak ktorýkoľvek veriteľ zloží potrebné finančné prostriedky na jeho vypracovanie. Do vypracovania posudku sa má za to, že zaťažený majetok nepodlieha konkurzu.¹⁸

Zaťažený majetok prestáva byť súčasťou konkurznej podstaty, ak niektorý zabezpečený veriteľ, u ktorého je možné predpokladať uspokojenie jeho pohľadávky zo zaťaženého majetku, pristúpi k výkonu zabezpečovacieho práva, pričom k samotnému výkonu zabezpečovacieho práva môže zabezpečený veriteľ pristúpiť kedykoľvek, a to až do jeho speňaženia správcom v rámci konkurzu. Zabezpečený veriteľ, ktorý zmarí proces speňažovania, potom čo už bol zo strany správcu avizovaný tento proces speňažovania, je povinný zaplatiť správcovi paušálnu odmenu 200 Eur a do konkurznej podstaty nahradiť nevyhnutné výdavky, ktoré vznikli v súvislosti s procesom speňažovania majetku.¹⁹

Speňažením zaťaženého majetku správcom zanikajú len zabezpečovacie práva prihláseného zabezpečeného veriteľa a všetky neskoršie zabezpečovacie práva.

Zabezpečený veriteľ, ktorý si neprihlásil zabezpečenú pohľadávku, je povinný bez zbytočného odkladu oznámiť správcovi výšku pohľadávky, ktorá má byť uspokojená zo zaťaženého majetku. Výška zabezpečenia závisí predovšetkým od hodnoty majetku, ktorý je predmetom záložného práva, a aj od poradia zabezpečovacieho práva, ak je k majetku zriadené záložné právo pre viac veriteľov. Za správnosť týchto údajov zodpovedá zabezpečený veriteľ.

V konkurze má právo prihlásiť si pohľadávku aj ten veriteľ, ktorý nie je veriteľom dlžníka, avšak majetok dlžníka zabezpečuje jeho pohľadávku. Ak správca pri skúmaní majetkových pomerov zistí túto skutočnosť, je povinný bez zbytočného odkladu upovedomiť tohto veriteľa o vyhlásení konkurzu.

V prípade, že správca speňaží majetok zaradený do oddelenej konkurznej podstaty zabezpečeného veriteľa, má tento zabezpečený veriteľ právo na uspokojenie svojej pohľadávky. Výťažok získaný zo speňaženia sa vydáva mimo rozvrhu, pričom správca je povinný tento výťažok vydať len prihláseným zabezpečeným veriteľom podľa poradia vzniku zabezpečovacieho práva. Zo získaného výťažku správca odpočíta svoju odmenu a náklady spojené so speňažením zaťaženého majetku. Správca uvedený procesný postup neaplikuje len

¹⁸ ĎURICA, M. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2019, s. 1165.

¹⁹ § 167k ods. 3 ZKR v spojení s § 12a ods. 2 Vyhlášky.

v prípade, ak sú v súvislosti s konkurzom vedené také spory, ktorými môže byť vydanie výťažku dotknuté. Príkladom takéhoto sporu môže byť napr. incidenčné konanie o tom, či prihlásená pohľadávka je zabezpečená, resp. do akej výšky, alebo poradie zabezpečovacieho práva a pod.

Právo vykúpiť majetok

Súčasná právna úprava oddĺženia obsahuje novo inkorporovaný inštitút, a to právo na vykúpenie majetku, prostredníctvom ktorého môžu oprávnené osoby vykúpiť majetok z konkurzu podľa štvrtej časti ZKR. Aktívne legitimovanou – oprávnenou osobou na vykúpenie majetku alebo jeho časti je dlžníkovi príbuzný v priamom rade²⁰, jeho súrodenc, manžel alebo obec, v ktorej katastrálnom území sa nachádza nehnuteľnosť. Právo vykúpiť majetok môže oprávnená osoba realizovať výhradne za predpokladu, že dlžník udelí súhlas s takýmto vykúpením majetku oprávnenou osobou a zároveň cena predmetného majetku bude stanovená znaleckým posudkom. Toto právo môže oprávnená osoba uplatniť u správcu kedykoľvek v priebehu konkurzu, avšak ak oprávnená osoba prejaví záujem o vykúpenie majetku pred jeho speňažením, správca nesmie začať, resp. nesmie pokračovať v procese speňažovania. Právo na vykúpenie majetku v prípade majetku zaťaženého zabezpečovacím právom je možné realizovať len za predpokladu, že zabezpečený majetok patrí do konkurznej podstaty.²¹

Máme za to, že právna úprava vykúpenia majetku v prípade vykúpenia zabezpečeného majetku je do istej miery komplikovaná a v aplikačnej praxi môže spôsobovať problémy.

Súčasná právna úprava neobsahuje jednoznačnú formuláciu výšky náhrady, ktorú je osoba uplatňujúca si právo vykúpiť majetok povinná poskytnúť do konkurznej podstaty ako náhradu za zabezpečený majetok. Oprávnená osoba je povinná zaplatiť do konkurznej podstaty sumu vo výške rozdielu medzi celkovou hodnotou zaťaženého majetku a hodnotou

---

²⁰ Príbuzní v priamom rade sú bez obmedzenia všetci predkovia a potomkovia. Nie je pritom určujúce, že jednotlivé blízke osoby nepochádzajú priamo jedna od druhej – príbuznými v priamom rade sú tak aj prarodičia a vnuci. V zmysle zákona o rodine vzniká medzi osvojiteľom a osvojencom rovnaký vzťah ako medzi rodičmi a deťmi, preto sú i blízkyimi osobami. In DZIAKOVÁ, D.: § 116 [Blízke osoby]. In ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Občiansky zákonník I.* Praha : C. H. Beck, 2017, s. 789.

²¹ MIKULAŠKOVÁ, M. Vybrané inštitúty osobného bankrotu. In *Justičná revue*, roč. 71, 2019, č. 1, s. 71.

tiarch určenou znaleckým posudkom, a teda oprávnená osoba je povinná uhradiť v prospech konkurznej podstaty len rozdiel medzi vyššou hodnotou majetku a nižšou sumou, ktorá sa rovná všetkým ťarchám zaťažujúcim tento majetok. Ide o sumu, ktorá by inak pripadla nezabezpečeným veriteľom po speňažení takého majetku, pokiaľ by tento patril do konkurznej podstaty. Okrem toho, že oprávnená osoba bude povinná zaplatiť uvedený rozdiel, nadobudne majetok bezodplatne a spolu s ním nadobudne tiež záväzky voči zabezpečenému veriteľovi.

Ak teda oprávnená osoba poukáže do konkurznej podstaty vyššie popísanú náhradu za zaťažený majetok, tento prestáva podliehať konkurzu a oprávnená osoba, ktorá poskytla túto náhradu, má právo, aby bol na ňu tento majetok bezodplatne prevedený. Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že takýto bezodplatný prevod má právnu povahu darovania.

Milan Ďurica však zastáva názor, že správca za popísaných okolností neprevádza majetok na základe darovacej zmluvy, ale na základe inominátnej zmluvy, ktorej právna povaha a režim bude vyplývať z tejto osobitnej právnej úpravy v ZKR.²²

Zabezpečenému veriteľovi zachováva zákon voči oprávnenej osobe také práva, aké by mal voči dlžníkovi, teda právo na uspokojenie zabezpečenej pohľadávky a výkon zabezpečovacieho práva.

Záver

Prijatím zákona č. 377/2016 Z.z. došlo k zásadnej zmene postavenia zabezpečeného veriteľa fyzickej osoby v úpadku. Z vyššie uvedenej analýzy je zrejmé, že zabezpečená pohľadávka voči dlžníkovi – fyzickej osobe bola zákonom vyňatá zo štandardného režimu zabezpečenej pohľadávky v konkurze, ktorá sa v dôsledku jej neprihlásenia v konkurze oslabuje zánikom zabezpečovacieho práva. Spôsob ďalšieho uplatňovania a vymáhania zabezpečenej pohľadávky v rámci oddlženia je závislý od rozhodnutia zabezpečeného veriteľa a jeho prípadnej procesnej aktivity.

Ako samotná prax ukazuje v rámci oddlžení fyzických osôb je obvyklejšie, že zabezpečení veriteľa uprednostnia zachovanie svojej pohľadávky v režime oddlžením nedotknutej pohľadávky a zachovávajú si svoje zabezpečené postavenie aj v štádiu po oddlžení

---

²² ĎURICA, M. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2019, s. 1165.

fyzickej osoby pred prihlásením a následným uspokojením ich zabezpečenej pohľadávky v rámci oddĺženia. V súčasnosti platná právna úprava im tak dáva na jednej strane širšie možnosti rozhodovať o spôsobe naloženia so svojím majetkom a na strane druhej predpokladá vyššiu mieru uspokojenia ich pohľadávok mimo oddĺženia, ktorá je v príslušnom rozsahu garantovaná na ich zabezpečenie zriadeným zabezpečovacím právom.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

ĎURICA, M. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2019, 1456 s. ISBN 978-80-7400-754-5.

MIKULAŠKOVÁ, M. Vybrané inštitúty osobného bankrotu. In *Justičná revue*, roč. 71, 2019, č. 1, s. 64 – 72. ISSN 1335-6461.

PATAKYOVÁ, M. – MAMOJKA, M. – DURAČINSKÁ, J. a kol.: *Hospodárske právo. II. diel*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019, 309 s. ISBN 978-80-571-0090-4.

ŠEVČIKOVÁ, A.: K oddĺženiu fyzických osôb podľa štvrtej časti ZKR. In: VOJČÍK, P. – KOROMHÁZ, P. – VADAS, E. (eds.): *Košické dni súkromného práva II.: Recenzovaný zborník vedeckých prác*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, s. 691 – 701. ISBN 978-80-8129-088-6.

ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1754 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1578 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

Rozsudok Najvyššieho súdu SR zo dňa 24.10.2013, sp. zn. 5Obdo/22/2012.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 30.04.2009, sp. zn. 1ObdoV/24/2008.

Zákon č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v platnom znení.

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v platnom znení.

Zákon č. 563/2009 Z.z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení.

Zákon č. 566/2001 Z.z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) v platnom znení.

Zákon č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení.

Vyhláška č. 665/2005 Z.z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení.

**KNOW-HOW V KONTEXTE SMERNICE EURÓPSKEHO
PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2016/943 Z 8. JÚNA 2016 O OCHRANE
NESPRÍSTUPNENÉHO KNOW-HOW A OBCHODNÝCH INFORMÁCIÍ
(OBCHODNÉHO TAJOMSTVA)**

**KNOW-HOW IN THE CONTEXT OF DIRECTIVE (EU) 2016/943 OF
THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 8 JUNE
2016 ON THE PROTECTION OF UNDISCLOSED KNOW-HOW AND
BUSINESS INFORMATION (TRADE SECRETS) AGAINST THEIR
UNLAWFUL ACQUISITION, USE AND DISCLOSURE**

Štefan Varholík¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.213-223>

Abstrakt

Subjekty pôsobiace v oblasti výskumu a inovácií sú v dôsledku globalizácie a neustáleho zdokonaľovania informačných a komunikačných technológií vystavené novým hrozbám neoprávneného získavania, využívania a sprístupňovania know-how. Cieľom príspevku je vymedzenie základného rámca mechanizmu ochrany know-how zakotveného Smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/943 z 8. júna 2016 o ochrane nesprístupneného know-how a obchodných informácií (obchodného tajomstva).

Kľúčové slová

Know-how. Neoprávnené získanie. Využitie a sprístupnenie know-how. Ochrana práv duševného vlastníctva.

Abstract

Research and innovation actors are exposed to new threats of the unauthorized acquisition, use, and disclosure of know-how as a result of globalization and the continuous improvement of information and communication technologies. The aim of the paper is to define the basic framework of the mechanism of protection of know-how laid down by the Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets).

---

¹ JUDr. Štefan Varholík, Externý doktorand, Katedra občianskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Keywords

Know-how. Unauthorized acquisition. Use and disclosure of know-how. Protection of intellectual property rights.

Úvod

Podnikateľské subjekty, ako aj výskumné inštitúcie sa podieľajú na vývoji inovácií smerujúcich k zvýšeniu konkurencieschopnosti na trhu a rozvoju znalostnej ekonomiky. V uvedenej súvislosti vzniká objektívna potreba ochrany výsledkov inovačných procesov, pričom základným spôsobom ich ochrany je utajovanie hodnotných znalostí, ktoré nie sú všeobecne známe. Medzi tieto znalosti možno zaradiť know-how predstavujúce kľúčový prvok obchodného tajomstva. Know-how možno vo všeobecnosti vymedziť ako súbor podstatných konkretizovateľných technických a ekonomických postupov, resp. riešení, vytvorených v rámci rôznych výskumných, technologických a iných procesov, smerujúcich k zabezpečeniu určitých vlastností, najmä kvality, efektivity a produktivity. Z hľadiska systematiky práva duševného vlastníctva možno know-how zaradiť do subsystému práv obdobných priemyselným právam a práv súvisiacich s priemyselnými právami. Know-how je inou majetkovou hodnotou predstavujúcou právo obdobné priemyselnému právu.

Neustále zdokonaľovanie informačno-komunikačných technológií a prehlbujúci sa proces globalizácie odôvodňuje nevyhnutnosť zabezpečenia efektívnych mechanizmov právnej ochrany pred zneužívaním know-how. Jeho zneužívanie obmedzuje právo oprávnených majiteľov získavať výhody vyplývajúce z inovačných procesov, najmä zvýšenie konkurencieschopnosti a nárast ziskovosti, čo znižuje motiváciu subjektov podieľať sa na vývoji inovácií. Nedostatočne efektívne mechanizmy ochrany práv majiteľov know-how majú negatívne vplyvy na hospodársky rast v rámci celej Európskej únie, pričom nedostatočná efektivita je zapríčinená aj značnou rozdielnosťou právnej úpravy uvedenej oblasti v rámci právnych poriadkov jednotlivých členských štátov.

Z dôvodu nevyhnutnosti ochrany know-how na úrovni Európskej únie došlo k prijatiu Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/943 z 8. júna 2016 o ochrane nesprístupneného know-how a obchodných informácií (obchodného tajomstva) (ďalej len „smernica“).

Pojem know-how

Pojem know-how nie je v právnom poriadku SR legálne definovaný a v rámci systematiky práva duševného vlastníctva predstavuje osobitnú kategóriu, ktorá nie je ohraničená. V rozhodovacej praxi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sa možno stretnúť s niekoľkými vymedzeniami tohto pojmu, pričom príkladmo možno uviesť Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 07.08.2008, vydaný v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Obo 141/2007, podľa ktorého: „Z praxou vytvorených definícií know-how vyplýva, že ide spravidla o súbor poznatkov a informácií, ktoré sú výsledkom dlhodobej skúsenosti s optimálnym priebehom určitého procesu (technológie, receptúry).“²

Pri posudzovaní, či nehmotný statok napĺňa atribúty pojmu know-how je s ohľadom na absenciu vnútroštátnej legálnej definície pojmu know-how potrebné posudzovať, či nehmotný statok napĺňa atribúty pojmu know-how vymedzené právnou doktrínou:

- je nehmotný statok, ktorý je vyjadrený vo forme umožňujúcej jeho vnímanie a poznanie - určitosť know-how
- je tvorené poznatkami, informáciami, skúsenosťami a vedomosťami z rôznych oblastí
- užitočnosť pre jeho používateľa
- nie je všeobecne známe a súčasne ani dostupné
- má svoju hodnotu, ktorá je oceníteľná v peniazoch
- využiteľnosť tretími osobami
- je prevoditeľné
- nie je chránené osobitnými predpismi.³

Sme toho názoru že uvedené znaky know-how sú pomerne podrobné a možno s nimi súhlasiť.

Smernica neobsahuje samostatné vymedzenie pojmu know-how, v článku 2 však obsahuje vymedzenie pojmu „obchodné tajomstvo“, ktoré zahŕňa informácie kumulatívne naplňajúce nasledovné kritériá:

- sú tajné v tom zmysle, že nie sú ako celok alebo pri presnom usporiadaní a spojení ich častí všeobecne známe alebo bežne prístupné osobám v kruhoch, ktoré sa dotknutým druhom informácií bežne zaoberajú,

---

² Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 07.08.2008, sp. zn. 3 Obo 141/2007.

³ VOJČÍK, P. et al.: Právo duševného vlastníctva, 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 323. ISBN: 978-80-7380-527-2.

- majú obchodnú hodnotu, pretože sú tajné,
- osoba, ktorá s týmito informáciami oprávnene nakladá, podnikla za daných okolností primerané kroky, aby ich udržala v tajnosti.

S poukazom na vyššie uvedené znaky pojmu obchodné tajomstvo možno uviesť, že v zmysle smernice bude pod pojem obchodné tajomstvo možné subsumovať aj pojem know-how, a to v tom zmysle že know-how môže byť predmetom ochrany ako obchodné tajomstvo. Avšak uvedené pojmy nie je možné stotožňovať. Obchodné tajomstvo predstavuje osobitný obchodnoprávny inštitút, ktorého možným predmetom je know-how. Know-how nemusí byť zahrnuté do obchodného majetku podnikateľského subjektu⁴ a nemusí nevyhnutne súvisieť s podnikom, preto nebude napĺňať atribúty obchodného tajomstva vymedzené v ustanovení § 17 ods. 1 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka (ďalej len „Obchodný zákonník“).

Ochrana know-how podľa smernice

Smernica upravuje pojmy oprávnené získanie, využitie a sprístupnenie obchodného tajomstva, neoprávnené získanie, využitie a sprístupnenie obchodného tajomstva, výnimky, podmienky zachovania dôvernosti obchodného tajomstva v priebehu súdneho konania. V rámci smernice boli zakotvené aj nasledovné inštitúty, ktoré možno vnímať ako kľúčové prvky mechanizmu ochrany know-how v Európskej únii:

- A) Predbežné a preventívne opatrenia
- B) Súdne príkazy a nápravné opatrenia
- C) Peňažná náhrada
- D) Náhrada škody

Smernica ustanovuje, že možnosť využitia uvedených mechanizmov ochrany prislúcha majiteľovi obchodného tajomstva, pričom tento pojem je v článku 2 vymedzený ako: „*fyzická alebo právnická osoba, ktorá oprávnene nakladá s obchodným tajomstvom.*“ Právo na ochranu know-how prostriedkami smernice môže patriť:

---

⁴ VOJČÍK P.: Know-how a jeho ochrana. Bulletin slovenskej advokácie, 15, 2009, č. 10, s. 10 - 16.

- pôvodnému majiteľovi know-how, t.j. fyzickým, alebo právnickým osobám, ktoré ho získali vlastnou činnosťou, činnosťou svojich zamestnancov, vlastnými prostriedkami
- odvodenému majiteľovi know-how, t.j. fyzickým a právnickým osobám, ktoré know-how legálne nadobudli od pôvodného majiteľa
- oprávnenému užívateľovi know-how, t.j. fyzickým a právnickým osobám, ktoré know-how využívajú na základe licenčnej zmluvy.⁵

A) Predbežné a preventívne opatrenia

Smernica ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby príslušné súdne orgány mohli na návrh majiteľa know-how nariadiť porušovateľovi ktoréhokoľvek z nasledovných predbežných a preventívnych opatrení:

- predbežné ukončenie alebo predbežný zákaz využívania alebo sprístupňovania obchodného tajomstva
- zákaz výroby, ponúkania, uvádzania na trh alebo využívania tovaru porušujúceho právo k obchodnému tajomstvu, alebo dovozu, vývozu alebo skladovania tovaru porušujúceho právo k obchodnému tajomstvu, na uvedené účely
- zaistenie alebo odovzdanie tovaru podozrivého z porušovania práva, vrátane dovážaného tovaru, s cieľom zabrániť jeho vstupu na trh alebo jeho obehu na trhu.

Uvedené 3 kategórie predbežných a preventívnych opatrení sa javia ako postačujúce, keďže sú formulované pomerne široko. Okrem toho, predstavujú len základný rámec ochrany a jednotlivé členské štáty môžu v rámci procesu transpozície smernice zaviesť aj ďalšie druhy predbežných a preventívnych opatrení.

Európsky zákonodarca súčasne uložil členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby súdne orgány jednotlivých členských štátov mali možnosť alternatívne k uloženiu vyššie uvedených predbežných a preventívnych opatrení umožniť údajnému porušovateľovi know-how pokračovať v jeho využívaní v prípade zloženia záruk (zábezpeky) za účelom zabezpečenia odškodnenia majiteľov know-how. Smernica rovnako za účelom zamedzenia

---

⁵ VOJČÍK, P. et al.: Právo duševného vlastníctva, 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 327. ISBN: 978-80-7380-527-2.

zneužitia inštitútu záruk explicitne uvádza zákaz sprístupnenia know-how výlučne na základe zloženia zábezpeky.

Vnútroštátny zákonodarca inštitút zábezpeky zaviedol v ustanovení § 342 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), pričom základná konštrukcia je v ods. 1 vymedzená nasledovne: *„Navrhovateľ neodkladného opatrenia môže navrhnúť, aby ten, kto ohrozuje alebo porušuje právo duševného vlastníctva, mohol namiesto zdržania sa takého konania zložiť zábezpeku do úschovy súdu na náhradu škody alebo inej ujmy vzniknutej ohrožovaním alebo porušovaním práva duševného vlastníctva. O výške zábezpeky rozhodne súd uznesením, v ktorom určí výšku zábezpeky, ako aj lehotu, v ktorej je potrebné zábezpeku zložiť.“* Uznesením tak súd nenariadi povinnosť zdržať sa zásahov do práva duševného vlastníctva, ale uloží strane, proti ktorej návrh smeruje, zložiť do úschovy súdu zábezpeku na náhradu škody alebo inej ujmy, ktorá by mohla navrhovateľovi vzniknúť.⁶ Inštitút zábezpeky bol zavedený do vnútroštátneho právneho poriadku prostredníctvom ustanovenia § 55b ods. 2 Obchodného zákonníka, v zmysle ktorého: *„Ak je to so zreteľom na okolnosti prípadu možné a účelné, môže súd uložiť majiteľovi obchodného tajomstva povinnosť zložiť zábezpeku určenú na zabezpečenie náhrady škody alebo inej ujmy, ktorá by vznikla nariadením neodkladného opatrenia podľa odseku 1. Výšku zábezpeky a lehotu na jej zloženie určí súd. Ak majiteľ obchodného tajomstva v lehote určenej súdom zábezpeku nezloží, súd návrh na nariadenie neodkladného opatrenia zamietne.“*

Uvedené ustanovenie umožňuje využitie inštitútu zábezpeky za účelom predchádzania nepriaznivým hospodárskym následkom na podnikateľskú sféru subjektov, voči ktorému smeruje neodkladné opatrenie a elimináciu podávania šikanózných návrhov zameraných na ochromovanie podnikateľskej činnosti konkurenčných podnikateľských subjektov.

B) Súdne príkazy a nápravné opatrenia

Smernica zakladá povinnosť členských štátov zabezpečiť, aby v prípade, rozhodnutia vo veci samej o neoprávnenom získaní, využití alebo sprístupnení know-how, mohol konajúci súd na návrh navrhovateľa nariadiť porušovateľovi nasledovné opatrenia, ktoré je možné ukladať aj popri sebe:

- a) ukončenie alebo prípadne zákaz využívania alebo sprístupňovania obchodného tajomstva

---

⁶ ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M.: Civilný sporový poriadok. 1. vydanie. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016, s. 1151. ISBN: 978-80-7400-629-6.

- b) uloženie zákazu výroby, ponúkania, uvádzania na trh/využívania tovaru porušujúceho právo k obchodnému tajomstvu/dovážania/vývozu/skladovania tovaru porušujúceho právo k obchodnému tajomstvu
- c) prijatie primeraných nápravných opatrení v súvislosti s tovarom porušujúcim obchodné tajomstvo :
  - stiahnutie tovaru porušujúceho právo k obchodnému tajomstvu z trhu
  - úpravu tovaru porušujúceho právo obchodného tajomstva tak, aby bola odstránená vlastnosť porušujúca právo – v tejto súvislosti pôjde najmä o napodobneniny značkového tovaru
  - zničenie tovaru porušujúceho právo k obchodnému tajomstvu
  - stiahnutie tovaru z trhu za predpokladu, že stiahnutie nenarušuje ochranu dotknutého know-how.
- d) zničenie všetkých dokumentov, predmetov, materiálov, látok alebo elektronických súborov obsahujúcich alebo predstavujúcich obchodné tajomstvo alebo ich častí a eventuálne aj odovzdanie všetkých uvedených dokumentov, predmetov, materiálov, látok alebo elektronických súborov alebo ich častí navrhovateľovi.

Smernica ukladá v čl. 12 ods. 3 možnosť členských štátov zaviesť, aby konajúce súdne orgány mohli v prípade nariadenia stiahnutia tovaru porušujúceho know-how z trhu nariadiť, aby bol tovar odovzdaný majiteľovi alebo charitatívnym organizáciám. Z uvedeného ustanovenia vyplýva určitý sociálny prvok, ktorý sa však nemusí javiť ako dostatočný, keďže odovzdanie tovaru charitatívnym organizáciám by bolo v zmysle Smernice možné výlučne na návrh majiteľa know-how. Smernica zohľadňuje právom chránené záujmy majiteľa know-how, keďže záujmom majiteľa know-how bude vždy a priori zachovanie dobrého mena a hodnoty jeho obchodnej značky.

Odovzdanie tovaru síce napodobňujúceho obchodnú značku, ale nespĺňajúce štandardy kvality charitatívnym organizáciám by mohlo dobrému menu značky uškodiť. Na druhej strane by však charitatívne aktivity mohli značku majiteľa know-how aj propagovať a posilniť jej postavenie na trhu. Smernica súčasne explicitne uvádza, že nariadením uvedených opatrení nie je dotknutá možnosť uplatnenia nároku na náhradu škody spôsobenej majiteľovi know-how z dôvodu jeho neoprávneného získania, využitia alebo sprístupnenia. Nápravné opatrenia

boli zavedené do vnútroštátneho právneho poriadku prostredníctvom ustanovenia § 55c Obchodného zákonníka.

C) Peňažná náhrada

Smernica v čl. 13 ods. 3 ustanovuje, že na návrh porušovateľa know-how môžu konajúce súdy nariadiť peňažnú náhradu, ktorá má byť poškodenej strane uhradená namiesto uplatnenia súdnych príkazov a nápravných opatrení v prípade kumulatívneho splnenia nasledovných podmienok:

- dotknutá osoba v čase využitia alebo sprístupnenia nevedela, ani nemohla za daných okolností vedieť, že obchodné tajomstvo získala od osoby, ktorá toto obchodné tajomstvo využila alebo sprístupnila neoprávnene
- vykonanie dotknutých opatrení by uvedenej osobe spôsobilo neprimeranú ujmu
- peňažná náhrada poškodenej strane sa javí ako dostatočne uspokojivá.

Inštitút peňažnej náhrady možno vnímať ako určitý korektív zohľadňujúci prípadnú dobromyseľnosť porušovateľa know-how. Peňažná náhrada umožňuje konajúcim súdom zmierniť dopady na podnikateľskú činnosť dobromyseľného porušovateľa know-how v prípade splnenia stanovených podmienok.

Inštitút peňažnej náhrady je nevyhnutné odlišovať od inštitútu náhrady škody, ktorý je upravený osobitne v článku 14 smernice. Hlavným rozdielom medzi uplatnením peňažnej náhrady podľa článku 13 ods. 3 smernice a uplatnením náhrady škody podľa článku 14 smernice je vedomosť porušovateľa know-how o tom, že sa zúčastňuje na neoprávnenom získaní, využití alebo sprístupnení know-how. Povinnosť náhrady škody sa má na rozdiel od povinnosti peňažnej náhrady uložiť porušovateľovi, ktorý vedel alebo mal vedieť, že sa zúčastňuje na zneužívaní know-how. V uvedenej súvislosti považujeme za vhodné osobitne zdôrazniť, že smernica používa formuláciu „porušovateľovi, ktorý vedel alebo mal vedieť“, čo považujeme za vhodné riešenie, keďže umožňuje uloženie povinnosti náhrady škody aj na základe objektivizovateľných skutočností odôvodňujúcich záver o tom, že porušovateľ o svojej účasti na zneužívaní know-how mal vedieť (bez ohľadu na jeho prípadnú procesnú obranu založenú na subjektívnych, ťažko vyvrátiteľných tvrdeniach, že o svojej účasti na zneužívaní know-how nevedel).

Na druhej strane, inštitút peňažnej náhrady môže nahrádzať súdne príkazy a nápravne opatrenia výlučne v prípade, že dotknutá osoba v čase využitia alebo sprístupnenia know-how nevedela a zároveň za daných okolností ani nemohla vedieť, že ho získala neoprávnene. Uvedené kritérium teda podľa nášho názoru vylučuje kumuláciu náhrady škody a peňažnej náhrady.

Inštitút peňažnej náhrady je súčasne nevyhnutné odlišovať aj od náhrady morálnej (resp. nemajetkovej) ujmy spôsobenej majiteľovi know-how v dôsledku jeho zneužitia. Východiskom inštitútu náhrady morálnej ujmy je ustanovenie článku 14 ods. 2 smernice, ktoré pri určovaní náhrady škody ukladá príslušným orgánom povinnosť zohľadniť aj iné než ekonomické faktory.

D) Náhrada škody

V zmysle smernice majú členské štáty povinnosť zabezpečiť, aby príslušné súdne orgány na návrh majiteľa know-how mohli nariadiť porušovateľovi (ktorý vedel alebo mal vedieť, že sa zúčastňuje na neoprávnenom získaní, využití alebo sprístupnení know-how), aby majiteľovi know-how uhradil náhradu škody primeranú k skutočne spôsobenej ujme v dôsledku neoprávneného získania, využitia alebo sprístupnenia know-how. Vyčísľovanie náhrady škody „primeranej skutočne spôsobenej ujme“ sa v praxi môže javiť ako problematické, avšak smernica stanovila nasledovné kritériá:

- rozsah negatívnych hospodárskych dôsledkov, vrátane ušlého zisku, ktoré boli spôsobené poškodenej strane,
- neoprávnený zisk porušovateľa
- morálna ujma spôsobená vlastníkovi obchodného tajomstva neoprávneným získaním, využitím alebo sprístupnením obchodného tajomstva

Príslušné súdne orgány prípadne môžu vo vhodných prípadoch takisto stanoviť náhradu ujmy vo forme paušálnej sumy na základe skutočností, ako je minimálne výška odmien alebo poplatkov, ktoré by musel porušovateľ zaplatiť, ak by požiadal o oprávnenie využívať dotknuté know-how. V súvislosti s problematikou vyčísľovania nároku na náhradu škody možno inštitút náhradu ujmy vo forme paušálnej sumy vnímať ako prínosný, keďže jeho využitie podľa čl. 14 ods. 2 smernice umožňuje spoľahlivé vyčíslenie nároku na základe štandardných cenníkových cien za sprístupnenie know-how. Uvedené znenie smernice

zodpovedá ustanovenia § 442a Občianskeho zákonníka výslovne uvádza: „*Pri porušení alebo ohrození práva duševného vlastníctva, ktoré môže byť predmetom licenčnej zmluvy, výška náhrady škody, ak ju nemožno určiť inak, určí sa najmenej vo výške odmeny, ktorá by za získanie takej licencie bola zvyčajná v čase neoprávneného zásahu do tohto práva; to sa primerane vzťahuje aj na práva duševného vlastníctva, ktoré môžu byť predmetom prevodu.*“

Možnosť domáhať sa náhrada škody spôsobenej neoprávnenými zásahmi do práv majiteľa know-how je vo vnútroštátnom poriadku zabezpečená prostredníctvom ustanovení o všeobecnej zodpovednosti za škodu v § 420 Občianskeho zákonníka.⁷ V prípade ak porušením práv majiteľa know-how dôjde aj k nekalosúťažnému konaniu, tak podľa § 53 a nasl. Obchodného zákonníka.

Smernica súčasne osobitne zohľadňuje zodpovednosť zamestnancov voči ich zamestnávateľom v prípade neoprávneného získania, využitia alebo sprístupnenia know-how zamestnávateľa za predpokladu, že konajú neúmyselne.

Záver

Prijatie smernice predstavuje významný posun nielen v oblasti ochrany know-how na úrovni Európskej únie, ale aj na úrovni jednotlivých členských štátov. Rámec načrtnutých inštitútov zakotvených smernicou (predbežných a preventívnych opatrení, súdnych príkazov a nápravných opatrení, peňažnej náhrady a náhrady škody) umožňuje flexibilitu pri ukladaní sankcií a odstraňovaní následkov neoprávnených zásahov do práv majiteľov know-how a poskytuje značný priestor pre sudcovskú úvahu pri aplikácii práva, čo možno hodnotiť pozitívne v kontexte účelu tejto právnej úpravy. Inštitúty zavedené smernicou, ako aj posúdenie miery implementácie smernice do právneho poriadku Slovenskej republiky nepochybne poskytujú priestor na ďalšie vedecké skúmanie.

---

⁷ VOJČÍK, P. et al.: Právo duševného vlastníctva, 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 327. ISBN: 978-80-7380-527-2.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

ŠTEVČEK, M. a kol.: Civilný sporový poriadok. 1. vydanie. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016, 1540 s. ISBN: 978-80-7400-629-6.

VOJČÍK, P. et al.: Právo duševného vlastníctva, 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 496 s. ISBN: 978-80-7380-527-2.

Periodiká a zborníky:

VOJČÍK P.: Know-how a jeho ochrana. Bulletin slovenskej advokácie, 15, 2009, č. 10, s. 10 - 16.

Súdne rozhodnutia:

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 07.08.2008, sp. zn. 3 Obo 141/2007.

FOSTER CARE AS AN ELEMENT OF SOCIAL ASSISTANCE

Karolina Walancik-Ryba¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.224-230>

Abstract

The article "Foster care as an element of social assistance" deals with the issues related to the foster family treated as an element of the legal system in force in Poland regarding social assistance. Foster care in Poland is implemented in one of the family forms of foster care, which is a foster family. The author analyzes the functioning of this institution and the forms of its support, both on the basis of the applicable provisions of law and in practice, on the basis of court files conducted in court. In addition, it presents villages regarding the applicable regulations in the field of social assistance and their functioning in judicial practice.

Keywords

Family. Social welfare system. Foster family. Child. Foster care. Parents.

Foster care as an element of social assistance.

Man is a social being² and his first, natural environment for the care and education of man is the family. Therefore, there is no doubt that the task of providing a child with appropriate care, safety, development and upbringing is primarily the responsibility of parents.

The right of a child to be brought up by parents, known as the right of a child to a family³ comes from, inter alia, from the Convention on the Rights of the Child, ratified by Poland on June 7, 1991⁴. The parents are primarily responsible for the child. In certain situations, for various reasons, depending or beyond the parents' control, they do not fulfill this task or fulfill it incorrectly.

---

¹ Dr. Karolina Walancik-Ryba - WSB University in DąbrowaGórnica, Poland.

² E. Aronson, Człowiek istota społeczna, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 14.

³ B. Gudbrandsson, *Dzieci w instytucjach opiekuńczych: zapobieganie instytucjonalizacji i alternatywne formy opieki w krajach europejskich*, Government Agency for Child Protection, Islandia, s. 5.

⁴ Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991.120.526).

The issues related to supporting the family as part of social assistance were regulated in the Act of March 12, 2004 on social assistance⁵, this changed with the entry into force of the Act of June 9, 2011 on supporting the family and foster care system⁶, which regulates the issues of organization and functioning of institutions supporting the family and foster care.

Among the forms of family support introduced by the Act on supporting the family, a significant role is played by assistantships, day support centers and supporting families, aimed primarily at helping children and families in their natural environment. It is impossible to solve the problems of children and adolescents, ignoring the problems of the whole family. One of the most important and revolutionary solutions seems to be especially the introduction of the function of a family assistant, which is to act as a kind of intermediary between the family and the institutions supporting it. The main task of the assistant is to prevent the separation of the child from the family, or to bring about the return from the so-called foster care. The contemporary system of supporting the family and the child presupposes the need to provide each child with a stable and lasting educational environment that can only be created by a natural family. The implementation of this task has been assigned to local government institutions which, through various forms of family support, should enable children to be brought up in biological families. Assistantships, activities of day support centers and supporting families are of the nature of community help for dysfunctional families. These new forms of family support are a response to the adopted assumption of the reformed family support system about the need to place the main emphasis on keeping children in their natural environment, as well as the need to strengthen preventive measures and improve methods of working with the family in order to improve its situation.

The consequence of the parents' failure to fulfill their obligations at all or properly may be a situation in which the child's further stay in the family poses a threat to his "welfare" / interest. In such cases, it is the responsibility of the State to provide the child with care which, for various reasons, is not provided by the parents.

Interference in the sphere of parental custody (authority) is an exceptional situation, limited to preventing the unfavorable situation of a child staying in the family⁷ and taking into account the best interests of the child. And the responsibility of the state is subsidiary,

---

⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2004 Nr 64 poz. 593).

⁶ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2011 Nr 149 poz. 887) zwanej dalej ustawą o wspieraniu rodziny.

⁷ art. 9 ust. 1 Konwencji o Prawach Dziecka.

expressed mainly in legislative and administrative activities aimed at providing the child with goods that are not able to provide them by their parents. - best interests of the child⁸.

When the child is separated from the family, the task of providing the child with foster care in relation to parental care appears. According to the regulations in force in Poland, foster care is provided in two forms: family and institutional. Family foster care can be exercised in two forms, i.e. in the form of a foster family or in the form of a family children's home⁹. The first of them can be exercised as part of a foster family: related, non-professional, professional - including a family emergency and professional specialist, and among them families: therapeutic (for children with health deficits)¹⁰, social rehabilitation (for socially maladjusted children and adolescents, for whom a court judgment for minors and for underage mothers with children has been issued)¹¹. Institutional foster care may be exercised in care and education centers, regional care and therapy centers, and pre-adoption intervention centers¹².

Preferences for family forms of foster care result from the provisions of international law in force in Poland - the Convention on the Rights of the Child¹³, as well as comply with EU standards: Resolution No. (77) 33 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on placing children outside the family.¹⁴

With reference to the above subject, the author analyzed the legal acts in force in Poland regarding foster families and the court practice in cases concerning the placement of a child in a foster family. As the justification for conducting the research, he indicated the changes introduced to the hitherto existing system of foster care, as well as the controversy and the growing wave of criticism in the public opinion of family courts regarding the selection of foster care for children.

The author analyzed a total of one hundred and fifteen cases resolved by individual district courts of the Katowice district, in which a decision was made to place the child in a foster family. Based on the data obtained from the statistical reports of the District Court in Katowice in 2012-2014, six hundred and nine decisions were issued regarding the placement

---

⁸ art. 3 Konwencji o Prawach Dziecka.

⁹ art. 39 ustawy o wspieraniu rodziny.

¹⁰ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, (Dz.U. 1997 nr 123 poz. 776 z późn. zm.).

¹¹ art. 39 ustawy o wspieraniu rodziny; M. Andrzejewski (w:) M. Andrzejewski, H. Dolecki, J. Haberko, A. Lutkiewicz-Rucińska, A. Olejniczak, T. Sokołowski, A. Sylwestrzak, A. Zielonacki, red. H. Dolecki, T. Sokołowski, *Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy*, Wolters Kluwer SA, Warszawa 2013, s. 771.

¹² art. 93 ustawy o wspieraniu rodziny.

¹³ art. 20 ust. 3 Konwencji.

¹⁴ art. 112² k.r.o.; ustawa z dnia 25 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2014 poz. 1188).

of a child in a foster family.¹⁵The Katowice district is the largest court district in Poland and includes as many as 14 district courts with its jurisdiction.

There is no definition of the terms: foster care, foster family in Polish legislation. There is also no legal definition of the term family. Law on supporting the family does not contain a definition of the care system, it only indicates the purpose of the foster care system, which is to provide temporary care and upbringing to the child in cases where parents are unable to provide care and upbringing. The research analysis also shows that foster care is also not current care, parental custody or custody within the meaning of the Civil Code.

Moreover, a child placed in a foster family still remains a child of his parents with all the alimony, inheritance. The child's marital status does not change, it has the status of a household member. The child does not have a parental bond with a foster family, but only a legal bond, sometimes an emotional bond.

As it results from the conducted research, the legislator focused especially on supporting professional foster families, including specialist professional foster families, and secondly on supporting non-professional foster families. The above-mentioned concentration consists in preferring this type of foster families to related foster families, both in terms of financial resources and in terms of assistance provided to these families in performing their functions. As far as financial support is concerned, in accordance with the Act on Family Support, professional foster families are entitled to higher benefits to cover the cost of child maintenance than related foster families. Professional foster families may receive financial resources for the maintenance of a flat, as well as receive a benefit to cover the costs related to the necessary renovation of a flat. The professional foster family is also entitled to remuneration for performing their function. In addition, she can benefit from training, support from a helping family or a person to help with childcare and farm work.

In most of the analyzed cases, the court, when deciding to place the child in a foster family, interfered with the parents' parental authority - most often by limiting it. The practice of courts consisting in not depriving parents of parental authority, but only limiting it in situations where the attitude of the child's parents does not indicate that it will ever improve, as was the case in most of the cases analyzed by me, causes difficulties in the proper custody of the child in related to the scope of the division of powers and duties between the foster family and the child's parents.

---

¹⁵ Dane ze sprawozdań statystycznych MS-S16r oraz MS-S18 za lata 2012-2014 (pismo Prezesa Sądu Okręgowego w Katowicach Prez.008-111/15 z dnia 8 kwietnia 2015 r.).

As shown by the research, in practice, a child is most often placed in a foster family formed by grandparents who take care of it, raise it and take care of it, often from birth. Siblings are very often placed in foster families: two, three, four or even five children. It should also be emphasized that even in situations where a child has a disability certificate, requires constant medical care, or has created educational problems, it goes in practice to a related foster family, and not to a specialist foster family.

Children are very rarely placed in professional foster families. This is due to the fact that there are not enough professional foster families, moreover, they often also act as emergency care, so they go to these families of children in emergency situations for a short period of time. Courts often choose between placing the child in the "imperfect", but emotionally connected with the child, a related or non-professional foster family, most often created by persons who are related or related to the child, and placing the child in a care and educational institution.

In the draft act on supporting the family, the legislator assumed the strengthening of preventive measures and the improvement of methods of working with the family for the benefit of, inter alia, the return of the child to the family. The conducted research shows that the institution of a family assistant introduced by the legislator does not function properly, and cooperation with the child's family is ineffective or lacking, because only in one case the case files contained information about the assistant's cooperation with the family. Moreover, as the analysis shows, at the stage of conducting the research, none in some cases, a child placed in a foster family did not return to its parents, nor was it adopted. Foster care is therefore not temporary but it is permanent.

In conclusion, it should be acknowledged that the solutions contained in the applicable legal regulations concerning foster care in a foster family do not fully ensure the implementation of the goals and tasks of foster care, and thus do not contribute effectively to reducing family disintegration and the correct implementation of the child's right to upbringing in the family.

The reasons for this should be, first, the lack of precision of the legislator, who, bearing in mind that the issues related to foster care exercised in a foster family and the legal status of a child in a foster family is complicated and complex, should act in a more exact and consistent, treating the applicable legal system as a coherent whole. In addition, it is important that the legal solutions adopted by the legislator in the Act on supporting the family, which

discriminate against relatives foster families in relation to professional and non-professional foster families, both in financial terms, as well as in terms of the possibility of using by these families the forms of substantive and physical assistance in performing their functions.

Summing up, it should be pointed out that in most of the analyzed cases, the decision to place a child in a foster family was a form of regulating the legal situation and legalizing the existing and previously shaped facts in the form of care and upbringing of children by grandparents, siblings, and further relatives, even not in every case. In the case of the case, it was optimal in terms of the child's individual needs, taking into account the emotional bond existing between the child and the foster family.

The guidelines for the legislator should be greater concentration on helping related foster families, because, as indicated, in practice they most often fulfill foster care over the child and provide the child with a stable care and educational environment. It should be emphasized that it is necessary to create such legal solutions that will provide the child with an optimal care and educational environment suitable for his needs. Enabling the implementation of the child's right to a family. The child's needs depend on the situation in which the child is located and on its individual characteristics, however, they do not depend on the type of foster family in which it is placed.

Bibliography

1. Andrzejewski M., Dolecki H., Haberko J., Lutkiewicz-Rucińska A., Olejniczak A., Sokołowski T., Sylwestrzak A., Zielonacki A., red. Dolecki H., Sokołowski T., Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy, Wolters Kluwer SA, Warszawa 2013;
2. Aronson E., Człowiek istota społeczna, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009;
3. Dane ze sprawozdań statystycznych MS-S16r oraz MS-S18 za lata 2012-2014 (pismo Prezesa Sądu Okręgowego w Katowicach Prez.008-111/15 z dnia 8 kwietnia 2015 r.);
4. Gudbrandsson B., Dzieci w instytucjach opiekuńczych: zapobieganie instytucjonalizacji i alternatywne formy opieki w krajach europejskich, Government Agency for Child Protection, Islandia;
5. Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991.120.526);

6. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2004 Nr 64 poz. 593);
7. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2011 Nr 149 poz. 887) zwanej dalej ustawą o wspieraniu rodziny;
8. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, (Dz.U. 1997 nr 123 poz. 776 z późn. zm.);
9. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.2020.0.1359 t.j);
10. Ustawa z dnia 25 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2014 poz. 1188).

Recenzovaný zborník z online vedeckej konferencie PRÁVNE ROZPRÁVY ON-SCREEN II. – Sekcia súkromného práva je publikovaný a šírený ako open access publikácia na základe podmienok "Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license"

PRÁVNE ROZPRÁVY ON-SCREEN II. – Sekcia súkromného práva

online vedecká konferencia

Autor:	Kolektív autorov
Vedecký redaktor:	doc. Dr. iur. JUDr. Ing. Michal Turošík, PhD.
Predseda edičnej komisie:	JUDr. Monika Némethová, PhD.
Recenzenti:	prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD. doc. JUDr. Daniela Gandžalová, PhD. doc. JUDr. Martin Kubinec, PhD.
Zostavovateľ:	JUDr. Ľubica Saktorová, PhD., LL.M., M.A. Mgr. Silvia Ondrejková Mgr. Michal Úradník
Vydavateľ:	Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
Návrh obálky:	Mgr. art. Zuzana Ceglédiová
Rok vydania:	2021
Počet strán	231

„Príspevky neprešli jazykovou korektúrou“

ISBN 978-80-557-1867-5

ISBN 978-80-557-1867-5